

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL.411.7.1.2023

Konrad Turkowski
Dyrektor
Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława
Sakowicza – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Michała Oczapowskiego 10
10-719 Olsztyn

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

*zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.441.3.2025
Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 5 marca 2025 r.*

I/23/004 Zarządzanie mieniem Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie
w latach 2021-2023

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Instytut Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza – Państwowy Instytut Badawczy, ul. Michała Oczapowskiego 10, 10-719 Olsztyn (dalej: Instytut lub IRS, od 9 września 2022 r. Instytut lub IRS-PIB).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Konrad Turkowski, Dyrektor Instytutu Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie, od 24 kwietnia 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Grzegorz Dietrich, Dyrektor Instytutu od 27 kwietnia 2022 r. do 23 kwietnia 2024 r. oraz Anna Wiśniewska, Dyrektor Instytutu od 1 stycznia 2020 r. do 26 kwietnia 2022 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Sporządzanie i realizacja rocznych planów finansowych oraz sporządzanie sprawozdań finansowych. 2. Zarządzanie wybranymi składnikami majątkowymi Instytutu. 3. Kontrola i nadzór nad wykorzystaniem majątku Instytutu.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2023 z uwzględnieniem wcześniejszych lub późniejszych zdarzeń i okoliczności, jeżeli miały wpływ na kontrolowane zadania.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontrolerzy	1. Olga Ratkiewicz, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/168/2023 z 13 grudnia 2023 r. 2. Anna Kamińska-Bisior, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/169/2023 z 13 grudnia 2023 r. 3. Anna Brewka, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LOL/45/2024 z 21 marca 2024 r.

(akta kontroli str.1-27)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NIK negatywnie ocenia zarządzanie przez Instytut mieniem w okresie objętym kontrolą.

W okresie objętym kontrolą wynik finansowy Instytutu ulegał systematycznemu pogorszeniu i na przestrzeni ostatnich trzech lat zmniejszył się o ponad 10 mln zł, osiągając w latach 2022-2023 stratę na poziomie odpowiednio -2,4 mln zł i -5,6 mln zł. Tak znaczące osłabienie kondycji finansowej miało związek m.in. z niecelowymi działaniami, niegospodarnym zarządzaniem Instytutem oraz szeregiem stwierdzonych w trakcie kontroli NIK nieprawidłowości, głównie w obszarze gospodarowania mieniem Instytutu oraz szeroko pojętej gospodarki majątkowo-finansowej IRS.

Otóż nierzetelnie przeprowadzono proces wyboru zarówno lokalizacji nieruchomości, o które wnioskowano do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: Minister Rolnictwa), jak i obiektów stawowych wskazanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (dalej: KOWR). Nie sporządzono bowiem analiz, np. potencjalnych korzyści i skutków przejęcia tych nieruchomości przez Instytut. Szczególne znaczenie miało to w przypadku obiektu stawowego w Radkowie, który na etapie przejęcia był w złym stanie technicznym i wymagał znacznych nakładów finansowych. W konsekwencji na funkcjonowanie tego obiektu w samym 2023 r. wydatkowano ponad 810 tys. zł, co stanowiło ponad 20-krotność przychodów osiągniętych przez IRS-PIB z tego obiektu. Nieprawidłowo przeprowadzono również proces przygotowania i aplikacji wniosków o rekompensaty wodnośrodowiskowe. Nie podjęto bowiem w odpowiednim czasie właściwych działań, które umożliwiłyby pozyskanie przez IPS-PIB dofinansowania w kwocie ponad 1,6 mln zł na funkcjonowanie przejętego od KOWR obiektu stawowego w Rykach. Niecelowe było zawarcie z Gminą Ryki porozumienia, w którym Instytut zobowiązał się do ustanowienia na rzecz ww. gminy prawa nieodpłatnego użytkowania stawu Buksa, w celu wykonania przez tę gminę inwestycji w zakresie sportu i rekreacji. Było to bowiem sprzeczne z celem określonym w umowie nieodpłatnego przekazania gruntów zawartej przez IRS-PIB z KOWR. W latach 2022-2023 nie zapewniono należytej współpracy z Radą Naukową (organem opiniodawczym i doradczym) m.in. w zakresie spraw mających istotne znaczenie dla Instytutu. Dotyczyło to decyzji związanych z pozyskaniem majątku (proces wyboru obiektów stawowych) oraz gospodarowaniem nim, które nie były konsultowane z ww. organem. W sposób niezgodny z wewnętrznymi regulacjami Instytutu zatrudniono w 2022 r. siedmiu pełnomocników.

Instytut nieprawidłowo realizował też projekt „Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania”. Do końca czerwca 2024 r. funkcjonowało jedynie 46 stacji pomiarowo-kontrolnych spośród 325 (14%) planowanych do uruchomienia do końca 2024 r. Pomimo posadowienia ich gruntach pokrytych wodami, stanowiących własność Skarbu Państwa, nie zawarto do 8 listopada 2024 r. z PGW Wody Polskie umów użytkowania tych gruntów, co było wymagane art. 261 ust. 2 w zw. z ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne³ (dalej: ustawa prawo wodne). Nieprawidłowości wystąpiły także w zakresie udzielania w 2023 r. zamówień publicznych zrealizowanych w ramach ww. projektu. Dwóch zamówień udzielono bez stosowania ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁴ (dalej: Pzp), a w pozostałych badanych przypadkach (osiem postępowań) nie przestrzegano niektórych wymogów tej ustawy

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2024 r. poz. 1087, ze zm.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 1320.

dotyczących m.in. dokumentowania postępowania oraz publikacji ogłoszeń o udzieleniu zamówienia.

Gospodarka finansowa Instytutu prowadzona była niezgodnie z art. 18 ust. 10 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych⁵. Zmian w planach finansowych na 2022 i 2023 rok, w zakresie m.in. wynagrodzeń pełnomocników, kosztów utrzymania nowo przejętych obiektów stawowych oraz realizacji niektórych umów komercyjnych nie dokonywano bowiem we właściwym czasie, a plan finansowy na 2021 r. ustalono dopiero w sierpniu 2021 r. W Instytucie nie przestrzegano niektórych przepisów ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁶ (dalej: uor) m.in. dotyczących polityki rachunkowości Instytutu (art. 10 uor) oraz sporządzania sprawozdań finansowych (art. 45 ust. 1 uor). Nierzetelnie postępowano w 2021 r. i w 2022 r. w kwestii zmiany zapisów statutu oraz niewłaściwie prowadzono rejestr upoważnień i pełnomocnictw. Ponadto obowiązujące w Instytucie regulaminy organizacyjne zawierały zapisy niezgodne z ustawą z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy⁷ (dalej: Kodeks pracy) i nie uwzględniały jego faktycznej struktury organizacyjnej. Nie opracowano też regulaminów organizacyjnych dla jednostek organizacyjnych Instytutu.

Sukcesywnie pogarszająca się sytuacja finansowa Instytutu oraz liczne stwierdzone w trakcie kontroli NIK nieprawidłowości zarówno w zakresie zarządzania mieniem IRS, jak i prowadzenia gospodarki majątkowo-finansowej wskazują na niedostateczne sprawowanie kontroli i nadzoru w Instytucie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Sporządzanie i realizacja rocznych planów finansowych oraz sporządzanie sprawozdań finansowych.

Opis stanu faktycznego

- 1.1.** Instytut jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, która w latach 2021-2023 działała m.in. na podstawie:
- uchwały nr 33 Prezydium Rządu z dnia 24 stycznia 1951 r. w sprawie reorganizacji nauki rolniczej,
 - ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (dalej: uoib),
 - rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 września 2022 r. w sprawie nadania Instytutowi Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie statusu państwowego instytutu badawczego⁹ (dalej: rozporządzenie w sprawie IRS-PIB),
 - statutu Instytutu:
 - zatwierdzonego 28 maja 2020 r. przez Ministra Gospodarki i Żeglugi Śródlądowej (dalej: statut z 28 maja 2020 r.),
 - zatwierdzonego 1 kwietnia 2021 r. przez Podsekretarza Stanu działającego w zastępstwie Ministra Rolnictwa (dalej: statut z 1 kwietnia 2021 r.),

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 534.

⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 120, ze zm.

⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1465, ze zm.

⁸ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Dz. U. poz. 1993.

- zatwierdzonego 13 grudnia 2022 r. przez Ministra Rolnictwa (dalej: statut z 13 grudnia 2022 r.).

(akta kontroli str. 28-298)

1.1.1. W okresie objętym kontrolą Rada Naukowa Instytutu (dalej: Rada Naukowa) dwukrotnie uchwaliła statut Instytutu, tj. uchwałą nr 7/2021 z 12 lutego 2021 r. (dalej: uchwała nr 7/2021 Rady Naukowej) oraz uchwałą nr 21/2022 z 14 listopada 2022 r. (dalej: uchwała nr 21/2022 Rady Naukowej).

Analiza dokumentacji dotyczącej wprowadzenia zmian do statutu Instytutu z 1 kwietnia 2021 r. i 13 grudnia 2022 r. wykazała, że proces ten przeprowadzono nierzetelnie. Stwierdzono bowiem, że w przypadku obu zmian nie przedstawiono Radzie Naukowej do uchwalenia wersji ww. dokumentów uwzględniających uwagi zgłoszone przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: MRiRW), co było niezgodne z art. 6 ust. 2 uoib. Stanowił on, iż statut uchwała Rada Naukowa, a zatwierdza minister nadzorujący.

Zgłoszone przez MRiRW odpowiednio 22 marca 2021 r. i 2 grudnia 2022 r.¹⁰ uwagi dotyczyły m.in. dodania w wykazie działalności prowadzonej przez Instytut PKD nr 68.10.Z – Kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek, a także zmian w brzmieniu § 4 i § 5 oraz usunięcia z wykazu działalności statutowej i komercyjnej, którą mógł prowadzić Instytut czterech kodów PKD, tj. nr 01.50.Z¹¹, 39.00.Z¹², 56.29.Z¹³ i 68.10.Z¹⁴, jako nieznajdujących odzwierciedlenia w zadaniach badawczych realizowanych przez Instytut, a także dodania zapisu, iż ustanowienie prokury wymaga uzgodnienia z właściwym ministrem.

(akta kontroli str. 35-187, 193-298)

W obu ww. przypadkach, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: Minister Rolnictwa) zatwierdził statut, którego niektóre zapisy nie zostały przyjęte przez Radę Naukową uchwałami.

Z wyjaśnień Anny Wiśniewskiej, byłej Dyrektor IRS, złożonych do Sądu Rejonowego w Olsztynie¹⁵ wynikało, że Instytut 22 marca 2021 r. otrzymał drogą emaliową, w trybie tzw. śledzenia zmian, statut ze zmianami wprowadzonymi przez MRiRW. Jak wyjaśniła, po zaakceptowaniu sugerowanych poprawek, głównie edytorskich, statut został ponownie przesłany do MRiRW i 1 kwietnia 2021 r. zatwierdzony przez Sekretarza Stanu. Była to ostateczna wersja statutu, która została przedstawiona do KRS.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor IRS wyjaśnił m.in., że zmiany zgłoszone przez Ministra Rolnictwa w pierwszej zaopiniowanej wersji statutu były uwagami edytorskimi, które nie wpłynęły znacząco na ogólny tekst statutu.

NIK zwraca uwagę, że art. 6 ust. 2 uoib określa, iż statut uchwała rada naukowa, a zatwierdza minister nadzorujący, zatem każda zmiana wprowadzona w statucie przed jego zatwierdzeniem przez właściwego ministra wymaga uchwalenia przez radę naukową jednostki.

(akta kontroli str.188-192, 299-312)

¹⁰ Pismo nr BDG.or.0101.10.2022.

¹¹ Uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana).

¹² Działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami.

¹³ Pozostała usługowa działalność gastronomiczna.

¹⁴ Kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek.

¹⁵ Pismo nr DYP.043-43/2021 z 1 czerwca 2021 r.

W okresie objętym kontrolą Dyrektorowi Instytutu podlegali: zastępca dyrektora ds. naukowych, powołana na funkcję od 1 lipca 2020 r.¹⁶ oraz zastępca dyrektora ds. rozwoju, który pełnił swoją funkcję od 19 sierpnia 2019 r.¹⁷ do 12 lipca 2022 r.¹⁸

Od 13 lipca 2022 r. do 15 kwietnia 2024 r.¹⁹, tj. przez 643 dni w Instytucie nie obsadzono stanowiska zastępcy dyrektora ds. rozwoju, którego zgodnie z art. 27 ust. 1 uoib powołuje minister nadzorujący po zasięgnięciu opinii dyrektora instytutu. Grzegorz Dietrich, dzień po objęciu stanowiska Dyrektora Instytutu, tj. 28 kwietnia 2022 r. wystąpił do Ministra Rolnictwa z wnioskiem o odwołanie zastępcy dyrektora ds. rozwoju.

Analiza siedmiu protokołów z posiedzeń Rady Naukowej (do 31 grudnia 2023 r.)²⁰, które odbyły się po objęciu funkcji Dyrektora Instytutu przez Grzegorza Dietricha (27 kwietnia 2022 r.) wykazała m.in., że na posiedzeniu Rady Naukowej z 14 listopada 2022 r. ww. Dyrektor wyjaśnił, że powołanie nowego dyrektora lub zastępcy, w mocy zmienionej uoib, było procesem bardzo skomplikowanym. Dodał, że powołanie dyrektora do konkretnej sprawy było jurysdykcją Ministra i potrzebna do tego była jego zgoda oraz finansowanie. Stwierdził, także że ustanowienie pełnomocnictwa do wykonania określonego zadania, w znaczący sposób ułatwiłoby ten proces. Ponadto ww. Dyrektor wyjaśnił, że była to standardowa procedura zalegalizowania zmian, które już miały miejsce w Instytucie. Na posiedzeniu Rady Naukowej z 24 marca 2023 r., Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu poinformował również, że stanowisko zastępcy dyrektora ds. rozwoju zostało zlikwidowane i zostanie zastąpione stanowiskiem dyrektora lub pełnomocnika koordynującego pełną strukturę rybackich zakładów doświadczalnych, a miał je zająć najprawdopodobniej ówczesny dyrektor Rybackiego Zakładu Doświadczalnego w Żabieńcu. Grzegorz Dietrich były Dyrektor IRS, w toku kontroli NIK wyjaśnił, że zgłaszał w formie ustnej potrzebę obsadzenia stanowiska zastępcy dyrektora ds. rozwoju, podczas spotkań w departamencie nadzorującym prace Instytutu w MRiRW. Pismo w tej sprawie w dniu 26 lutego 2024 r. przygotował zastępca dyrektora ds. naukowych.

Dyrektor Generalny MRiRW, w informacji udzielonej NIK, wskazał, że w okresie od 12 lipca 2022 r. do 15 kwietnia 2024 r., Dyrektor IRS nie zwracał się do Ministra Rolnictwa z wnioskiem o powołanie osoby na stanowisko zastępcy dyrektora ds. rozwoju. Poinformował także, że zgodnie z przepisami uoib to dyrektor instytutu realizuje politykę kadrową jednostki, a ponadto uoib nie określa w swoich przepisach obligatoryjnej konieczności obsadzenia wszystkich stanowisk ujętych w schemacie organizacyjnym danego instytutu badawczego.

(akta kontroli str. 218-234, 313-364)

W okresie objętym kontrolą ówczesny Dyrektor zatrudnił łącznie siedmiu pełnomocników²¹, co opisano w punkcie 3.2 niniejszego wystąpienia.

Ponadto, 12 stycznia 2023 r. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS, notarialnie²² ustanowił S.K. pełnomocnikiem Instytutu i umocował go do:

- działania w imieniu i na rzecz IRS przed organami administracji samorządowej lub państwowej, przed wszelkimi osobami fizycznymi i prawnymi, urzędami oraz

¹⁶ Powołana przez Ministra Gospodarki Morskiej pismem nr DEM.WNO.1.81.3.4.2020.JKS z 26 czerwca 2020 r.

¹⁷ Powołany przez Ministra Gospodarki Morskiej pismem z 13 sierpnia 2019 r.

¹⁸ Odwołany przez Ministra Rolnictwa pismem nr BDG.os.122.52.2022 z 12 lipca 2022 r.

¹⁹ Powołanie na funkcję zastępcy dyrektora ds. rozwoju przez Ministra Rolnictwa pismem nr BDG.os.122.135.2024 z 16 kwietnia 2024 r.

²⁰ Posiedzenie Rady Naukowej z 29 czerwca 2022 r., 19 października 2022 r., 14 listopada 2022 r., 14 grudnia 2022 r., 24 marca 2023 r., 20 czerwca 2023 r. oraz 5 grudnia 2023 r.

²¹ Pełnomocników Dyrektora oraz pełnomocników Instytutu.

²² Akt notarialny z 12 stycznia 2023 r. Repertorium A nr 20/2023.

przed wszelkimi innymi instytucjami, we wszelkich sprawach związanych z funkcjonowaniem Instytutu,

- odbierania wszelkich oświadczeń woli, a także składania w imieniu IRS oświadczeń wiedzy i oświadczeń woli, wyjaśnień, dokumentów, pism i wniosków, a także pozyskiwania i odbioru dokumentów (w tym wypisów aktów notarialnych) i pism, a także korespondencji, w tym przesyłek rejestrowanych, korespondencji z sądów i urzędów, odbioru wszelkich należności mogących przypadać w zakresie umocowania,
- wykonywania czynności związanych ze stosunkiem pracy,
- żądania udostępniania do wglądu wszelkiego rodzaju dokumentów i nośników informacji związanych z Instytutem, a także wykonywania ich kopii lub fotokopii,
- działania w imieniu i na rzecz IRS w rozmowach i pracach legislacyjnych na poziomie ministerialnym,
- zawierania w imieniu i na rzecz Instytutu wszelkich umów cywilnoprawnych,
- dokonywania w imieniu i na rzecz IRS zakupów wyposażenia, materiałów i usług,
- prowadzenia w imieniu i na rzecz Instytutu negocjacji lub mediacji,
- działania w imieniu i na rzecz IRS przed KOWR i MRiRW oraz przed sądami powszechnymi, sądami administracyjnymi, Sądem Najwyższym, Naczelnym Sądem Administracyjnym, organami ściągania,
- dokonywania wszelkich innych czynności związanych z realizacją pełnomocnictwa objętego niniejszym aktem.

Ww. pełnomocnictwo obejmowało czynności z zakresu zwykłego zarządu, jak i wykraczające poza zwykły zarząd i mogło zostać odwołane jedynie przez Dyrektora Instytutu.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu wyjaśnił m.in., że w tym przypadku ustanowił pełnomocnika i umocował go w ww. zakresie na podstawie § 8 pkt 10 w zw. z § 11 st. 2 regulaminu organizacyjnego stanowiącego załącznik do uchwały nr 10/2022 Rady Naukowej IRS z 29 czerwca 2022 r., które traktowały, iż: dyrektor ustanawia pełnomocników do realizacji określonych zadań i ustala zakres i czas ich umocowania oraz że pełnomocnicy działają w granicach swego pełnomocnictwa udzielonego na piśmie przez dyrektora instytutu.

NIK zwraca uwagę, że niektóre zapisy w pełnomocnictwie udzielonym 12 stycznia 2023 r. były ogólne i dające możliwość różnej interpretacji, co zdaniem NIK nie zabezpieczało w sposób należyty interesów Instytutu, ponieważ upoważniało tego pełnomocnika do samodzielnego podejmowania decyzji, m.in. w zakresie wykonywania „czynności związanych ze stosunkiem pracy” czy „zawierania w imieniu i na rzecz mocodawcy wszelkich umów cywilnoprawnych”.

Pełnomocnictwo z 12 stycznia 2023 r. nie zostało zaewidencjonowane w prowadzonym w Instytucie wykazie upoważnień i pełnomocnictw²³. W konsekwencji Dyrektor Instytutu Konrad Turkowski oraz jego zastępcy uzyskali informację o tym dokumencie dopiero 11 września 2024 r., przy czym w przypadku Dyrektora było to 148 dni po objęciu przez niego tej funkcji. W trakcie trwania czynności kontrolnych NIK, tj. 12 września 2024 r. pełnomocnictwo to zostało odwołane.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że pełnomocnictwo nie zostało zaewidencjonowanie w rejestrze prowadzonym w Instytucie najprawdopodobniej przez przeoczenie ze strony pracowników odpowiedzialnych za rejestrowanie

²³ Wykaz spraw Dyrektora IRS – znak DYR.-022.

pełnomocnictw lub z powodu braku pozostawienia kopii pełnomocnictwa w siedzibie IRS-PIB przez pełnomocnika.

(akta kontroli str. 368-398)

1.1.2. W okresie objętym kontrolą, w Instytucie obowiązywały trzy regulaminy organizacyjne ustalone przez Dyrektora Instytutu po zasięgnięciu opinii Rady Naukowej i zakładowych organizacji związkowych, co było zgodne z art. 6 ust. 4 uoib, tj. odpowiednio regulamin z dnia:

- 15 listopada 2018 r. – załącznik do uchwały nr 19/2018 Rady Naukowej z 15 listopada 2018 r., obowiązujący do 23 marca 2022 r. (dalej: regulamin organizacyjny z 15 listopada 2018 r.),
- 23 marca 2022 r. – załącznik do uchwały nr 4/2022 Rady Naukowej z 23 marca 2022 r., obowiązujący do 29 czerwca 2022 r. (dalej: regulamin organizacyjny z 23 marca 2022 r.),
- 29 czerwca 2022 r. – załącznik do uchwały nr 10/2022 Rady Naukowej z 29 czerwca 2022 r., obowiązujący od 30 czerwca 2022 r. (dalej: regulamin organizacyjny z 29 czerwca 2022 r.).

(akta kontroli str. 399-465)

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. struktura organizacyjna określona w obowiązującym regulaminie organizacyjnym Instytutu obejmowała:

- 11 komórek administracyjnych podlegających Dyrektorowi IRS-PIB, tj. sześć działów²⁴ i pięć samodzielnych stanowisk²⁵,
- 10 zakładów podlegających zastępcy Dyrektora ds. naukowych, w tym trzy w Żabieńcu (województwo mazowieckie)²⁶, trzy w Olsztynie²⁷, dwa w Rutkach (województwo pomorskie)²⁸, jeden w Giżycku i jeden w Pieczarkach (województwo warmińsko-mazurskie)²⁹ oraz jedna pracownia³⁰,
- dwa zakłady doświadczalne podlegające zastępcy Dyrektora ds. rozwoju, tj. Rybacki Zakład Doświadczalny w Zatorze (dalej: RZD w Zatorze) i Rybacki Zakład Doświadczalny w Żabieńcu (dalej: RZD w Żabieńcu).

(akta kontroli str. 448-464)

W regulaminie organizacyjnym obowiązującym do 31 grudnia 2023 r. nie uwzględniono:

- siedmiu pełnomocników zatrudnionych przez Dyrektora IRS w Instytucie w latach 2022-2023,
- otrzymanych nieodpłatnie z KOWR: obiektu rybackiego w Radkowie (województwo świętokrzyskie) – na podstawie aktu notarialnego Repertorium nr 2485/2023 z 16 lutego 2023 r. oraz obiektu rybackiego w Rykach (województwo lubelskie) – na podstawie aktu notarialnego Repertorium A nr 2807/2023 z 9 maja 2023 r.

Jak zeznał Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu, prowadzono prace nad wprowadzeniem ww. struktur do regulaminu organizacyjnego, a zaangażowani w ten proces byli ww. dyrektor, zastępca dyrektora ds. naukowych, a także dwóch

²⁴ Kancelaria Instytutu, Dział Finansowo-Księgowy, Dział Administracyjno-Gospodarczy, Dział Informacji Naukowej, Promocji i Technologii Informacyjnej, Dział Projektów i Zamówień Publicznych, Dział Personalny.

²⁵ Samodzielne Stanowisko ds. Bezpieczeństwa i Higieny Pracy, Pełnomocnik ds. Ochrony Informacji Niejawnych, Specjalista ds. Obronnych, Inspektor Ochrony Danych, Samodzielne Stanowisko ds. Archiwum.

²⁶ Zakład Ichtiopatologii i Ochrony Zdrowia Ryb, Zakład Rybactwa Rzecznego, Zakład Rybactwa Stawowego.

²⁷ Zakład Akwakultury, Zakład Bioekonomiki Rybactwa, Zakład Ichtiologii, Hydrologii i Ekologii Wód.

²⁸ Zakład Hodowli Ryb Łososiowatych, Zakład Ryb Wędrownych.

²⁹ Zakład Rybacki Jeziorowego (Giżycko) i Zakład Hodowli Ryb Jesiotrowatych (Pieczarki).

³⁰ Pracownia Hydroakustyki (w Olsztynie).

pełnomocników Dyrektora IRS, tj. pełnomocnik ds. projektów międzyinstytutowych oraz pełnomocnik ds. projektów i organizacji. Zeznał także, iż nie wprowadził zmian w regulaminie organizacyjnym do końca 2023 r., ponieważ uważał, że proponowane zmiany wymagały doprecyzowania i „nie wszystkie szły w dobrym kierunku”.

NIK zauważa, że zgodnie z art. 6 ust. 4 uoib strukturę organizacyjną instytutu i tryb pracy jego komórek organizacyjnych określa regulamin organizacyjny ustalony przez dyrektora po zasięgnięciu opinii rady naukowej i zakładowych organizacji związkowych. Struktura ta powinna być aktualna, a więc dostosowana do stanu rzeczywistego, a regulamin organizacyjny – dostępny dla pracowników Instytutu, aby zapewnić przejrzystość działań.

(akta kontroli str. 411-493, 2704-2715, 3055-3072, 6906.)

W obowiązujących w badanym okresie trzech regulaminach organizacyjnych w § 20 pkt 2 określono, iż dyrektora zakładu doświadczalnego powołuje i odwołuje dyrektor Instytutu, a w § 20 pkt 3, iż zastępców dyrektora oraz głównego księgowego ww. zakładu powołuje i odwołuje dyrektor Instytutu na wniosek dyrektora tego zakładu.

Było to niezgodne z art. 68 § 1 Kodeksu pracy, który stanowił, iż stosunek pracy nawiązuje się na podstawie powołania w przypadkach określonych w odrębnych przepisach. W przypadku ww. stanowisk uoib nie zawierała natomiast takich postanowień.

Anna Wiśniewska, była Dyrektor Instytutu, nie pamiętała szczegółów procesu przygotowania dokumentów. Wyjaśniła, że sama treść regulaminów była przed poddaniem pod głosowanie Rady Naukowej konsultowana z radcą prawnym IRS.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał natomiast, że zapis ten był przygotowany na kanwie poprzedniego regulaminu organizacyjnego.

NIK zauważa, że ani uoib, ani rozporządzenie w sprawie IRS-PIB nie upoważniają Dyrektora Instytutu do nawiązywania stosunku pracy na podstawie powołania.

(akta kontroli str. 411-464, 469-503)

1.1.3. W okresie objętym kontrolą w ramach Instytutu funkcjonowały dwa rybackie zakłady doświadczalne (dalej: RZD) w Żabieńcu i Zatorze. Zapisy statutu z 28 maja 2020 r. i 1 kwietnia 2021 r. stanowiły, iż rybackie zakłady doświadczalne były integralną częścią Instytutu prowadzącą działalność produkcyjną, doświadczalną i wdrożeniową, a także samodzielnie sporządzające bilans. Natomiast statut z 13 grudnia 2022 r. określił, iż zakłady doświadczalne funkcjonujące w strukturze IRS-PIB samodzielnie sporządzały sprawozdania finansowe i stanowiły jego podstawową bazę badawczą, doświadczalną, wdrożeniową i szkoleniową.

Zgodnie z zapisem § 20 ust. 5 zawartym we wszystkich trzech regulaminach organizacyjnych, RZD były pracodawcą w rozumieniu Kodeksu pracy, a czynności w sprawach z zakresu prawa pracy dokonywali ich dyrektorzy. Każdy rybacki zakład doświadczalny posiadał odrębny numer NIP³¹.

(akta kontroli str. 28-34, 176-187, 285-297, 411-464, 504-505)

W okresie objętym kontrolą w RZD w Żabieńcu zatrudnionych było dwóch dyrektorów, tj. jeden od 1 lipca 2017 r. do 30 listopada 2022 r. i kolejny od 19 sierpnia 2022 r.³² Ponadto, Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu zatrudnił pełnomocnika ds. kontroli działalności RZD w Żabieńcu, który pełnił swoją funkcję od 2 maja 2022 r. do 31 lipca 2022 r. oraz od 16 sierpnia 2022 r. do 15 listopada 2022 r. (co szerzej

³¹ Tj. RZD w Żabieńcu NIP 123-00-37-734, a RZD w Zatorze 549-00-14-005.

³² Do końca marca 2024 r. Ówczesny Dyrektor RZD w Żabieńcu od 20 lutego 2024 r. został zwolniony z obowiązku świadczenia pracy do upływu okresu wypowiedzenia.

opisano w punkcie 3.2 niniejszego wystąpienia). W trakcie trwania czynności kontrolnych NIK, tj. 26 lutego 2024 r. zatrudniono kolejną osobę na stanowisko p.o. Dyrektora RZD w Żabieńcu³³.

(akta kontroli str. 395, 506-565, 6906, 6968)

Spośród dziewięciu pełnomocnictw udzielonych Dyrektorowi RZD w Żabieńcu, według stanu na 10 lipca 2024 r., a więc przez 588 dni licząc od dnia ustania stosunku pracy tej osoby na ww. stanowisku (30 listopada 2022 r.) jedno pełnomocnictwo (Dyr. 022-26/P/20 z 9 czerwca 2020 r.) nie zostało odwołane w części dotyczącej dysponowania rachunkiem bankowym projektu STAWPROPLUS³⁴, dwa nie zostały odwołane w całości. Dotyczyło to pełnomocnictw nr Dyr.022-4P/19 z 4 lutego 2019 r. do reprezentowania Instytutu – RZD w Żabieńcu do występowania w sprawach administracyjnych związanych z bieżącym funkcjonowaniem zakładu oraz nr Dyr. 022-9/P/20 z 13 lutego 2020 r. do reprezentowania Instytutu w postępowaniach wobec wszelkich władz i urzędów administracji państwowej i samorządowej, sądów i innych podmiotów, do składania oświadczeń, wniosków oraz innych pism w sprawach dotyczących RZD w Żabieńcu. W tych trzech przypadkach należało niezwłocznie, tj. w dniu ustania stosunku pracy odwołać te pełnomocnictwa na podstawie art. 101 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny³⁵ (dalej: Kodeks cywilny), który stanowił, że pełnomocnictwo może być w każdym czasie odwołane, chyba, że mocodawca zrzekł się odwołania pełnomocnictwa z przyczyn uzasadnionych treścią stosunku prawnego będącego podstawą pełnomocnictwa.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, m.in., że za każdym razem kiedy rozwiązywał umowę o pracę z pracownikiem, standardową procedurą było przekazanie tej informacji do kierownika działu personalnego IRS z poleceniem odwołania również wszystkich obowiązujących pełnomocnictw.

NIK zauważa, że w tych przypadkach pełnomocnictw jednak nie odwołano, co rodziło ryzyko podejmowania czynności prawnych w imieniu mocodawcy, mimo ustania zatrudnienia na stanowisku dyrektora RZD w Żabieńcu.

(akta kontroli str. 469-493, 506-512, 515, 517, 522-524)

W okresie objętym kontrolą w RZD w Żabieńcu obowiązywały następujące regulacje wewnętrzne: regulamin pracy RZD w Żabieńcu³⁶, Zakładowy Regulamin Wynagrodzeń (dalej: regulamin wynagrodzeń)³⁷, regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych³⁸, regulamin pracy w projektach³⁹, zasady korzystania z telefonów służbowych⁴⁰. W RZD w Żabieńcu nie opracowano odrębnych dokumentów i stosowano następujące regulacje obowiązujące w Instytucie: instrukcja kancelaryjna, polityka rachunkowości oraz regulamin udzielania zamówień publicznych.

(akta kontroli str. 566-626)

³³ Umowa o pracę z 26 lutego 2024 r. na czas określony od 1 marca 2024 r. do 31 maja 2024 r. na 1/2 etatu oraz umowa o pracę z 3 czerwca 2024 r. na czas określony od 1 czerwca 2024 r. do 31 maja 2025 r. na 1/2 etatu.

³⁴ Projekt „Innowacyjne metody intensyfikacji produkcji ryb w stawach, polegające na optymalizacji wykorzystania istniejącej powierzchni hodowlanej i zastosowaniu nowatorskich rozwiązań technologicznych, umożliwiających chów perspektywicznych gatunków ryb (łososiowatych, drapieżnych, jesiotrowatych), przy jednoczesnym zachowaniu ekologicznych walorów stawów i ekonomiczno-społecznym wzmocnieniu polskiej akwakultury śródlądowej – STAWPROPLUS”.

³⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 1061, ze zm.

³⁶ Z 30 kwietnia 2019 r.

³⁷ Z 30 kwietnia 2019 r.

³⁸ Z 30 kwietnia 2019 r., aneks nr 1 z 1 sierpnia 2022 r. oraz aneks nr 2 z 13 października 2022 r.

³⁹ Wprowadzony zarządzeniem nr 9/2018 Dyrektora RZD w Żabieńcu z 14 grudnia 2018 r., który wszedł w życie 2 stycznia 2019 r.

⁴⁰ Z 30 kwietnia 2019 r.

Do 31 grudnia 2023 r. nie opracowano regulaminu organizacyjnego RZD w Żabieńcu, co było wymagane § 20 ust. 4 regulaminu organizacyjnego Instytutu z 15 listopada 2018 r., z 23 marca 2022 r. i z 29 czerwca 2022 r. Paragraf ten stanowił, że strukturę organizacyjną zakładów doświadczalnych określają ich regulaminy organizacyjne zatwierdzone przez dyrektora Instytutu. Ponadto w § 15 ust. 3 statutu z 13 grudnia 2022 r. przyjęto, że strukturę, zadania oraz sposób i zakres funkcjonowania zakładów doświadczalnych określają ich regulaminy organizacyjne zatwierdzane przez dyrektora Instytutu.

Jak wyjaśnił były Dyrektor RZD w Żabieńcu, elementy regulaminu organizacyjnego zostały zawarte w regulaminie wynagrodzeń i regulaminie pracy obowiązujących w ww. RZD, tj. zakresach obowiązków wszystkich pracowników, schemacie organizacyjnym, zasadach wynagradzania. Ww. Dyrektor dodał także, że w drugiej połowie grudnia 2023 r. opracował regulamin organizacyjny RZD w Żabieńcu, jednak nie przekazał go do zatwierdzenia Dyrektorowi IRS.

Anna Wiśniewska, była Dyrektor Instytutu wyjaśniła, że z racji upływu czasu, który minął od dnia odwołania jej z funkcji dyrektora Instytutu, trudno jej odpowiedzieć, dlaczego w RZD w Żabieńcu nie było regulaminu organizacyjnego. Wyjaśniła, że nie posiadała wiedzy, czy takie regulaminy zostały zatwierdzone przez poprzednich dyrektorów Instytutu.

Z kolei Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, że nie wiedział, dlaczego nie opracowano w tej jednostce regulaminu organizacyjnego i dodał, że podejrzewa, że tak było od zawsze. Dodał, że nie zdawał sobie sprawy, że w RZD-ach nie było tych regulaminów.

(akta kontroli str. 285-297, 411-464, 469-503, 566-567, 627-652)

W okresie objętym kontrolą (do 31 grudnia 2023 r.) RZD w Zatorze zatrudnionych było dwóch pełniących obowiązki dyrektorów, tj. jeden od 1 grudnia 2020 r. do 27 sierpnia 2022 r.⁴¹ oraz drugi od 9 maja 2022 r. do 31 maja 2023 r.⁴² Następnie, 15 czerwca 2023 r., Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu, udzielił pełnomocnictwa do spraw zwykłego zarządu w RZD w Zatorze⁴³ ówczesnemu dyrektorowi RZD w Żabieńcu, które odwołał 19 grudnia 2023 r. Zgodnie z wyjaśnieniami Grzegorza Dietricha, byłego Dyrektora Instytutu, od tego momentu RZD w Zatorze kierował Dyrektor IRS. Od 1 września 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. w RZD w Zatorze zatrudniono także zastępcę dyrektora ds. gospodarki stawowej.

Ponadto, od 9 maja 2022 r. do 31 sierpnia 2023 r.⁴⁴ Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu, zatrudnił pełnomocnika ds. kontroli działalności RZD w Zatorze, a także udzielił pełnomocnictwa⁴⁵ pełnomocnikowi ds. projektów międzyinstytutowych m.in. do pełnego zarządu i administracji całym majątkiem RZD w Zatorze, działania w imieniu i na rzecz Instytutu przed wszelkimi osobami fizycznymi i prawnymi (co szerzej opisano w punkcie 3.2 niniejszego wystąpienia).

W trakcie trwania czynności kontrolnych, tj. 3 czerwca 2024 r. Dyrektor Instytutu zatrudnił na stanowisko p.o. dyrektora RZD w Zatorze nowego pracownika⁴⁶.

(akta kontroli str. 653-686, 6906, 6968)

⁴¹ Umowa o pracę z 30 listopada 2020 r.

⁴² Umowa o pracę z 9 maja 2022 r. na czas określony od 9 maja 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. oraz umowa o pracę z 16 sierpnia 2022 r. na czas określony od 16 sierpnia 2022 r. do 15 listopada 2022 r.

⁴³ Pismo nr Dyr. 022-20/P/22 z 15 czerwca 2023 r.

⁴⁴ Umowa o pracę z 9 maja 2022 r. na czas określony od 9 maja 2022 r. do 31 sierpnia 2022 r. oraz umowy o pracę z 1 września 2022 r. na czas nieokreślony, rozwiązana 31 sierpnia 2023 r.

⁴⁵ Brak daty, numeru oraz okresu obowiązywania pełnomocnictwa.

⁴⁶ Umowa na czas określony od 10 czerwca 2024 r. do 9 czerwca 2025 r.

W okresie objętym kontrolą w RZD w Zatorze obowiązywały następujące regulacje wewnętrzne: regulamin wynagrodzeń⁴⁷ oraz regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych⁴⁸. Nie opracowano natomiast dokumentów, tj. instrukcji kancelaryjnej, polityki rachunkowości oraz regulaminu udzielania zamówień publicznych, a stosowano regulacje obowiązujące w Instytucie.

(akta kontroli str. 687-709)

Do 31 grudnia 2023 r. nie opracowano regulaminu organizacyjnego, co było wymagane § 20 ust. 4 regulaminu organizacyjnego Instytutu z 15 listopada 2018 r., z 23 marca 2022 r. i z 29 czerwca 2022 r. Paragraf ten stanowił, że strukturę organizacyjną zakładów doświadczalnych określają ich regulaminy organizacyjne zatwierdzone przez dyrektora Instytutu. Ponadto w § 15 ust. 3 statutu z 13 grudnia 2022 r. przyjęto, że strukturę, zadania oraz sposób i zakres funkcjonowania zakładów doświadczalnych określają ich regulaminy organizacyjne zatwierdzone przez Dyrektora Instytutu.

Według wyjaśnień byłego p.o. dyrektora RZD w Zatorze, od początku pełnienia przez niego ww. funkcji, dyrekcja Instytutu informowała go o gruntownych zmianach w strukturach organizacyjnych IRS i nakazała czekać z regulaminami w RZD w Zatorze do momentu sporządzenia nowych regulaminów organizacyjnych, nowego regulaminu wynagradzania, jednolitego dla wszystkich zakładów oraz nowych schematów organizacyjnych IRS.

Treść wyjaśnień byłych Dyrektorów Instytutu (Anny Wiśniewskiej i Grzegorza Dietricha) w tym zakresie była tożsama z wyjaśnieniami udzielonymi w zakresie braku regulaminu organizacyjnego RZD w Żabieńcu.

(akta kontroli str. 285-297, 411-464, 469-503, 687, 710-715)

1.2. W okresie objętym kontrolą, Dyrektor Instytutu ustanowił roczne programy badawcze na 2021, 2022, 2023 rok, które zostały pozytywnie zaopiniowane⁴⁹ przez Radę Naukową.

Anna Wiśniewska, była Dyrektor IRS wyjaśniła, że w momencie objęcia przez nią funkcji dokumentem ustalonym jako wymagany przepisem art. 24 ust. 1 pkt 1 uoib „plan działalności” był „program badawczy” na kolejny rok, a nazewnictwo takie nie było kwestionowane przez organ nadzorujący. Podała także, że programy badawcze zawierały informację o podstawowej działalności Instytutu, tj. planowanych tematach badań oraz planowanych działaniach mających na celu realizację tematów badawczych.

Do programów badawczych na 2022 i 2023 rok dołączono, sporządzone w formie tabelarycznej, dokumenty pn. „plan działalności” zawierające, poza planowanymi tematami badawczymi, informacje o projektach badawczo-wdrożeniowych, m.in. finansowanych z Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 (dalej: PO RiM), o pracach w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (dalej: KPO), a także o działalności wdrożeniowej, wydawniczej i upowszechnieniowej RZD w Żabieńcu i w Zatorze⁵⁰.

(akta kontroli str. 716-811, 8350-8360)

⁴⁷ Obowiązujący od 1 kwietnia 2021 r.

⁴⁸ Obowiązujący od 1 stycznia 2006 r.

⁴⁹ Rada Naukowa pozytywnie zaopiniowała: program badawczy na rok 2021 - 8 września 2020 r. oraz, po zmianach, 11 marca 2021 r.; program badawczy na rok 2022 - 28 maja 2021 r. oraz, po zmianach, 15 grudnia 2021 r. i 29 czerwca 2022 r.; program badawczy na rok 2023 - 14 grudnia 2022 r. oraz, po zmianach, 20 czerwca 2023 r.

⁵⁰ Plan działalności na rok 2022 r. nie był opiniowany przez Radę Naukową. Został przesłany do MRIRW dnia 17 sierpnia 2021 r.

1.2.1. W okresie objętym kontrolą, sporządzono sprawozdania z działalności Instytutu za 2021, 2022 oraz 2023 rok, które Rada Naukowa pozytywnie zaopiniowała uchwałami odpowiednio z 23 marca 2022 r., 27 kwietnia 2023 r. oraz 18 czerwca 2024 r. W sprawozdaniach tych zaprezentowano działalność Instytutu w 12 częściach dotyczących: organizacji Instytutu, działalności Rady Naukowej, zatrudnienia i kadry naukowej, ważnych wydarzeń, międzynarodowej i krajowej współpracy naukowej, publikacji, działalności naukowej i badawczo-rozwojowej, działalności wdrożeniowej i upowszechnieniowej, działalności rybackich zakładów doświadczalnych, współpracy z zagranicą oraz publikacji.

Ponadto za 2022 i 2023 rok sporządzono w formie tabelarycznej sprawozdania z wykonania planów działalności. Zaprezentowano w nich dane w układzie: cel, zadania służące realizacji celu oraz miernik planowany i osiągnięty⁵¹.

(akta kontroli str. 812-1116)

W okresie objętym kontrolą w Instytucie nie sporządzono za poszczególne lata okresu 2021-2023 dokumentu pod nazwą „roczne sprawozdanie dyrektora z wykonywanych zadań”, o którym mowa w art. 29 ust. 2 pkt 5 uoib, a który powinien zostać zaopiniowany przez Radę Naukową.

Sprawozdania z działalności IRS oraz sprawozdania z wykonania planu działalności, które przedstawiono NIK jako roczne sprawozdania z wykonania zadań dyrektora nie zawierały informacji o wykonaniu zadań przypisanych Dyrektorowi w art. 24 ust. 1 i 1a uoib, dotyczących zarządzania mieniem oraz odpowiedzialności za wykorzystanie mienia instytutu na realizację statutowych zadań instytutu, zgodnie z zasadami określonymi w art. 16 ust. 4 uoib, tj. legalności, rzetelności, celowości, gospodarności i oszczędności.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu, wyjaśnił m.in., że nie pamięta, dlaczego nie sporządzano sprawozdań zawierających informacje o wykonaniu wszystkich zadań dyrektora.

(akta kontroli str. 469-493, 803-811, 1115-1116)

1.2.2. W Instytucie nie wprowadzono wewnętrznych regulacji dotyczących sposobu sporządzania planu finansowego jednostki. W okresie objętym kontrolą nie otrzymano wzorów ani wskazówek w tym zakresie od ministra nadzorującego. Za sporządzenie planów finansowych każdorazowo odpowiedzialna była Główna księgowa Instytutu.

Roczne plany finansowe Instytutu na lata 2021-2023 sporządzono na podstawie m.in.:

- w zakresie przychodów – podpisanych umów, stanowiących kontynuację dotychczasowych działań oraz umów będących w trakcie ostatecznych uzgodnień, kwot dotacji i subwencji,
- w zakresie kosztów – przyjętych do realizacji planów projektów naukowych i komercyjnych, kosztorysów i realizacji umów zleconych oraz analiz finansowo-księgowych pozostałej działalności istotnej z punktu widzenia Instytutu m.in. utrzymania, eksploatacji budynków oraz niezbędnych remontów

Jak podała Główna księgowa Instytutu, rybackie zakłady doświadczalne przesyłały swoje plany cząstkowe w formie tabelarycznej wraz z uzasadnieniem.

(akta kontroli str. 1117-1196, 1241-1248)

Roczne plany finansowe Instytutu na 2021, 2022 oraz 2023 rok Dyrektor Instytutu ustalił po zasięgnięciu opinii Rady Naukowej, tj. w trybie określonym w art. 18 ust. 12 uoib.

⁵¹ W polach dotyczących miernika najczęściej wpisywano dokumenty, w których określono te mierniki, a nie ich nazwy i osiągnięte wartości.

W okresie objętym kontrolą, plan finansowy:

- na 2021 r. – przesłano do Sekretariatu Rady Naukowej 5 sierpnia 2021 r. (podpisany przez Główną księgową i Dyrektora Instytutu), Rada Naukowa 16 sierpnia 2021 r. podjęła uchwałę pozytywnie go opiniującą,
- na 2022 r. – przesłano do ww. sekretariatu 15 lutego 2022 r. (niepodpisany), Rada Naukowa zaopiniowana go pozytywnie 16 lutego 2022 r.,
- na 2023 r. – przesłano do ww. sekretariatu 16 stycznia 2023 r. (podpisany przez Główną księgową i Dyrektora Instytutu), zaś 20 stycznia 2023 r. został on pozytywnie zaopiniowany przez Radę.

Anna Wiśniewska, ówczesna Dyrektor Instytutu nie ustaliła ww. planu na 2021 r. (a uprzednio nie przedłożyła go do zaopiniowania Radzie Naukowej) w terminie, który umożliwiałby obowiązywanie tego planu od początku roku objętego planem. Ustalenie planu dopiero w drugiej połowie roku było nierzetelne.

Wyjaśniła ona m.in., że na opóźnienie w przygotowaniu planu finansowego na 2021 r. mogła mieć wpływ rotacja na stanowisku głównego księgowego oraz zmiana ministerstwa nadzorującego Instytut. Wskazała także, że 2020 r. był rokiem bardzo szczególnym pod względem zarządczym ze względu na obowiązujący stan epidemii. Ograniczenia związane z tym stanem wywoływały wiele opóźnień na różnych polach działalności Instytutu i mogło to mieć wpływ na nieterminowe przygotowanie planu finansowego na 2021 r.

(akta kontroli str. 494-503, 117-118)

Roczny plan finansowy IRS na rok 2021 r. zawierał pozycje wymagane art. 18 ust. 11 uoib. W ustalonych rocznych planach finansowych na 2022 r. oraz na 2023 r. prognozy ujęto natomiast w odmiennym układzie niż w planie na 2021 r. Zawierały one, zaprezentowane w odrębnych rozdziałach dla Centrali⁵² oraz rybackich zakładów doświadczalnych, informacje o planowanych łącznych kwotach przychodów w podziale na „sprzedaż z działalności podstawowej”, „sprzedaż z działalności komercyjnej” oraz „pozostałe przychody operacyjne”, planowanych łącznych kwotach kosztów według układu rodzajowego (wyłącznie operacyjnych) oraz planowanej kwocie wyniku finansowego. Założenia do ww. danych były wyjaśnione w sposób opisowy w części analitycznej, przedstawiono także ryzyka związane z realizacją planu.

Roczne plany finansowe na 2022 oraz 2023 rok zostały sporządzone zatem nierzetelnie, gdyż nie obejmowały wyodrębnionych pozycji: „przychody własne”, „subwencje i dotacje z budżetu państwa”, „płatności odsetkowe wynikające z zaciągniętych zobowiązań” oraz „koszty majątkowe”, co było niezgodne z art. 18 ust. 11 pkt 1, 2 i 3 lit. b i c uoib.

Anna Wiśniewska, była Dyrektor Instytutu odpowiedzialna za ustalenie planu finansowego m.in. na 2022 r. wyjaśniła, że nie pamięta, kto przygotowywał plan finansowy. Ponieważ w tym czasie Instytut borykał się z odejściem głównego księgowego i oczekiwaniem na przyjście nowej osoby, zapewne był to wysiłek zbiorowy pracowników odpowiadających za zadania związane z księgowością w Instytucie oraz rybackich zakładów doświadczalnych.

Główna księgowa Instytutu odpowiedzialna za przygotowanie projektu planu finansowego na 2023 r. wyjaśniła, że gdy rozpoczęła pracę, plan finansowy na 2022 r. był już gotowy. Potraktowała go jako wzór przy przygotowywaniu planu na kolejny rok. Wskazała, że niektóre z danych wymaganych uoib (dotyczące subwencji,

⁵² Centrala Instytutu – Instytut bez rybackich zakładów doświadczalnych. Pojęcie stosowane w Instytucie przy sporządzaniu sprawozdań finansowych jednostek.

dotacji) znajdowały się w opisie. Wyjaśniła, że w korekcie planu na 2023 r. uwzględniła wszystkie wymagane przepisami pozycje.

(akta kontroli str. 494-503, 1119-1248, 1258-1266)

Wykonanie planu finansowego Instytutu w zakresie:

- przychodów ogółem wyniosło: w 2021 r. – 30 721,7 tys. zł, tj. 117,0% planu (26 268,8 tys. zł), w 2022 r. – 38 023,1 tys. zł, tj. 126,4% planu (30 073,4 tys. zł) oraz w 2023 r. – 40 269,4 tys. zł, tj. 127,1% planu pierwotnego (31 681,6 tys. zł) i 80,5% planu po zmianach (50 052,2 tys. zł);
- kosztów ogółem wyniosło: w 2021 r. – 29 220,5 tys. zł, tj. 111,8% planu (26 140,4 tys. zł), w 2022 r. – 40 375,4 tys. zł, tj. 129,9% planu (31 093,8 tys. zł) oraz w 2023 r. – 45 822,5 tys. zł, tj. 148,9 % planu pierwotnego (30 780,1 tys. zł) oraz 93,4% planu po zmianach (49 041,0 tys. zł).

(akta kontroli str. 1119-1196, 1692-1811, 6332-6338)

Nieprawidłowo realizowano określony w art. 18 ust. 10 uoib obowiązek dotyczący planów finansowych. Polegało to na niedokonaniu zmian w planie finansowym na 2022 r., zaś w przypadku planu na 2023 r. dokonanie takiej zmiany dopiero w grudniu 2023 r.⁵³, pomimo wystąpienia istotnych zdarzeń wpływających na sytuację finansową Instytutu oraz w sytuacji, gdy wykonane koszty znacznie przekraczały wartości ustalone w planie finansowym na dany rok.

Na konieczność aktualizacji planów finansowych wskazywały m.in.:

- w 2022 r. – zatrudnienie pełnomocników (koszt ich wynagrodzeń nie został ujęty w planie finansowym) oraz podpisanie w ciągu roku umowy na „Prowadzenie badań i połowów ryb w rzece Odra w celu oceny skutków katastrofy ekologicznej” finansowanej z MRiRW;
- w 2023 r. – zawarcie, już po sporządzeniu planów na ten rok, umowy dotacji z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dalej: NFOŚiGW) na realizację projektu „Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania” (dalej: projekt: „Stały monitoring wód”) na kwotę 250 mln zł (na 2023 r. - 6,24 mln zł), trzech umów dotacji celowej MRiRW na łączną kwotę 1 140,0 tys. zł i ich realizacja w ciągu tego roku, w tym jednej wynikającej z katastrofy ekologicznej na Odrze, zawarcie umów komercyjnych na łączną kwotę 14,7 mln zł, zwiększenie subwencji o 120,1 tys. zł oraz przejęcie w lutym 2023 r. obiektu stawowego w Radkowie i ponoszenie kosztów związanych z organizacją tej jednostki.

Przekroczenia kosztów ogółem w stosunku do planu wyniosły: 9 281,6 tys. zł, tj. o 29,9% planu⁵⁴ w 2022 r. oraz 15 042,4 tys. zł, tj. 48,9% planu⁵⁵ w 2023 r.

Anna Wiśniewska, była Dyrektorka Instytutu wyjaśniła, że planowała zmianę planu finansowego na 2022 r. po uzyskaniu ostatecznych wyników parametryzacji jednostki, gdyż od uzyskanej kategorii naukowej zależna była wysokość subwencji. Poinformowała, że pamięta, iż z racji rosnących cen, wymaganych prawem wzrostów wynagrodzeń minimalnych, zapowiadanych wzrostów cen energii plan finansowy na 2022 r. był przygotowany w wersji bardzo zachowawczej – z założeniem straty i że planowane było korygowanie go po weryfikacji przychodów i kosztów po I kwartale 2022 r. Podała także, że z racji odwołania jej z funkcji dyrektora w kwietniu 2022 r. nie jest jej znany przebieg realizacji planu finansowego w 2022 r.

⁵³ Korektę do planu na 2023 r. przesłano do sekretariatu Rady 1 grudnia 2023 r. (podpisany przez Główną księgową i Dyrektorkę Instytutu), zaś Rada pozytywnie zaopiniowała ją 5 grudnia 2023 r.

⁵⁴ Plan - 31 093,8 tys. zł, wykonanie - 40 375,4 tys. zł.

⁵⁵ Pierwotny plan - 30 780,1 tys. zł, wykonanie – 45 822,5 tys. zł.

Główna księgowa Instytutu odpowiedzialna za przygotowanie projektu planu finansowego na 2023 r. wyjaśniła, że nie przekazano jej stanowiska, ani dokumentów i w momencie gdy rozpoczęcie pracy w Instytucie, w marcu 2022 r. Analizowała do czerwca bilans i sama musiała dociekać procedur, które obowiązują, bo w Instytucie nie było zbioru obowiązujących dokumentów. Było to czasochłonne. Podała, że ze względu na utrudnienia i niejasności proceduralne na zmianę planu finansowego na 2023 r. znalazła czas dopiero w grudniu 2023 r.

Zdaniem NIK, ustalenie rocznych planów finansowych powinno nastąpić przed początkiem roku, którego dotyczą, a w przypadku wystąpienia istotnych zmian - należy plany aktualizować. W przeciwnym razie trudno uznać, że gospodarka finansowa jest prowadzona w oparciu o ten plan, do czego zobowiązują przepisy art. 18 ust. 10 uoib.

(akta kontroli str. 494-503, 1119-1196, 1241-1248, 1258-1266, 1692-1811, 6332-6338)

W okresie objętym kontrolą aktualizacji rocznego planu finansowego dokonano raz, 5 grudnia 2023 r. Dotyczyła ona planu na 2023 r. W dokumencie tym dokonano istotnych zmian zarówno prognozowanych przychodów, jak i planowanych kosztów. I tak:

- przychody ogółem zwiększono o 18 370,6 tys. zł (tj. o 58,0%) z 31 681,6 tys. zł na 50 052,2 tys. zł. Zmiana ta wynikała m.in. z zawarcia umowy dofinansowania z NFOŚiGW na projekt „Stały monitoring wód” w kwocie 250 mln zł (na 2023 r. – 6,24 mln zł) oraz nowych umów komercyjnych o łącznej wartości 14,7 mln zł. Ponadto uwzględniono przychody z nowego obiektu stawowego w Radkowie oraz zmiany z przeszacowania planowanych przychodów w RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze,
- koszty ogółem zwiększono o 18 261,0 tys. zł (tj. 59,3%) z 30 780,1 tys. zł na 49 041,1 tys. zł. Jako powody największych zmian w planowanych kosztach podano:
 - w pozycji „materiały i wyposażenie” (wzrost o 1 510,2 tys. zł) – realizację umów komercyjnych oraz umów dotacji MRiRW i NFOŚiGW,
 - w pozycji „inne usługi obce” (wzrost o 8 532,7 tys. zł) – realizację umów komercyjnych, głównie z Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (dalej: GIOŚ), koszt badań zleconych zewnętrznemu laboratorium – 4,5 mln zł) oraz umowy dotacji z NFOŚiGW (m.in. koszty najmu lub dzierżawy pomieszczeń, urządzeń i samochodów, usługi informatyczne, prawne, promocyjne, obsługi kadrowej i płacowej, montażu i konserwacji bojek, ekspertyz – 2,57 mln zł),
 - w pozycji „wynagrodzenia” (wzrost o 8 024,0 tys. zł) – wzrost wynagrodzeń (840,0 tys. zł), wzrost zatrudnienia (500,0 tys. zł), uwzględnienie wartości nagród jubileuszowych, odpraw emerytalnych, ekwiwalentów za urlop (500,0 tys. zł), wynagrodzeń płatnych według stawek z układu zbiorowego za realizację umów komercyjnych i dotacji celowych, które zostały pozyskane w ciągu roku (2,7 mln zł), wynagrodzenia bezosobowe z projektu finansowanego z GIOŚ (1,0 mln zł) oraz z projektu „Stały monitoring wód” (2,5 mln zł).

(akta kontroli str. 1117-1196)

W korekcie z 5 grudnia 2023 r. do planu finansowego na 2023 r. wydzielono obiekt stawowy w Radkowie (jako RZD w Radkowie), tj. jednostkę, która nie została ujęta w regulaminie organizacyjnym instytutu. Główna księgowa Instytutu podała m.in., że przed przedłożeniem do zaopiniowania planu finansowego na posiedzeniu Rady Naukowej miały być wprowadzone zmiany w strukturze organizacyjnej polegające na

wprowadzeniu do struktury organizacyjnej Instytutu tego RZD, które zostały jednak odłożone w czasie.

W ww. dokumencie przychody obiektu stawowego w Radkowie zaplanowano w wysokości 278,0 tys. zł, a koszty - 948,2 tys. zł, w tym m.in.: materiały i wyposażenie - 673,6 tys. zł, wynagrodzenia (z ZUS) - 210,9 tys. zł. Wskazano, że organizacja nowego rybackiego zakładu doświadczalnego wiąże się z poniesieniem kosztów, a gospodarstwo to powierzchnią stawów porównywalne jest do RZD w Żabieńcu. W związku z tym konieczne było zatrudnienie pięciu pracowników oraz wyposażenie ich w niezbędne narzędzia do pracy, zarybienie stawów i zakup paszy.

Były dyrektor RZD w Żabieńcu, któremu powierzono zarządzanie obiektem stawowym w Radkowie wyjaśnił, że w pierwotnym planie na 2023 r. nie ujął przychodów i kosztów związanych z funkcjonowaniem obiektu w Radkowie, ze względu na to, że nie miał wiedzy, że w 2023 r. Instytut będzie przejmował dodatkowe obiekty. Akt notarialny dotyczący Radkowa podpisano w lutym 2023 r., stąd konieczność dokonania korekty planu w grudniu 2023 r.

Główna księgowa Instytutu podała, że szacowania kosztów, przychodów, wynagrodzeń i kosztów majątkowych w korekcie planu na 2023 r. w zakresie rybackich zakładów doświadczalnych otrzymała od Dyrektora RZD w Żabieńcu i osoby z biura rachunkowego RZD w Zatorze, dokonanych głównie na podstawie wykonania. Wyjaśniła, że nie przekazano jej opracowań, analiz ani studiów wykonalności dotyczących zasad działania, finansowania i wykonalności funkcjonowania nowych obiektów stawowych.

(akta kontroli str. 469-493, 636-643, 1117-1196, 1241-1248, 1258-1266)

Przyjęte założenia dotyczące zarówno przychodów, jak i kosztów w korekcie planu finansowego z 5 grudnia 2023 r. dotyczące obiektu stawowego w Radkowie nie zostały zrealizowane w założonych wielkościach. Przychody ogółem zaplanowano w kwocie 278,0 tys. zł, wykonano – 38,8 tys. zł, tj. 14,0% planu, koszty ogółem zaprognozowano w kwocie 948,2 tys. zł, wykonano – 810,1 tys. zł, tj. 85,4% planu.

Jak wskazano w opracowaniu dotyczącym sprawozdania finansowego za 2023 r. przedłożonym Radzie Naukowej: „prognoza w porównaniu z faktyczną sprzedażą była zbyt optymistyczna, sprzedano mniej ryby, na co miał wpływ mniejszy popyt i duża konkurencja”. W kwestii realizacji przychodów jedynie w 14% zaktualizowanego planu finansowego kierownik obiektu stawowego w Radkowie wyjaśnił, że planowana sprzedaż karpi do kopalni nie doszła do skutku, nikt się po rybę nie zgłosił i została ona w magazynach.

(akta kontroli str. 711-715, 1021-1083)

1.3. Instytut posiadał politykę rachunkowości wprowadzoną przez Dyrektora Instytutu zarządzeniem z 2005 r.⁵⁶ W dokumencie tym określono jednolite zasady rachunkowości dla jednostek organizacyjnych IRS, a za wdrożenie dokumentacji systemu rachunkowości uczyniono odpowiedzialnymi: Głównego księgowego IRS w Olsztynie oraz Dyrektorów RZD-ów.

W dokumencie tym ustalono m.in., że księgi rachunkowe są prowadzone w poszczególnych jednostkach sprawozdawczych, które w rozumieniu ustawy o rachunkowości, są oddziałami lub zakładami. IRS sporządza łączne (zbiorcze) sprawozdanie, obejmujące dane finansowe jednostek zagregowane dla całego Instytutu.

(akta kontroli str. 1267, 1274-1454)

⁵⁶ Zarządzeniem nr 021-2/05 Dyrektora IRS z dnia 14 stycznia 2005 r. w sprawie ustalenia dokumentacji opisującej przyjęte do stosowania zasady rachunkowości w IRS.

Polityka rachunkowości od czasu jej zatwierdzenia do końca 2023 r. była zmieniana dziesięciokrotnie, w tym cztery razy aktualizowano plan kont⁵⁷.

Zarządzeniem⁵⁸ z 27 listopada 2023 r. Dyrektora IRS wprowadzono zmianę polegającą na dodaniu: opisu systemu służącego ochronie danych i ich zbiorów, w tym dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonanych w nich zapisów oraz opisu systemu informatycznego w Centrali Instytutu. W zarządzeniu tym wskazano, że dowody księgowe dotyczące projektu „Stały monitoring wód” przechowywane są w siedzibie projektu (tj. w biurze w Warszawie utworzonym w marcu 2023 r., co opisano szerzej w obszarze II niniejszego wystąpienia). Mimo tej zmiany do 31 grudnia 2023 r. nie uaktualniono Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych w IRS, w której przyjęto, że miejsce przechowywania dokumentów księgowych to siedziba Instytutu.

W złożonym wyjaśnieniu Główna księgowa Instytutu podała: „zapisy dotyczące miejsca przechowywania dokumentów księgowych zmieniono w polityce rachunkowości w listopadzie 2023 r., natomiast nie zmieniono zapisów w ww. instrukcji.”

(akta kontroli str. 1268-1270, 1274-1546, 4015-4033, 8192-8261)

Obowiązująca w latach 2021-2023 w Instytucie dokumentacja opisująca przyjęte zasady (politykę) rachunkowości nie zawierała niektórych elementów wymaganych art. 10 ust. 1 uor, nie została w pełni dostosowana do prowadzonej działalności Instytutu oraz nie była również aktualizowana (wymóg wynikający z art. 10 ust. 2 ww. ustawy). I tak:

- Do dnia 26 listopada 2023 r. w przyjętych do stosowania w Instytucie zasadach rachunkowości nie ustalono, mimo wymogu określonego w art. 10 ust. 1 pkt 4 uor, systemu służącego ochronie danych i ich zbiorów, w tym dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i innych dokumentów stanowiących podstawę dokonanych w nich zapisów.

Główna księgowa Instytutu wyjaśniła, że została zatrudniona na stanowisku Głównego księgowego z dniem 1 marca 2022 r. Zastany stan ksiąg 2021 roku (m.in.: nierozliczona inwentaryzacja, brak uzgodnień kont księgowych, nierozliczone projekty, niezweryfikowane częściowe sprawozdania rybackich zakładów doświadczalnych) oraz konieczność sporządzenia z nich sprawozdania finansowego za 2021 r. wymusiły skupienie się na tych zadaniach. Dodatkowo w kwietniu 2022 r. nastąpiła zmiana na stanowisku Dyrektora Instytutu, a co za tym idzie bardzo duża ilość zmian w zarządzaniu Instytutem. Okoliczności te spowodowały przeoczenie ww. braku w obowiązującej polityce rachunkowości. Opis systemu służącego ochronie danych i ich zbiorów wprowadzono 27 listopada 2023 r. zarządzeniem nr 63/2023 Dyrektora IRS-PIB.

- W latach 2021-2023 wbrew wymogom określonym w art. 10 ust. 2 uor nie aktualizowano polityki rachunkowości Instytutu w zakresie:
 - opisu systemu przetwarzania danych (wymaganego art. 10 ust. 1 pkt 3 lit. c uor), który w przypadku prowadzeniu ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera (tak jak w przypadku IRS) powinien obejmować m.in. opis systemu informatycznego – mianowicie nie dokonano aktualizacji danych na temat

⁵⁷ Aktualizacje dotyczyły także, m.in.: tworzenia rezerw, dostosowania zasad rachunkowości do ewidencji zdarzeń gospodarczych związanych z realizacją projektów współfinansowanych z funduszy europejskich, ustalenia minimalnej wartości początkowej środków trwałych i nisko cennych środków trwałych podlegających ewidencji pozabilansowej, otrzymywanych dotacji, wartości niematerialnych i prawnych oraz funduszy własnych i specjalnych, ustalenia minimalnej wartości początkowej środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych i nisko cennych środków trwałych, zasad umorzenia aparatury naukowo-badawczej oraz stosowania wzorów sprawozdania finansowego.

⁵⁸ Nr 63/2023.

rodzaju, wersji oprogramowania i daty rozpoczęcia jego użytkowania - przy zmianie lub aktualizacji oprogramowania używanego do prowadzenia ksiąg rachunkowych. Poprzednia aktualizacja ww. danych w polityce rachunkowości miała miejsce w 2005 r., w przypadku Centrali kolejną wprowadzono dopiero w listopadzie 2023 r., zaś w rybackich zakładach doświadczalnych – w ogóle nie dokonano takich zmian.

- zakładowego planu kont (wymóg art. 10 ust. 1 pkt 3 lit. a uor) dla oddziałów IRS, tj. RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze (ostatnia aktualizacja w tym zakresie miała miejsce w 2005 r.), mimo że plany kont tych jednostek ulegały zmianie.

Główna księgowa Instytutu wyjaśniła, że wynikało to z przeoczenia.

- W polityce rachunkowości do 29 lutego 2024 r. określono, że zapasy wycenia się „w koszcie wytworzenia”, przy czym nie opisano metody tej wyceny odnośnie ryb. Użytkowane w latach 2021-2023 systemy informatyczne nie umożliwiały rzetelnego i jednolitego ustalenia wartości ryb (produktów gotowych i produkcji w toku) metodą zapisaną w polityce rachunkowości. W zakresie wyceny ryb polityka rachunkowości nie była więc w pełni dostosowana do potrzeb jednostki i nie zawierała uregulowań niezbędnych z punktu widzenia prowadzenia jej rachunkowości, zgodnie z zasadą wiernego obrazu wynikającą z art. 4 ust. 1 uor.

Główna księgowa Instytutu wyjaśniła m.in., że w momencie, gdy została zatrudniona, w Centrali nie widziała tego problemu i potrzeby, bo ryby nie były wyceniane. Podała, że do 2022 r. w Centrali, w Pieczarkach, prowadzono wewnętrzną ewidencję magazynową, bez dedykowanego programu komputerowego. W Rutkach posiadano program do określenia liczby i masy ryb. Rybackie zakłady doświadczalne prowadziły ewidencję magazynową. Na podstawie tych danych dokonana była wycena w 2022 r.

Zarządzeniem nr 9/2024 Dyrektora IRS-PIB z dnia 1 marca 2024 r. w polityce rachunkowości został zmieniony z mocą obowiązywania od 1 stycznia 2023 r. m.in. sposób wyceny zapasów produktów na wycenę „według ceny sprzedaży netto takiego samego lub podobnego produktu, pomniejszonej o przeciętnie osiągany przy sprzedaży produktu zysk brutto ze sprzedaży”.

(akta kontroli str. 1241-1248, 1258-1546, 7884)

Sposób realizacji wynikającego z art. 2 ust. 4 uoib obowiązku wyodrębnienia pod względem finansowym i rachunkowym działalności Instytutu innej niż wymieniona w art. 2 ust. 1-3 uoib (tj. działalności podstawowej oraz podejmowanej w związku z nią) był realizowany poprzez wydzielenie takiej działalności na rachunkowych kontach analitycznych Centrali i rybackich zakładów doświadczalnych, jak również poprzez prowadzenie odrębnych ksiąg rachunkowych przez RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze.

Jak wyjaśniła Główna księgowa Instytutu w ewidencji rachunkowej działalność „komercyjna” Centrali Instytutu jest wyodrębniona na analitycznych kontach. W ten sposób ewidencjonowane są przychody, koszty i można ustalić zysk z tej działalności. Są to umowy „komercyjne”, tj. na przeprowadzenie różnych badań, np. umowa na monitoring ichtiofauny finansowana z GIOŚ, umowa z Morskim Instytutem Rybactwa, umowa na monitoring wód z Enea Kozienice, umowa na badania statystyczne z MRiRW oraz inne, mniejsze wartościowo umowy.

(akta kontroli str. 1241-1248, 1268-1270, 7923-7949, 7951-8014)

1.4. W okresie objętym kontrolą wynik finansowy Instytutu systematycznie spadał. I tak, Instytut osiągnął zysk w kwocie 1 470,5 tys. zł w 2021 r., stratę w kwocie -2 384,3 tys. zł w 2022 r. oraz stratę w kwocie -5 590,6 tys. zł w 2023 r. Wynik

finansowy Instytut spadł z zysku w kwocie 4 416,6 tys. zł w 2020 r. do straty na poziomie -5 590,6 tys. zł (o 10 007,2 tys. zł) na przestrzeni trzech badanych lat.

(akta kontroli str. 1692-1827)

W 2021 r. Instytut osiągnął dodatni wynik finansowy netto w wysokości 1 470,5 tys. zł, tj. o 2 946,0 tys. zł (o 66,7%) niższy niż w 2020 r. (4 416,6 tys. zł). Na wynik ten składały się: dodatnie wyniki Centrali (1 255,1 tys. zł) oraz RZD w Zatorze (582,4 tys. zł) oraz ujemny RZD w Żabieńcu (-367,0 tys. zł).

Największy wpływ na zmniejszenie dodatniego wyniku netto w 2021 r. w porównaniu do roku poprzedniego miały:

- wzrost kosztów działalności operacyjnej o 3 164,6 tys. zł (12,2%) w porównaniu do 2020 r. (z 25 909,7 tys. zł do 29 097,5 tys. zł), największy wzrost odnotowano w pozycji „zużycie materiałów i energii” (wzrost o 2 529,0 tys. zł) oraz „wynagrodzenia” (o 282,8 tys. zł);
- spadek przychodów netto ze sprzedaży o 1 114,8 tys. zł (4,8%) w stosunku do wykonania w 2020 r. (z 23 375,5 tys. zł do 22 260,8 tys. zł), co wynikało głównie ze spadku w pozycjach:
 - „przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów” o 1 215,4 tys. zł (przychody z tytułu umowy komercyjnej z GIOŚ „Monitoring ichtiofauny jeziornej w latach 2019-2021 na potrzeby oceny stanu lub potencjału ekologicznego jednolitych wód powierzchniowych” były niższe o 1,1 mln zł niż w roku poprzednim),
 - „zmiana stanu produktów i zapasów” - spadek o 1 129,4 tys. zł, co dotyczyło głównie utworzonej rezerwy na świadczenia pracownicze oraz zmniejszenia stanów magazynowych.

Przychody ogółem RZD w Żabieńcu w 2021 r. wyniosły 1 653,5 tys. zł, zaś koszty ogółem 2 020,4 tys. zł. W przypadku RZD w Zatorze było to odpowiednio: 4 693,0 tys. zł i 4 110,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 1692-1733, 1812-1827)

W 2022 r. wynik finansowy netto był ujemny i wyniósł -2 384,3 tys. zł. W porównaniu do wyniku za 2021 r. był on niższy o kwotę 3 854,9 tys. zł, tj. o 262,1%. Na wynik ten składały się: dodatnie wyniki rybackich zakładów doświadczalnych (74,0 tys. zł RZD w Żabieńcu oraz 117,0 tys. zł RZD w Zatorze) oraz ujemny wynik Centrali Instytutu (-2 575,3 tys. zł).

Największy wpływ na osiągnięcie straty netto w 2022 r. miały:

- wzrost kosztów działalności operacyjnej o 11 048,7 tys. zł (38,0%) w porównaniu do roku poprzedniego, z 29 097,5 tys. zł do 40 156,1 tys. zł, największe wzrosty odnotowano w pozycjach:
 - „zużycie materiałów i energii” (o 4 490,0 tys. zł, o 42,7%), co było związane z realizacją projektów PO RiM oraz z realizacją zadania „Prowadzenie badań i połowów ryb w rzece Odra w celu oceny skutków katastrofy ekologicznej” (finansowane z MRiRW) oraz wzrostem cen paliwa i energii,
 - wynagrodzenia (o 3 025,4 tys. zł, o 28,4%), z czego: wzrost o 700 tys. zł wynikało z wzrostu zatrudnienia, o 1 mln zł – z wzrostu wynagrodzeń oraz o 842 tys. zł – z realizacji zadania „Prowadzenie badań i połowów ryb (...)”,
 - usługi obce (o 2 400,8 tys. zł, tj. o 95,6%), na co wpływ miały m.in.: koszt zakupu usługi wykonania chemicznych oznaczeń substancji priorytetowych próbek bioty w ramach umowy z GIOŚ w kwocie 1 793,0 tys. zł, usług informatycznych – 102,0 tys. zł, audytu personalnego – 36,9 tys. zł.

- spadek dotacji z MEiN⁵⁹ o 2 557,2 tys. zł (z 4 959,6 tys. zł do 2 402,4 tys. zł), choć łączna kwota przychodów w 2022 r. wzrosła o 7 301,3 tys. zł (wzrost z 30 721,7 tys. zł do 38 023,1 tys. zł).

Przychody RZD w Żabieńcu w 2022 r. wyniosły 3 131,7 tys. zł, zaś koszty 3 057,8 tys. zł. W przypadku RZD w Zatorze było to odpowiednio: 5 202,1 tys. zł i 5 085,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 1734-1811, 1828-1844)

W 2023 r. wynik finansowy netto był ujemny i wyniósł -5 590,6 tys. zł. Był on niższy o kwotę 3 206,2 tys. zł, tj. o 134,5% w porównaniu do wyniku za 2022 r. Na wynik ten składały się ujemne wyniki finansowe Centrali Instytutu (-2 528,6 tys. zł), RZD w Żabieńcu (-1 291,0 tys. zł) oraz RZD w Zatorze (-1 771,0 tys. zł).

Największy wpływ na wysokość straty netto w 2023 r. miały:

- wzrost kosztów działalności operacyjnej o 4 646,7 tys. zł (11,6%) w porównaniu do roku poprzedniego, z 40 146,1 tys. zł do 44 792,8 tys. zł, co wynikało ze wzrostu kwot w pozycjach:
 - usługi obce (o 3 913,1 tys. zł, tj. 79,7%), na co wpływ miały m.in. realizacja umowy z GIOŚ, w ramach której na wykonanie chemicznych oznaczeń substancji priorytetowych próbek bioty poniesiono 3 040,4 tys. zł, zaś na zatrudnienie podwykonawców blisko 1 mln zł.
 - wynagrodzenia (o 3 740,8 tys. zł, tj. o 27,4%), w tym: wzrost o 1,6 mln zł wynikał z wzrostu zatrudnienia i umów-zleceń do realizacji projektu „Stały monitoring wód”, 1,7 mln zł – z wzrostu wynagrodzeń, 500 tys. zł – z zatrudnieniem podwykonawców do realizacji umowy z GIOŚ oraz wzrost o 280 tys. zł – wynagrodzenie pełnomocników.
- spadek pozostałych przychodów operacyjnych o 6 720,3 tys. zł spowodowany z jednej strony, zmniejszeniem wpływów z dotacji (2023 r. był rokiem kończącym większość projektów finansowanych z PO RiM i ewentualne wpływy z refundacji (około 1,3 mln zł) miały nastąpić w roku 2024). Dodatkowo w 2022 r. przyjęte były do ewidencji ryby będące aktywami obrotowymi Instytutu, co stanowiło jednorazowy przychód w tamtym roku.

Przychody RZD w Żabieńcu w 2023 r. wyniosły 1 685,4 tys. zł, zaś koszty 2 976,4 tys. zł. W przypadku RZD w Zatorze było to odpowiednio: 2 824,5 tys. zł i 4 595,5 tys. zł.

Łączna kwota przychodów rybackich zakładów doświadczalnych w 2023 r. wyniosła 4 509,8 tys. zł, zaś koszty ogółem RZD-ów wyniosły 7 571,8 tys. zł. Przychody netto ze sprzedaży RZD-ów zmalały o 967,4 tys. zł⁶⁰ (o 27,2%) w porównaniu do roku poprzedniego przy jednoczesnym spadku kosztów operacyjnych o 1 375,0 tys. zł⁶¹ (o 17,1%). Pozostałe przychody operacyjne netto tych jednostek zmalały o 2 274,3 tys. zł, zaś pozostałe koszty operacyjne wzrosły o 803,4 tys. zł.

Analiza sytuacji finansowej obiektu stawowego w Radkowie (przejętego w lutym 2023 r.) wykazała, że w 2023 r. przychody ogółem wyniosły 38,8 tys. zł, w tym: przychody netto ze sprzedaży 35,9 tys. zł, zaś koszty ogółem 810,1 tys. zł, w tym 364,9 tys. zł stanowiły koszty operacyjne. Nadwyżka kosztów nad przychodami skalkulowana dla tego obiektu wyniosła 771,3 tys. zł. Pozostałe koszty operacyjne w kwocie 423,7 tys. zł wynikały z kosztów produkcji ryb (w obiekcie tym nie dokonano wyceny stanów magazynowych na koniec roku w związku z brakiem protokołów rzeczywistych odłowów ryb, zaś posiadane protokoły opierały się na wartościach szacunkowych i według ówczesnego Dyrektora RZD Żabieniec nie były wiarygodne).

⁵⁹ Ministerstwo Edukacji i Nauki.

⁶⁰ Z 3 560,3 tys. zł do 2 593,0 tys. zł.

⁶¹ Z 8 023,9 tys. zł do 6 648,9 tys. zł.

(akta kontroli str. 1845-1860)

We wszystkich latach największy wpływ na spadek wyniku finansowego miał wzrost wynagrodzeń, usług obcych i kosztów zużycia materiałów i energii przy jednoczesnym spadku przychodów z subwencji na działalność podstawową w latach 2022-2023 w stosunku do 2021 r. Wynik finansowy rybackich zakładów doświadczalnych także spadał z roku na rok i w rachunku zysków i strat za 2023 r. stanowił istotny czynnik obniżający wynik Instytutu.

(akta kontroli str. 1812-1860)

1.5. W okresie objętym kontrolą wartość ryb wykazana w aktywach bilansu wyniosła:

- wg stanu na 31.12.2021 r. – 32,7 tys. zł, z czego: 18,7 tys. zł - RZD w Żabieńcu i 14,0 tys. zł - RZD w Zatorze, Centrala IRS nie wyceniała ryb;
- wg stanu na 31.12.2022 r. – 3 218,9 tys. zł, z czego: 1 497,0 tys. zł - Centrala IRS⁶², 576,6 tys. zł w RZD w Żabieńcu oraz 1 145,3 tys. zł w RZD w Zatorze;
- wg stanu na 31.12.2023 r. – 2 909,5 tys. zł, z czego: 1 217,4 tys. zł - Centrala IRS⁶³, 705,1 tys. zł RZD w Żabieńcu (w tym: 579,5 tys. zł obiekty stawowe w Żabieńcu, oraz 125,6 tys. zł – obiekt stawowy w Radkowie), 987,0 tys. zł – RZD w Zatorze.

W sprawozdaniu finansowym za 2021 r. w aktywach wyceniono wyłącznie przeznaczoną do sprzedaży „rybę handlową⁶⁴”. Wykazany w sprawozdaniu za 2022 r. wzrost wartości ryb o 2 928,4 tys. zł w porównaniu do stanu na koniec poprzedniego roku wynikał z faktu, że oprócz ryby handlowej wyceniono także m.in. narybek, kroczek, selekty i tarlaki. Ujęto je w aktywach bilansu jako „ujawnione stany magazynowe⁶⁵”.

Główna księgowa Instytutu wyjaśniła, że ww. wycenę ryb zaksięgowano w związku z decyzją Dyrektora o sprawdzeniu tych stanów. Podała, że Instytut cały rok ponosi koszty na te ryby, a w sprawozdaniach nie było dotąd widocznego efektu.

Ponadto na posiedzeniu Rady Naukowej z 20 czerwca 2023 r. poinformowała, że w poprzednich latach ryby nie były włączane do ewidencji, ale w tym roku (2022 r.) została podjęta decyzja o ich włączeniu do bilansu. Jak podała: „ryba stanowi majątek obrotowy Instytutu i powinna być zaewidencjonowana”.

W 2023 r. kontynuowano wycenę ryb we wszystkich stadiach rozwoju.

(akta kontroli str. 1241-1248, 1547, 1734-1811)

W okresie objętym kontrolą wyceny ryb⁶⁶ będących własnością Instytutu, ujętych jako zapas w sprawozdaniach finansowych (Centrali IRS, RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze) za 2021 r. i za 2022 r. oraz sprawozdaniach finansowych rybackich zakładów doświadczalnych za 2023 r.⁶⁷, dokonano metodami innymi niż określona w aktualnej w danym roku polityce rachunkowości jako metoda przyjęta do stosowania w Instytucie.

Zgodnie z zasadami rachunkowości Instytutu, wartość zapasów w sprawozdaniu finansowym należało wyceniać: „według kosztu wytworzenia” – w przypadku sprawozdań za 2021 r. i za 2022 r. oraz w „według ceny sprzedaży netto takiego samego lub podobnego produktu, pomniejszonej o przeciętnie osiągany przy

⁶² W tym: 515,3 tys. zł Zakład Hodowli Ryb Jesiotrowatych w Pieczarkach oraz 981,7 tys. zł Zakład Hodowli Ryb Łososiowatych w Rutkach.

⁶³ W tym: 322,3 tys. zł ZHRJ w Pieczarkach oraz 895,1 tys. zł w ZHRŁ w Rutkach.

⁶⁴ Ryba handlowa –3-letnia ryba gotowa i przeznaczona do sprzedaży w danym roku.

⁶⁵ W brzmieniu z Ustępu II. Wyjaśnienia do rachunku zysków i strat.

⁶⁶ RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze prowadziły hodowlę ryb w stawach, natomiast jednostki organizacyjne Centrali, tj. ZHRJ w Pieczarkach - w systemach RAS i w stawach, zaś ZHRŁ w Rutkach - w basenach i w stawach.

⁶⁷ Poza wyceną zapasów przez Centrali IRS w sprawozdaniu za 2023 r., której dokonano w cenie sprzedaży pomniejszonej o marżę, tj. w sposób wskazany w polityce rachunkowości jednostki.

sprzedaży produktu zysk brutto ze sprzedaży” – w przypadku sprawozdania za 2023 r.

I tak, wartość zapasów wyceniono niezgodnie z metodą wskazaną w polityce rachunkowości w sprawozdaniach finansowych (Centrali, RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze), oraz w konsekwencji, w sporządzonym na ich podstawie sprawozdaniu łącznym:

- za 2021 r. – zapasy ryb wyceniono według ceny zakupu w RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze, w Centrali IRS nie wyceniono ryb;
- za 2022 r. - zapasy ryb zostały wycenione: w cenach sprzedaży pomniejszonych o marżę 20% przez Centralę i RZD w Żabieńcu oraz w cenach zakupu przez RZD w Zatorze;
- za 2023 r. zapasy ryb wyceniono w koszcie wytworzenia – przez RZD w Żabieńcu i cenie zakupu – przez RZD w Zatorze.

Było to niezgodne z art. 5 ust.1 uor. Przepis ten stanowi m.in., że przyjęte zasady (politykę) rachunkowości należy stosować w sposób ciągły, dokonując w kolejnych latach obrotowych jednakowej wyceny aktywów, ustalania wyniku finansowego i sporządzania sprawozdań finansowych tak, aby za kolejne lata informacje z nich wynikające były porównywalne.

Ponadto, zdaniem NIK stosowanie różnych metod wyceny stanu końcowego ryb hodowanych w Instytucie, tj. dotyczących tej samej grupy zapasów, było sprzeczne z zasadą rzetelności i jasności danych w rachunkowości określonej w art. 4 ust. 1 ww. ustawy. Zgodnie z tą zasadą, należy stosować przyjęte zasady (politykę) rachunkowości tak, by rzetelnie i jasno była przedstawiana sytuacja majątkowa, finansowa oraz wynik działalności jednostki. Wybór metody wyceny zapasów wpływa na wysokość wyniku finansowego wykazywanego przez jednostkę oraz na wartość stanu końcowego zapasów. Stosowanie kilku metod wyceny dla tej samej grupy zapasów (ryb) w danym roku nie zapewniało jasności i przejrzystości danych rachunkowych zawartych w księgach rachunkowych. -

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu wyjaśnił m.in., że w innych instytutach, np. w Instytucie Zootechniki wyceniano produkcję w toku, a nie tylko produkt. Podał, że pomysł wyceny ryb na wszystkich etapach rozwoju powstał w 2023 r. w wyniku „burzy mózgów”, m.in. z pełnomocnikiem ds. naukowych, badawczych i komercjalizacji wyników badań i pełnomocnikiem ds. PIB. Wyjaśnił także, że „starali się wprowadzić pewne standardy obowiązujące w innych instytutach oraz że działa się to szybko”.

Główna księgowa Instytutu wyjaśniła, że zastosowanie w sprawozdaniu za 2022 r. metody wyceny nieprzewidzianej w polityce rachunkowości wynikało z tego, że w momencie podjęcia decyzji o wycenie zapasów nie było możliwości ustalenia w inny sposób ich wartości. Wyjaśniła także m.in., że problemem było to, że w jednostkach organizacyjnych Instytutu, ryby hodowane są w różnych pomieszczeniach (basenach zewnętrznych – Rutki, stawach, basenach w hangarach, halach), co wpływa na specyfikę kontroli ich liczby i wagi. Także prowadzenie ewidencji magazynowej było skomplikowane, i nie we wszystkich jednostkach taka ewidencja była prowadzona. Podała także, że przy braku dokumentacji ponoszonych kosztów oraz gospodarki magazynowej nie byli w stanie wycenić ryby po koszcie wytworzenia. Wyjaśniła, że w 2024 r. zmieniony został sposób wyceny na wycenę w cenach sprzedaży pomniejszonych o marżę, z datą obowiązywania od początku 2023 r. Podała, że w rybackich zakładach doświadczalnych pozostała wycena według starej metody.

Ponadto wyjaśniła, że na 31 marca 2023 r. został zrobiony projekt bilansu bez wyceny ryb. Decyzję w sprawie wyceny wszystkich ryb w tamtym momencie podjął Dyrektor Grzegorz Dietrich, a nadzorował ten proces pełnomocnik Dyrektora ds. PIB. Potwierdzili to w swoich wyjaśnieniach byli Dyrektorzy RZD w Żabieńcu i w Zatorze.

(akta kontroli str. 469-493, 636-643, 1241-1266, 1547-1681, 2458-2469, 8347-8349)

Kwotę wyceny „ujawnionych zapasów” w sprawozdaniu za 2022 r. wykazano także w Rachunku zysków i strat w pozycji „pozostałe przychody operacyjne”, w sposób nieprzewidziany w polityce rachunkowości⁶⁸. Zaksięgowanie wyceny zapasów ryb w ww. pozycji miało wpływ na wynik finansowy za 2022 r.

(akta kontroli str. 1274-1546, 1734-1772, 1891-1921)

Przychody Instytutu ze sprzedaży ryb w latach 2021-2023 systematycznie spadały i wyniosły:

- w 2021 r. – 4 711,6 tys. zł⁶⁹,
- w 2022 r. – 4 115,5 tys. zł⁷⁰, tj. o 596,1 tys. zł mniej niż w 2021 r. (o 12,7%);
- w 2023 r. – 3 144,9 tys. zł⁷¹, tj. o 970,6 tys. zł mniej niż w 2022 r. (o 23,6%).

(akta kontroli str. 1691)

1.6. Sprawozdania finansowe Instytutu w okresie objętym kontrolą sporządzono w terminowo: za rok 2021 – do 30 czerwca 2022 r.⁷², zaś w przypadku sprawozdań za rok 2022 i rok 2023 - w terminie wskazanym w art. 52 ust. 1 uor, tj. do 31 marca roku następnego.

Roczne sprawozdania finansowe Instytutu za 2021 r., 2022 r. i 2023 r., w myśl zapisów polityki rachunkowości, sporządzano łącznie dla Centrali oraz RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze (tj. jednostek organizacyjnych wchodzących w skład Instytutu sporządzających samodzielnie sprawozdania finansowe) na podstawie sprawozdań tych jednostek. Sposób ten był zgodny z art. 51 ust. 1 uor, który stanowił, że jednostka, w skład której wchodzi jednostki organizacyjne sporządzające samodzielne sprawozdania finansowe, sporządza łączne sprawozdanie finansowe, będące sumą sprawozdania finansowego jednostki i wszystkich jej oddziałów; sprawozdanie to sporządza się z odpowiednimi wyłączeniami.

(akta kontroli str. 1268-1270, 1274-1546, 1682-1686)

Łączne sprawozdania finansowe Instytutu za 2021 r., 2022 r., 2023 r. oraz jednostek (Centrali, RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze) za 2023 r. zostały sporządzone w postaci elektronicznej i opatrzone podpisami elektronicznymi kierowników tych jednostek (Dyrektora Instytutu lub RZD) oraz osób, którym powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych, w wymaganej strukturze logicznej oraz formacie stosownie do przepisu art. 45 ust. 1f i g uor.

(akta kontroli str. 1688-1690, 1692-2042)

Sprawozdania finansowe Centrali, RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze za 2021 r. oraz 2022 r. sporządzone zostały w postaci papierowej i podpisane odręcznie, wbrew przepisowi art. 45 ust. 1f uor, zgodnie z którymi sprawozdanie finansowe sporządza

⁶⁸ W polityce przewidziano grupę przychodów będących skutkiem zmian szacunków dokonywanych przy wycenie aktywów i zobowiązań innych niż finansowe, która obejmowała w szczególności: 1) przychody z tytułu przywrócenia wartości aktywów niefinansowych (m.in. majątku trwałego rzeczowego, wartości niematerialny i prawnych, zapasów, należności) do wysokości wcześniej dokonanego odpisu utraty ich wartości oraz 2) przychody z tytułu rozwiązania niewykorzystanych rezerw na zobowiązania inne niż zobowiązania wynikające z operacji finansowych.

⁶⁹ Z czego: Centrala - 501,0 tys. zł, RZD w Żabieńcu - 1 390,0 tys. zł i RZD w Zatorze - 2 820,5 tys. zł.

⁷⁰ Z czego: Centrala - 683,6 tys. zł, RZD w Żabieńcu - 1 601,2 tys. zł i RZD w Zatorze - 1 830,6 tys. zł.

⁷¹ Z czego: Centrala - 749,1 tys. zł, RZD w Żabieńcu - 785,1 tys. zł i RZD w Zatorze - 1 610,6 tys. zł.

⁷² Termin wydłużony ze względu na COVID-19 na mocy Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 7 marca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia innych terminów wypełniania obowiązków w zakresie ewidencji oraz w zakresie sporządzenia, zatwierdzenia, udostępnienia i przekazania do właściwego rejestru, jednostki lub organu sprawozdań lub informacji. (Dz.U. poz. 561).

się w postaci elektronicznej oraz opatruje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

Za nieprawidłowość odpowiedzialni byli ówcześni kierownicy tych jednostek (Dyrektor Instytutu oraz Dyrektorzy RZD w Żabieńcu i Zatorze) oraz osoby, którym powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych w tych jednostkach organizacyjnych, które w myśl art. 52 ust. 2 uor podpisują sprawozdanie finansowe – podając zarazem datę podpisu.

Były to osoby, które podpisały:

- sprawozdania finansowe za 2021 r.:
 - Centrali (z 6 czerwca 2022 r., korekta z 10 lipca 2022 r.) – Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich, Główna księgowa Instytutu,
 - RZD w Żabieńcu (z 17 maja 2022 r.) – Dyrektor, Główna księgowa,
 - RZD w Zatorze (z 9 marca 2022 r.) – p.o. Dyrektora, Główna księgowa,
- sprawozdania finansowe za 2022 r.:
 - Centrali (z 31 marca 2023 r., korekta z 14 kwietnia 2023 r.) – Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich, Główna księgowa Instytutu,
 - RZD w Żabieńcu (z 27 marca 2023 r., korekta z 13 kwietnia 2023 r.) – Dyrektor, samodzielna księgowa,
 - RZD w Zatorze (z 23 lutego 2023 r., korekta z 17 kwietnia 2023 r.) – osoba fizyczna prowadząca biuro rachunkowe, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych (kierownik jednostki nie podpisał tego sprawozdania, o czym poniżej).

Główna księgowa Instytutu wyjaśniła, że wynikało to z kontynuacji przyjętej praktyki w jednostce. Podkreśliła, że sprawozdanie finansowe Instytutu (łącznie) w każdym z lat spełniało ww. wymogi, zaś począwszy od roku 2024 r. sprawozdania częściowe Centrali i rybackich zakładów doświadczalnych także będą sporządzane w formie elektronicznej.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor IRS wyjaśnił, że nie miał wiedzy o takich wymogach. Były Dyrektor RZD w Żabieńcu R.B. wyjaśnił m.in., że sprawozdanie RZD w Żabieńcu zostało podpisane w wersji papierowej, ponieważ odpowiedzialnym za złożenie sprawozdania finansowego za jednostkę wpisaną do rejestru przedsiębiorców KRS jest Dyrektor Instytutu i po podpisaniu podpisem kwalifikowanym umieszcza je na stronie Ministerstwa Finansów. Zakłady doświadczalne nie prowadzą bezpośrednio rozliczeń księgowych z Urzędem Skarbowym, a wyłącznie z główną księgową Instytutu w Olsztynie. Wyjaśnił także, że podpisanie sprawozdania wykonał według wytycznych Instytutu i tak też było to realizowane w poprzednich latach.

(akta kontroli str. 469-493, 1241-1248, 1258-1266, 1688-2045)

Sprawozdanie finansowe RZD w Zatorze za 2022 r. (opatrzonego datą 23 lutego 2023 r. oraz korekty z datą 17 kwietnia 2023 r.)⁷³ nie sporządzono zgodnie z przepisami uor – nie zostało ono bowiem podpisane przez kierownika jednostki, tj. jedną ze wskazanych w art. 52 ust. 2 ww. ustawy osób zobowiązanych do podpisania sprawozdania. Skutkowało to brakiem spełnienia wynikającego z art. 52 ust. 2a uor obowiązku potwierdzenia przez kierownika jednostki, że sprawozdanie spełniało wymagania przewidziane w ww. ustawie. Do ww. sprawozdania nie dołączono pisemnego uzasadnienia odmowy podpisu.

Za zapewnienie sporządzenia ww. sprawozdania odpowiedzialne były, w myśl art. 52 ust. 1 uor, osoby pełniące w RZD w Zatorze funkcję kierownika jednostki w rozumieniu

⁷³ Sprawozdanie finansowe RZD w Zatorze sporządzone zostało w formie papierowej i jest przechowywane w biurze jednostki.

art. 3 ust. 1 pkt 6 tej ustawy. W 2023 r. byli to: osoba pełniąca funkcję Dyrektora RZD w Zatorze (zatrudniona do 31 maja 2023 r.), a następnie, w sytuacji nieobsadzenia stanowiska dyrektora tego zakładu oraz niewyznaczenia osoby pełniącej obowiązki na ww. stanowisku – ówczesny Dyrektor Instytutu, Grzegorz Dietrich.

Główna księgowa Instytutu podała, że sprawozdanie łączne za 2022 r. sporządziła na podstawie m.in. sprawozdania częściowego RZD w Zatorze podpisanego przez osobę z biura usług finansowo-rachunkowych z datą 17 kwietnia 2023 r. przekazanego jako skan. Wyjaśniła, że dokument ten nie został podpisany przez Dyrektora.

Były Dyrektor RZD w Zatorze wyjaśnił m.in., że zespół RZD w Zatorze pod jego kierownictwem pracował od stycznia 2023 r., a do 31 marca 2023 r. sporządzili oni kilka sprawozdań finansowych, jednakże żadne z nich nie zostało zatwierdzone przez IRS-PIB. Wyjaśnił także, że nie jest w stanie wytłumaczyć, dlaczego sprawozdanie z dnia 23 lutego 2023 r. nie zostało podpisane przez kierownika jednostki.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu, wyjaśnił m.in., że sprawozdanie RZD w Zatorze, mimo braku podpisu kierownika jednostki zostało przed sporządzeniem sprawozdania Instytutu za 2022 r. (łącznego) zweryfikowane przez Głównego księgowego. Stanowiąc element sprawozdania łącznego podlegało również kontroli biegłego rewidenta.

Przekazał także pełnomocnictwa „osób nadzorujących tę jednostkę”⁷⁴: pierwsze – do spraw zwykłego zarządu w RZD w Zatorze, udzielone 15 czerwca 2023 r. ówczesnemu dyrektorowi RZD w Żabieńcu oraz drugie – m.in. do pełnego zarządu i administracji całym majątkiem RZD w Zatorze udzielone⁷⁵ pełnomocnikowi ds. projektów międzyinstytutowych.

Zdaniem NIK, osobom tym udzielono pełnomocnictw, ale nie powierzono pełnienia funkcji kierownika tej jednostki – nie ciążył więc na nich obowiązek sporządzenia sprawozdania finansowego.

(akta kontroli str. 1241-1248, 1258-1266, 1687-1690, 1861-2024, 8262-8349)

Sprawozdania finansowe za poszczególne lata okresu objętego kontrolą były badane przez biegłego rewidenta, który w każdym z przypadków potwierdził, że przedstawiają one jasny i rzetelny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Instytutu na dzień 31 grudnia oraz jej wyniku finansowego i przepływów pieniężnych za rok obrotowy, zgodnie z przepisami uor oraz przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości. Stwierdził także, że sprawozdania te są zgodne co do formy i treści z obowiązującymi przepisami prawa oraz statutem Instytutu oraz że zostały sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych.

Podmiotem przeprowadzającym badanie audytowe w ww. okresie był KPW Audytor Sp. z o. o. Wyboru firmy audytorskiej do przeprowadzenia badania sprawozdania finansowego w okresie objętym kontrolą dokonywał w myśl art. 66 ust. 4 uor Minister Rolnictwa, jako organ zatwierdzający sprawozdanie finansowe Instytutu i przekazało informację o wyborze Instytutowi⁷⁶.

Uchwałami z 6 września 2022 r., 20 czerwca 2023 r. i 18 czerwca 2024 r. Rada Naukowa pozytywnie zaopiniowała sprawozdania finansowe odpowiednio za 2021 r., 2022 r. oraz 2023 r. oraz wnioski Dyrektora Instytutu dotyczące podziału zysku lub pokrycia straty.

Dotyczyły one: przeznaczenia zysku za 2021 r. na fundusz rezerwowy w kwocie 970,5 tys. zł, fundusz badań własnych w kwocie 100,0 tys. zł fundusz stypendialny

⁷⁴ W brzmieniu z pisma z wyjaśnieniami z dnia 22 sierpnia 2024 r.

⁷⁵ Brak daty, numeru oraz okresu obowiązywania pełnomocnictwa.

⁷⁶ Pismem z 26 października 2021 r. – w przypadku wyboru firmy do badania sprawozdań za 2021 r. i 2022 r. oraz pismem z 7 września 2023 r. – za 2023 r. i 2024 r.

w kwocie 200,0 tys. zł oraz fundusz nagród w kwocie 200,0 tys. zł oraz propozycji pokrycia strat: za 2022 r. – w kwocie 2 384,3 tys. zł z funduszu rezerwowego Instytutu oraz za 2023 r. – w kwocie 3 751,7 tys. zł z funduszu rezerwowego⁷⁷ i 1 838,8 tys. zł z funduszu podstawowego.

Wartość kapitału własnego zwiększyła się o 6 945,3 tys. zł, z 23 798,1 tys. zł (stan na 1 stycznia 2021 r.) do 30 743,4 tys. zł (stan na 31 grudnia 2023 r.). Zmiana ta była wynikiem m.in. zwiększenia funduszu statutowego w 2023 r. o 14 849,7 tys. zł po otrzymaniu obiektów stawowych w Radkowie i Rykach oraz zmian w funduszu rezerwowym i statutowym wynikających z rozliczenia wyników finansowych jednostki.

Sprawozdania te zostały zatwierdzone przez Ministra nadzorującego na podstawie art. 18 ust. 13 uoib, po czym przekazano je elektronicznie do KRS.

(akta kontroli str. 1682-1687, 1812-1860)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W 2021 r. oraz w 2022 r. nierzetelnie przeprowadzono zmianę postanowień statutu IRS. Pomimo, że Minister Rolnictwa zgłosił uwagi do statutu przyjętego uchwałami Rady Naukowej nr 7/2021 oraz nr 21/2022, nie zostały one przedstawione Radzie Naukowej w celu ich wprowadzenia do statutu w wymaganej formie, tj. uchwałą, stosownie do art. 6 ust. 2 uoib. Stanowił on, iż statut uchwała rada naukowa, a zatwierdza minister nadzorujący.

(akta kontroli str. 35-312)

2. Rejestr upoważnień i pełnomocnictw w 2023 r. nie był prowadzony rzetelnie. Nie ujęto w nim bowiem pełnomocnictwa z 12 stycznia 2023 r., udzielonego pełnomocnikowi ds. PIB.

(akta kontroli str. 368-398)

3. W regulaminie organizacyjnym Instytutu obowiązującym do 31 grudnia 2023 r. nie uwzględniono zatrudnionych w latach 2022-2023 pełnomocników oraz dwóch obiektów rybackich w Radkowie i Rykach przekazanych Instytutowi w 2023 r.

(akta kontroli str. 411-493, 2704-2715, 3055-3072, 6906)

4. We wszystkich trzech regulaminach organizacyjnych, które obowiązywały w Instytucie od 16 listopada 2018 r. do 31 grudnia 2023 r. zawarto zapis, iż dyrektora zakładu doświadczalnego, jego zastępców oraz głównego księgowego powołuje i odwołuje dyrektor Instytutu. Było to niezgodne z art. 68 § 1 Kodeksu pracy, który stanowił, iż stosunek pracy nawiązuje się na podstawie powołania w przypadkach określonych w odrębnych przepisach. W przypadku ww. stanowisk w ustawie uoib nie przewidziano bowiem nawiązania stosunku pracy w tym trybie.

(akta kontroli str. 411-464, 469-503)

5. Nierzetelne było postępowanie Instytutu w zakresie odwoływania pełnomocnictw udzielonych przez Dyrektora IRS Dyrektorowi RZD w Żabieńcu, bowiem według stanu na dzień 10 lipca 2024 r. spośród dziewięciu pełnomocnictw jedno⁷⁸ w części dotyczącej dysponowania rachunkiem projektu STAWPROPLUS nie zostało jeszcze odwołane, a dwa⁷⁹ nie zostały odwołane w całości, mimo że

⁷⁷⁷⁷ Według stanu na koniec 2023 r. wartość funduszu rezerwowego była niższa niż kwota straty za 2023 r.

⁷⁸ Nr Dyr. 22-26/P/20 z 9 czerwca 2020 r.

⁷⁹ Tj. nr Dyr. 022-4P/19 z 4 lutego 2019 r. do reprezentowania Instytutu – RZD w Żabieńcu do występowania w sprawach administracyjnych związanych z bieżącym funkcjonowaniem zakładu oraz nr Dyr. 022-9/P/20 z 13 lutego 2020 r. do reprezentowania Instytutu – RZD w Żabieńcu wobec wszelkich władz i urzędów administracji państwowej i samorządowej, sądów i innych podmiotów, do składania oświadczeń, wniosków oraz innych pism w sprawach dotyczących RZD w Żabieńcu.

stosunek pracy z Dyrektorem RZD w Żabieńcu został rozwiązany z dniem 30 listopada 2022 r., a więc ustała przesłanka do reprezentowania Instytutu – RZD w Żabieńcu.

(akta kontroli str. 569-493, 506-512, 515, 517, 522-524)

6. W okresie objętym kontrolą (do 31 grudnia 2023 r.) nie opracowano regulaminu organizacyjnego dotyczącego odpowiednio RZD Żabieniec i RZD w Zatorze, co było wymagane § 20 pkt 4 regulaminu organizacyjnego Instytutu z 16 listopada 2018 r., z 24 marca 2022 r. i z 30 czerwca 2022 r., który stanowił, iż strukturę organizacyjną zakładów doświadczalnych określają ich regulaminy organizacyjne zatwierdzone przez dyrektora Instytutu, a także § 15 ust. 3 statutu z 13 grudnia 2022 r., który z kolei określił, że strukturę, zadania oraz sposób i zakres funkcjonowania zakładów doświadczalnych określają ich regulaminy organizacyjne zatwierdzane przez Dyrektora Instytutu.

(akta kontroli str. 285-297, 411-464, 469-503, 566-567, 627-652, 687, 710-715)

7. Sprawozdania z działalności IRS oraz sprawozdania z wykonania planu działalności, które przedstawiono NIK jako roczne (za lata 2021-2023) sprawozdania z wykonania zadań dyrektora, o których mowa w art. 29 ust. 2 pkt 5 uoib nie zawierały informacji o wykonaniu zadań przypisanych Dyrektorowi w art. 24 ust. 1 i 1a uoib, dotyczących zarządzania mieniem oraz odpowiedzialności za wykorzystanie mienia instytutu za realizację statutowych zadań instytutu.

(akta kontroli str. 469-493, 803-811, 1115-1116)

8. Dyrektor Instytutu nie ustalił planu finansowego na 2021 r. (a uprzednio nie przedłożył go do zaopiniowania Radzie Naukowej), w takim terminie, który umożliwiłaby jego obowiązywanie od początku roku, którego dotyczył. Ustalenie przez Dyrektora Instytutu planu dopiero w drugiej połowie roku należy uznać za nierzetelne.

(akta kontroli str. 494-503, 117-118)

9. Roczne plany finansowe Instytutu na rok 2022 oraz rok 2023 nie zostały sporządzone rzetelnie, gdyż nie obejmowały wyodrębnionych pozycji: „przychody własne”, „subwencje i dotacje z budżetu państwa”, „płatności odsetkowe wynikające z zaciągniętych zobowiązań” oraz „koszty majątkowe”, co było niezgodne z art. 18 ust. 11 pkt 1, 2 i 3 lit. b i c uoib.

(akta kontroli str. 494-503, 1119-1248, 1258-1266)

10. Nieprawidłowo realizowano określony w art. 18 ust. 10 uoib obowiązek dotyczący planów finansowych. Polegało to na niedokonaniu zmian w planie finansowym na 2022 r., zaś w przypadku planu na 2023 r. dokonanie takiej zmiany dopiero w grudniu 2023 r., pomimo wystąpienia istotnych zdarzeń wpływających na sytuację finansową Instytutu.

(akta kontroli str. 494-503, 1119-1196, 1241-1248, 1258-1266, 1692-1811, 6332-6338)

11. Po wprowadzeniu Zarządzeniem⁸⁰ z 27 listopada 2023 r. Dyrektora IRS zmiany w Polityce rachunkowości IRS polegającej na przyjęciu, że dowody księgowe dotyczące projektu „Stały monitoring wód” przechowywane będą w siedzibie projektu, do dnia 12 lipca 2024 r. nie uaktualniono Instrukcji obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych w IRS, w której przyjęto, że miejsce przechowywania dokumentów księgowych to siedziba Instytutu.

(akta kontroli str. 1268-1270, 1274-1546, 4015-4033, 8192-8261)

⁸⁰ Nr 63/2023.

12. Obowiązująca w latach 2021-2023 w Instytucie dokumentacja opisująca przyjęte zasady (politykę) rachunkowości nie zawierała niektórych elementów wymaganych art. 10 ust. 1 uor, nie została w tym okresie w pełni dostosowana do prowadzonej działalności Instytutu oraz nie była również aktualizowana (wymóg wynikający z art. 10 ust. 2 ww. ustawy).

(akta kontroli str. 1241-1248, 1258-1546, 7884)

13. W okresie objętym kontrolą wyceny ryb będących własnością Instytutu, ujętych jako zapas w sprawozdaniach finansowych (Centrali IRS, RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze) za 2021 r. i za 2022 r. oraz w sprawozdaniach finansowych rybackich zakładów doświadczalnych za 2023 r., dokonano metodami innymi niż określona w aktualnej w danym roku polityce rachunkowości (jako metoda przyjęta do stosowania w Instytucie). Takie postępowanie było niezgodne z art. 4 ust. 1 oraz art. 5 ust. 1 uor.

(akta kontroli str. 469-493, 636-643, 1241-1266, 1547-1681, 2458-2469, 8347-8349)

14. Sprawozdania finansowe Centrali Instytutu, RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze za rok 2021 oraz 2022 sporządzone zostały w postaci papierowej i podpisane odręcznie, co było niezgodne z art. 45 ust. 1f uor. Stanowił on, że sprawozdanie finansowe sporządza się w postaci elektronicznej oraz opatruje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

(akta kontroli str. 469-493, 1241-1248, 1258-1266, 1688-2045)

15. Sprawozdania finansowego RZD w Zatorze za 2022 r. nie sporządzono zgodnie z przepisami uor – nie zostało ono bowiem podpisane przez kierownika jednostki, tj. jedną ze wskazanych w art. 52 ust. 2 ww. ustawy osób zobowiązanych do podpisania sprawozdania.

(akta kontroli str. 1241-1248, 1258-1266, 1687-1690, 1861-2024, 8262-8349)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działania Instytutu w zakresie sporządzania i realizacji rocznych planów finansowych oraz sporządzania sprawozdań finansowych.

Gospodarka finansowa Instytutu prowadzona była niezgodnie z art. 18 ust. 10 uoib. Zmian w planach finansowych na 2022 i 2023 rok, w zakresie m.in. wynagrodzeń pełnomocników, kosztów utrzymania nowo przejętych obiektów stawowych oraz realizacji niektórych umów komercyjnych nie dokonywano bowiem we właściwym czasie. Plan finansowy na 2021 r. ustalono natomiast dopiero w sierpniu 2021 r. Ponadto, plany na rok 2022 oraz na rok 2023 zostały sporządzone nierzetelnie, nie zawierały bowiem niektórych pozycji wymaganych ww. ustawą, m.in. kosztów majątkowych.

Nie w pełni stosowano przepisy uor w zakresie przyjętych w jednostce zasad rachunkowości. Obowiązująca w badanym okresie w Instytucie polityka rachunkowości nie zawierała niektórych elementów wymaganych art. 10 ust. 1 uor, nie została dostosowana w pełni do prowadzonej działalności Instytutu oraz nie była aktualizowana, mimo takiej potrzeby.

Nienależycie realizowano obowiązki w zakresie sporządzania sprawozdań finansowych. Sprawozdania finansowe za rok 2021 i za rok 2022 Centrali i dwóch RZD-ów sporządzone zostały w postaci papierowej i podpisane odręcznie, wbrew przepisowi art. 45 ust. 1f ustawy o rachunkowości. W jednym przypadku (RZD w Zatorze za 2022 r.), sprawozdania finansowego nie sporządzono zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości, bowiem nie zostało ono podpisane przez

kierownika jednostki. Wyceny zapasu ryb do bilansu w latach 2021-2023 (za wyjątkiem Centrali w 2023 r.) dokonywano metodami innymi niż wskazane w obowiązującej polityce rachunkowości.

Podkreślenia wymaga, że wynik finansowy Instytutu w okresie objętym kontrolą spadał z roku na rok i w ciągu ostatnich trzech lat zmniejszył się o ponad 10 mln zł. W latach 2022-2023 osiągnął stratę wynoszącą odpowiednio -2,4 mln zł i -5,6 mln zł.

Ponadto w 2021 r. i 2022 r. nierzetelnie sporządzano dokumentację regulującą funkcjonowanie Instytutu. Zmiany w statucie Instytutu wprowadzano z pominięciem Rady Naukowej, wbrew zapisom uoib. W 2023 r. nierzetelnie prowadzono także rejestr upoważnień i pełnomocnictw, bowiem nie uwzględniono w nim jednego z pełnomocnictw. Obowiązujące w Instytucie regulaminy organizacyjne zawierały zapisy niezgodne z Kodeksem pracy, a także nie uwzględniały aktualnej struktury organizacyjnej IRS, w której nie umieszczono zatrudnionych w Instytucie pełnomocników oraz przejętych dwóch obiektów stawowych w Radkowie i Rykach. Ponadto przez cały okres objęty kontrolą w RZD w Zatorze i RZD w Żabieńcu nie opracowano regulaminów organizacyjnych, co było wymagane zapisami w regulaminie organizacyjnym IRS.

OBSZAR

2. Zarządzanie wybranymi składnikami majątkowymi Instytutu

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2021-2023 w rocznych programach badawczych (które IRS ustalał jako „plany działalności”, o których mowa w art. 24 ust. 1 pkt 1 uoib) nie ujęto prognozy rozwoju bazy majątkowej Instytutu ani planów pozyskania nieruchomości gruntowych lub obiektów budowlanych. Natomiast w dokumencie pn. „Strategia rozwoju IRS-PIB. Ustalenie perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej do roku 2030”, ustalonym przez Radę Naukową 5 grudnia 2023 r., w rozdziale „Modernizacja zaplecza badawczego” zawarto wykaz inwestycji planowanych do realizacji w ramach KPO. Zakładano stworzenie oraz modernizację laboratoriów i infrastruktury badawczej IRS-PIB.

(akta kontroli str. 716-758, 2048-2074)

2.2. Księgowa wartość środków trwałych będących w posiadaniu Instytutu wyniosła według stanu na koniec 2021 r. – 17 615,0 tys. zł., 2022 r. – 16 778,2 tys. zł, 2023 r. – 36 274,8 tys. zł. Wzrost wartości środków trwałych w 2023 r. wynikał m.in. z przejęcia obiektów stawowych w Radkowie i w Rykach o łącznej wartości 14 849,7 tys. zł.

Struktura środków trwałych Instytutu według stanu na 31 grudnia 2023 r. przedstawiała się następująco: 43,3% – grunty (w tym prawo użytkowania wieczystego gruntu), 34,6% – budynki, lokale, prawa do lokali i obiekty inżynierii lądowej i wodnej, 16,2% – urządzenia techniczne i maszyny, 1,9% – środki transportu oraz 4,0% – inne środki trwałe.

(akta kontroli str. 1692-1860)

2.2.1. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu, 28 października 2022 r. zwrócił się do Ministra Rolnictwa z wnioskiem⁸¹ o zmianę prawa użytkowania wieczystego nieruchomości będących we władaniu Instytutu w prawo własności, a także o doposażenie IRS w nieruchomości z zasobu KOWR w pięciu lokalizacjach:

- w województwie małopolskim (powiat nowotarski lub żywiecki),
- w województwie pomorskim lub zachodniopomorskim,
- w województwie lubelskim (powiat lubartowski lub rycki),

⁸¹ Pismo DYP.040-68/2022.

- w województwie świętokrzyskim (powiat konecki lub włoszczowski),
- w województwie warmińsko-mazurskim (powiat mrągowski, piski lub giżycki).

W uzasadnieniu tego wniosku podano, że stan zasobów nieruchomości użytkowanych przez Instytut nie wystarczał do prawidłowej realizacji zadań wynikających z: uoib, rozporządzenia w sprawie IRS-PIB, ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym⁸² oraz pełnomocnictwa Ministra Rolnictwa z 17 sierpnia 2022 r. dotyczącego wykonania zadania pt. „Prowadzenia badań oraz połowów ryb w rzece Odra w celu oceny skutków katastrofy ekologicznej”⁸³. Minister Rolnictwa 6 grudnia 2022 r. przekazał ww. wniosek do Dyrektora Generalnego KOWR⁸⁴.

Z informacji uzyskanych przez NIK od Dyrektora Departamentu Gospodarowania Zasobem KOWR wynikało, że Instytut według stanu na 29 lutego 2024 r. posiadał jedną umowę użytkowania wieczystego gruntów z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (dalej: WRSP), zawartą z KOWR na nieruchomość położoną na terenie województwa małopolskiego, o powierzchni 1 179,40 ha. Dyrektor ww. departamentu wyjaśnił także, iż według stanu na 4 marca 2024 r. KOWR nie dokonał zmiany prawa użytkowania wieczystego nieruchomości będących we władaniu Instytutu w prawo własności, ponieważ przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 2 marca 2009 r. w sprawie warunków i trybu dokonywania zamiany nieruchomości⁸⁵ nie przewidywały takiej możliwości.

(akta kontroli str. 2075-2201)

W 2023 r. Instytut pozyskał od KOWR nieruchomości położone w dwóch z pięciu lokalizacji wskazanych we wniosku do Ministra Rolnictwa, o łącznej wartości rynkowej 14 849,7 tys. zł i powierzchni 583,1 ha, tj.:

- w województwie świętokrzyskim, powiat włoszczowski, gmina Radków, miejscowości: Kwilina, Radków i Chycza, nieruchomość obejmującą 21 działek o łącznej powierzchni 257,84 ha i wartości rynkowej 5 039,1 tys. zł (dalej: obiekt stawowy w Radkowie lub nieruchomość Radków),
- w województwie lubelskim, powiat rycki, gmina Ryki, miejscowość Ryki, nieruchomość obejmującą 15 działek o łącznej powierzchni 325,26 ha i wartości rynkowej 9 810,6 tys. zł (dalej: obiekt stawowy w Rykach lub nieruchomość Ryki).

(akta kontroli str. 2202-2209, 2704-2715, 3055-3072)

IRS nie otrzymał od KOWR nieruchomości w pozostałych trzech lokalizacjach wskazanych we wniosku do Ministra Rolnictwa, tj. w województwach: małopolskim, pomorskim lub zachodniopomorskim oraz warmińsko-mazurskim. Zastępca dyrektora ds. naukowych wyjaśniła, że nie wynikało to z działania czy zaniechania Instytutu, ale z braku działań KOWR. Dodała, że Instytut nie miał wiedzy jakie działania podjął KOWR w celu przekazania nieruchomości w ww. lokalizacjach, bowiem do 27 lutego 2024 r. IRS nie uzyskał odpowiedzi w tej sprawie od Dyrektora Generalnego KOWR, ani od dyrektorów oddziałów terenowych KOWR.

Natomiast Dyrektor Departamentu Gospodarowania Zasobem w KOWR poinformował NIK, że dwa oddziały terenowe KOWR, tj. w Szczecinie i Olsztynie kontaktowały się bezpośrednio z IRS w sprawie doposażenia w nieruchomości⁸⁶, ale Instytut nie udzielił odpowiedzi na skierowane pisma, a pozostałe dwa oddziały terenowe, tj. w Krakowie i Koszalinie, z uwagi na brak w zasobie WRSP

⁸² Dz. U. z 2022 r. poz. 883

⁸³ Pismo nr DB.cz.270.128.2022.

⁸⁴ Pismo nr DIW.kn.6504.16.2022.

⁸⁵ Dz.U. z 2022 r. poz. 2553.

⁸⁶ Pismo KOWR Oddział Terenowy w Szczecinie nr SZC.WKU.Z.GZ.4201.1516.2022.AG z 30 grudnia 2022 r. oraz pismo KOWR Oddział Terenowy w Olsztynie nr OLS.WKU.Z.GZ.4274.1.2023.EB.10 z 14 lutego 2023 r.

nieruchomości, które spełniałyby kryteria wskazane przez IRS odstąpiły od działań, w tym kontaktu z Instytutem.

(akta kontroli str. 2082-2088, 2210-2383)

Działania Grzegorza Dietricha, ówczesnego Dyrektora Instytutu dotyczące pozyskania nowych nieruchomości były nierzetelne. Nie przedstawił on bowiem Radzie Naukowej, a więc organowi doradczemu Instytutu (art. 29 ust. 1 uoib) informacji o planach pozyskania nowych nieruchomości w pięciu lokalizacjach, a ich wybór nie został poprzedzony udokumentowanymi analizami.

Dopiero na posiedzeniu Rady Naukowej z 24 marca 2023 r.⁸⁷, tj. 147 dni po wystąpieniu z wnioskiem do Ministra Rolnictwa, ówczesny dyrektor RZD w Żabieńcu poinformował o pozyskaniu obiektu stawowego Radków i obiektu stawowego Ryki. Na ww. posiedzeniu, zastępca przewodniczącego Rady Naukowej zgłosił uwagę formalno-prawną i zapytał, czy tego typu przejęcie nie wymaga opinii Rady Naukowej, ponieważ dotychczas nawet sprzedaż małej działki była opiniowana przez Radę Naukową, jednak nie uzyskał odpowiedzi w tej sprawie. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu na kolejnym posiedzeniu Rady Naukowej, 20 czerwca 2023 r., poinformował jej członków, że Instytut został doposażony w dwa nowe zakłady doświadczalne w Radkowie i Rykach, w związku ze współrealizacją zadania na zlecenie MRiRW „Prowadzenie badań na rzece Odra – podejmowanie działań doraźnych” oraz realizowaniem zadań zleconych Instytutowi przez MRiRW określonych w statucie IRS. Dodał także, że były to dwa nowe obiekty doświadczalne, które miały przydać się Instytutowi, a w obu obiektach można będzie przetrzymywać materiał zarybieniowy do przyszłych badań odrzańskich.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu, zeznał m.in., że po katastrofie odrzańskiej, Instytut zaczął szukać nowych stawów w celu zabezpieczenia materiału, np. zarybieniowego z Odry. Nie pamiętał, jakie były okoliczności i na jakiej podstawie dokonano wyboru pięciu lokalizacji wskazanych we wniosku do Ministra Rolnictwa. Dodał, że był pomysł, żeby znaleźć stawy na północy, południu i wschodzie, z tego co było dostępne w KOWR. Ponadto zeznał, że wydawało mu się, że sygnalizował przejęcie stawów na posiedzeniu Rady Naukowej lub na spotkaniach on-line z kierownikami komórek organizacyjnych Instytutu.

Pełnomocnik dyrektora ds. PIB zeznał, że wybór pięciu lokalizacji wskazanych we wniosku do Ministra Rolnictwa z 28 października 2022 r. został dokonany na podstawie rozmów z naukowcami z IRS-PIB, które prowadził Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu. Ww. pełnomocnik zeznał także, że być może uczestniczył w tych rozmowach.

NIK zwraca uwagę, że plany przejęcia pięciu nowych nieruchomości, były istotnym czynnikiem wpływającym na gospodarkę majątkową i finansową Instytutu. W tym przypadku Rada Naukowa, która zgodnie z art. 29 ust. 1 uoib jest m.in. organem doradczym instytutu w zakresie jego działalności statutowej, a także zgodnie z art. 29 ust. 5 uoib jest uprawniona do zajmowania stanowiska we wszystkich sprawach dotyczących działalności instytutu, została pozbawiona prawa wypowiedzenia się w tej sprawie.

(akta kontroli str. 193-198, 328-345, 469-493, 716, 734-758, 2075-2081, 2384-2469)

2.2.1.1. Instytut w piśmie⁸⁸ od KOWR Oddział Terenowy w Kielcach (dalej: OT w Kielcach) z 19 grudnia 2022 r. otrzymał informację o dwóch nieruchomościach w województwie świętokrzyskim spełniających wymogi IRS, określone we wniosku do

⁸⁷ Rada Naukowa zebrała się także 14 listopada 2022 r. oraz 14 grudnia 2022 r., tj. odpowiednio: 17 dni i 47 dni po złożeniu wniosku do Ministra Rolnictwa z 28 października 2022 r.

⁸⁸ Nr KIE.WKUZ.GZ.4274.2.2022.JŁ.

Ministra Rolnictwa z 28 października 2022 r., tj.: obiekt rybacki o łącznej powierzchni 396,54 ha na terenie powiatu koneckiego, gminy Falków i Ruda Maleniecka oraz obiekt rybacki o łącznej powierzchni 257,84 ha na terenie powiatu włoszczowskiego, gmina Radków. W ww. piśmie zawarto prośbę o wskazanie jednego z tych obiektów. Podano również, że obie te nieruchomości objęte były umowami dzierżawy⁸⁹, a dzierżawcy złożyli wnioski o ich przedłużenie na kolejny okres. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu, dzień po otrzymaniu ww. pisma, tj. 20 grudnia 2022 r. poinformował⁹⁰ Dyrektora KOWR OT w Kielcach o wyborze nieruchomości w powiecie włoszczowskim, w gminie Radków.

(akta kontroli str. 2470-2475)

Wartość rynkowa obiektu stawowego w Radkowie według operatów szacunkowych z grudnia 2022 r.⁹¹ wyniosła 5 039,1 tys. zł⁹². Instytut otrzymał od KOWR nieruchomość Radków na podstawie umowy nieodpłatnego przekazania gruntów zawartej z formie aktu notarialnego – Repertorium A nr 2485/2023 z 16 lutego 2023 r. (dalej: umowa przekazania gruntów w Radkowie). Ww. nieruchomość składała się z 21 działek⁹³ o łącznej powierzchni 257,84 ha, w trzech kompleksach stawowych, tj.: Chycza (97,95 ha), Kwilina (63,55 ha) i Radków (96,34 ha).

Obiekt stawowy w Radkowie przekazano w zarządzanie dyrektorowi RZD w Żabieńcu zarządzeniem⁹⁴ Dyrektora Instytutu z 16 lutego 2023 r.

(akta kontroli str. 2476-2724)

Postępowanie związane z pozyskaniem przez IRS nieruchomości Radków było nierzetelne. Ani przed podjęciem decyzji o wyborze jednego z dwóch wskazanych przez KOWR OT w Kielcach obiektów, co miało miejsce jeden dzień po otrzymaniu informacji od ww. podmiotu⁹⁵, ani przed zawarciem umowy przekazania gruntów w Radkowie nie sporządzono bowiem analizy dotyczącej m.in. potencjalnych korzyści, jakie może uzyskać Instytut z tego tytułu, a także skutków (w tym finansowych, np. nakładów niezbędnych do poniesienia), mając przy tym na uwadze sytuację finansową Instytutu (za 2022 r. IRS zanotował ujemny wynik finansowy w kwocie -2 384,4 tys. zł). Z takiej analizy powinno również wynikać, z jakich przyczyn bardziej korzystne dla Instytutu było pozyskanie nieruchomości Radków, a nie drugiej, wskazanej przez KOWR OT w Kielcach nieruchomości położonej w gminach Falków i Ruda Melnicka.

Z protokołu oględzin obiektu stawowego w Radkowie (przeprowadzonych przez KOWR OT w Kielcach 12 września 2022 r.), wynikało, iż część stawów była wypłycona, bez wody, porośnięta wieloletnią trawą oraz samosiewami drzew i krzewów. Ponadto rowy opaskowe były częściowo niedrożne i porośnięte roślinnością twardą.

⁸⁹ Obiekt rybacki na terenie powiatu koneckiego do 31 stycznia 2023 r., a na terenie powiatu włoszczowskiego do 31 grudnia 2022 r.

⁹⁰ Pisma nr DYP.043-112/2022 oraz DYP.043-223/2022.

⁹¹ Operat szacunkowy dla nieruchomości gruntowej zabudowanej obiektami stawowymi i budowlami hydrotechnicznymi do piętrzenia wody o powierzchni 97,9500 ha w miejscowości Chycza, Operat szacunkowy dla nieruchomości gruntowej zabudowanej obiektami stawowymi i budowlami hydrotechnicznymi do piętrzenia wody o powierzchni 63,5500 ha w miejscowości Kwilina oraz Operat szacunkowy dla nieruchomości gruntowej zabudowanej obiektami stawowymi i budowlami hydrotechnicznymi do piętrzenia wody o powierzchni 96,3355 ha w miejscowości Radków.

⁹² W tym działki w obrębie Chycza – 1 789,3 tys. zł, w obrębie Kwilina 1 160,9 tys. zł i w obrębie Radków 2 089,0 tys. zł.

⁹³ Obręb Chycza – działki nr 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, obręb Kwilina – działki nr 772, 804, 885, 994, 995, obręb Radków – działki nr 1.1/6, 1.3/2, 1.4, 1.6, 1.7, 1.8, 1.9, 1.10, 1.12.

⁹⁴ Nr Dyr.021-15/2023.

⁹⁵ Pismo z KOWR OT w Kielcach nr KIE.WKU.Z.GZ.4274.2.2022.JŁ z 19 grudnia 2022 r., odpowiedź Instytutu - pisma nr DYP.043-112/2022 oraz DYP.043-223/2022 z 20 grudnia 2022 r.

Stan techniczny obiektu stawowego w Radkowie został także opisany w trzech operatach szacunkowych z grudnia 2022 r. Zgodnie z zapisami w ww. dokumentach:

- we wszystkich kompleksach stawowych mnichy wykonane w konstrukcji betonowej nie były w dobrym stanie, bowiem posiadały widoczne pęknięcia i ubytki betonu,
- powierzchnię lustra wody w kompleksie stawowym Chycza i Kwilina określono na słabą, a w kompleksie stawowym Radków na przeciętną, co miało bezpośrednie przełożenie na możliwości produkcyjne obiektu,
- zbiorniki stawowe w znacznym stopniu były wyłączone z produkcji hodowlanej,
- groble stawowe we wszystkich kompleksach były w średnim stanie technicznym, część z nich była przewężona i obniżona, częściowo nieprzejezdna w części transportowej, co skutkowało obniżonym wykorzystaniem możliwości produkcyjnej części zbiorników,
- w kompleksie stawowym Chycza stróżówka stawowa miała złamany dach, a zacieki spowodowały znaczne ubytki elewacji i pęknięcia. W złym stanie była także zastawka betonowa na rzece piętrząca wodę do doprowadzalnika po stronie zachodniej obiektu,
- w kompleksie stawowym Kwilina zastawka betonowa była w złym stanie technicznym, pęknięcia i rozwarstwienia się konstrukcji betonowej, miało wymagać w najbliższych latach odbudowy dla utrzymania poziomu wody,
- w kompleksie stawowym Radków – wyłączone z produkcji hodowlanej lub prowadzonej w ograniczonym zakresie dwa zbiorniki, które w wyniku wypłyceń były w zakresie powierzchniowym nieużytkami. Wieloletnie zaniedbania i braki wody doprowadziły do znacznego wzrostu roślinności stawowej. Napraw wymagały zastawki na doprowadzalnikach.

Ponadto, pomimo ww. przesłanek wynikających z operatów szacunkowych z grudnia 2022 r. wskazujących na konieczność poprawy stanu technicznego obiektu stawowego w Radkowie, przed zawarciem umowy przekazania gruntów w Radkowie, pismem⁹⁶ z 6 lutego 2023 r. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu, poinformował Dyrektora Departamentu Rybołówstwa MRiRW, że nie przewiduje się konieczności poniesienia w 2023 r. nakładów finansowych na tę nieruchomość. Natomiast na posiedzeniu Rady Naukowej 5 grudnia 2023 r. poinformował, że stawy w Radkowie wymagały nakładów finansowych, a także, iż konieczne były nakłady inwestycyjne związane z zakupem podstawowego wyposażenia w tym obiekcie. Dodał także, że to duża inwestycja, ale jeśli środki finansowe byłyby zainwestowane to przez kolejne lata byłby zwrot. Instytut po przejęciu nieruchomości Radków poniósł w 2023 r. koszty w kwocie 810,1 tys. zł.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, że wydawało mu się, że przed wyborem obiektu stawowego w Radkowie pojechał zobaczyć oba obiekty i mogli mu w tym pomagać pełnomocnicy. Nie pamięta natomiast, jakie były powody wyboru nieruchomości Radków, wydawało mu się, że mogło to być podyktowane długością okresu dzierżawy.

NIK zauważył, że różnica pomiędzy długością okresu dzierżawy obiektów wskazanych w ww. piśmie KOWR OT w Kielcach, o której mówił Dyrektor wynosiła jeden miesiąc.

(akta kontroli str. 469-493, 636-643, 1241-1248, 2432-2469, 2470-2716, 2725-2773, 2850-2853, 3254-3258, 6894-6898)

Obiekt stawowy w Radkowie został ujęty w planie finansowym na 2023 r. Instytutu dopiero w jego korekcie, stanowiącej załącznik do uchwały Rady Naukowej

⁹⁶ Pismo nr DYP.040-26/2023 z 6 lutego 2023 r.

nr 19/2023 z 5 grudnia 2023 r. W planie tym uwzględniono ww. obiekt jako „RZD Radków” (nieujęty w strukturze organizacyjnej IRS), dla którego zaplanowano koszty w kwocie 948,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 636-643, 1159-1196, 1241-1248)

Przeprowadzone w toku kontroli NIK oględziny⁹⁷ wykazały, że pomimo poniesienia przez Instytut w 2023 r. kosztów na funkcjonowanie obiektu stawowego w Radkowie w kwocie 810,1 tys. zł (w tym 245,5 tys. zł na wynagrodzenia, tj. 30,3%), jego stan techniczny wymagał dalszych nakładów finansowych, bowiem część stawów była całkowicie zarośnięta i nieobsadzona, a groble porośnięte gęstą, wysoką roślinnością. W najlepszym stanie technicznym był kompleks stawowy Radków, następnie Kwilina, a w najgorszym, największy obszarowo, kompleks stawowy w Chyczy.

Kierownik obiektu stawowego w Radkowie zeznał, że w momencie przejęcia nieruchomości najbardziej zarośnięte były stawy w Chyczy, mniej w Kwilinie i najmniej w Radkowie. Dodał, że stawy wyglądały na użytkowane w niewielkim stopniu. Zeznał także, że dzięki zatrudnieniu pracowników i wykonaniu przez nich pracy, stan stawów uległ poprawie. Według stanu na 25 lipca 2024 r. nadal najsłabiej przygotowane były stawy w Chyczy, co było spowodowane dużą odległością od siedziby obiektu w Radkowie. Na stawach w Kwilinie wycięto drzewa i krzewy z grobli, a stawy w Radkowie zostały w dużym stopniu wykoszone. Największym problemem był brak urządzeń i maszyn, którymi można wykonać pracę na stawach, tj. kosiarki bijakowej, koparki, przyczepy do wywozu urobku.

Z kolei jak zeznał były Dyrektor RZD w Żabieńcu, rok prowadzenia obiektu stawowego w Radkowie spowodował, że RZD w Żabieńcu poniósł koszty, ale nie otrzymał na ten cel wsparcia finansowego z Instytutu. Otrzymywał zapewnienia od pełnomocnika Instytutu ds. PIB, że na ten obiekt będą środki z różnych źródeł, ale ostatecznie nie było żadnego dofinansowania.

Według stanu na 20 grudnia 2022 r., tj. wysłania do KOWR OT w Kielcach pisma o wyborze obiektu stawowego w Radkowie, dzierżawcą tej nieruchomości było przedsiębiorstwo, którego prezesem zarządu był pełnomocnik ds. PIB, zatrudniony w Instytucie od 1 lipca 2022 r.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, iż w momencie wyboru obiektu stawowego w Radkowie, nie wiedział, iż pełnomocnik ds. PIB był prezesem zarządu dzierżawcy, a dowiedział się o tym podczas wizyty w ww. obiekcie stawowym.

Z informacji uzyskanych przez NIK od KOWR OT w Kielcach, wynikało, że poprzedni dzierżawca (jednocześnie pełnomocnik ds. PIB od lipca 2022 r.) w jednym z pism z lipca 2022 r. wskazał, że w obiekcie stawowym Radków stawy były wypłycone, zarastały, trzeba było je odmulić i pogłębić, gruntownego remontu potrzebowały groble i urządzenia piętrzące, a ponadto, aby przywrócić pierwotny potencjał produkcyjny tego obiektu, niezbędne byłoby wyremontowanie stawów i poniesienie bardzo dużych nakładów finansowych.

(akta kontroli str. 636-643, 2438-2457, 2774-2848, 2854-2872, 6363-6370)

Były dyrektor RZD w Żabieńcu zatrudnił wszystkich pięciu pracowników obiektu stawowego w Radkowie, tj. kierownika obiektu rybackiego⁹⁸, trzech rybaków

⁹⁷ Oględziny przeprowadzono 25 lipca 2024 r.

⁹⁸ Dotyczy umów o pracę: nr UP/2023/2 zawarta 11 stycznia 2023 r. na okres próbny od 11 stycznia 2023 r. do 31 stycznia 2023 r., nr UP 1/2023 zawarta 1 lutego 2023 r. czas określony od 1 lutego 2023 r. do 31 marca 2023 r. oraz nr UP 5/2023 z zawarta 21 marca 2023 r. od 1 kwietnia 2023 r. na czas nieokreślony.

stawowych⁹⁹ i dozorcę¹⁰⁰, bez przeprowadzenia otwartego i konkurencyjnego konkursu, mimo wymogów określonych w pkt 2.1 i w części B Regulaminu przeprowadzania w Instytucie Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie naboru na wolne stanowiska pracy oraz konkursów na stanowiska naukowe¹⁰¹ (dalej: regulamin naboru). Stanowiły one, iż nabór kandydatów do zatrudnienia w Instytucie ma charakter otwarty i konkurencyjny oraz regulowały tryb naboru pracowników na wolne stanowiska pracy, w tym m.in. miejsce publikacji ogłoszeń o naborze, a także wymóg opiniowania kandydata przez Komisję Przyjęć do pracy powołaną przez Dyrektora IRS. Ponadto, kierownik obiektu rybackiego w Radkowie został zatrudniony na tym stanowisku 11 stycznia 2023 r., tj. 36 dni przed zawarciem umowy przekazania gruntów w Radkowie, od 11 stycznia 2023 r. do 31 stycznia 2023 r., z miesięcznym wynagrodzeniem zasadniczym o 2 tys. zł wyższym niż maksymalna stawka wynagrodzenia zasadniczego określona w zarządzeniu nr 1/2023 dyrektora RZD w Żabieńcu z dnia 2 stycznia 2023 r. w sprawie zmian w Regulaminie Wynagradzania z 1 listopada 2005 r. (dalej: zarządzenie nr 1/2023 Dyrektora RZD w Żabieńcu). Łączna kwota wynagrodzenia wypłaconego w 2023 r. ww. pięciu pracownikom wyniosła 272,0 tys. zł.

Jak zeznał kierownik obiektu rybackiego w Radkowie po podpisaniu umowy o pracę otrzymał regulacje wewnętrzne dotyczące RZD w Żabieńcu i jeździł do tej jednostki, aby się doszkalać w zakresie chowu i hodowli ryb oraz organizacji pracy. Ponadto zeznał, iż nie miał wykształcenia specjalistycznego, ale wyraził zgodę na pracę, ponieważ został poinformowany przez byłego dyrektora RZD w Żabieńcu, że w obiekcie stawowym w Radkowie będzie zatrudniony ichtiolog i będzie dostęp do weterynarzy.

Były dyrektor RZD w Żabieńcu zeznał, że otrzymał polecenie zatrudnienia konkretnej osoby na stanowisko kierownika obiektu stawowego w Radkowie. Został również poinformowany, że ze względu na położenie obiektu nie było możliwości zatrudnienia innego pracownika. Dodał, że nie zgadzał się na stawkę dla kierownika obiektu w Radkowie, ale została ona określona przez pełnomocnika ds. PIB. Zeznał, że pozostałe osoby były wskazywane przez pełnomocnika ds. PIB i kierownika obiektu stawowego w Radkowie. W przypadku zatrudnienia rybaków i dozorcę, ww. były dyrektor zeznał, że został poinformowany, że to były jedyne osoby, który mogły uczciwie pracować w tej lokalizacji.

(akta kontroli str. 586-601, 605-607, 1252-1253, 2438-2457, 2866-2891)

Według stanu na 25 lipca 2024 r. kierownik obiektu stawowego w Radkowie posiadał księgi stawowe dla 27¹⁰² z 45 stawów wchodzących w skład nieruchomości Radków. W księgach tych wskazano nazwę stawu, powierzchnię ewidencyjną i użytkową, nie wypełniono zaś danych dotyczących m.in. odłowów, wylęgu, obsady, zarybienia, zużycia pasz, przyrostów jednostkowych. Ponadto do 25 lipca 2024 r. nie założono ksiąg stawowych dla pozostałych 18 stawów. Było to niezgodne z § 11 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji gospodarki rybackiej z dnia 19 lutego 2013 r.¹⁰³ (dalej: rozporządzenie

⁹⁹ Dotyczy umów o pracę: nr UP 2/2023 zawarta 1 marca 2023 r. na czas określony do 1 marca 2023 r. do 29 lutego 2024 r., nr UP 3/2023 zawarta 1 marca 2023 r. na czas określony do 1 marca 2023 r. do 29 lutego 2024 r., nr UP 8/2023 zawarta 24 kwietnia 2023 r. na czas określony do 24 kwietnia 2023 r. do 31 października 2023 r., nr UP 11/2023 zawarta 26 października 2023 r. od 1 listopada 2023 r. na czas nieokreślony.

¹⁰⁰ Umowa o pracę nr UP 12/2023 zawarta 2 listopada 2023 r. na czas określony od 2 listopada 2023 r. do 31 maja 2024 r.

¹⁰¹ Zarządzenie nr 16 Dyrektora Instytutu w sprawie zmian w Regulaminie przeprowadzania w Instytucie Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie naboru pracowników na wolne stanowiska pracy oraz konkursów na stanowiska naukowe z dnia 25 lipca 2019 r.

¹⁰² Jednego z sześciu stawów znajdujących się w kompleksie stawowym Chycza, dla 18 z 31 stawów w kompleksie stawowym Radków oraz wszystkich ośmiu stawów znajdujących się w kompleksie stawowym Kwilina.

¹⁰³ Dz. U. poz. 326.

w sprawie dokumentacji gospodarki rybackiej), który stanowił, że księgę stawową sporządza uprawniony do rybactwa w formie pisemnej albo w postaci elektronicznej, nie później niż do 15 marca roku następującego po roku, którego księga stawowa dotyczy, a także z § 11 ust. 3 ww. rozporządzenia, który określał jakie informacje ma zawierać księga stawowa w szczególności, tj. m.in. dane dotyczące obsady, w tym daty obsady, gatunek ryb, stadium rozwojowe ryb, liczbą i masę wpuszczonych ryb oraz pochodzenia obsady, a także dane dotyczące odłowy, w tym datę, gatunek ryb, stadium rozwojowe, liczbę i masę odłowionych ryb, informację, gdzie obsada została przeniesiona, oraz rodzaj i ilość wykorzystanych pasz.

Kierownik obiektu stawowego w Radkowie zeznał, że na dzień 31 grudnia 2023 r. księgi stawowe nie były prowadzone ani papierowo ani elektronicznie. Dodał, że w 2023 r. miał dostęp do programu Aquarius, w którym wypełniał dane dla stawów, ale na prośbę pracownika z RZD w Żabieńcu zaprzestał wpisywania, ponieważ dane łączyły się z danymi RZD w Żabieńcu.

(akta kontroli str. 2866-2872, 2892-2943)

2.2.1.2. Instytut, pismem¹⁰⁴ z 19 grudnia 2022 r., został poinformowany przez KOWR Oddział Terenowy w Lublinie (dalej: OT w Lublinie) o możliwości doposażenia w nieruchomość stawową położoną w województwie lubelskim, powiat rycki. Objęta ona była umową dzierżawy pomiędzy KOWR a prywatnym podmiotem z okresem obowiązywania do 1 grudnia 2024 r. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu, pismem¹⁰⁵ z 29 grudnia 2022 r. zaakceptował wskazaną nieruchomość.

Umowę nieodpłatnego przekazania gruntów w formie aktu notarialnego¹⁰⁶ Instytut zawarł z KOWR OT w Lublinie 9 maja 2023 r. (dalej: umowa przekazania gruntów w Rykach). Nieruchomość obejmowała 15 działek¹⁰⁷ o łącznej powierzchni 325,26 ha i szacunkowej wartości 9 810,6 tys. zł¹⁰⁸. W umowie przekazania gruntów w Rykach, wskazano, że celem doposażenia Instytutu w ww. nieruchomość była realizacja zadań statutowych określonych w rozporządzeniu IRS-PIB.

Po przejęciu ww. nieruchomości, Instytut zawarł 26 maja 2023 r. umowę dzierżawy¹⁰⁹ z dotychczasowym dzierżawcą obiektu stawowego w Rykach, która obowiązywała do 15 grudnia 2023 r.

(akta kontroli str. 2944-3119)

Ostateczny odbiór nieruchomości Ryki nastąpił 31 stycznia 2024 r. Dzierżawca nie wystąpił do Instytutu z wnioskiem o przedłużenie umowy dzierżawy tej nieruchomości. Protokół zdawczo-odbiorczy wydania obiektu stawowego Ryki datowany na 15 grudnia 2023 r. został podpisany przez jedną stronę, tj. przez dzierżawcę. Natomiast 31 stycznia 2024 r. dokonano odbioru m.in. kluczy, książki obiektu budowlanego, a także spisano liczniki energii elektrycznej i wodomierza.

Według wyjaśnień Dyrektora IRS-PIB Konrada Turkowskiego w przekazaniu Instytutowi nieruchomości Ryki, które miało miejsce 15 grudnia 2023 r., ze strony Instytutu brał udział ówczesny Dyrektor Grzegorz Dietrich. Dodał, że protokół zdawczo-odbiorczy nie został podpisany przez przeoczenie oraz że to problemy zdrowotne ówczesnego dyrektora IRS, w II połowie grudnia 2023 r., uniemożliwiły podpisanie tego dokumentu w późniejszym okresie. Natomiast według informacji

¹⁰⁴ Pismo nr LUB.WKUZ.GZ.4274.19.2022.IK.7.

¹⁰⁵ Pismo nr DYP.043-115/2022.

¹⁰⁶ Repertorium A nr 2807/2023.

¹⁰⁷ Nr 833, 1448/11, 1448/12, 1448/13, 1448/14, 1448/21, 1448/22, 1493, 1494, 1542/9, 1542/10, 1542/11, 1542/13, 1553/16, 3722/1.

¹⁰⁸ Operat szacunkowy z marca 2023 r.

¹⁰⁹ Umowa dzierżawy z dnia 26 maja 2023 r. dotycząca nieruchomości rolnej stanowiącej obiekt stawowy rolny pochodzący z byłego Państwowego Gospodarstwa Rybackiego – Zakład Kock pomiędzy Instytutem a Gospodarstwem rybackim „KOCK” Sp. z o.o. (dalej: umowa dzierżawy nieruchomości w Rykach).

uzyskanych od byłego dzierżawcy obiekty stawowego w Rykach, 15 grudnia 2023 r. przy podpisywaniu protokołu zdawczo-odbiorczego ze strony IRS-PIB obecny był specjalista inżynierijno-techniczny Instytutu. Z informacji ww. byłego dzierżawcy wynikało, że przedstawiciel Instytutu nie był upoważniony do podpisania protokołu i poinformował byłego dzierżawcę, że protokół będzie podpisany przez osobę do tego upoważnioną w IRS-PIB i odesłany. Do 27 marca 2024 r. dzierżawca nie otrzymał od Instytutu podpisanego protokołu. Według wyjaśnień Dyrektora Instytutu Konrada Turkowskiego, Instytut nie przejął nieruchomości 15 grudnia 2023 r. bowiem znajdowało się w niej wiele rzeczy ruchomych, których dzierżawca nie zdążył przejąć, ustalono nowy termin przekazania na dzień 31 stycznia 2024 r.

(akta kontroli str. 1252-1253, 3112-3191)

Zarządzeniem nr 29/2023¹¹⁰ z 23 czerwca 2023 r. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu przekazał obiekt stawowy w Rykach do zarządzania dyrektorowi RZD w Żabieńcu.

(akta kontroli str. 3192-3194)

Instytut, 20 lipca 2023 r., tj. 72 dni po zawarciu umowy przekazania gruntów w Rykach, zawarł porozumienie z Gminą Ryki (dalej: porozumienie w sprawie stawu Buksa), które obowiązywało do 28 lutego 2024 r. i dotyczyło działki nr 3722/1, o powierzchni 21,91 ha – staw Buksa (działka wchodząca w skład obiektu stawowego Ryki). Celem ww. porozumienia było wykonanie przez Gminę Ryki inwestycji dotyczącej realizacji zadań własnych gminy w zakresie sportu i rekreacji, polegającej na zaprojektowaniu, uzyskaniu stosownych pozwoleń oraz wykonaniu prac budowlanych dotyczących infrastruktury rekreacyjno-sportowej służącej do zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie aktywności fizycznej i wypoczynku na działce 3722/1. Instytut na podstawie § 3 tego porozumienia, zobowiązał się do ustanowienia na rzecz Gminy Ryki prawa nieodpłatnego użytkowania nieruchomości, tj. działki nr 3722/1 – staw Buksa, po wykonaniu przez Gminę prac koncepcyjno-projektowych.

Burmistrz Ryk poinformował NIK, że o możliwości zawarcia porozumienia w sprawie stawu Buksa dowiedział się w listopadzie 2022 r. (a więc jeszcze przed podpisaniem umowy przekazania gruntów w Rykach), a informację na ten temat Gmina uzyskała z MRiRW oraz Instytutu za pośrednictwem posła na Sejm RP. Jak poinformował Burmistrz Ryk inicjatorami porozumienia byli Grzegorz Dietrich, Dyrektor Instytutu oraz Burmistrz Ryk i to Gmina Ryki wystąpiła do IRS-PIB z propozycją zawarcia porozumienia.

(akta kontroli str. 3195-3252)

Zgodnie z art. 24 ust. 1 pkt 3 uoib dyrektor instytutu zarządza jego mieniem i odpowiada za jego wykorzystanie na realizację zadań statutowych instytutu, zgodnie z zasadami legalności, rzetelności, celowości, gospodarności i oszczędności (art. 16 ust. 4 uoib).

Zawarcie porozumienia w sprawie stawu Buksa, zdaniem NIK nie było celowe. Zgodnie bowiem z § 2 pkt 9 tiret 6 umowy przekazania gruntów w Rykach, doposażenie Instytutu w ten obiekt stawowy miało na celu realizację zadań statutowych określonych w rozporządzeniu w sprawie IRS-PIB. Ponadto, zgodnie z § 2 pkt 9 tiret 7 ww. umowy, w przypadku przeznaczenia nieruchomości na inne cele niż w niej określone, KOWR posiadał uprawnienia do żądania zwrotu aktualnej wartości pieniężnej przekazanej nieodpłatnie nieruchomości. W porozumieniu w sprawie stawu Buksa Instytut zobowiązał się bowiem do ustanowienia na rzecz

¹¹⁰ Zarządzenie nr 29/2023 Dyrektora Instytutu z dnia 23 czerwca 2023 r. w sprawie przekazania do zarządzania Dyrektorowi Rybackiego Zakładu Doświadczalnego z siedzibą w Żabieńcu gospodarka rybackiego w Rykach (dalej: zarządzenie nr 29/2023).

Gminy Ryki prawa nieodpłatnego użytkowania nieruchomości, tj. działki nr 3722/1 – staw Buksa, w celu wykonania przez Gminę Ryki inwestycji w zakresie sportu i rekreacji, a więc na inny cel niż określono to w umowie przekazania gruntów w Rykach.

NIK zwraca uwagę, że ówczesny Dyrektor Instytutu nie przedstawił Radzie Naukowej informacji o planach zawarcia porozumienia w sprawie stawu Buksa. Zatem i w tym przypadku Rada Naukowa, która zgodnie z art. 29 ust. 1 uoib jest m.in. organem doradczym instytutu w zakresie jego działalności statutowej, a także zgodnie z art. 29 ust. 5 uoib jest uprawniona do zajmowania stanowiska we wszystkich sprawach dotyczących działalności instytutu, została pozbawiona prawa wypowiedzenia się w tej sprawie.

Informacja o przejęciu stawu Buksa przez Gminę Ryki została także wykorzystana w dwóch spotach wyborczych jednego z kandydatów na posła RP, umieszczonych stronie internetowej¹¹¹, a także na kanale YouTube pt. „Rewitalizacja stawu Buksa w Rykach”¹¹² z 29 września 2023 r. oraz „Przejęcie stawu Buksa pod cele rekreacyjne”¹¹³ z 11 października 2023 r.

Grzegorz Dietrich zeznał, że porozumienie w sprawie stawu Buksa było podobne do zawieranych w Zatorze i z tego co pamiętał, miało ono dotyczyć ścieżek edukacyjnych wokół stawu Buksa. Zeznał także, że poinformował przedstawicieli Gminy Ryki, że nie było możliwe przekazanie całego stawu. Dodał, że nie było jego intencją przekazanie stawu Buksa Gminie Ryki, a w spotkaniach z przedstawicielami Gminy Ryki uczestniczył z nim pełnomocnik ds. PIB. Stwierdził również, że treść porozumienia przygotował ww. pełnomocnik oraz któryś z prawników. Nie przedstawił Radzie Naukowej wniosku o opinię w tej sprawie, ponieważ wydało mu się, że przedmiot porozumienia tego nie wymagał, a ponadto wszystko było realizowane „na szybko”.

Pełnomocnik ds. PIB zeznał natomiast, że na pewno znał ogólne informacje dotyczące udostępnienia stawu Buksa Gminie Ryki. Dodał, że jako pełnomocnik dyrektora Instytutu wykonywał jego polecenia i był w wielu miejscach by reprezentować Instytut. Nie pamiętał czy brał udział we wszystkich spotkaniach w sprawie stawu Buksa i czy posiadał pełną wiedzę na ten temat.

(akta kontroli str. 469-493, 2213-2368, 2458-2469, 2952-3072, 3195-3196, 3253-3261, 3288-3291)

Na podstawie zarządzenia nr 29/2023 ówczesny Dyrektor IRS przekazał dyrektorowi RZD w Żabieńcu w zarządzanie obiekt stawowy w Rykach o łącznej powierzchni 303,36 ha, tj. o 21,91 ha mniej niż powierzchnia wskazana w umowie przekazania gruntów w Rykach, a obszar ten odpowiadał z kolei powierzchni działki nr 3722/1, na której zlokalizowany jest staw Buksa.

Zasilanie stawów w obiekcie stawowym w Rykach, realizowane było z ciekę – rzeka Zalesianka, która wpadała do stawu Buksa. Staw ten był pierwszym (górnym) stawem obiektu stawowego Ryki, w którym stosowane było rozprowadzenie wody w tak zwanym układzie paciorkowym, w którym woda przepływa ze stawu do stawu położonego niżej.

Z informacji uzyskanych przez NIK od Burmistrza Ryk wynikało, że z nieznanym mu przyczyn, do 22 maja 2024 r. nie doszło do podpisania umowy o ustanowieniu na rzecz Gminy Ryki prawa nieodpłatnego użytkowania stawu Buksa, pomimo wypełnienia przez Gminę Ryki zobowiązań wynikających z treści porozumienia w sprawie stawu Buksa. Z tytułu realizacji ww. porozumienia Gmina Ryki poniosła

¹¹¹ <https://leszekkowalczyk.pl/>

¹¹² <https://www.youtube.com/watch?v=JDvYf5kAka1c>

¹¹³ <https://www.youtube.com/watch?v=I3JzxGeYibk>

koszty w kwocie 56,9 tys. zł¹¹⁴ na przygotowanie „Opracowania programu użytkowania zapewniającego sukcesywne wprowadzanie funkcji rekreacyjnej i kultury fizycznej w miejsce hodowlanej w ramach zadania obejmującego zagospodarowanie stawu Buksa w Rykach na cele turystyczne” (dalej: program użytkowania stawu Buksa) oraz aktualizację ww. opracowania. Program użytkowania stawu Buksa oraz jego aktualizacja zostały odebrane przez pełnomocnika ds. PIB odpowiednio 6 listopada 2023 r. oraz 21 lutego 2024 r., za każdym razem Gmina Ryki występowała o ustanowienie na jej rzecz nieodpłatnego prawa użytkowania stawu Buksa. Burmistrz Ryk wystąpił także o pomoc w tej sprawie do Ministra Rolnictwa¹¹⁵. Burmistrz Ryk poinformował, że Gmina Ryki od 2001 r. starała się odzyskać lub uzyskać tytuł do gospodarowania stawem Buksa.

(akta kontroli str. 2438-2457, 3192, 3204-3228, 3263-3287)

2.2.2. Instytut wziął udział w ogłoszonym przez Agencję i Modernizacji Rolnictwa (dalej: ARiMR) konkursie dotyczącym rekompensat środowiskowych¹¹⁶. Nabór wniosków w ramach tego konkursu rozpoczęto 4 grudnia 2023 r., a o kolejności rozpatrywania wniosków decydowała kolejność złożenia wniosków w Centralnym Systemie Informatycznym 2021¹¹⁷ (dalej: CST2021). Z danych tego systemu wynikało, że w ramach ww. konkursu wnioski o rekompensaty wodnośrodowiskowe złożył użytkownik systemu CST2021 Grzegorz Dietrich. Dotyczyły one:

- obiektu stawowego w Radkowie – wniosek¹¹⁸ na lata 2023-2027 i kwotę 1 663,4 tys. zł¹¹⁹, złożony 5 grudnia 2023 r., tj. dzień po terminie rozpoczęcia naboru wniosków (dalej: wniosek o rekompensaty wodnośrodowiskowe Radków),
- obiektu stawowego RZD w Żabieńcu – pierwszy wniosek¹²⁰ na lata 2023-2027 i kwotę 1 978,5 tys. zł¹²¹, złożony 7 grudnia 2023 r., tj. trzy dni po terminie rozpoczęcia naboru wniosków i anulowany 8 grudnia 2023 r. oraz drugi wniosek¹²² na lata 2023-2027 i kwotę 1 978,5 tys. zł¹²³ złożony 8 grudnia 2023 r., tj. cztery dni po terminie rozpoczęcia naboru wniosków (dalej: wniosek o rekompensaty wodnośrodowiskowe Żabieniec),
- obiektu stawowego w Rykach – wniosek¹²⁴ na lata 2024-2028 i kwotę 1 610,8 tys. zł¹²⁵, złożony 7 grudnia 2023 r., tj. trzy dni po terminie rozpoczęcia naboru wniosków i anulowany 8 grudnia 2023 r. (dalej: wniosek o rekompensaty wodnośrodowiskowe Ryki),
- obiektu stawowego RZD w Zatorze – wniosek¹²⁶ na lata 2023-2027 i kwotę 7 467,5 tys. zł¹²⁷, złożony 11 grudnia 2023 r., tj. siedem dni po terminie

¹¹⁴ Tj. 49,2 tys. zł w 2023 r. i 7,7 tys. zł w 2024 r.

¹¹⁵ Pismo z 23 kwietnia 2024 r.

¹¹⁶ W ramach konkursu nr FEDR.02.03-IP.01-001/23 Programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027, Priorytet 2: Wspieranie zrównoważonej działalności w zakresie akwakultury oraz przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury, przyczyniające się do bezpieczeństwa żywnościowego w Unii, działanie 2.3 Akwakultura środowiskowa, grupa operacji 2.3.1. Rekompensaty wodnośrodowiskowe.

¹¹⁷ Tj. systemie teleinformatycznym wykorzystywanym na potrzeby wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce w perspektywie finansowej 2021-2027, <https://wod.cst2021.gov.pl/>

¹¹⁸ Wniosek pt. „Dopłaty wodnośrodowiskowe” nr FEDR.02.03-IP.01-0496/23.

¹¹⁹ Tj. po 332,68 tys. zł w 2023 r., 2024 r., 2025 r., 2026 r. i 2027 r.

¹²⁰ Wniosek pt. „Dopłaty wodnośrodowiskowe Żabieniec RZD” nr FEDR.02.03-IP.01-0554/23.

¹²¹ Tj. po 395,71 tys. zł w 2023 r., 2024 r., 2025 r., 2026 r. i 2027 r.

¹²² Wniosek pt. „Dopłaty wodnośrodowiskowe” nr FEDR.02.03-IP.01-0565/23.

¹²³ Tj. po 395,71 tys. zł w 2023 r., 2024 r., 2025 r., 2026 r. i 2027 r.

¹²⁴ Wniosek pt. „Dopłaty wodnośrodowiskowe RZD Ryki” nr FEDR.02.03-IP.01-0555/23.

¹²⁵ Tj. po 322,2 tys. zł w 2024 r., 2025 r., 2026 r., 2027 r. i 2028 r.

¹²⁶ Wniosek pt. „Dopłaty wodnośrodowiskowe” nr FEDR.02.03-IP.01-0581/23.

¹²⁷ Tj. po 1493,5 tys. zł w 2023 r., 2024 r., 2025 r., 2026 r. i 2027 r.

rozpoczęcia naboru wniosków (dalej: wniosek o rekompensaty wodnośrodowiskowe Zator).

(akta kontroli str. 2095-2201, 3292-3400)

Po złożeniu przez IRS-PIB wyjaśnień i uzupełnień zgłoszonych przez ARiMR¹²⁸, a także po zwiększeniu przez MRiRW¹²⁹ kwoty alokacji środków finansowych przeznaczonych na realizację konkursu o 40 988 tys. zł¹³⁰, trzy wnioski o rekompensaty Radków, Żabieniec i Zator znalazły się w limicie środków przeznaczonych do dofinansowania¹³¹ i zostały ocenione pozytywnie. Instytut, 27 września 2024 r. podpisał z ARiMR trzy umowy o dofinansowanie na realizację wniosków o rekompensaty wodnośrodowiskowe Radków, Żabieniec i Zator¹³².

(akta kontroli str. 3401-3455)

W 2023 r. nierzetelnie przeprowadzano proces przygotowania dokumentacji i aplikacji o rekompensaty wodnośrodowiskowe. W odpowiednim czasie nie podjęto bowiem działań, które umożliwiłyby przygotowanie dokumentów i złożenie wniosków o rekompensaty wodnośrodowiskowe w dniu rozpoczęcia naboru, tj. 4 grudnia 2023 r. lub też niezwłocznie po tej dacie. Okoliczność ta miała natomiast istotne znaczenie, gdyż zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 10 lit. b rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 października 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 2. Wspieranie zrównoważonej działalności w zakresie akwakultury oraz przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury, przyczyniając się w ten sposób do bezpieczeństwa żywnościowego w Unii objętego programem Fundusze Europejskiej dla Rybactwa na lata 2021-2027 oraz wysokości tej pomocy¹³³ (dalej: rozporządzenie w sprawie rekompensat wodnośrodowiskowych), pomoc przyznawało się na realizację operacji zgodnie z kryterium kolejności złożenia wniosków o dofinansowanie.

W harmonogramie udostępnionym do publicznej wiadomości¹³⁴ 4 maja 2023 r., a więc 214 dni przed rozpoczęciem naboru do konkursu nr FERD.02.03-IP.01-001/23 określono, iż orientacyjny termin rozpoczęcia naboru wniosków to III/IV kwartał 2023 r. Ponadto w kolejnym harmonogramie naboru wniosków, umieszczonym na stronie internetowej¹³⁵ 19 października 2023 r., tj. 46 dni przed otwarciem naboru określono, iż termin rozpoczęcia naboru to 4 grudnia 2023 r. Instytut miał zatem możliwość przygotowania i złożenia wniosków o rekompensaty wodnośrodowiskowe w odpowiednim czasie.

Złożenie przez Instytut, w systemie CST2021, wniosków odpowiednio, jeden, cztery i siedem dni po otwarciu naboru, spowodowało, iż na pierwszej liście wniosków do oceny nr FEDR. 02.03-IP.01-001/23¹³⁶ tylko jeden z nich (tj. wniosek o rekompensaty wodnośrodowiskowe Radków na kwotę 1 663,4 tys. zł) zmieścił się w dostępnym limicie środków przeznaczonych na konkurs nr FERD.02.03-IP.01-001/23¹³⁷. Wnioski

¹²⁸ Pisma z ARiMR nr BWI14.6581.3.48.2024 z 17 kwietnia 2024 r., nr BWI14.6581.3.47.2024 z 10 maja 2024 r. oraz nr BWI14.6581.3.48.2024 z 13 maja 2024 r.

¹²⁹ Instytucja Zarządzająca Programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa.

¹³⁰ Decyzja z 15 maja 2024 r. zwiększająca limit środków finansowych w ramach naboru FEDR.02.03-IP.01-001/23 z 324 337,5 tys. zł do 365 325,5 tys. zł.

¹³¹ W wyniku zwiększenia alokacji wszystkie 690 wniosków znajdujących się na liście rankingowej zmieściło się w limicie środków przeznaczonych na realizację działań w ramach konkursu nr FERD.02.03-IP.01-001/23.

¹³² Umowy o dofinansowanie nr FEDR.02.03-IP.01-0496/23, nr FEDR.02.03-IP.01-0565/23 oraz nr FEDR.02.03-IP.01-0581/23.

¹³³ Dz. U. poz. 2361.

¹³⁴ https://www.rybactwo.gov.pl/media/126304/Harmonogram_naborow_FER.pdf

¹³⁵ https://www.rybactwo.gov.pl/media/123888/Harmonogram_naborow_FER_grudzien_2023-sierpień_2025.pdf

¹³⁶ https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/127275/Lista_rankingowa_FEDR.pdf.

¹³⁷ W limicie środków dostępnych w ramach konkursu nr FEDR.02.03-IP.01-001/23 znalazły się 493 wnioski złożone do 5 grudnia 2023 r. do godz. 20:20:19.

dotyczące pozostałych dwóch obiektów stawowych (na łączną kwotę 9 446,0 tys. zł), zarejestrowane na pozycji 555 (wniosek o rekompensaty wodnośrodowiskowe Żabieniec) i 570 (wniosek o rekompensaty wodnośrodowiskowe Zator), bez zwiększenia przez MRiRW¹³⁸ 20 maja 2024 r. kwoty alokacji środków finansowych przeznaczonych na realizację konkursu¹³⁹ o 40 988 tys. zł¹⁴⁰ nie znalazłyby się w limicie środków przeznaczonych do dofinansowania.

Według wyjaśnień zastępcy dyrektora ds. naukowych, za przygotowanie wniosków o rekompensaty wodnośrodowiskowe odpowiadał pełnomocnik ds. PIB, a za złożenie wniosków w systemie CST2021 Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu. Zastępca dyrektora ds. naukowych zeznała m.in., że wnioski przygotowane były przez pełnomocnika dyrektora ds. PIB we współpracy z pracownikami rybackich zakładów doświadczalnych, a w systemie CST2021 wprowadzał je prawdopodobnie ww. pełnomocnik.

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu zeznał m.in., że wnioski o rekompensaty wodnośrodowiskowe mieli przygotowywać niezależnie pełnomocnik ds. PIB oraz były Dyrektor RZD w Żabieńcu. Poleciał, aby wnioski były gotowe na 4 grudnia 2023 r., tj. na dzień otwarcia naboru. Problemem był system CST2021, który został wprowadzony po raz pierwszy i który spowodował problemy z aplikowaniem do konkursu. Nie jest pewien kto umieścił wnioski o rekompensaty w systemie informatycznym.

Pełnomocnik ds. PIB zeznał m.in., że jego zadaniem przy przygotowywaniu i składaniu wniosków o rekompensaty wodnośrodowiskowe było kompletowanie dokumentów formalno-prawnych związanych z możliwością aplikowania o rekompensaty, ale nie pamiętał z kim współpracował w tym zakresie. Zeznał, że do systemu CST2021 miał dostęp dyrektor Instytutu i że mógł on udostępnić dane do logowania innym osobom. Ww. pełnomocnik nie pamiętał czy miał dostęp do tego systemu. Dodał, że nie miał przygotowanych wniosków tylko dokumentację.

(akta kontroli str. 469-493, 1252-1253, 2043-2047, 2095-2201, 2438-2469, 3254-3258, 3288-3376, 3411-3437, 3456-3469)

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu anulował 8 grudnia 2023 r., złożony 7 grudnia 2023 r. wniosek o rekompensaty wodnośrodowiskowe Ryki.

W sprawie tej zeznał m.in., że wniosek nie został złożony, ponieważ z tego co pamiętał, nie było jakiegoś dokumentu, który pozwalał Instytutowi na złożenie wniosku.

Natomiast pełnomocnik ds. PIB zeznał, że obiekt stawowy w Rykach nie spełniał wymogów formalnych konkursu, ponieważ IRS dla tego obiektu nie mógł złożyć oświadczenia o prowadzeniu chowu i hodowli ryb w 2023 r., pozwolenia wodnoprawnego i potwierdzenia nadania weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego. Z informacji uzyskanych przez NIK od ARiMR wynikało, iż Instytut w trakcie trwania naboru był posiadaczem obiektu stawowego w Rykach, co dawało możliwość złożenia wniosku o dofinansowanie i ubieganie się o przyznanie rekompensat na lata 2024-2028, pomimo, że Instytut nie prowadził na ww. obiekcie chowu i hodowli ryb w 2023 r.

Wniosek o nadanie weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego do Powiatowego Lekarza Weterynarii w Rykach oraz wniosek o przeniesienie pozwoleń wodnoprawnych do Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie¹⁴¹

¹³⁸ Instytucja Zarządzająca Programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa.

¹³⁹ W wyniku zwiększenia alokacji wszystkie 690 wniosków znajdujących się na liście rankingowej zmieściło się w limicie środków przeznaczonych na realizację działań w ramach konkursu nr FERD.02.03-IP.01-001/23.

¹⁴⁰ Tj. z 324337,5 tys. zł do 365325,5 tys. zł

¹⁴¹ Dalej: PGW Wody Polskie.

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Lublinie Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS-PIB złożył 19 grudnia 2023 r.

NIK zwraca uwagę, że nieposiadanie na etapie składania wniosków niektórych dokumentów uniemożliwiło pozyskanie przez Instytut kwoty 1 610,8 tys. zł na funkcjonowanie obiektu stawowego w Rykach, który przejęty został 9 maja 2023 r. Instytut po przejęciu tej nieruchomości, o wartości rynkowej 9 810,6 tys. zł, powinien podjąć działania w celu zapewnienia źródeł finansowania działalności ww. obiektu, np. rekompensat wodnośrodowcowych. Tym bardziej, że w poprzednich latach z takiej formy wsparcia korzystał RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze.

(akta kontroli str. 469-493, 2043-2047, 2198-2201, 2438-2469, 2728-2773, 3101-3119, 3292-3376, 3380, 3456-3463, 3470-3484)

Do 15 maja 2024 r. nie zabezpieczono w sposób należyty dostępu do systemu CST2021. W konsekwencji z loginu przypisanemu Dyrektorowi Instytutu korzystały także inne osoby.

Było to niezgodne z rozdziałem 5 pkt 8 Regulaminu bezpiecznego użytkowania Centralnego Systemu Teleinformatycznego (CST2021), który stanowił, iż w celu zapobieżenia nieautoryzowanemu dostępowi do systemu CST2021, użytkownik nie może ujawniać danych służących do logowania innym osobom.

Oględziny systemu informatycznego CST2021 wykazały, że jeszcze 23 lutego 2024 r. i 15 maja 2024 r., tj. podczas nieobecności byłego dyrektora IRS oraz 22 dni po odwołaniu go z pełnionej funkcji, zastępca dyrektora ds. naukowych, po zalogowaniu się do systemu CST2021 została zidentyfikowana w nim jako użytkownik Grzegorz Dietrich.

Ponadto, według wyjaśnień pracowników RZD w Żabieńcu, 7 grudnia 2023 r. dane dostępowe zostały im przekazane z sekretariatu Dyrektora Instytutu. Pracownicy RZD w Żabieńcu wykorzystali je do złożenia wniosków o rekompensaty wodnośrodowiskowe Żabieniec i Ryki, które w systemie CST2021 zostały odnotowane jako złożone przez Grzegorza Dietricha, byłego Dyrektora Instytutu.

Jak zeznała zastępca dyrektora ds. naukowych, według stanu na 23 lutego 2024 r., dostęp do systemu CST2021 miała zastępca dyrektora ds. naukowych oraz sekretariat.

Pełnomocnik ds. PIB zeznał, że nie pamiętał czy miał dostęp do systemu CST2021. Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytut zeznał, że nie udostępniał swoich danych dostępowych do systemu CST2021.

(akta kontroli str. 469-493, 1252-1253, 2458-2469, 3254-3258, 3288-3291, 3364-3376, 3485-3495)

2.3. W okresie 2021-2023 w Instytucie realizowano 29 projektów, które zgodnie z zawartymi umowami uzyskiwały dofinansowanie ze źródeł zewnętrznych w wysokości od 90% do 100% wydatków kwalifikowalnych, w ramach których m.in. dokonywano zakupów majątkowych. I tak:

- 20 projektów w ramach Programu Operacyjnego "Rybnictwo i Morze" na lata 2014 – 2020¹⁴², dofinansowanie IRS w łącznej kwocie 34 226,3 tys. zł,
- dwa projekty badawcze dofinansowane przez Narodowe Centrum Nauki, w łącznej kwocie dofinansowania IRS 1 657,9 tys. zł,
- jeden projekt w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w kwocie dofinansowania IRS 374,6 tys. zł,

¹⁴² Dalej: PO RiM.

- siedem projektów dofinansowanych przez MRiRW, których kwota dofinansowania IRS wynosiła łącznie 22 740,0 tys. zł¹⁴³,
- projekt „Stały monitoring wód”, dofinansowanie ze środków krajowych (NFOŚiGW) w łącznej kwocie 250 mln zł.

(akta kontroli str. 3496-3499)

2.3.1. Instytut został wskazany w Porozumieniu z 3 stycznia 2023 r. w sprawie stałego monitoringu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania¹⁴⁴ zawartym pomiędzy Ministrem Klimatu i Środowiska¹⁴⁵ (dalej: Minister Klimatu) a Ministrem Rolnictwa¹⁴⁶, jako podmiot, który będzie realizować te działania. Celem Porozumienia było zapewnienie warunków niezbędnych do realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska - jako podstawę wskazano art. 400a ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁴⁷. Zawarto w nim zapisy dotyczące współpracy ww. ministrów w zakresie starań o dofinansowanie ze środków NFOŚiGW do 100% kosztów kwalifikowanych realizacji zadań przez IRS-PIB z „zakresu budowy i utrzymania stałego monitoringu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych”.

IRS-PIB w dniu 23 marca 2023 r. złożył¹⁴⁸ do NFOŚiGW wniosek (zaktualizowany 7 kwietnia 2023 r.) o dofinansowanie przedsięwzięcia pn. „Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania” (dalej: przedsięwzięcie lub projekt „Stały monitoring wód”).

(akta kontroli str. 3500-3581)

Na podstawie umowy z 5 czerwca 2023 r.¹⁴⁹ zawartej z NFOŚiGW przez ówczesnego Dyrektora Instytutu Grzegorza Dietricha (dalej: umowa z NFOŚiGW albo umowa z 5 czerwca 2023 r.) o przyznaniu na realizację ww. przedsięwzięcia w formie dotacji kwoty 250 mln zł, Instytut otrzymał w 2023 r. środki w łącznej wysokości 52 898,2 tys. zł, w tym: 52 150,0 tys. zł w dniu 7 lipca 2023 r. (zaliczka) oraz 748,2 tys. zł w dniu 10 października 2023 r. (refundacja na podstawie wniosku IRS z 28 września 2023 r.).

Według stanu na 30 czerwca 2024 r. w związku z realizacją projektu „Stały monitoring wód” wnioskami o refundację¹⁵⁰ i rozliczenie zaliczki¹⁵¹ objęto kwotę 44 675,5 tys. zł. Kwota ta stanowiła 29% kwoty ujętej w Harmonogramie rzeczowo-finansowym (dalej: HRF) na zadania w ramach I etapu oraz 84% środków otrzymanych z NFOŚiGW na realizację ww. projektu. W dniu 14 sierpnia 2024 r. IRS-PIB złożył do NFOŚiGW wniosek¹⁵² dotyczący ostatecznego rozliczenia zaliczki otrzymanej 7 lipca 2023 r. oraz w dniu 27 sierpnia 2024 r. wniosek¹⁵³ o wypłatę środków w kwocie 11 716,0 tys. zł.

(akta kontroli str. 3582-3632, 3671-3825)

¹⁴³ Z czego trzy projekty roczne na zarybianie polskich obszarów morskich w 2021 r., 2022 r., 2023 r. (łącznie 18 600,0 tys. zł), jeden w 2022 r. na „Prowadzenie badań oraz połów ryb w rzece Odra w celu oceny skutków katastrofy ekologicznej” (3 000,0 tys. zł) i trzy w 2023 r. (1 140,0 tys. zł), w tym na „Prowadzenie badań na rzece Odrze i podejmowanie działań doraźnych” (1 000,0 tys. zł).

¹⁴⁴ Dalej: Porozumienie z 3 stycznia 2023 r.

¹⁴⁵ Nadzorujący NFOŚiGW

¹⁴⁶ Nadzorujący IRS-PIB

¹⁴⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 54, ze zm.

¹⁴⁸ W ramach programu priorytetowego nr 7.1.2 „Wspieranie działalności monitoringu środowiska Część 2) Stały monitoring zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania”

¹⁴⁹ Nr 1036/2023/Wn50/MN-PO/D.

¹⁵⁰ Wniosek nr 2/1036/2023/Wn50/MN-po/D z 28 września 2023 r. na kwotę 748,2 tys. zł oraz wniosek nr 3/1036/2023/Wn50/MN-po/D z 18 listopada 2023 r. na kwotę 251,1 tys. zł

¹⁵¹ Wniosek nr 4/1036/2023/Wn50/MN-po/D z 15 lutego 2024 r. na kwotę 6 674,0 tys. zł, nr 5/1036/2023/Wn50/MN-po/D z 29 marca 2024 r. na kwotę 23 325,7 tys. zł oraz nr 6/1036/2023/Wn50/MN-po/D z 28 czerwca 2024 r. na kwotę 13 676,5 tys. zł.

¹⁵² Nr 7/1036/2023/Wn50/MN-po/D z 14 sierpnia 2024 r. na kwotę 8 473,8 tys. zł.

¹⁵³ Nr 8/1036/2023/Wn50/MN-po/D.

Dyrektor IRS-PIB, pismem z 13 września 2024 r. został poinformowany, że NFOŚiGW w nawiązaniu do swoich wcześniejszych pism z 15 maja 2024 r. (o zawieszeniu wypłat i rozliczenia wydatków) i z 24 czerwca 2024 r. (m.in. o stwierdzonym ryzyku nieosiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego w zakładanym terminie) podtrzymuje zastrzeżenia do realizacji umowy z 5 czerwca 2023 r. Wskazane przez NFOŚiGW w ww. piśmie wątpliwości dotyczyły „zasadności stworzenia systemu stałego monitoringu śródlądowych wód powierzchniowych w oparciu o tak znaczną liczbę planowanych punktów pomiarowych”. W związku z tym NFOŚiGW „nie widzi możliwości wypłat kolejnych transz dofinansowania oprócz środków przeznaczonych na sfinansowanie kadry IT zajmującej się podtrzymaniem działania oddanych do użytku elementów systemu monitoringu wód i systemu wczesnego ostrzegania”. Ponadto pismem z 18 października 2024 r. Dyrektor IRS-PIB został zobowiązany do przedstawienia NFOŚiGW oficjalnego i jednoznacznego stanowiska „regulatora odnośnie (braku) konieczności uzyskania zgody wodnoprawnej na posadowienie i funkcjonowanie (obsługę) działających stacji kontrolno-pomiarowych”. W ww. piśmie wskazano także, że „wyjaśnienie przedmiotowej sprawy jest jednym z warunków możliwego procedowania rozliczeń zaliczki i wypłaty kolejnej transzy. Ma to również kluczowe znaczenie w kontekście ewentualnego zawarcia porozumienia w sprawie rozwiązania umowy dotacji (...) i przekazania przedsięwzięcia innej instytucji.”

(akta kontroli str. 3826-3835)

2.3.1.1. Przedstawiciele IRS (m.in. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu, pełnomocnik ds. PIB oraz ówczesny Dyrektor RZD w Żabieńcu) uczestniczący w dniach 12-27 kwietnia 2023 r. w rozmowach z przedstawicielami NFOŚiGW dokonali uszczegółowienia wniosku o dofinansowanie w formie dotacji przedsięwzięcia „Stály monitoring wód”. Zgodnie z arkuszem z ww. uzgodnień podpisanym 27 kwietnia 2023 r. przez Grzegorza Dietricha i pozostałych uczestników rozmów oraz zapisami zawartymi w umowie z NFOŚiGW termin rozpoczęcia przedsięwzięcia określono na 1 października 2022 r., zaś jego zakończenie na 31 grudnia 2027 r. Efekt rzeczowy obejmował:

- 825 szt. stanowisk pomiarowych,
- 10 opracowań i raportów dotyczących monitoringu środowiska,
- 5 opracowanych metodyk dotyczących monitoringu środowiska,
- jeden system monitoringu zagrożeń oraz wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami.

Efekt ekologiczny odnosił się do 59 rzek wraz z dopływami oraz 20 jezior. Termin osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego określono na 31 grudnia 2024 r., a okres trwałości przedsięwzięcia ustalono na 36 miesięcy od daty osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego.

(akta kontroli str. 3512-3670)

Szczegółowy opis przedsięwzięcia stanowiący załącznik nr 2 do umowy z NFOŚiGW uwzględniał m.in. zakup rozwiązań technologicznych: osprzętu, sprzętu, urządzeń, platform oraz wyposażenia w tym specjalistycznych stacji pomiarowo-kontrolnych. Zakładał uruchomienie 825 punktów pomiarowych, w tym 305 na rzekach i 20 na jeziorach punktów mierzonych za pomocą platform pomiarowych (stacji kontrolno-pomiarowych) oraz 500 - tzw. punktów mobilnych przy wykorzystaniu specjalistycznego wyposażenia łodzi pomiarowych (pomiarów ręcznych). Zakładano, że stacje kontrolno-pomiarowe do monitoringu on-line bazować będą na pomiarach szeregu parametrów, w tym: 5 podstawowych (pH, temperatura, tlen rozpuszczony, konduktancja, mętność).

Zgodnie z HRF koszty kwalifikowane dotyczące I etapu przedsięwzięcia realizowanego od 1 października 2022 r. do 31 grudnia 2024 r. miały wynieść łącznie 152 027,9 tys. zł, w tym dla zadania:

- 1.1 Stacje pomiarowo-kontrolne – 92 789,1 tys. zł,
- 1.2 Infrastruktura teleinformatyczna – 29 956,4 tys. zł,
- 1.3 Przygotowanie i prowadzenie działań projektowych – 24 707,3 tys. zł,
- 1.4 Koszty pośrednie – 4 328,1 tys. zł,
- 1.5 Informacja i promocja projektu – 247,0 tys. zł.

Etap II obejmujący eksploatację od 1 stycznia 2025 r. (czas trwania - 36 miesięcy) koszty kwalifikowane w łącznej wysokości 97 972,1 tys. zł, w tym dla zadania:

- 1.1 Stacje pomiarowo-kontrolne – 50 152,6 tys. zł,
- 1.2 Infrastruktura teleinformatyczna – 3 096,0 tys. zł,
- 1.3 Przygotowanie i prowadzenie działań projektowych – 38 289,3 tys. zł,
- 1.4 Koszty pośrednie – 5 966,2 tys. zł,
- 1.5 Informacja i promocja projektu – 468,0 tys. zł.

Idea ww. przedsięwzięcia, jak zeznał były Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich, powstała po katastrofie ekologicznej na Odrze. Jako przedstawiciel IRS-PIB uczestniczył on w spotkaniach sztabów kryzysowych. Ostatecznie doszło do porozumienia pomiędzy MRiRW i Ministerstwem Klimatu. Zeznał także, że przy opracowaniu wniosku złożonego do NFOŚiGW brali udział powołani przez niego pełnomocnicy, zastępca dyrektora ds. naukowych i „cała grupa warszawska projektowa”.

(akta kontroli str. 469-493, 3582-3632)

W podpisanym przez ówczesnego Dyrektora Instytutu Grzegorza Dietricha wniosku o dofinansowanie¹⁵⁴, w części Szczegółowy opis przedsięwzięcia¹⁵⁵, IRS-PIB zadeklarował do końca 2023 r. eksploatację 30% punktów pomiarowo-kontrolnych. Ponadto podał, że na rzece Odra „z końcem marca zainstalowano 5 punktów pomiarowych parametrów: PH, temperatury, tlen rozpuszczony, mętność i konduktywność w postaci stacji pomiarowych pływających na rzece.” W części dotyczącej zaawansowania projektu (pkt 6 wniosku) podano, że „Wykonane zostało uzupełnienie systemu automatycznej analizy stanu wód powierzchniowych o dodatkowe narzędzia: 5 punktów pomiarowo-kontrolnych stałych na rzece Odrze wraz z systemem sygnalizowania wyników aktualnych parametrów wody – mętność, temperatura, tlen rozpuszczony, pH, konduktancja” oraz że „Trwają prace projektowe nad stacjami pomiarowymi.”

Tymczasem odbiór „struktury projektowej” oprogramowania sporządzonej na podstawie umowy nr ZK/1/2023 z 13 marca 2023 r. nastąpił dopiero 30 marca 2023 r. (tj. siedem dni po złożeniu pierwszej wersji ww. wniosku), co zostało potwierdzone protokołem. Test końcowy i odbiór 5 szt. zestawów sensorów wraz z oprzyrządowaniem do transmisji danych (zgodnie z umową nr 2/03/2023 z 17 marca 2023 r.) oraz 5 szt. obudów do czujników pomiaru parametrów wody (zgodnie z umową nr ZK 3/03/2023 z 28 marca 2023 r.) miał natomiast miejsce 3 kwietnia 2023 r.

Sporządzony przez IRS wniosek o dofinansowanie projektu „Stały monitoring wód” zawierał m.in. zapisy niezgodne ze stanem faktycznym. Na dzień złożenia wniosku, tj. 23 marca 2023 r., IRS-PIB nie posiadał bowiem na rzece Odra boi pomiarowo-kontrolnych, ani systemu sygnalizowania wyników aktualnych parametrów pomiarowych. Podane we wniosku dane (informacje) w tym zakresie nie były więc rzetelne.

(akta kontroli str. 3508-3569 i 3836-3902)

¹⁵⁴ Z 23 marca 2023 r. zaktualizowany 7 kwietnia 2023 r.

¹⁵⁵ Str. 10 i 12 wniosku.

2.3.1.2. Instytut na podstawie zapisów zawartych w umowie z 5 czerwca 2023 r. uwzględnił w przedłożonym do NFOŚiGW rozliczeniu kosztów (wniosek o refundację nr 2/1036/2023/Wn50/MN-po/D z 6 lipca 2023 r.¹⁵⁶) zwrot kosztów nabycia w I kwartale 2023 r. 5 szt. zestawów sensorów za kwotę 298,8 tys. zł oraz 5 szt. obudów do specjalistycznych stacji pomiarowo-kontrolnych za kwotę 199,1 tys. zł, których odbiór potwierdzono protokołami odbioru odpowiednio z 20 i 30 marca 2023 r. oraz protokołami z 3 kwietnia 2023 r. z testów i końcowego odbioru. W rozliczeniu uwzględniono także oprogramowanie dla wsparcia systemu monitoringu specjalistycznych stacji kontrolno-pomiarowych za kwotę 125,5 tys. zł (brutto), odebrane 30 marca 2023 r.

IRS-PIB w dniu 17 lutego 2023 r. wszczął postępowanie przetargowe (art. 275 pkt 1 Pzp) w trybie podstawowym¹⁵⁷, w którym przedmiotem zamówienia była „Dostawa sond wieloparametrowych wraz z systemem telemetrycznym zainstalowanym na bojach przeznaczonych do instalacji na rzece Odrze w ramach wsparcia Systemu monitorowania jakości wód powierzchniowych”¹⁵⁸. W wyznaczonym terminie (do 1 marca 2023 r.) wpłynęła jedna oferta złożona przez FREPI Sp. z o.o. Spółka Komandytowa na kwotę brutto 542,0 tys. zł. Postępowanie to 2 marca 2023 r. zostało unieważnione, a jako podstawę wskazano, że treść oferty była niezgodna z warunkami zamówienia.

Szacowania wartości ww. zamówienia (552,4 tys. zł), zgodnie z notatką z 17 lutego 2023 r. sporządzoną przez ówczesnego Dyrektora RZD w Żabieńcu, dokonano na podstawie cen netto zebranych od czterech oferentów. Oszacowana średnia wartość jednej bojki-sondy wynosiła 110,5 tys. zł netto.

(akta kontroli str. 3681-3720 i 3836-3956)

W dniu 12 marca 2023 r. ówczesny Dyrektor RZD w Żabieńcu skierował do trzech podmiotów zapytanie ofertowe dotyczące zakupu 5 szt. sensorów wraz z opisem wymagań oraz w dniu 13 marca 2023 r. do kolejnych trzech zapytanie ofertowe na obudowy do zestawu czujników (5 szt.) wraz z opisem wymagań.

Instytut, reprezentowany przez ówczesnego Dyrektora RZD w Żabieńcu, zawarł w dniach 17 i 28 marca 2023 r. umowy z: Integra IT Sp z o.o. Warszawa na dostawę 5 zestawów sensorów monitoringu wody wraz z oprzyrządowaniem do transmisji danych i z Kesmet – 1 Grzegorz Kęsik z Częstochowy – na dostawę 5 zestawów obudów do czujników pomiaru parametrów wody, za wynagrodzeniem wynoszącym odpowiednio 161,9 tys. zł oraz 242,9 tys. zł netto. W obu przypadkach wykonawcy zostali wyłonieni w trybie zapytania ofertowego, bez stosowania ustawy Pzp. Tymczasem zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 1 Pzp, przepisy ustawy stosuje się do udzielania zamówień, których wartość jest równa lub przekracza kwotę 130 tys. zł.

Były Dyrektor RZD w Żabieńcu zeznał m.in., że: „Było zadanie do zrealizowania w określonym terminie i presja, dlatego dopiero później pomyślałem o tym, że trzeba było przeprowadzić zamówienie. Nie było czasu na przeprowadzenie tego postępowania, jestem świadomy, że należało to zrobić, ale niestety czasu się nie cofnie. Były trudności we współpracy z działem zamówień z centrali, byłem w Żabieńcu sam i brakowało mi wsparcia w tym zakresie i dlatego też nie złożyłem wniosków o zamówienia do działu zamówień w centrali”. „Uważaliśmy, że szybciej złożymy to sami w RZD w Żabieńcu, niż przeprowadzając kolejną procedurę Pzp”. „Montażu tych pięciu sztuk boi dokonywaliśmy sami w garażu w RZD w Żabieńcu. Kalibracji dokonywaliśmy sami z wykorzystaniem mierników ręcznych”.

(akta kontroli str. 2438-2457, 3836-3891)

¹⁵⁶ Skorygowano 28 września 2023 r. kwotę kosztów kwalifikowanych pomniejszono w związku z zaginięciem w maju 2023 r. jednej stacji kontrolno-pomiarowej.

¹⁵⁷ Ogłoszenie zamieszczone 17 lutego 2023 r. na stronie BZP.

¹⁵⁸ Postępowanie przetargowe nr 13/2023/TP/IRS, dotyczące pięciu sztuk boi.

Analiza rejestru zamówień z 2023 r. prowadzonego przez DPiZP wykazała, że w 2023 r. zawarto w nim wniosek (poz. 135), w którym wnioskodawcą był ówczesny Dyrektor RZD w Żabieńcu, złożony 17 lutego 2023 r. dotyczący zakupu sond wieloparametrowych wraz z systemem telemetrycznym na boi o wartości netto 552,4 tys. zł. Dotyczyło to wyżej opisanego unieważnionego postępowania przetargowego Nr 13/2023/TP/IRS.

(akta kontroli str. 3957-3959)

W dokumentacji niżej wymienionych zamówień, brak było (wg stanu na 19 czerwca 2024 r.) zaakceptowanych przez administrację IRS-PIB (dyrektor Instytutu lub jego zastępca i główny księgowy lub jego zastępca) wniosków dotyczących dostawy i zakupu: oprogramowania¹⁵⁹ (umowa nr 1/03/2023 z 13 marca 2023 na kwotę 102 tys. zł netto¹⁶⁰), sensorów – 5 szt. (umowa nr ZK/2/03/2023 z 17 marca 2023 na kwotę 242,9 tys. zł netto), obudowy do zestawu czujników – 5 kpl. (umowa nr ZK/3/03/2023 z 28.03.2023 r. na kwotę 161,9 tys. zł netto) dla stacji pomiarowo-kontrolnych.

Obowiązujący w IRS Regulamin udzielania zamówień o wartości nieprzekraczającej kwoty 130 tysięcy złotych, wprowadzony zarządzeniem Dyrektora IRS Nr DYR.021-15/2022 z 12 maja 2022 r. (dalej: regulamin zamówień z 2022 r.) w § 3 ust. 1 i 2 stanowił natomiast m.in., że realizacja zamówienia (każda dostawa, usługa, robota budowlana) musi być poprzedzona złożeniem wniosku o zamówienie. Przed wszczęciem właściwej procedury udzielenia zamówienia należy, m.in. ustalić z należytą starannością szacunkową wartość zamówienia, przy czym: szacowanie wartości zamówienia musi być udokumentowane. Do stosowania ww. regulaminu zamówień (zgodnie z § 2 i § 3), były zobowiązane wszystkie komórki organizacyjne IRS-PIB, w tym także Rybacki Zakład Doświadczalny w Żabieńcu.

Były Dyrektor RZD w Żabieńcu zeznał, że „Działania przygotowawcze (przed podpisaniem umowy z NFOŚiGW) były realizowane przez RZD w Żabieńcu i również przez niego finansowane. To były zobowiązania w ramach RZD w Żabieńcu, a nie w ramach Instytutu. Zaciągnąłem je na podstawie udzielonych pełnomocnictw jako dyrektor RZD w Żabieńcu.”

(akta kontroli str. 2438-2457, 3836-3902, 3957-3959 i 4034-4079)

Analiza dokumentacji z trzech zamówień, tj. dotyczących: zakupu oprogramowania dla wsparcia systemu monitoringu specjalistycznych stacji kontrolno-pomiarowych, dostawy 5 zestawów sensorów monitoringu wody wraz z oprzyrządowaniem do transmisji danych oraz dostawy 5 zestawów obudowy do zestawu czujników do pomiaru parametrów wody wykazała, że w zapytaniach ofertowych oraz w umowach wskazano 12 miesięczny okres gwarancji od daty odebrania przedmiotu zamówienia, a okres rękojmi (wynoszący dwa lata – art. 568 § 1 Kodeksu cywilnego) skrócono – zrównując z okresem gwarancji - co zdaniem NIK było niekorzystne dla zamawiającego. Termin osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego projektu, w ramach którego dokonano ww. zakupów, to bowiem 31 grudnia 2024 r., a okres trwałości - 36 miesięcy od daty osiągnięcia efektu rzeczowego.

Były Dyrektor RZD w Żabieńcu zeznał m.in., że projekty ww. umów przygotowywał wspólnie z M.J.¹⁶¹, „...ale nie umiem wyjaśnić, dlaczego przyjęto ten okres. Nie korzystaliśmy z napraw gwarancyjnych. Boje często nie przesyłały danych, ponieważ okazało się, że glony bardzo szybko brudzą czujniki. Zastosowaliśmy spirale miedziane i rzadziej trzeba było czyścić te boje i to przeszło do wymagań

¹⁵⁹ Wykazanego we wniosku nr 2/1036/2023/Wn50/MN-po/D z 6 lipca 2023 r. o refundację.

¹⁶⁰ Umowa zawarta z IT MATTER Sp. z o.o. z Katowic, której przedmiotem było przygotowanie oraz uzgodnienie struktury projektowej, uruchomienie produkcyjne rozwiązania oraz szkolenie.

¹⁶¹ Osoba, której m.in. udzielono zamówienia (umowa B2B z 11 listopada 2023 r.) tworzenia metodyk ds. założeń techniczno-technologicznych w ramach projektu. Dalej: M.J.

w dalszych postępowaniach. Występowały też często problemy z przesyłaniem danych do GIOŚ”.

(akta kontroli str. 2438-2457, 3839-3860, 3866-3891 i 3897-3902)

2.3.1.3. Do końca 2023 r. na podstawie zawartej z NFOŚiGW umowy z 5 czerwca 2023 r. w celu realizacji zadania 1.1. Stacje pomiarowo-kontrolne w ramach projektu „Stały monitoring wód”, zakupiono:

- 30 szt. sterowników CellBOX-H4 IP68 MAX za 258,3 tys. zł (brutto) odebranych na podstawie protokołu odbioru z 2 października 2023 r.¹⁶²,
- 15 szt. sond/sensorów Eureka Water Probes – Manta + F35 wraz z akcesoriami za 1 199,3 tys. zł (brutto) odebranych protokołem zdawczo-odbiorczym z 30 listopada 2023 r.¹⁶³,
- 15 kpl. osłon stacjonarnych stacji pomiarowo kontrolnych za 61,4 tys. zł (brutto) odebranych protokołem przekazania z 29 grudnia 2023 r.¹⁶⁴

(akta kontroli str. 3582-3611, 3957-3959, 4171-4175, 4222-4226 i 4578-4580)

Ponadto w 2023 r. prowadzono przetargi nieograniczone na dostawę:

- 350 szt. sensorów do stacji pomiarowo-kontrolnych – postępowanie nr 58/2023/PN/MWP, w którym termin składania ofert¹⁶⁵ upływał 29 grudnia 2023 r. Wartość szacunkową zamówienia (na podstawie średniej ceny wynikającej z ofert otrzymanych w postępowaniu nr 44/2023/PN/MWP) ustalono w dniu 26 października 2023 r. Na realizację ww. zamówienia IRS-PIB przeznaczył kwotę 29 599,0 tys. zł brutto. W wyznaczonym terminie (do 29 grudnia 2023 r.) wpłynęła jedna oferta.

Były dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich w dniu 19 stycznia 2024 r. zawarł umowę nr ZK/109/2023 z SOUR GROUP Sp. z o.o.¹⁶⁶ na kwotę 29 750,0 tys. zł brutto, w której ustalono, że dostawy realizowane będą w 5 etapach (50 szt. do 14 lutego 2024 r., 60 szt. do końca marca 2024 r. i po 80 szt. do końca maja, lipca i sierpnia 2024 r.). Zgodnie z zapisami umowy termin gwarancji wynosił 67 miesięcy od daty sporządzenia protokołu odbioru przedmiotu umowy i okres rękojmi za wady został zrównany z okresem udzielonej gwarancji.

- 350 szt. sterowników do stacji pomiarowo-kontrolnych – postępowanie nr 59/2023/PN/MWP, gdzie po zmianach¹⁶⁷ termin składania ofert ustalono na 22 grudnia 2023 r. W terminie tym wpłynęła jedna oferta. Wartość zamówienia (4 578,4 tys. zł netto) ustalono¹⁶⁸ w dniu 14 listopada 2023 r.

W dniu 18 stycznia 2024 r. ówczesny Dyrektor Instytutu, Grzegorz Dietrich, zawarł umowę nr ZK/108/2023 z firmą AquaRD Sp. z o.o. na kwotę 3 659,3 tys. zł brutto. Ustalono w niej, że dostawy będą realizowane w 5 transzach (60 szt. do 31 stycznia 2024 r., po 80 szt. do końca marca i końca maja 2024 r. oraz odpowiednio 100 szt. i 30 szt. do końca lipca i sierpnia 2024 r.). Termin gwarancji wynosił 5 lat od daty sporządzenia protokołu odbioru przedmiotu umowy, a okres rękojmi za wady został zrównany z okresem udzielonej gwarancji.

IRS-PIB po zawarciu 5 czerwca 2023 r. umowy z NFOŚiGW w celu uruchomienia stacji pomiarowo-kontrolnych, przeprowadził łącznie pięć postępowań w trybie przetargu

¹⁶² Dostarczone przez dostawcę (AquaRD Sp. z o.o.) wyłonionego w przetargu nieograniczonym (postępowanie nr 45/2023/PN/MWP), z którym zawarto 26 września 2023 r. umowę nr ZK/80/2023.

¹⁶³ Dostawca (firma P.P.H.U „AWM S.C” W. Malinowski i A. Malinowski) wyłoniony w przetargu nieograniczonym (postępowanie nr 44/2023/PN/MWP), z którym zawarto 14 listopada 2023 r. umowę nr ZK/95/2023.

¹⁶⁴ Dostawca (AquaRD Sp. z o.o.) wyłoniony w wyniku zapytania ofertowego, z którym zawarto 20 grudnia 2023 r. umowę Nr ZK/107/2023.

¹⁶⁵ Zgodnie z ogłoszeniem (po zmianach) przekazanym Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej 21 grudnia 2023 r.

¹⁶⁶ Zwiększając o 151 025 zł kwotę przeznaczoną pierwotnie na realizację tego zamówienia.

¹⁶⁷ Ogłoszenie przekazane Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej 19 grudnia 2023 r.

¹⁶⁸ Na podstawie zebranych ofert cenowych.

nieograniczonego na zakup elementów do ich budowy (sensory 15 i 350 szt., sterowniki 30 i 350 szt. i obudowa do boi 15 szt.) oraz jedno zapytanie ofertowe na zakup osłon stacji pomiarowo-kontrolnych – 15 kompletów.

(akta kontroli str. 4083-4093, 4270-4313, 4335-4389 i 4581-4604)

Grzegorz Dietrich, były dyrektor Instytutu zeznał, że nie potrafi wyjaśnić kto podjął decyzję o zakupie w odrębnych zamówieniach elementów do urządzeń pomiarowo-kontrolnych. Podał, że bojek, które spełniałyby oczekiwania nie było na rynku. Zeznał także, że „Rozeznanie w zakresie dostępności kompletnych urządzeń spełniających wymogi przedsięwzięcia było robione podczas spotkania projektowego w lutym i marcu 2023 r.”

Zastępca dyrektora ds. naukowych zeznała, że decyzję o oddzielnym zakupie elementów składowych stacji pomiarowo-kontrolnych „podjęto na poziomie zespołu realizującego, czyli ostatecznie prawdopodobnie podjął ją kierownik projektu, Grzegorz Dietrich. Były dyskusje na ten temat w ramach zespołu realizującego projekt. Podczas spotkania z ekspertami wszystkich zespołów metodycznych toczyły się dyskusje o możliwościach budowy prototypu boi.”

Kierownik projektu „Stały monitoring wód” od marca 2024 r. podał m.in., że decyzja o oddzielnym zakupie elementów składowych stacji pomiarowo-kontrolnych wynikała z przesłanek technicznych, bowiem „dostępne urządzenia popularne nie zapewniały osiągnięcia zakładanych wysokich wymogów jakościowych badanych pomiarów”, „dostępne boje przemysłowe kosztami znacząco przewyższały koszty montażu boi z elementów składowych”. Wskazał także że zakup poszczególnych komponentów w odrębnych postępowaniach zamówieniach przeprowadzono w celu „praktycznego przetestowania jakości i przydatności (...). W różnym środowisku wodnym”.

Z ustaleń kontroli NIK wynika natomiast, że w 2023 r., tj. przed przeprowadzeniem postępowań w zakresie zakupu docelowych ilości sensorów nie przeprowadzono testowania takich urządzeń pod kątem ich przydatności i jakości, bowiem: sensory (15 szt.) Eureka Water Probes Manta F35 odebrano 30 listopada 2023 r., zaś ogłoszenie o zamówieniu kolejnych 350 szt. sensorów ukazało się 23 listopada 2023 r., a pierwsze osłony dla stacji pomiarowo-kontrolnej odebrano 29 grudnia 2023 r.

Była kierownik DPiZP oraz członek komisji przetargowych, zeznała że w jej ocenie udzielanie zamówień publicznych odrębnie na poszczególne elementy stacji pomiarowo-kontrolnych było „nieuzasadnione, ponieważ zgodnie z załącznikiem do umowy z NFOŚiGW była mowa o zakupach bojek pomiarowo-kontrolnych, a nie elementów do bojek, które stanowiły przedmiot postępowań przetargowych nr 44, 45 i 46. Członkowie komisji przetargowej informowali mnie, że to jest dopuszczalne (odrębne zakupy elementów). Jednak dalej miałam wątpliwości, bowiem w mojej ocenie sam sensor nie będzie robił pomiarów, potrzebne były też inne elementy w tym obudowa. Należy wskazać, że właśnie w tym zakresie nie udzielono zamówienia z powodu braku ofert na dostawę obudów”. Dalej zeznała że na podstawie ofert cenowych (zebranych w celu szacowania wartości zakupu sterowników), można stwierdzić, że na rynku istniały podmioty, które mogły dostarczyć kompletne boje pomiarowo-kontrolne.

(akta kontroli str. 469-493, 4083-4093, 5126-5130, 5172-5194 i 5195-5203)

W toku kontroli NIK ustalono, że do RZD w Żabieńcu w odpowiedzi na zapytanie cenowe dotyczące zakupu 15 szt. sensorów do stacji pomiarowo-kontrolnych wpłynęły 21 lipca 2023 r. oraz z 4 sierpnia 2023 r. oferty cenowe złożone przez dwa podmioty (OMC ENVAG Sp. z o.o. oraz AquaTerra.pl Michał Oleksiewicz¹⁶⁹). Odnosiły się one do kompletnych boi pomiarowo-kontrolnych (20 szt.), gdyż obok

¹⁶⁹ Oferowany czas dostawy 20 szt. boi kontrolno-pomiarowych (elementów) wynosił od 4 do 20 tygodni, a łączna cena netto od 733,2 tys. zł do 800,0 tys. zł co stanowiło od 36,7 tys. zł do 40,0 tys. zł za 1 szt.

wyszczególnionych cen takich elementów jak sondy i sensory pomiarowe uwzględniały m.in. także specjalnie dla nich zaprojektowane boje pomiarowe wraz z kotwiczeniem oraz modemy telemetryczne, loggery do transmisji danych.

(akta kontroli str. 4094-4099)

W 2023 r. prowadzono także przetargi nieograniczone dotyczące:

- Dostawy i wdrożenia oprogramowania platformy programistycznej wraz ze świadczeniem usług Asysty Technicznej Oprogramowania – postępowanie nr 60/2023/PN/MWP¹⁷⁰, gdzie ostateczny termin składania ofert został ustalony¹⁷¹ na 23 stycznia 2024 r. Wartość szacunkową zamówienia (7 200,0 tys. zł), wg zapisów zawartych w protokole z postępowania (DRUK ZP-PN) ustalono 30 listopada 2023 r. na podstawie zapytania o cenę wysłanego do 4 wykonawców. Zamawiający w Specyfikacji Warunków Zamówienia (dalej: SWZ) nie określił warunków udziału w postępowaniu (art. 112 Pzp¹⁷²), a w Projektowanych Postanowieniach Umowy (dalej: PPU) zawarł zapisy, zgodnie z którymi okres gwarancji wynosił 12 miesięcy od daty sporządzenia protokołu odbioru przedmiotu umowy, a okres rękojmi za wady został zrównany z okresem udzielonej gwarancji. W wyznaczonym terminie wpłynęła jedna oferta na kwotę 10 083,5 tys. zł, złożona przez AquaRD Sp. z o.o.

We wniosku o ww. zamówienie zarejestrowanym (w prowadzonym przez DPiZP) rejestrze zamówień 2023 pod poz. 781, podpisanym 30 listopada 2023 r. przez ówczesnego kierownika projektu jako dysponenta środków finansowych, wskazano, że osobą dokonującą ustalenia wartości zamówienia (6 900,0 tys. zł netto) był P.J.¹⁷³, który zeznał: „Nie robiłem wyceny wartości tego zamówienia (...). Nie potrafię wyjaśnić, kto i dlaczego wpisał moje nazwisko na wniosku, który wpłynął do DPiZP w dniu 1 grudnia 2023 r. Ponadto zeznał, że: „Nie uczestniczyłem w tym postępowaniu i nie mogę wyjaśnić, dlaczego nie ustalono dla podmiotów warunków udziału w postępowaniu”. Dalej zeznał, że z treścią umowy został zapoznany 5 lutego 2024 r. (otrzymał do wiadomości e-mail przekazany przez kierownika Biura projektu do zastępcy dyrektora ds. naukowych z prośbą o podpisanie tej umowy).

(akta kontroli str. 4410-4487 i 5099-5112)

W umowie (nr ZK/3/2024) zawartej w dniu 7 lutego 2024 r. przez zastępcę dyrektora ds. naukowych z firmą AquaRD Sp. z o.o. na dostawę i wdrożenie oprogramowania platformy programistycznej w terminie 20 dni od podpisania umowy za kwotę 8 610,0 tys. zł brutto oraz na świadczenie usług Asysty Technicznej oprogramowania do końca 2024 r. za kwotę 1 473,5 tys. zł brutto, określone warunki gwarancji i rękojmi stanowiły m.in., że okres gwarancji wynosi 12 miesięcy od sporządzenia protokołu odbioru przedmiotu umowy, a okres rękojmi¹⁷⁴ został zrównany z okresem udzielonej gwarancji.

W ocenie Izby skrócenie okresu rękojmi w stosunku do określonego w Kodeksie cywilnym (2 lata), nie było korzystne dla zamawiającego, gdyż jak wynika z umowy z 5 czerwca 2023 r., termin osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego projektu, w ramach którego dokonano ww. zakupów, to 31 grudnia 2024 r., a okres trwałości 36 miesięcy od daty osiągnięcia efektu rzeczowego.

(akta kontroli str. 4410-4487)

¹⁷⁰ Ogłoszenie opublikowano 19 grudnia 2023 r.

¹⁷¹ Po zmianie ogłoszenia opublikowanym 22 grudnia 2023 r.

¹⁷² Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych.

¹⁷³ Osoba zatrudniona od 1 maja 2023 r. do 30 listopada 2023 r. na podstawie umowy-zlecenia jako informatyk oraz od 1 grudnia 2023 r. na podstawie umowy o pracę na stanowisku koordynatora działu IT w projekcie „Stały monitoring wód”. Dalej: P.J. lub koordynator działu IT projektu.

¹⁷⁴ Wynoszący dwa lata - zgodnie z art. 568 § 1 Kodeksu cywilnego.

- Na świadczenie usług z zakresu wsparcia informatycznego stałego monitoringu zagrożeń śródlądowych wód powierzchniowych wraz z systemem wczesnego ostrzegania – Systemu informatycznego Monitorowanie Wód Powierzchniowych – postępowanie nr 61/2023/PN/MWP¹⁷⁵, w którym po zmianach, termin składania ofert upływał 29 stycznia 2024 r. W SWZ określono wymogi w zakresie zdolności technicznej lub zawodowej (art. 112 ust. 2 pkt 4 Pzp). W terminie wpłynęła jedna oferta złożona przez IT MATTER Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach¹⁷⁶. Pismem z 10 kwietnia 2024 r. podpisanym przez zastępcę dyrektora ds. naukowych powiadomiono wykonawcę ubiegającego się o udzielenie zamówienia o unieważnieniu postępowania, ponieważ cena najkorzystniejszej oferty¹⁷⁷ przewyższała (o 87,8 tys. zł) kwotę, którą zamawiający zamierzał przeznaczyć¹⁷⁸ na realizację zamówienia.
- Na dostawę 10 pojazdów specjalistycznych – postępowanie nr 53/2023/PN/MWP ogłoszone 28 grudnia 2023 r. W wyznaczonym terminie do 29 stycznia 2024 r. wpłynęły dwie oferty. W dniu 26 lutego 2024 r. zawarto umowę z Auto Podlasie Sp. z o.o. na kwotę 2 830,5 zł brutto. W dniu 8 marca 2024 r. sporządzono protokół odbioru 10 szt. samochodów wraz z dokumentacją niezbędną do rejestracji aut.

(akta kontroli str. 4511-4569)

Analiza w zakresie prawidłowości dokumentowania przez zamawiającego przebiegu ośmiu postępowań przetargowych przeprowadzonych w ramach realizacji umowy z NFOŚiGW, w tym protokołów z prowadzonych postępowań wykazała m.in., że:

- W przypadku niżej wymienionych trzech postępowań nie wywiązano się z określonego w art. 78 ust. 1 Pzp obowiązku przechowywania protokołu wraz z załącznikami przez okres 4 lat od dnia zakończenia postępowania o udzielenie zamówienia, w sposób gwarantujący jego nienaruszalność. W dokumentacji tych postępowań brak było (wg stanu na 26 czerwca 2024 r.) podpisanego przez osobę sporządzającą i zatwierdzonego przez Dyrektora IRS protokołu, o którym mowa w art. 71 ust.1 Pzp. Dotyczyło to postępowania nr:
 - 44/2023/PN/MWP na dostawę sensorów do stacji pomiarowo-kontrolnej (15 szt.), którego wartość netto wg wniosku ujętego w rejestrze zamówień (poz. 425 z 10 sierpnia 2023 r. i poz. 642 z 6 października 2024 r.) wynosiła 702,6 tys. zł. W wyniku tego postępowania Dyrektor IRS Grzegorz Dietrich zawarł 14 listopada 2023 r. umowę nr ZK/95/2023 z P.P.H.U „AWM S.C” W. Malinowski i A. Malinowski¹⁷⁹ na kwotę 1 199,3 tys. zł.
 - 45/2023/MWP – dostawa sterowników (30 szt.) o wartości netto 450,0 tys. zł (wg wniosku ujętego w rejestrze zamówień poz. 496). W wyniku tego postępowania, w dniu 26 września 2023 r. Dyrektor IRS Grzegorz Dietrich zawarł umowę nr ZK/80/2023 z firmą AquaRD Sp. z o.o. na dostawę ww. sterowników za kwotę brutto 258,3 tys. zł.
 - 46/2023/PN/MWP - dostawa obudów (15 szt.) o wartości netto 366,6 tys. zł (poz. 514 w rejestrze zamówień). Dyrektor IRS Grzegorz Dietrich pismem z 8 września 2023 r. unieważnił postępowanie, ponieważ nie wpłynęła żadna oferta.

¹⁷⁵ Ogłoszenie opublikowano 20 grudnia 2023 r.

¹⁷⁶ Dostawca oprogramowania dla wsparcia systemu monitoringu specjalistycznych stacji kontrolno-pomiarowych za kwotę 125,5 tys. zł (brutto), odebranego 30 marca 2023 r.

¹⁷⁷ 8 943,8 tys. zł

¹⁷⁸ 8 856,0 tys. zł

¹⁷⁹ Prowadzący działalność gospodarczą zarejestrowaną w CEiDG (NIP 7962500755).

Ponadto w dokumentacji z postępowania nr 44/2023/PN/MWP brak było, wg stanu na 26 czerwca 2024 r., pisemnych oświadczeń (wymaganych art. 56 ust. 4 Pzp), o istnieniu albo braku istnienia okoliczności, o których mowa w art. 56 ust. 2 Pzp. Do złożenia tych oświadczeń zobowiązane były osoby wchodzące w skład komisji przetargowej powołanej przez Dyrektora IRS zarządzeniem nr DYR.021.36/2023 z 24 lipca 2023 r. w składzie ówczesny Dyrektor RZD w Żabieńcu - przewodniczący, ówczesna kierownik DPiZP, S.B.¹⁸⁰, P.J. – członkowie oraz były Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich.

Była kierownik DPiZP zeznała, że „wszystkie druki ZP-PN protokołów z ww. postępowań zostały przeze mnie wypełnione wydrukowane i podpisane. Zostawiłam je w IRS w aktach sprawy. I tak, w postępowaniu nr 46, które było unieważnione z powodu braku ofert, prace komisji zakończone 8 września 2023 r. i protokół ten podpisałam osobiście i pozostawiłam w aktach sprawy przechowywanych w DPiZP (...). Podobnie w postępowaniu nr 45, które zakończyło się wyborem oferty i to postępowanie wygrała firma, która profesjonalnie zajmuje się sprzedażą specjalistycznych sprzętów pomiarowych. W dniu 12 września 2023 r. komisja przetargowa zakończyła prace w ramach tego postępowania. Na pewno jako osoba sporządzająca podpisałam druk ZP-PN w wersji papierowej. Wydaje mi się, że oba ww. protokoły zostały zatwierdzone przez p. Dyrektora Grzegorza Dietricha (...). W dniu 30 września 2023 r. zakończyłam pracę w IRS. Jedyną nie dokończoną przeze mnie sprawą było postępowanie nr 44, bowiem podpisane przez p. Grzegorza Dietricha unieważnienie postępowania mieli zamieścić na platformie zakupowej zamawiającego pracownicy DPiZP. Nie wiem jakie otrzymali później (po moim odejściu) dyspozycje.” Odnośnie braku w dokumentacji postępowania nr 44/2023/PN/MWP oświadczeń zeznała, że „wszystkie wymagane oświadczenia w toku tego postępowania były złożone i podpisane. Osobiście wysyłałam druki oświadczeń i odbierałam podpisane oświadczenia, które przywiózł do sekretariatu IRS ówczesny Dyrektor RZD w Żabieńcu”.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał m.in., że zaskoczony jest brakiem dokumentów z ww. postępowań. „Brak sporządzenia tych protokołów prawdopodobnie wynikał z tego, że w tym okresie rozpadł się nam zespół zamówień publicznych. Nie potrafię powiedzieć, dlaczego zespół się rozpadł najprawdopodobniej było to z przyczyn finansowych (...)”.

Zgodnie z art. 73 ust. 1 Pzp m.in. przedmiotowe oświadczenia stanowią załączniki do protokołu postępowania, który jak wynika z art. 78 ust. 1 Pzp, powinien być przechowywany wraz z załącznikami.

(akta kontroli str. 469-493, 4082-4170, 4176-4221, 4236-4269, 5172-5194)

W postępowaniu nr 44/2023/PN/MWP na dostawę sensorów do stacji pomiarowo-kontrolnej (15 szt.), Zamawiający (Dyrektor IRS) wbrew dyspozycji art. 226 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy Pzp nie odrzucił oferty wykonawcy (spółki cywilnej) mimo, że w wymaganym terminie oświadczenie, o którym mowa w art. 125 ust. 1 ww. ustawy o niepodleganiu wykluczeniu, spełnianiu warunków udziału w postępowaniu złożone zostało tylko przez jednego z dwóch wspólników tej spółki.

W wezwaniu do złożenia innych dokumentów z dnia 12 września 2023 r. skierowanym w trybie art. 128 ust. 1 ustawy Pzp do oferenta, Zamawiający wnosił o uzupełnienie oświadczenia, o którym mowa w art. 125 ust. 1 ww. ustawy, w terminie do 18 września 2023 r. W wyznaczonym terminie Zamawiający nie otrzymał brakujących dokumentów,

¹⁸⁰ Osoba zatrudniona od 1 kwietnia 2023 r. do 30 listopada 2023 r. na podstawie umów-zleceń odpowiedzialna m.in. za sporządzanie planów finansowo-księgowych oraz od 1 grudnia 2023 r. na podstawie umowy o pracę na stanowisku koordynatora działu finansowo-księgowego w projekcie „Stały monitoring wód”. Dalej: S.B. lub koordynator finansowo-księgowy projektu.

tj. oświadczenia o braku podstaw do wykluczenia (wg wzoru zamieszczonego w załączniku nr 7 do SWZ) podpisanego przez drugiego wspólnika spółki cywilnej.

Były Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich pismem z 17 października 2023 r. zawiadomił ubiegających się o udzielenie ww. zamówienia¹⁸¹ o wyborze najkorzystniejszej oferty, tj. złożonej przez ww. oferenta, a w dniu 14 listopada 2023 r. zawarł z nim umowę nr ZK/95/2023.

Ówczesna kierownik DPiZP, prowadząca ww. postępowanie zeznała m.in., że protokół (DRUK ZP-PN), w którym widnieje informacja o unieważnieniu postępowania podpisała jako osoba sporządzająca. Jednakże nie zakończyła tej sprawy, ponieważ nie było zgody przewodniczącego komisji przetargowej na unieważnienie tego postępowania. Rekomendowała unieważnienie, ponieważ jak informowała w e-mailu z 6 września 2023 r. Dyrektora Grzegorza Dietricha oraz członków komisji przetargowej, stwierdziła poważne błędy formalno-prawne, których nie mogła uzupełnić zgodnie z przepisami ustawy Pzp. „Firma, która złożyła najkorzystniejszą ofertę nie gwarantowała także należytego wykonania umowy, zajmowała się bowiem produkcją obcasów, podeszw, handlem hurtowym materiałów obuwniczych i kaletniczych. W ramach tego postępowania żądaliśmy wsparcia technicznego (chodziło o sprzęt wysoko specjalistyczny – sensory). Oferent nie wskazał jednoznacznie w formularzu ofertowym (którego zgodnie z Pzp nie można zmieniać ani uzupełniać) danych dotyczących nr infolinii dla udzielenia informacji w ramach wsparcia ani adresu strony www, na której znajdowałby się pomocowy czat”.

Były Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich odnośnie postępowania przetargowego nr 44/2023/PN/MWP zeznał m.in., że „nie pamiętam, dlaczego dopiero 14 listopada 2023 r. podpisałem umowę z dostawcą, skoro termin składania oferty był na 4 września 2023 r. (...) Nie potrafię wyjaśnić, dlaczego cena zamówienia tak wzrosła.” Odnośnie wyboru oferty złożonej przez oferenta, który nie spełnił wymogów formalno-prawnych podał, że oparł się na informacji uzyskanej od Ł.D.¹⁸² „zatrudnionego eksperta z wieloletnim i szerokim doświadczeniem w sprawach dotyczących zamówień publicznych”.

Koordynator działu finansowo-księgowego projektu oraz członek ww. komisji przetargowych (S.B.) odnośnie postępowania nr 44/2023/PN/MWP zeznał m.in., że pamięta, że ówczesna kierownik DPiZP miała uwagi do firmy, która złożyła ofertę. Podał, że też miał uwagi, które zgłaszał ustnie.

(akta kontroli str. 373-378, 469-493, 4094-4161, 5144-5194)

W dokumentacji pięciu z ośmiu analizowanych postępowań (wg stanu na 26 czerwca 2024 r.) znajdowały się oświadczenia złożone przez dwie osoby, w tym jednego członka komisji przetargowej (sekretarza) oraz zastępcę dyrektora ds. naukowych. Zgodnie z art. 55 ust. 2 Pzp komisja przetargowa składa się z co najmniej trzech członków. W dokumentacji (wg stanu na 26 czerwca 2024 r.) brak było oświadczeń innych osób, w tym członków stałej komisji przetargowej powołanej przez Dyrektora IRS. Dotyczyło to postępowań nr:

- 53/2023/PN/MWP (dostawa 10 pojazdów specjalistycznych) w protokole z postępowania (DRUK ZP-PN) odnotowano, że komisja przetargowa została powołana zarządzeniem Nr Dyr. 0.21-51/2023 z dnia 20 października 2023 r.¹⁸³

¹⁸¹ Tj. P.P.H.U „AWM S.C” W. Malinowski i A. Malinowski oraz Water Survey Tech Sp. z o.o.

¹⁸² Osoba zatrudniona od 22 sierpnia 2023 r. do 30 listopada 2023 r. na podstawie umowy-zlecenie jako specjalista do prowadzenia zamówień publicznych w projekcie „Stały monitoring wód” oraz od 1 grudnia 2023 r. na podstawie umowy o pracę na stanowisku kierownika biura projektu w projekcie „Stały monitoring wód”. Dalej: Ł.D. lub specjalista ds. zamówień publicznych projektu albo kierownik Biura projektu.

¹⁸³ Dyrektor IRS (G. Dietrich) powołał stałą komisję do przeprowadzania postępowań o udzielenie zamówienia publicznego realizowanych w ramach projektu „stały monitoring” w składzie: Ł.D. - przewodniczący, A.R., były Dyrektor RZD w Żabieńcu, P.J. i S.B. – członkowie, (dalej: stała komisja przetargowa)

w składzie: przewodniczący – zastępca dyrektora ds. naukowych, sekretarz – A.R.¹⁸⁴. Osoby mogące wpłynąć na wynik – A.R. (opis przedmiotu zamówienia, ustalenie wartości zamówienia, opis warunków udziału i kryteria oceny ofert). Osoby udzielające zamówienia – z-ca dyrektora ds. naukowych.

- 58/2023/PN/MWP (dostawa 350 sensorów)¹⁸⁵, 59/2023/PN/MWP¹⁸⁶ (dostawa 350 sterowników), 61/2023/PN/MWP¹⁸⁷ (świadczenie usług z zakresu wsparcia informatycznego). W protokołach (DRUK ZP-PN) z ww. postępowań stwierdzono, że komisja przetargowa została powołana w dniu 20 października 2023 r. na podstawie zarządzenia Nr Dyr. 0.21-51/2023, w składzie: przewodniczący - zastępca dyrektora ds. naukowych, Sekretarz A.R., członek – P.J. Osoby mogące wpłynąć na wynik – P.J. (opis przedmiotu zamówienia, ustalenie wartości zamówienia, opis warunków udziału i kryteria oceny ofert). Osoby udzielające zamówienia – Grzegorz Dietrich – Dyrektor Instytutu (dotyczy postępowania nr 58/2023/PN/MWP, 59/2023/PN/MWP) oraz zastępca dyrektora ds. naukowych (dotyczy postępowania 61/2023/PN/MWP).
- 60/2023/PN/MWP¹⁸⁸ (zakup platformy programistycznej) w protokole z postępowania (DRUK ZP-PN) podano, że komisja przetargowa powołana w dniu 1 grudnia 2023 na podstawie Zarządzenia Dyrektora Instytutu w składzie: zastępca dyrektora ds. naukowych - przewodniczący, A.R. - sekretarz i P.J. - członek. Osoby mogące wpłynąć na wynik – P.J. (opis przedmiotu zamówienia, ustalenie wartości zamówienia, opis warunków udziału i kryteria oceny ofert). Osoby udzielające zamówienia - zastępca dyrektora ds. naukowych.

Protokoły (DRUK ZP-PN) z wszystkich ww. pięciu postępowań zostały sporządzone przez A.R. i zatwierdzone (bez podania daty) przez zastępcę Dyrektora Instytutu ds. naukowych.

(akta kontroli str. 3961-3964, 4083-4093, 4292-4303, 4366-4377, 4440-4451, 4544-4555)

Specjalista ds. zamówień publicznych projektu „Stały monitoring wód” (Ł.D.) wymieniony w Zarządzeniu nr Dyr. 0.21-51/2023 z dnia 20 października 2023 r., jako przewodniczący stałej komisji zeznał m.in., że według jego wiedzy Zarządzenie to zostało zmienione, „osobiście przygotowałem projekt tych zmian (chyba na przełomie listopada / grudnia) pozostawiając puste miejsce na wprowadzenie nowego składu komisji przetargowej”. Nie widział jednak podpisanego zarządzenia zmieniającego ww. zarządzenie. W ramach powyższych postępowań nie wykonywał żadnych czynności, przygotowywał natomiast projekty dokumentów dotyczących informacji z otwarcia ofert, projekty wezwań do złożenia dokumentów i podmiotowych środków dowodowych. Całością związaną z analizą ofert zajmowała się pani A.R., która jest zatrudniona na podstawie umowy-zlecenia. Jego udział polegał jedynie na sprawdzaniu dokumentów (jakości pracy) sporządzonych przez p. A.R. Dalej zeznał że w ramach wszystkich ww. postępowań czynności prowadziły jedynie panie A.R. i zastępca dyrektora ds. naukowych.

¹⁸⁴ Osoba zatrudniona na podstawie umowy-zlecenie (do 18 września do 31 grudnia 2023 r. oraz od lutego do 31 sierpnia 2024 r.) odpowiedzialna za sporządzanie i prowadzenie dokumentacji przetargowych projektu „Stały monitoring wód”, dalej: A.R. lub sekretarz stałej komisji przetargowej.

¹⁸⁵ Wymagane oświadczenia złożyły zastępca dyrektora ds. naukowych oraz A.R. W obu przypadkach w dniu 23 listopada 2023 r. i 29 grudnia 2023 r.

¹⁸⁶ Wymagane oświadczenia złożyły zastępca dyrektora ds. naukowych oraz A.R. W obu przypadkach w dniu 23 listopada 2023 r. i 22 grudnia 2023 r.

¹⁸⁷ Wymagane oświadczenia złożyły zastępca dyrektora ds. naukowych. oraz A.R. W obu przypadkach w dniu 19 grudnia 2023 r. i 29 stycznia 2024 r.

¹⁸⁸ Wymagane oświadczenia złożyły zastępca dyrektora ds. naukowych oraz A.R. W obu przypadkach w dniu 19 grudnia 2023 r. i 25 stycznia 2024 r.

Zastępca dyrektora ds. naukowych zeznała, że „Dowiedziałam się, że wpisano mnie jako przewodniczącą komisji przetargowej w momencie, kiedy dostałam protokoły do podpisu. W ramach ww. postępowań nie uczestniczyłam w otwarciu ofert ani przy ich ocenie. Nie brałam też udziału w sporządzaniu dokumentacji przetargowej”.

Sekretarz stałej komisji przetargowej (A.R.), jako osoba sporządzająca protokoły z postępowania (DRUK ZP-PN) zeznała, m.in. „Odpowiadałam za kompletowanie dokumentów, nie pamiętam od kogo je otrzymałam”. „Z racji, że jestem zatrudniona na umowę-zlecenie przyjąłm taktykę by wysłać dokumenty do uzgodnienia, zaopiniowania lub do wiadomości równocześnie do kilku osób. (...) Nie dokumentowałam posiedzeń komisji, nie uczestniczyłam w posiedzeniach dotyczących ww. przetargów. W przypadku pytań do SWZ odpowiedzi zamieszczał Ł.D., ale nie wiem kto je przygotowywał pod względem merytorycznym”.

(akta kontroli str. 5093-5098, 5131-5137, 5113-5117 i 5195-5203)

Koordynator działu IT projektu (P.J.) i członek stałej komisji przetargowej zeznał m.in., że w postępowaniu nr 53/2023/PN/MWP nie brał udziału tzn. nie przygotowywał żadnych dokumentów i nie wie kto je przygotowywał. W postępowaniu nr 58/2023/PN/MWP – dokonywał szacowania wartości zamówienia. Nie wiedział, gdzie ogłoszenie o tym zamówienie zostało zamieszczone. Ponadto podał, że wcześniej wszystkie postępowania (wraz z dokumentacją SWZ i projektem umowy) były zamieszczane na stronie www.infish.com.pl/bip/zamowienia-publiczne, a tym razem zamieszczono je na platformie e-zamówienia. W dniu 4 stycznia 2024 r. otrzymał od M. J. e-maila z prośbą o dokonanie oceny oferty złożonej przez Sour Group Sp. z o.o. jednak bez załączonej oferty. W postępowaniu nr 59/2023/PN/MWP nie brał innego udziału. Według jego wiedzy za tą część projektu (urządzenia pomiarowo-kontrolne) odpowiadał M.J. O tym, że przeprowadzono postępowanie nr 60/2023/PN/MWP (zakup platformy programistycznej) dowiedział się, kiedy wykonawca skontaktował się z nim w celu przekazania przedmiotu zamówienia. Od wykonawcy dowiedział się, że w ramach tego postępowania były pytania i ktoś udzielał odpowiedzi. Według jego wiedzy osobą sporządzającą SWZ, OPZ¹⁸⁹ i projekt umowy był p. M.J. W postępowaniu nr 61 też nie uczestniczył i nie otrzymywał żadnych dokumentów w ramach tego postępowania.

Koordynator finansowo-księgowy projektu (S.B.) i członek stałej komisji przetargowej zeznał m.in., że: „W ogóle nie wiedziałem, że takie postępowania były prowadzone. Nikt mnie nie informował, że w ramach tych postępowań za coś odpowiadam. Żadnych dokumentów związanych z przetargami nie otrzymywałem. Nie byłem informowany, że jestem członkiem jakiegokolwiek komisji przetargowej”.

(akta kontroli str. 5099-5112, 5144-5171)

Były Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich zarządzeniem nr DYR.021-51/2023 z 20 października 2023 r. powołał stałą komisję przetargową do przeprowadzania postępowań o udzielenie zamówienia publicznego w ramach projektu „Stały monitoring wód”, określając w nim skład osobowy komisji oraz zadania (dla przewodniczącego, sekretarza oraz trzech członków). Komisja ta, została powołana do przeprowadzania postępowań o udzielenie zamówienia publicznego zarówno poniżej, jak i powyżej progów unijnych określonych w art. 4 i art. 13 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r.

Sekretarz stałej komisji przetargowej (A.R.) zeznała, że знаła treść zarządzenia nr DYR.021-51/2023 z 20 października 2023 r. i wiedziała, że wskazane tam osoby ma wpisywać do dokumentacji postępowań przetargowych. Dalej zeznała, że specjalista ds. zamówień publicznych projektu (Ł.D.) napisał projekt zarządzenia

¹⁸⁹ Opis przedmiotu zamówienia

zmieniającego skład komisji (którego nie widziała). Poinformował ją, że ma wpisywać do protokołów z postępowań przetargowych p. zastępcę dyrektora ds. naukowych, jako przewodniczącą komisji i siebie jako sekretarza oraz koordynator działu IT projektu jako członka komisji.

Członkowie stałej komisji przetargowej (P.J., S.B. oraz były dyrektor RZD w Żabieńcu) zeznali, że nie brali udziału w ww. postępowaniach przetargowych. W związku z tym nie byli zobowiązani do złożenia oświadczeń, o których mowa w art. 56 ust. 4 Pzp.

W ocenie NIK, sposób dokumentowania (przez pracowników Biura Projektu w Warszawie) ww. pięciu postępowań przetargowych uniemożliwiał ustalenie osób, które faktycznie wykonywały poszczególne czynności, w tym dokonywały ocen złożonych ofert i w konsekwencji zobowiązane były do złożenia wymaganych oświadczeń. Tymczasem zgodnie z art. 56 ust. 4 Pzp osoby, o których mowa w ust. 1 i 3 (kierownik zamawiającego, członek komisji przetargowej oraz inne osoby wykonujące czynności związane z przeprowadzeniem postępowania o udzielenie zamówienia po stronie zamawiającego lub osoby mogące wpłynąć na wynik tego postępowania lub osoby udzielające zamówienia), składają, pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia, oświadczenie w formie pisemnej o istnieniu albo braku istnienia okoliczności, o których mowa odpowiednio w ust. 2 lub 3. Przed odebraniem oświadczenia, kierownik zamawiającego lub osoba, której powierzył czynności w postępowaniu, uprzedza osoby składające oświadczenie o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

(akta kontroli str. 3961-3964, 2438-2457, 5099-5117)

Zarządzenie Dyrektora IRS nr DYR.021-51/2023 z 20 października 2023 r. nie zostało przekazane do wiadomości niektórym osobom w nim wymienionym.

Były Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich zeznał, że osobiście nie zawiadamiał członków stałej komisji przetargowej powołanych przez niego zarządzeniem z 20 października 2023 r. o nałożonych na nich zadaniach. Nie pamiętał od kogo dostał gotowe zarządzenie w tej sprawie. Zazwyczaj w tym zakresie współpracował ze specjalistą ds. zamówień publicznych projektu.

Specjalista ds. zamówień publicznych projektu „Stały monitoring wód” zeznał, że nie pamięta, kiedy zapoznał się z treścią ww. zarządzenia, na pewno po 20 października 2023 r. Nikogo o jego treści nie informował, bo nie miał takiego obowiązku.

Członkowie stałej komisji przetargowej: koordynator działu finansowo-księgowego (S.B.) oraz koordynator działu IT projektu (P.J.) - zeznali, że nie byli poinformowani o ww. zarządzeniu. S.B. zeznał ponadto, że o ww. zarządzeniu dowiedział się 19 marca 2024 r., kiedy pani A.R. przyniosła mu do podpisania oświadczenia, które dotyczyły przetargu związanego z dronami.

(akta kontroli str. 469- 493, 3961-3964, 5131-5137)

Protokoły z pięciu analizowanych postępowań przetargowych nr 53/2023/PN/MWP, 58/2023/PN/MWP, 59/2023/PN/MWP, 60/2023/PN/MWP i 61/2023/PN/MWP sporządzono w sposób nierzetelny. I tak w protokołach z ww. postępowań (DRUK ZP-PN):

- Podano, że przewodniczącą komisji przetargowej była zastępca dyrektora ds. naukowych tymczasem jak wynika z przytoczonego w protokołach Zarządzenia Dyrektora IRS nr DYR.021-51/2023 z 20 października 2023 r. przewodniczącym komisji był Ł.D. – zatrudniony w ramach Projektu specjalista ds. zamówień publicznych.¹⁹⁰
- Zostały zatwierdzone przez zastępcę dyrektora ds. naukowych, bez określenia miejscowości i daty, tj. niezgodnie z załącznikiem nr 1 (wzór protokołu

¹⁹⁰ Na podstawie umowy-zlecenie nr UC 22/2023 zawartej 22 sierpnia 2023 r., a następnie na podstawie umowy o pracę z 1 grudnia 2023 r.

postępowania w trybie przetargu nieograniczonego) do rozporządzenia Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie protokołów postępowania oraz dokumentacji postępowania o udzielenie zamówienia publicznego¹⁹¹.

Zastępca dyrektora ds. naukowych zeznała, m.in. że protokoły do podpisu otrzymała od specjalisty ds. zamówień publicznych projektu (Ł.D.), z zapewnieniem, że zostały zachowane wymagane procedury i wszystko jest prawidłowe. „...wraz z zatwierdzeniem protokołu podpisałam także wydrukowane oświadczenia”. Ponadto zeznała, że: „Miałam zaufanie do zespołu obsługującego zamówienia publiczne. Wiedziałam, że osoby te są kompetentne”. „W postępowaniach uczestniczyłam jedynie jako osoba udzielająca zamówienie w zastępstwie nieobecnego dyrektora IRS-PIB.”

(akta kontroli str. 4292-4303, 4366-4377, 4440-4451, 4544-4555, 4557-4569 i 5195-5203)

Spośród sześciu postępowań¹⁹², które zakończyły się zawarciem umów w dwóch przypadkach¹⁹³ wg stanu na 17 lipca 2024 r. nie przekazano do publikacji Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej ogłoszenia o udzieleniu zamówienia, zaś w czterech pozostałych przekazano je z opóźnieniem wynoszącym od 9 do 48 dni.

Zgodnie z art. 265 ust. 1 Pzp Zamawiający nie później niż w terminie 30 dni od dnia zakończenia postępowania o udzielenie zamówienia przekazuje do publikacji Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej ogłoszenie o udzieleniu zamówienia zawierające informację o wynikach tego postępowania.

Specjalista ds. zamówień publicznych projektu Ł.D. (od 1 grudnia 2023 r. kierownik Biura projektu) zeznał, że opóźnienia w przekazaniu ww. informacji dotyczących postępowań nr 53/2023/PN/MWP, 58/2023/PN/MWP, 59/2023/PN/MWP i 60/2023/PN/MWP wynikało z innych obowiązków. Ogłoszenia zostały przekazane tego samego dnia, tj. 5 kwietnia 2024 r. „w tzw. wolnym czasie pomiędzy innymi zadaniami”.

Była kierownik DPiZP zeznała, że „Odnosnie postępowania nr 44/2023/PN/MWP nie mogłam go zakończyć bowiem do podpisania umowy doszło po moim odejściu z IRS. Nadmieniam, że w tym przypadku przed odejściem przygotowałam dokumenty o unieważnieniu postępowania oraz Dyrektor Grzegorz Dietrich podpisał pismo o jego unieważnieniu. Jeśli chodzi o postępowanie nr i 45/2023/PN/MWP możliwe, że umowa nie dotarła do mnie i nie zdążyłam zamieścić tej informacji. Na pewno przekazałam Dyrekcji IRS informację, że jest to jeszcze do zrobienia.”

(akta kontroli str. 4083-4093, 5131-5137 i 5172-5194)

2.3.1.4. W okresie objętym kontrolą w IRS obowiązywał m.in. Regulamin udzielania zamówień o wartości nieprzekraczającej kwoty 130 tysięcy złotych (zarządzenie Nr Dyr.021-21/2023 z 30 marca 2023 r., dalej: regulamin zamówień z 2023 r.) do stosowania, którego (zgodnie z §1) były zobowiązane wszystkie komórki organizacyjne IRS. Zgodnie z § 3 ust. 1 i 5 ww. regulaminu „Realizacja zamówienia (każda dostawa, usługa) musi być poprzedzona złożeniem wniosku o zamówienie. Wniosek musi być wypełniony i podpisany przez Wnioskodawcę oraz osobę upoważnioną do dysponowania środkami finansowymi (...). Zakazuje się dokonywania zakupów dostaw, usług lub robót budowlanych przed uzyskaniem zaakceptowanego przez administrację IRS-PIB, wniosku o zamówienie. Wniosek o zamówienie wraz z załączonym opisem przedmiotu zamówienia należy przedstawić do DPiZP, gdzie zostanie zarejestrowany”.

(akta kontroli str. 4034-4081)

¹⁹¹ Dz.U. poz. 2434.

¹⁹² Analizowanych w ramach Projektu stały monitoring.

¹⁹³ Dotyczy postępowań nr 44/2023/PN/MWP i 45/2023/PN/MWP.

Realizując zamówienia na potrzeby projektu „Stały monitoring wód” nie przestrzegano w pełni obowiązującego w IRS ww. regulaminu. W Rejestrze wniosków o zamówienie 2023, prowadzonym przez IRS spośród 828 wniosków 23 dotyczyły zamówień realizowanych w ramach umowy z NFOŚiGW, w tym m.in. wniosek z:

- 28 listopada 2023 r. (poz. 770) dotyczący zakupu odzieży wierzchniej specjalistycznej o wartości netto 29,5 tys. zł,
- 1 grudnia 2023 r. (poz. 782) – 15 zestawów krótkofalówek o wartości netto 7,0 tys. zł.

W ramach projektu „Stały monitoring wód”, bez sporządzenia i uzyskania zaakceptowanego przez administrację IRS-PIB wniosku o udzielenie zamówienia dokonano m.in. zakupu:

- obudowy i projektu obudowy do czujników (faktura nr 449/KRZ/2023 z 15 listopada 2023 r. na kwotę 18,5 tys. zł)¹⁹⁴,
- multiparametrycznych mierników (ręczne mierniki pomiarowe) – w ramach umowy nr ZK/96/2023 i ZK/97/2023 z 23 listopada 2023 r. odpowiednio 6 szt. za 96,2 tys. zł brutto (78,2 tys. zł netto) oraz 3 szt. za 48,1 tys. zł brutto (39,1 tys. zł netto)¹⁹⁵.

Ponadto spośród 23 wniosków dotyczących realizacji projektu „Stały monitoring wód” ujętych w rejestrze zamówień 2023 prowadzonym przez DPiZP, stwierdzono przypadki złożenia wniosków o zamówienie po udzieleniu tego zamówienia, tj. podpisaniu umowy z dostawcą. I tak, w przypadku:

- zakupu 15 sztuk osłon stacji pomiarowo-kontrolnych za kwotę 61,3 tys. zł i odebranych protokołem¹⁹⁶ z 29 grudnia 2023 r. ww. wniosek o zamówienie został złożony 28 grudnia 2023 r. (poz. 827), tj. osiem dni po zawarciu umowy z dostawcą¹⁹⁷ i 37 dni po ogłoszeniu zapytania ofertowego (21 listopada 2023 r.),
- najmu krótkoterminowego siedmiu samochodów za kwotę 109 tys. zł brutto, wniosek został ujęty (pozycja 662) dzień po zawarciu umowy (co szerzej opisano w pkt 2.4.1 niniejszego wystąpienia).

Zastępca kierownika projektu od 1 grudnia 2023 r. (kierownik projektu do 30 listopada 2023 r.) zeznał, że powinien być wniosek pod każde zamówienie.

(akta kontroli str. 2458-2469, 4570-4680 i 5204-5207)

2.3.1.5. Analiza dokumentacji załączonej do wniosków o wypłatę środków w ramach umowy 5 czerwca 2023 r.¹⁹⁸, w tym faktur potwierdzających poniesione przez IRS koszty wykazała m.in., że:

- W listopadzie 2023 r. dokonano demontażu boi, tj. pływającej stacji pomiarowo-kontrolnej na Odrze w m. Widuchowa, a w styczniu 2024 r. zabrano urządzenia (boje) kontrolno-pomiarowe z Odry w Treźnie i Bytomiu Odrzańskim oraz przewieziono je do Częstochowy (siedziby dostawcy obudowy). Obudowy wraz z panelami fotowoltaicznymi przekazano do firmy Kesmet -1 Grzegorz Kęsik w Częstochowie protokołem z dnia: 16 listopada 2023 r., 31 stycznia i 1 lutego 2024 r. celem ich serwisu i konserwacji.

Jak zeznał P.J. koordynator działu IT projektu – Stację pomiarowo-kontrolną w lokalizacji Widuchowa zdemontowano, ze względu na zagrożenie utraty urządzenia

¹⁹⁴ odebranej od Kesmet-1 Grzegorz Kęsik protokołem z 11 grudnia 2023 r. Odbiór ze strony IRS potwierdził koordynator działu IT projektu (P.J.) i Zastępca kierownika projektu od 1 grudnia 2023 r. (S.K.)

¹⁹⁵ odebrano 25 stycznia 2024 r. Odbiór ze strony IRS potwierdził koordynator działu IT projektu (P.J.)

¹⁹⁶ Odbiór ze strony IRS potwierdził koordynator działu IT projektu (P.J.)

¹⁹⁷ Umowa z 20 grudnia 2023 r. zawarta przez Dyrektora IRS G. Dietricha z AquaRD Sp. z o.o.

¹⁹⁸ dotyczy wniosku nr 2 z 28 września 2023 r. o refundację 748,2 tys. zł, nr 3 z 8 listopada 2023 r. o refundację 251,1 tys. zł oraz wniosku z 15 lutego 2024 r. o rozliczenie zaliczki 6 674,0 tys. zł

wskutek jego utonięcia (co odnotował w notatce służbowej z 17 listopada 2023 r.). Pozostałe boje, zostały zdemontowane w styczniu dlatego, że poziom wody był na tyle wysoki, że groziło im zatopienie. Boja w Gliwicach-Marina została unieruchomiona w lodzie (zamarzł kanał), a w pozostałych miejscach (Trestno i Bytom Odrzański) stracono kontakt z urządzeniami (co potwierdziła E.M. - koordynator działu logistyki i raportowania podczas wizji lokalnej z 25 stycznia 2024 r.). Dalej zeznał, że zastępca kierownika projektu (S.K.) podjął decyzję o ich demontażu i przewiezieniu dwóch boi do Częstochowy (Kesmet-1 Grzegorz Kęsik), a z lokalizacji Gliwice-Marina do eksperta z AGH zatrudnionego w projekcie. Chciał on zweryfikować to urządzenie, bowiem odpowiadał on też za modernizację urządzeń pomiarowo kontrolnych w ramach projektu. Zeznał również, że „Boje przewiezione do Częstochowy zostały poddane konserwacji (ponieważ częściowo były zatopione) i tam znajdują się do dnia dzisiejszego. Mamy w planie ich wykorzystanie, ale po modernizacji”. Ponadto wyjaśnił, że jego zdaniem urządzenia pływające w postaci boi są dobrym rozwiązaniem na głębokie rzeki, które nie zamarzają i nie są dostępne dla osób, które mogą je uszkodzić. Są one odporne na wahania poziomów wody. Stacjonarne stacje są odpowiednie dla niskiego poziomu wody oraz na miejsca, w których nie ulega on zmianom.

Kierownik Projektu od 1 marca 2024 r. (H.C.) wyjaśnił, że spośród czterech boi zakupionych w I etapie projektu „jedna znajduje się w AGH w Krakowie pod opieką pracownika Projektu i służy do prowadzenia testów technicznych dla oceny jej wydajności i niezawodności, a trzy boje przekazano do firmy KESMET w Częstochowie w celu przeprowadzenia w nich prac serwisowych i dostosowania ich do normalnego użytkowania w systemie monitoringu wód”. Ponadto zeznał, że „Boje znajdują się w magazynach Kesmet-1 do dnia dzisiejszego¹⁹⁹, łącznie z tą obudową do boi zakupioną w listopadzie²⁰⁰. Boja, która była przekazana do analiz i badań ekspertowi z AGH zatrudnionemu w ramach projektu, została przywieziona do Biura i została odebrana 23 lipca 2024 r. przez pracowników Biura...”.

(akta kontroli str. 3681-3720, 4681-4699, 5118-5125)

- W sierpniu 2023 r. dokonano opłaty (składki w kwocie 12,0 tys. zł) z tytułu polisy ubezpieczeniowej obejmującej okres od 30 czerwca 2023 r. do 29 czerwca 2024 r. i dotyczącej czterech boi pomiarowych. W lutym 2024 r. na podstawie aneksu nr 1 do ww. polisy wniesiono składkę dodatkową (12,4 tys. zł) obejmującą ww. polisą od 31 stycznia 2024 r. kolejne 15 stacjonarnych stacji pomiarowych (wszystkie zlokalizowane na rzece Odra, w tym 14 w woj. opolskim i jedną w woj. śląskim). Na podstawie aneksu nr 2 od dnia 29 marca 2024 r. polisą objęto kolejne 15 stacji (składka dodatkowa 9,1 tys. zł), aneksu nr 3 od dnia 8 maja 2024 r. następne 17 stacji (5,9 tys. zł) oraz aneksu nr 4 od 16 maja 2024 r. - kolejne trzy (0,9 tys. zł).

(akta kontroli str. 4700-4736)

W „Zasadach postępowania w procesie zakupu i gospodarowania sprzętem technicznym, w tym informatycznym w ramach realizacji Projektu”²⁰¹ w części „Analiza danych” zamieszczono spis zarówno aktywnych, jak i wstrzymanych lokalizacji punktów pomiarowo-kontrolnych. W zestawieniu tym odnotowano dwie skradzione stacje pomiarowo-kontrolne, tj. w lokalizacji Odra Cigacice w woj. lubuskim²⁰² oraz Warta most Rogalinek w woj. wielkopolskim²⁰³.

¹⁹⁹ Tj. 26 lipca 2024 r. - data złożenia zeznań.

²⁰⁰ Faktura nr 449/KRZ/2023 z 15 listopada 2023 r. na kwotę 18,5 tys. zł.

²⁰¹ Dokument z 22 kwietnia 2024 r. sporządzony w biurze projektu.

²⁰² instalacja 9 maja 2024 r.

²⁰³ instalacja 29 kwietnia 2024 r.

W dniu 7 czerwca 2024 r. Dyrektor Instytutu Konrad Turkowski dokonał zgłoszenia szkody w ramach ww. polisy w związku z stwierdzonym w dniu 16 maja 2024 r. zaginięciem urządzeń pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych pod mostem w miejscowości Rogalin gmina Mosina (woj. wielkopolskie). Przyczyną była kradzież z włamaniem, a utracone urządzenia to Manta F35 SN:02247321 (85,0 tys. zł), Cellbox H4 SN:23490083 (8,6 tys. zł), okablowanie (3,6 tys. zł) oraz osprzęt (2,5 tys. zł). W dniu 18 czerwca 2024 r. IRS-PIB otrzymał decyzję o przyznaniu odszkodowania w łącznej wysokości 94,8 tys. zł.

(akta kontroli str. 4737-4768)

Zgodnie z zapisami zawartymi w załączniku nr 2 do umowy z 5 czerwca 2023 r. ubezpieczenie stacji kontrolno-pomiarowych jest istotnym elementem zarządzania ryzykiem. Dlatego planuje się ubezpieczenie sprzętu i infrastruktury projektowej. W ocenie NIK nierzetelne było postępowanie IRS-PIB w sprawie objęcia ochroną ubezpieczeniową stacjonarnych stacji pomiarowo-kontrolnych. Niektóre z tych stacji nie zostały bowiem objęte, od dnia ich instalacji polisą ubezpieczeniową. Spośród 46 aktywnych (wg stanu na 20 lipca 2024 r.) stacjonarnych stacji pomiarowo-kontrolnych 25 nie zostało objętych polisą ubezpieczeniową od dnia ich instalacji, a okres od ich instalacji do dnia objęcia polisą ubezpieczeniową wynosił: w 14 przypadkach od jednego do 14 dni, w dziewięciu przypadkach od 15 do 22 dni, a w pozostałych dwóch przypadkach 92 dni²⁰⁴. Skutkiem tego w ww. 25 przypadkach, IRS-PIB był narażony na brak możliwości skorzystania z ubezpieczenia w przypadku ewentualnej kradzieży lub uszkodzenia urządzeń pomiarowo-kontrolnych.

I tak np. w dniu 9 maja 2024 r. dokonano instalacji stacji pomiarowo-kontrolnej w lokalizacji Odra Cigacice. Polisa ubezpieczeniowa, zgodnie z Aneksiem nr 3 obowiązującym od 8 maja 2024 r., nie uwzględniała stacji pomiarowo-kontrolnej w tej lokalizacji. W dniu 15 maja 2024 r. zostało złożone zawiadomienie w Komisariacie Policji I w Zielonej Górze, że w okresie od 9 do 14 maja 2024 r. na wysokości m. Cigacice przy filarze mostu na nad rzeką Odrą dokonano kradzieży plastikowej skrzynki elektrycznej z urządzeniem Cellbox o nr seryjnym 23490056. W zawiadomieniu tym wskazano, że poniesiona przez IRS-PIB szkoda łącznie stanowiła wartość 14,0 tys. zł. Stację w ww. lokalizacji objęto ubezpieczeniem na podstawie Aneksu nr 4 do polisy obowiązującego od 16 maja 2024 r.

Kierownik projektu od 1 marca 2024 r. (H.C.) zeznał, że stacja ta wg jego wiedzy „została ukradziona pierwszej nocy po jej zamontowaniu”.

(akta kontroli str. 4700-4732, 4769-4773, 5138-5143)

2.3.1.6. Instytut, zgodnie z § 3 Porozumienia z 3 stycznia 2023 r. zawartego pomiędzy Ministrem Klimatu a Ministrem Rolnictwa oraz na podstawie umowy z 5 czerwca 2023 r. zawartej z NFOŚiGW był zobowiązany przedstawić do końca lutego każdego roku roczną informację o zrealizowanych działaniach. Pierwsza informacja o zrealizowanych działaniach miała dotyczyć roku 2023.

W sprawozdaniu (obejmującym okres od 5 czerwca do 31 grudnia 2023 r.) z realizacji Programu za rok 2023, podpisanym przez zastępcę dyrektora ds. naukowych i przekazanym 29 lutego 2024 r. do Ministra Klimatu oraz do Ministra Rolnictwa podano m.in., że: „W 2023 r. uruchomiony został system monitorowania, obejmujący sieć nowoczesnych stacji badawczo-pomiarowych (z precyzyjnymi sondami i rejestratorami danych). Zrealizowano prace związane z budową i uruchomieniem kolejnych stacji pomiarowo-kontrolnych”. Dalej stwierdzono m.in. „przygotowane zostały 283 punkty pomiarowo-kontrolne”, „system informatyczny przetwarza otrzymane dane

²⁰⁴ Dotyczy to stacji w lokalizacji Odra Stopień wodny "Zawada" oraz Odra Miasto Brzeg, które zostały zainstalowane w dniu 6 lutego 2024 r., a objęte Polisą ubezpieczeniową na podstawie aneksu nr 3 obowiązującego od 8 maja 2024 r.

i przedstawia wyniki”, „utworzone zostało centrum monitoringu i wczesnego ostrzegania”, „opracowane w ramach projektu metodologie pozwoliły między innymi na optymalny dobór miejsc prowadzenia pomiarów (umiejscowienia sond pomiarowych)”. Sprawozdanie z realizacji Programu w 2023 r. przekazane do Ministra Klimatu oraz do Ministra Rolnictwa zostało sporządzone w sposób nierzetelny, bowiem w okresie od 5 czerwca do 31 grudnia 2023 r. IRS nie uruchomił żadnej stacji pomiarowo-kontrolnej, nie przeprowadził testów eksploatacyjnych stacji pomiarowo-kontrolnych. Ponadto:

- spośród 4 boi pomiarowo-kontrolnych uwzględnionych w rozliczeniach ww. Projektu²⁰⁵ dwie wg stanu na 31 grudnia 2023 r. nie rejestrowały danych pomiarowych, a jedna ostatnie dane pomiarowe przekazała tego dnia o godz. 13.23. Ponadto, jak ustalono w toku kontroli jedna z czterech boi pomiarowo-kontrolnych została zdemonstrowana w listopadzie 2023 r., a pozostałe trzy w styczniu 2024 r.,
- stworzony przez IRS²⁰⁶ system monitorowania (monitoring-wod.pl) uwzględniał dane jedynie z czterech boi pomiarowo-kontrolnych i nie był on systemem ogólnopolskim. Dostęp do danych zawartych w systemie miały tylko osoby posiadające uprawnienia. Umowę zakupu platformy programistycznej specjalistycznego systemu monitorowania wraz z systemem wczesnego reagowania na wypadek kryzysu lub awarii zawarto 7 lutego 2024 r.

Z ustaleń kontroli NIK wynika m.in., że po podpisaniu umowy z NFOŚiGW w 2023 r. w wyniku przeprowadzonych postępowań o udzielenie zamówień na dostawę elementów wchodzących w skład stacji pomiarowo-kontrolnych, odpowiednio 30 listopada 2023 r. i 2 października 2023 r. odebrano sensory i sterowniki zaś w dniu 29 grudnia 2023 r. dokonano odbioru 15 szt. osłon do stacji pomiarowo-kontrolnych. Ponadto ustalono, że wytyczne metodyczne w tym m.in. dotyczące lokalizacji punktów pomiarowo – kontrolnych śródlądowych wód powierzchniowych, parametrów fizyko-chemicznych jakości śródlądowych wód powierzchniowych – badanie techniką sensorową, zostały odebrane 31 grudnia 2023 r., zaś „Założenia techniczno-technologiczne punktów pomiarowo-kontrolnych oraz specjalistycznego, nowoczesnego systemu monitorowania wraz z systemem wczesnego reagowania na wypadek kryzysu lub awarii” w dniu 10 stycznia 2024 r.

(akta kontroli str. 3500-3503, 3582-3632, 4774-4832)

Zastępca dyrektora ds. naukowych, która podpisała „Sprawozdanie z realizacji Programu w 2023 r.” przekazane do Ministra Klimatu oraz Ministra Rolnictwa zeznała m.in., że „Według stanu na koniec 2023 r. cztery stacje (boje zainstalowane wiosną 2023 r.) powinny funkcjonować. Nie byłam informowana o problemach technicznych związanych z przekazywaniem przez nie danych. Nie uruchomiono żadnych innych nowych stacji, bo byliśmy na etapie formułowania wytycznych metodycznych.” „(...) Według mojej wiedzy wg stanu na koniec 2023 r. mieliśmy podgląd na bieżące pomiary wykonywane przez cztery boje, proces tworzenia centrum monitoringu i wczesnego ostrzegania nie był zakończony. Opieraliśmy się na oprogramowaniu przygotowanym przez IT Matter sp. z o.o. i przekazany wiosną 2023 r. Byliśmy na etapie weryfikacji pracy w terenie w różnych warunkach pogodowych zastosowanych urządzeń. Zespół IT zatrudniony w ramach Projektu otrzymywał dane i je gromadził.” Ponadto zeznała, że Sprawozdanie przekazane 29 lutego 2024 r. „przygotował zespół realizujący Projekt. Ja byłam tylko osobą, która sprawozdanie to podpisała. Sprawozdanie czytałam i uważałam, że jest ono zgodne ze stanem faktycznym, tak jak

²⁰⁵ We wniosku o dofinansowanie wykazano, że IRS dysponuje 5 bojami pomiarowo-kontrolnymi. Zaginięcie jednej z nich (Trestno woj. dolnośląskie) zgłoszono 25 maja 2023 r.

²⁰⁶ Przez IT Matter sp. z o.o. zgodnie z umową Nr 1/03/2023 zawartą 13 marca 2023 r.

mnie zapewniano. Wszystko było dopiero rozpoczęte i weryfikowane w warunkach terenowych z uwzględnieniem czterech pór roku. Zapisy w sprawozdaniu odnosiły się do czterech boi, których elementy okazały się niedostosowane do warunków zimowych. Nie miałam wglądu do dokumentów źródłowych, opierałam się głównie na informacjach ustnych przekazanych przez zespół realizujący Projekt. W 2023 r. byliśmy na etapie prac przygotowawczych.”

Koordynator działu IT projektu (P.J.) zeznał m.in., że „W 2023 r. nie uruchomiono żadnych nowych stacji kontrolno-pomiarowych. Od kiedy rozpocząłem pracę w IRS (od maja 2023 r.) na stronie www.monitoring-wod.pl funkcjonował system pobierania i prezentacji danych z bojek pomiarowo-kontrolnych zamontowanych w ramach pilotażowego monitoringu rzeki Odry. Dostęp do tych danych możliwy był po zalogowaniu się. Ja też uzyskałem do tego systemu dostęp. Według mojej wiedzy dostęp do tej strony mieli też użytkownicy z innych instytucji np. GIOŚ i Ministerstwo Klimatu. Jednak to nie był system publicznie dostępny taki jak na stronie www.pomiary.gios.gov.pl”. Zeznał także, że „Pierwsze nowe (wszystkie są stacjonarne) stacje pomiarowo-kontrolne zaczęły pracę w lutym 2024 r. Przekazywały one dane (wszystkie 5 parametrów) na środowisko testowe (platformę) zapewnione przez firmę AquaRD, która prowadziła nadzór nad montażem tych stacji”. „Dopiero gdy pojawiła się platforma (w marcu 2024 r.) zakupiona od tej firmy, dane ze stacjonarnych punktów były tam przeniesione”. „Bezpieczeństwo przesyłanych danych zapewnione przez prywatną sieć APN, a później do GIOŚ po szyfrowanym tunelu VPN IPSEC. Prywatną siecią APN zarządza AquaRD Sp. z o.o. w ramach umowy ZK/3/2024 z 7 lutego 2024 r.”

Były dyrektor RZD w Żabieńcu i członek komisji przetargowych zeznał m.in., że „informacje dotyczące liczby urządzeń pomiarowych do uruchomienia w poszczególnych okresach były wynikiem rozmów pana dyrektora Grzegorza Dietricha po spotkaniach zespołu kryzysowego w ministerstwie. Do końca 2023 r. miała być gotowość 100 sztuk, do 30 września 2023 r. – 30”.

(akta kontroli str. 2438-2457, 5118-5125, 5195-5203)

Ówczesny Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich, w piśmie z 12 lipca 2023 r. skierowanym do Dyrektora Departamentu Rybołówstwa w MRiRW poinformował m.in., że na przełomie marca i kwietnia 2023 r. „IRS-PIB uruchomił cztery stacje pomiarowo-kontrolne. Instytut planuje uruchomienie kolejnych 25 stacji pomiarowo-kontrolnych w III kwartale 2023 roku”. W piśmie tym podał również, że powołano „pierwsze zespoły do opracowania metodyk, które zapewnią najwyższy poziom wiarygodności systemu ostrzegania.”

(akta kontroli str. 4833-4837)

2.3.1.7. Wytyczne metodyczne do realizacji projektu „Stały monitoring wód” zostały opracowane przez pięć zespołów eksperckich złożonych łącznie z 34 osób. W skład zespołów weszło m.in. 29 naukowców, w czego: czterech zatrudnionych w Instytucie oraz 25 z innych ośrodków naukowych²⁰⁷. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS wyjaśnił, że chciano, aby projekt był transparentny i realizowany przy współpracy różnych ośrodków naukowych w Polsce. Wskazał także, że Instytut miał fachowców, ale w innych ośrodkach również byli specjaliści.

(akta kontroli str. 469-493, 7151-7161)

²⁰⁷ Byli to naukowcy m.in.: ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Instytutu Ochrony Środowiska - PIB, Uniwersytetu Łódzkiego, Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technicznego w Szczecinie, Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Politechniki Morskiej w Szczecinie, Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.

Wytyczne te miały zapewnić „najwyższy poziom wiarygodności systemu ostrzegania”²⁰⁸ oraz „pozwolić na prawidłowe realizowanie projektu, a także podejmowanie trafnych decyzji na podstawie szczegółowych analiz”²⁰⁹. Łączny koszt przygotowania wytycznych poniesiony przez Instytut wyniósł 731,7 tys. zł²¹⁰.

Były to dokumenty pn.:

- „Parametry fizykochemiczne jakości śródlądowych wód powierzchniowych”,
- „Źródła zagrożeń związane z zanieczyszczeniami śródlądowych wód powierzchniowych”,
- „Lokalizacja punktów pomiarowo – kontrolnych śródlądowych wód powierzchniowych”,
- „Parametry fizykochemiczne jakości śródlądowych wód powierzchniowych badane techniką sensorową”,
- „Założenia techniczno-technologiczne punktów pomiarowo-kontrolnych oraz specjalistycznego, nowoczesnego systemu monitorowania wraz z systemem wczesnego reagowania na wypadek kryzysu lub awarii”.

Cztery pierwsze z ww. wytycznych były opatrzone datą 31 grudnia 2023 r. i zostały przyjęte przez zastępcę dyrektora ds. naukowych, zaś ostatnie z nich - protokołem z 10 stycznia 2024 r. odebrał Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu.

Zastępca dyrektora ds. naukowych i zarazem redaktor ww. wytycznych zeznała m.in., że zespoły opracowały metodyki do końca grudnia 2023 r. Podała także, że 31 grudnia 2023 r. (w niedzielę) pracowała zdalnie w domu i „przyjęła sama od siebie te metodyki” (cztery pierwsze) po poprawkach redaktorskich, a następnie przesłała je do kierownika projektu „Stały monitoring wód”.

(akta kontroli str. 3612-3632, 4856-5092, 7151-7161, 7776-7792)

Kierownik projektu do 30 listopada 2023 r. oraz zastępca kierownika projektu od 1 grudnia 2023 r. wyjaśnił, że korzystano i stosowano wszystkie elementy metodyk opracowanych w ramach projektu, a metodyki zostały opracowane w celu ustalenia: „gdzie, jak i kiedy miano badać, jakimi metodykami”.

NIK zwraca uwagę, że zakończenie prac zespołów tworzących wytyczne metodyczne oraz przekazanie czterech dokumentów kierownikowi projektu „Stały monitoring wód” pod koniec grudnia 2023 r. i jednego dokumentu na początku stycznia 2024 r., nastąpiło już po m.in. opracowaniu dokumentacji przetargowej i ogłoszeniu przetargów na kluczowe elementy systemu monitoringu, tj. m.in. na dostawę sensorów do stacji pomiarowo-kontrolnych – 350 szt.²¹¹, dostawę sterowników do stacji pomiarowo-kontrolnych – 350 szt.²¹² oraz na zakup platformy programistycznej specjalistycznego systemu monitorowania²¹³.

(akta kontroli str.2849-2853, 5057, 7776-7786)

2.3.1.8. W wyniku przeprowadzonych w 2023 r. postępowań przetargowych nr 44/2023/PN/MWP (dostawa 15 sensorów), 45/2023/PN/MWP (dostawa 30 sterowników) 58/2023/PN/MWP (dostawa 350 sensorów), 59/2023/PN/MWP (dostawa 350 sterowników), do końca czerwca 2024 r. odebrano łącznie:

- 205 sensorów (EUREKA, Model Manta F35), w tym 15 szt. protokołem z 30 listopada 2023 r. sporządzonym w Żabieńcu, na podstawie umowy ZK/95/2023 z 14 listopada 2023 r. (za cenę brutto 1 199,3 tys. zł) oraz łącznie 190 szt. protokołami z dnia 21 lutego 2024 r., 28 marca, 27 maja oraz 17 czerwca

²⁰⁸ Według zapisów Szczegółowego opisu przedsięwzięcia - załącznika nr 2 do umowy z NFOŚiGW.

²⁰⁹ Jak wyżej.

²¹⁰ Z czego: koszt realizacji umów-zleceń – 547,8 tys. zł oraz czterech umów B2B – 183,9 tys. zł.

²¹¹ Wniosek o zamówienie z 15.11.2023 r., postępowanie nr 58/2023/PN/MWP ogłoszone 28.11.2023 r.

²¹² Wniosek o zamówienie z 15.11.2023 r., postępowanie nr 59/2023/PN/MWP ogłoszone 28.11.2023 r.

²¹³ Wniosek o zamówienie z 1.12.2023 r., postępowanie nr 60/2023/PN/MWP ogłoszone dnia 19.12.2023 r.

2024 r. w siedzibie biura Projektu (odpowiednio 50 szt., 60 szt., 41 szt. i 39 szt.). Z tego tytułu na podstawie faktur wystawionych przez dostawcę zgodnie z umową nr ZK/109/2023 z 19 stycznia 2024 r. dokonano płatności w łącznej kwocie 16 037,3 tys. zł²¹⁴.

- 350 sterowników (CellBOX-H4 IP68 MAX), w tym 30 szt. protokołem z 2 października 2023 r. sporządzonym w Piasecznie (Żabieńcu) na podstawie umowy ZK/80/2023 z 26 września 2023 r. (za cenę brutto 258,3 tys. zł) oraz łącznie 320 szt. protokołami z dnia 24 stycznia 2024 r., 22 marca i 27 maja oraz 12 czerwca 2024 r. w siedzibie biura Projektu (odpowiednio 60 szt., 80 szt. i 80 szt. oraz 100 szt.). Z tego tytułu na podstawie faktur wystawionych przez dostawcę zgodnie z umową ZK/108/2023 z 18 stycznia 2024 r. dokonano płatności w łącznej wysokości 3 345,6 tys. zł.

Jak wyjaśnił kierownik projektu od 1 marca 2024 r. (H.C.) „zakupione, ale nie będące jeszcze w eksploatacji urządzenia pomiarowe bądź inne składniki majątku trwałego magazynowane są w wynajętych pomieszczeniach Biura Projektu w Warszawie, albo w siedzibach biur terenowych” Dalej wyjaśnił, że „za przyjmowanie na stan Biura Projektu i magazynowanie lub przekazywanie bezpośrednim użytkownikom sprzętu technicznego odpowiada dział IT Biura Projektu. Za użytkowanie, konserwację, naprawy i magazynowanie sprzętu technicznego przekazanego odpowiadają koordynatorzy biur terenowych”.

(akta kontroli str. 4171-4175, 4222-4226, 4314-4334, 4390-4409 i 5126-5130)

Według danych zawartych w ewidencji stanu magazynowego na 30 czerwca 2024 r. prowadzonego przez zespół IT Biura Projektu, spośród:

- 205 szt. sensorów Eureka Water Probes model manta + F35 – 132 szt. znajdowały się w magazynie w siedzibie biura projektu, 24 szt. w biurach terenowych (10 szt. w Bistrzynie, 9 szt. w Tarnobrzegu i 5 szt. w Nowym Sączu). Ponadto w ww. ewidencji odnotowano, że jeden sensor został skradziony (Warta Most Rogalinek – woj. wielkopolskie), jeden przekazany do firmy AquaRD, a pozostałe 46 szt. zamontowane na stałych punktach pomiarowo-kontrolnych.
- 350 sterowników Cellbox -H4 - 274 szt. były w magazynie Biura Projektu, 26 szt. w biurach terenowych. Ponadto w ewidencji tej odnotowano, że 2 szt. sterowników skradziono (ze stacji pomiarowo-kontrolnych Warta Most Rogalinek – woj. wielkopolskie i Odra Cigacice woj. lubuskie), po jednej sztuce wydano firmie AquaRD i Kesmet-1, a pozostałe 46 szt. zamontowano na stałych punktach pomiarowo-kontrolnych.

Pracownicy Biura Projektu wg stanu na koniec czerwca 2024 r. dokonali odbioru 53 osłon stacji pomiarowo-kontrolnych, w tym 15 szt. protokołem z 29 grudnia 2023 r. zgodnie z umową ZK/107/2023 z 20 grudnia 2023 r. (za cenę brutto 61,4 tys. zł) oraz łącznie 38 szt. protokołami z dnia 22 marca, 15 kwietnia i 17 kwietnia 2024 r. (odpowiednio 15, 5 i 18 kompletów osłon wraz z szafką instalacyjną i okablowaniem). Z tego tytułu zgodnie z umową DPiZP.221.7.2024 z 22 marca 2024 r. na podstawie faktur wystawionych przez wykonawcę dokonano płatności w łącznej kwocie 96,4 tys. zł²¹⁵. Według stanu na koniec czerwca 2024 r. do montażu stacji pomiarowo-kontrolnych wykorzystano 46 osłon, pozostałe 7 kompletów znajdowało się w Biurach Terenowych (3 kpl. w Bistrzynie i po 2 kpl. w Tarnobrzegu i w Nowym Sączu).

(akta kontroli str. 4578-4580, 5208-5272)

²¹⁴ Kwota faktur została pomniejszona o kary umowne w łącznej wysokości 112,7 tys. zł.

²¹⁵ Koszt jednej osłony dla stacji pomiarowo-kontrolnej wraz z szafką instalacyjną dla sterownika i okablowaniem – 2,5 tys. zł brutto.

2.3.1.9. Zastępca dyrektora ds. naukowych, w ramach realizacji Projektu, zawarła w 2024 r. umowy dotyczące m.in. montażu oraz nadzoru nad montażem stacjonarnych stacji pomiarowo-kontrolnych, w tym:

- Dwie umowy z firmą AQUA Partner Sp. z o.o., tj.:
 - 8 lutego 2024 r. umowa nr DPiZP.221.1.2024 na montaż urządzeń pomiarowych (15 szt.) na rzece Odra według wskazanej lokalizacji w terminie do 14 lutego 2024 r. za kwotę 75,0 tys. zł brutto.²¹⁶ Protokołem zdawczo-odbiorczym z 26 lutego 2024 r. potwierdzono wykonanie instalacji we wskazanych lokalizacjach 15 szt. stacji pomiarowo-kontrolnych (z podaniem lokalizacji GPS). W wyjaśnieniach koordynator działu IT projektu (P.J.), który dokonał odbioru podał, że usługa została wykonana w wyznaczonym terminie, zaś z uwagi na kwestie proceduralne i organizacyjne protokół został podpisany 26 lutego 2024 r.
 - 22 marca 2024 r. umowa nr DPiZP.221.8.2024 na montaż urządzeń pomiarowo-kontrolnych nie więcej niż 15 szt. w terminie do 30 kwietnia 2024 r. za kwotę 78,0 tys. zł brutto²¹⁷. Aneksem z 30 kwietnia 2024 r. zmieniono terminy wykonania usługi montażu, tj. 10 szt. do 30 kwietnia i 5 szt. do końca czerwca 2024 r. Protokół zdawczo-odbiorczy z 22 kwietnia 2024 r. dotyczył instalacji 10 stacji w dniach od 23-27 marca 2024 r. ze wskazaniem długości i szerokości geograficznej ich lokalizacji.
- Umowę z firmą AquaRD Sp. z o.o., tj.: 9 lutego 2024 r. umowa nr DPiZP.221.3.2024, której przedmiotem było wykonanie nadzoru nad montażem i uruchomieniem nie więcej niż 60 stacji pomiarowo-kontrolnych w osłonach rurowych wraz z okablowaniem za kwotę 157,9 tys. zł brutto²¹⁸, w terminie do 31 grudnia 2024 r. Protokołami zdawczo-odbiorczymi z 26 lutego i 24 kwietnia 2024 r. potwierdzono wykonanie nadzoru nad montażem i uruchomieniem łącznie 30 stacji pomiarowo-kontrolnych ze wskazaniem ich lokalizacji GPS.

Kierownik projektu od 1 marca 2024 r. (H.C.) wyjaśnił m.in., że nadzór nad montażem i uruchomieniem stacji obejmował zapewnienie wsparcia montażyście z firmy Aqua Partner oraz pracowników IRS-PIB realizujących instalację stacjonarnych punktów pomiarowo-kontrolnych, poprawność transmisji danych GSM oraz prawidłowe przesyłanie danych pomiarowych z sensorów do systemu. W ramach umowy wykonano dokumentację, która obejmowała instrukcję, procedury i szkolenia. Ponadto podał, że sterowniki będące jednym z elementów stacji są skonfigurowane przez producenta, a sondy skalibrowane fabrycznie i następnie skonfigurowane przez dział IT Biura Projektu. W sprawie lokalizacji stacji pomiarowo-kontrolnych m.in. na mostach, urządzeniach i budowach hydrotechnicznych wyjaśnił, że nie wystąpił żaden przypadek konieczności uzyskania pozwolenia na dokonywanie pomiarów jakości wody za pomocą stacji pomiarowo-kontrolnych. Urządzenia te można montować do obiektów hydrotechnicznych bez ryzyka uszkodzenia oraz zagrożeń dla żeglugi i przepływów na rzekach.

(akta kontroli str. 5126-5130, 5204-5207, 5211-5286, 5356-5380)

Umieszczenie urządzeń pomiarowych na gruntach pokrytych wodami powierzchniowymi płynącymi wymagało zawarcia z PGW Wody Polskie umowy użytkowania gruntów. W art. 261 ust. 2 w zwz. z ust. 1 ustawy prawo wodne określono, że korzystanie z gruntów pokrytych wodami stanowiących własność Skarbu Państwa wymaga zawarcia w formie pisemnej umowy użytkowania tych

²¹⁶ Montaż jednej stacji pomiarowo-kontrolnej – 5,0 tys. zł brutto.

²¹⁷ Montaż jednej stacji pomiarowo-kontrolnej – 5,2 tys. zł brutto.

²¹⁸ Sprawowanie nadzoru nad montażem i uruchomieniem jednej stacji – 2,6 tys. zł brutto.

gruntów. Takie stanowisko wyrażone zostało również przez Wody Polskie m.in. w piśmie (znak KUW.0800.27.2024), które wpłynęło do Instytutu 13 listopada 2024 r. Instytut (wg stanu na 8 listopada 2024 r.) nie zawarł z PGW Wody Polskie umów użytkowania gruntów pokrytych wodami, na których umieszczono 46 stacjonarnych stacji pomiarowo-kontrolnych.

(akta kontroli str. 5381-5417)

Według stanu na 30 czerwca 2024 r. w ramach projektu „Stały monitoring wód”, funkcjonowało łącznie 46 stałych stacji pomiarowo-kontrolnych. Analiza zawartych umów z dostawcami, usługodawcami oraz faktur i płatności z tytułu dostawy sensorów Eureka Water Probes Model Manta +F35, sterowników Cellbox-H4 IP68 MAX, osłon wraz z ich zaprojektowaniem i wykonaniem, zleconym montażem oraz nadzorem nad montażem wykazała, że średni koszt utworzenia i uruchomienia jednej stacji pomiarowo-kontrolnej wynosił 105,8 tys. zł.

(akta kontroli str. 5287 i 5418-5438)

Przeprowadzone w dniu 30 lipca 2024 r. oględziny dwóch stacji pomiarowo-kontrolnych Wisła - Modlin i Pilica - Białobrzegi wykazały, że elementy składowe stacji obejmowały m.in. zamykaną skrzynkę z tworzywa usytuowaną na metalowym stelażu przytwierdzonym śrubami do betonu. Skrzynka była zabezpieczona zamkiem otwieranym na klucz, dodatkowo w drzwiczkach zamontowano kantrakton (czujnik informujący o nieuprawnionym otwarciu drzwiczek). Wewnątrz widoczny był sterownik z ekranem (Cellbox - H4), antena, akumulator oraz zwinięty kabel łączący sterownik z sondą. Kable wyprowadzone na spodzie skrzynki (osłonięte peszlem) wprowadzone były do tuby (osłony rurowej z tworzywa typu PCV o średnicy ok. 14 cm) zabezpieczonej kapslem (zaślepka rury) oraz kłódką i szpilką nierdzewną ograniczającą możliwość wydobywania sondy. Po wydobyciu przez uczestniczącego w oględzinach pracownika IRS-PIB, sondy z osłony rurowej widoczny był napis Sour Group S/N 03247367 oraz napis Eureka Water Probes Manta F 35.

(akta kontroli str. 5288-5301)

W dniu 13 września 2024 r., w związku z przekroczeniem stanów alarmowych rzek i dalszymi przewidywanymi opadami deszczu na terenie województw dolnośląskiego, śląskiego i opolskiego zastępca dyrektora ds. naukowych wydała komunikat w sprawie czasowego demontażu 20 stacji pomiarowo-kontrolnych. Z uwagi na sytuację powodziową obejmującą obszar południowo-zachodni Polski oraz przesuwającą się falę powodziową 18 września 2024 r. został wydany komunikat o demontażu kolejnych stacji pomiarowo-kontrolnych. W komunikacie tym zamieszczono wykaz 28 nieczynnych stacji pomiarowo-kontrolnych. Po przejściu fali powodziowej i ustaniu bezpośredniego niebezpieczeństwa uszkodzenia lub zniszczenia stacji pomiarowo-kontrolnych zastępca dyrektora ds. naukowych wydała w dniach 25 i 30 września 2024 r. komunikaty o przystąpieniu do ponownej instalacji zdemontowanych stacji pomiarowo-kontrolnych we wskazanych 16 lokalizacjach.

(akta kontroli str. 5465-5472)

2.3.1.10. W ramach realizacji projektu „Stały monitoring wód”, wg stanu na 30 czerwca 2024 r. na pływające boje pomiarowo-kontrolne, wydatkowano łącznie 852,2 tys. zł, w tym 298,8 tys. zł stanowił zakup 5 szt. zestawów sensorów monitoringu wody wraz z oprzyrządowaniem do transmisji danych, 199,1 tys. zł - zakup 5 szt. zestawów obudowy do boi, pozostałe 354,2 tys. zł stanowił koszt zakupu obudowy wraz z projektem technicznym (1 szt.) i dwóch prototypów testowych z projektem techniczno-technologicznym oraz sterowników CellBOX-H4 IP68 MAX i sensorów

EUREKA WATER PROBES model manta +F35 (odpowiednio po trzy szt.²¹⁹). Średnio na jedną boję wydatkowano ok. 106,5 tys. zł.

Należy przy tym zaznaczyć, że wg stanu na 30 czerwca 2024 r. żadna z pływających boi pomiarowo-kontrolnych nie przesyłała danych pomiarowych.

Kierownik projektu od 1 marca 2024 r. (H.C.) w imieniu IRS-PIB zawarł 20 maja 2024 r. umowę o dzieło z Grzegorzem Kęsik prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Grzegorz Kęsik Kesmet-1 z siedzibą w Częstochowie na wykonanie dokumentacji projektowej boi pławnej i przekazanie praw autorskich do utworu za wynagrodzeniem w wysokości 35,7 tys. zł brutto.

W dniu 21 maja 2024 r. w nawiązaniu do ww. umowy złożone zostało dodatkowo zamówienie na wykonanie dwóch prototypów testowych obudów dla urządzenia pomiarowo-kontrolnego w terminie do 28 maja 2024 r. za łączną cenę 34,4 tys. zł brutto.

Protokołem zdawczo-odbiorczym z 25 maja 2024 r. potwierdzono dostarczenie 2 szt. prototypu testowego obudowy dla urządzenia pomiarowo-kontrolnego zaś protokołem z 7 czerwca 2024 r. Kierownik projektu od 1 marca 2024 r. odebrał dokumentację projektową (2 egzemplarze). Z tego tytułu na podstawie dwóch faktur²²⁰ wystawionych 28 maja 2024 r. i 18 czerwca 2024 r. przez Kesmet-1 Grzegorz Kęsik dokonano w dniu 27 czerwca 2024 r. płatności w łącznej wysokości 70,1 tys. zł. Należy przy tym zaznaczyć, że dla ww. podmiotu dokonano również płatności na podstawie faktury:

- nr 449/KRZ/2023 z 15 listopada 2023 r. z tytułu dostarczenia 1 szt. obudowy do czujników (11,1 tys. zł brutto) oraz Projektu obudowy do czujników (7,4 tys. zł brutto),
- nr 145/KRZ/2023 z 3 kwietnia 2023 r. z tytułu dostarczenia obudowy do zestawu czujników na podstawie umowy nr ZK/3/03/2023 z 28 marca 2023 r., której przedmiotem była dostawa 5 zestawów odbudowy wraz z dokumentacją techniczną komponentów sprzętowych rozwiązania.

Kierownik projektu od 1 marca 2024 r. (H.C.) zeznał, że do końca czerwca 2024 r. nie uruchomiono żadnej nowej pływającej boi pomiarowo-kontrolnej „bo nie mieliśmy zakończonych prób, trwały prace testowe”. „Próby boi pomiarowo-kontrolnych przeprowadziliśmy w Radkowie w maju br. Prototypy przywieźli przedstawiciele firmy Kesmet”. Podał także, że podczas tych prób brali udział naukowcy oraz przedstawiciele firmy Kesmet. Wszyscy wnosili swoje uwagi podczas testowania. Sprawdzano jak boja się zachowuje na spokojnej wodzie i na wodzie wzburzonej, sprawdzano łączność boi z systemem informatycznym itp. Na bieżąco sporządzano uwagi i na tej podstawie powstał nowy udoskonalony projekt boi. Obecnie boja ta znajduje się w firmie Kesmet-1”.

(akta kontroli str. 5138-5143, 5302-5335, 5439-5464)

W sierpniu 2023 r. na jeziorze Wigry został uruchomiony (przez podmiot prywatny) system monitoringu jakości wód oparty o dwie pływające boje pomiarowe. System ten wg stanu na dzień 7 sierpnia 2024 r. przekazywał dane m.in. w zakresie temperatury wody, przewodności, zasolenia, pH, tlenu rozpuszczonego, natlenienia udostępnione zostały na stronie <https://waterly.cloud/>. Jak wynika z informacji uzyskanej w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit f. ustawy o NIK, od firmy wdrażającej ten system, jego koszt wraz z dostępem do aplikacji do analizy danych wyniósłby ok. 60,0 tys. zł netto. Koszt zakupu jednej boi wraz z montażem to ok. 30,0 tys. zł (netto). W skład boi wchodził: korpus (obudowa) wraz z sygnalizatorem optycznym, zespół paneli fotowoltaicznych, układ akumulatora, sterownik centralny zarządzający całym urządzeniem i umożliwiający komunikację z systemem chmurowym oraz system sensorów.

²¹⁹ W zestawieniu kosztów uwzględniono jednostkową cenę zakupu sensorów i sterowników objętych odpowiednio umową nr ZK/95/2023 i ZK/80/2023.

²²⁰ Nr 139/KRZ/2024 z 28 maja 2024 r. na kwotę brutto 34,4 tys. zł oraz nr 205/KRZ/2024 z 18 czerwca 2024 r. na kwotę 35,7 tys. zł brutto.

Zastosowane sensory miały możliwość modyfikowania częstotliwości pomiarów, mogły również mierzyć poziom wody w zbiorniku, mętność wody, ilość azotanów, chlorofilu i dwutlenku węgla. Opracowano autorskie rozwiązania w zakresie oczyszczania sensorów i zapobiegania porastaniu. System może funkcjonować także na wodach płynących, tj. rzekach, kanałach i innych ciekach. W przypadku płytkich i wąskich kanałów rzek przygotowano specjalną, mniejszą wersję boi pomiarowej. System oraz urządzenia pomiarowe zabezpieczono przed dostępem osób nieuprawnionych oraz przed kradzieżą lub włamaniem.

(akta kontroli str. 5336-5355)

2.3.1.11. Biuro projektu umiejscowiono w Warszawie, w wynajętych lokalach w budynku położonym przy ul. Nowogrodzkiej 50. W Szczegółowym opisie projektu wskazano, że ww. biuro jest zlokalizowane w Warszawie (umowę najmu zawarto 75 dni przed podpisaniem umowy z NFOŚiGW) i będzie znajdować się w nim również centrum zarządzania monitoringiem ogólnokrajowym.

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS wyjaśnił, że lokalizacja biura w Warszawie wynikała z bezpieczeństwa informatycznego – chodziło o szybszy transfer danych. Podał także, że dodatkowo było to uzasadnione względami logistycznymi oraz możliwością szybkiego kontaktu, bowiem jednostki centralne, z którymi współpracował Instytut, m.in. GIOŚ, NFOŚiGW, ministerstwa mają siedziby w centrum Warszawy.

Umowę najmu siedmiu lokali o łącznej powierzchni użytkowej 150,7 m² oraz jednego miejsca postojowego z podmiotem wynajmującym, tj. Unitra Towarzystwo Handlowo-Przemysłowe S.A. zawarto 22 marca 2023 r. Do dnia 30 czerwca 2024 r. umowę aneksowano pięciokrotnie. Według stanu na 30 czerwca 2024 r. w budynku przy Nowogrodzkiej 50 Instytut wynajmował 14 lokali o łącznej powierzchni użytkowej 306,6 m² oraz trzy miejsca postojowe. Lokale te wynajęto do końca 2027 r., a w umowie nie zawarto zapisów o możliwości wypowiedzenia jej przez najemcę.

Łączna kwota wydatkowana na czynsz oraz opłaty eksploatacyjne do 30 czerwca 2024 r. wyniosła 494,9 tys. zł, z czego 229,5 tys. zł w 2023 r. oraz 265,4 tys. zł w I połowie 2024 r.

(akta kontroli str. 469-493, 5473-5505)

2.3.2. Instytut 19 października 2021 r. zawarł z ARiMR umowę na dofinansowanie²²¹ z PO RiM projektu pn. „Zarybienia oparte na wiedzy – opracowanie procedur zarybieniowych w oparciu o badania molekularne poprzez utworzenie zaplecza laboratoryjnego, przeprowadzenie analiz molekularnych na potrzeby budowy baz genetycznych populacji troci wędrownej i łososi, ocena obecności migrantów i badania efektywności zarybień na podstawie analizy rodzinowej”²²². Zgodnie z ww. umową kwota przyznanej pomocy wynosiła 4 818,8 tys. zł i pokrywała w 100% koszty projektu w okresie jego realizacji (od 1 kwietnia 2020 r. do 30 listopada 2023 r.). Celem działania, w ramach którego realizowano ww. projekt było wspieranie wzmacniania rozwoju technologicznego, innowacji i transferu wiedzy.

Instytut podpisując umowę o dofinansowanie zobowiązał się do realizacji zakresu projektu obejmującego:

- pobranie prób do baz referencyjnych od osobników wypuszczanych w ramach zarybień eksperymentalnych wybranych rzek w 2020 roku (Wisły, Wdy, Brdy, Regi, Łeby, Raduni i Drwęcy) oraz od osobników wstępujących na tarło w 2020 r. do pozostałych rzek pomorskich,

²²¹ 00003-6521.I-OR1400001.20/21

²²² Dalej: projekt „Zarybienia oparte na wiedzy”.

- uzupełnienie bazy genetycznej w 2021 r. o pozostałe wiślane linie hodowlane (Dąbie, Rutki),
- w przypadku łosia utworzenie bazy na podstawie osobników ze stad hodowlanych i już posiadanych prób z rzek pomorskich i referencyjnych populacji bałtyckich,
- zaadoptowanie pomieszczeń IRS na potrzeby laboratorium badań genetycznych, tj. utworzenie laboratorium głównego w Olsztynie oraz filii pozwalających na gromadzenie i przechowywanie próbek oraz dokonywanie izolacji DNA w Rutkach, Żabieńcu i Pieczarkach,
- uzyskanie w latach 2021-2022 prób z obszarów morskich w strefie przybrzeżnej i obszaru Zatoki Gdańskiej, przy współpracy z rybakami, jeżeli będą dostępne ryby w połowach.

Instytut otrzymał 10 listopada 2021 r. zaliczkę w kwocie 1 445,0 tys. zł na realizację ww. projektu. Zwrotu niewykorzystanej kwoty z zaliczki (447,1 tys. zł) dokonano 10 listopada 2022 r. Do tego dnia wydatkowano 997,9 tys. zł, w tym: na zakup ryb (smolty łosoś i troć) na potrzeby poboru prób do analiz genetycznych – 908,6 tys. zł. Instytut nie składał kolejnych wniosków o zaliczkę. Natomiast ze środków własnych na realizację tego projektu wydatkowano do końca 2023 r. kwotę 692,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 6057-6146)

Instytut zawarł w okresie od 26 marca 2020 r. do 10 kwietnia 2020 r. sześć aneksów²²³ na łączną kwotę 908,6 tys. zł netto do umów ramowych podpisanych w wyniku postępowania o udzielenie zamówienia publicznego pn. „Zawarcie umowy ramowej na zarybienie polskich obszarów morskich zgodnie z ustalonym przez Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej Planem zarybiania polskich obszarów morskich w roku 2020”²²⁴ z naruszeniem przepisów art. 144 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych²²⁵ (dalej: uPzp 2004), co stwierdził w 2023 r. ARiMR i Urząd Zamówień Publicznych.

W aneksach tych zlecono usługi pobrania materiału genetycznego od ryb, które nie były wskazane jako przedmiot zamówienia podstawowego.

ARiMR nałożył na Instytut pismem²²⁶ z 17 stycznia 2024 r. korektę finansową (tj. wyłączenie z finansowania ze środków PO RiM) w kwocie 908,6 tys. zł. Po rozpatrzeniu wniosku IRS o ponowną ocenę, podtrzymał swoje stanowisko w piśmie z 27 lutego 2024 r. W obu pismach ARiMR podał, że stwierdzono naruszenia przepisów o zamówieniach publicznych w sposób, który miał albo mógł mieć wpływ na wynik postępowania, tj. naruszenie art. 144 ust. 1 pkt 2 uPzp 2004 poprzez niewłaściwe, nieuprawnione jego zastosowanie i dokonanie tym samym niedozwolonej zmiany umowy z wykonawcą skutkującej²²⁷ wyłączeniem z finansowania ze środków PO RiM części kwoty wydatków objętych tym postępowaniem.

(akta kontroli str. 6206-6237, 6337-6338)

W 2023 r. nie realizowano należycie czynności związanych z zarządzaniem projektem. Mimo posiadania informacji wskazujących na ryzyko niezrealizowania zakresu i celu projektu „Zarybianie oparte na wiedzy”, a w konsekwencji zwrotu uzyskanej dotacji, nie podjęto odpowiednich działań, które pozwoliłyby ograniczyć koszty z tym związane. W umowie o dofinansowanie przyjęto bowiem, że w przypadku

²²³ ZK/10/2020, ZK/12/2020, ZK/6/2020, ZK/5/2020, ZK/8/2020, ZK/11/2020.

²²⁴ Umowy ramowe zawarte z ośmioma wykonawcami na dostawę poszczególnych gatunków ryb.

²²⁵ Dz. U. z 2019 r., poz. 1843, ze zm.

²²⁶ Znak: OR14-6521.1-OR1400001/20.

²²⁷ Zgodnie z załącznikiem do decyzji Komisji nr C(2019)3452 z dnia 14 maja 2019 r. ustanawiającej wytyczne dotyczące określania korekt finansowych w odniesieniu do wydatków finansowanych przez Unię w przypadku nieprzestrzegania obowiązujących przepisów dotyczących zamówień publicznych.

nieosiągnięcia celów projektu beneficjent zwraca otrzymaną pomoc finansową w całości (§ 13 ust. 1) wraz z odsetkami naliczonymi jak dla zaległości podatkowych liczonymi od dnia wypłacenia pomocy (§ 13 ust. 3).

Stwierdzono, że Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu dysponował:

- pismem ARiMR z 8 grudnia 2022 r., z którego wynikało, że nie akceptuje ona prośby IRS o rozwiązanie umowy na mocy wspólnego oświadczenia²²⁸ i że przyznane dofinansowanie stanowią środki publiczne, a Instytut podpisując umowę o dofinansowanie nie nabywa ostatecznych praw do wypłaty kwoty pomocy, jeżeli nie przestrzega warunków, którymi to wsparcie finansowe zostało obwarowane i które może być przyznane tylko wówczas, gdy beneficjent spełnia określone w umowie warunki;
- opinią prawną z 8 maja 2023 r., z której wynikało, m.in., że w przypadku odstąpienia od umowy „nie ma możliwości pozytywnego rozstrzygnięcia omawianej sprawy – poprzez pozostawienie środków Instytutowi lub zwrot Agencji jedynie niewykorzystanej części pomocy finansowej” oraz że „rekomenduje się dobrowolne spełnienie świadczenia, co pozwoli na zredukowanie kosztów w postaci naliczanych odsetek czy stricte kosztów postępowania egzekucyjnego w administracji”;
- opinią pełnomocnika ds. projektów i organizacji wraz z zespołem DPiZP rekomendującą zwrot zaliczki zanim powstaną odsetki.

Ponadto od 27 kwietnia 2022 r., tj. po odwołaniu z funkcji Anny Wiśniewskiej, byłej Dyrektor Instytutu, która była kierownikiem ww. projektu, nie wskazano osoby odpowiedzialnej za jego kierowanie.

Była kierownik DPiZP, wyjaśniła, że Dyrektorowi Instytutu sygnalizowano wielokrotnie brak kierownika projektu oraz że nic się w nim nie dzieje, że nie ma przypisanych zadań do osób i harmonogramu pracy oraz wskazywano zagrożenia wynikające z tego faktu. Podała także, że po zmianie dyrektora Instytutu – w kwietniu 2022 r. projekt był w początkowej fazie realizacji. Wszystkie projekty realizowane w IRS zostały wówczas przeanalizowane, a podsumowanie przeglądu projektów zostało przekazane Grzegorzowi Dietrichowi – nowemu Dyrektorowi IRS oraz pełnomocnikowi ds. PIB na spotkaniu z kierownikami projektów oraz mailowo.

Wyjaśniła, że projekt od samego początku był zagrożony, tj. z uwagi na to że nie został rozliczony pierwszy etap projektu zawieszono wszczęcie dalszych postępowań. Mijały miesiące, a projekt wciąż nie posiadał opieki merytorycznej. W pewnym momencie, gdy postanowiono ratować projekt za wszelką cenę, nieformalne kierownictwo w projekcie objęła zastępca dyrektora ds. naukowych, zostały wtedy rozdzielone zadania.

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS wyjaśnił, że nie powołał nikogo na kierownika tego projektu, bo nikt nie chciał nim zostać. Próbował ratować ten projekt.

(akta kontroli str. 469-493, 800-811, 2432-2437, 5172-5194, 6057-6338, 8350-8360)

Projektu „Zarybienia oparte na wiedzy” nie zrealizowano w pełnym zakresie, ani nie osiągnięto założonego celu, do czego zobowiązano się podpisując umowę o dofinansowanie projektu (§ 3 ust. 1 i § 3 ust. 2 pkt 4). Stworzono jedno laboratorium z czterech zaplanowanych, przeprowadzono badania mniejszej niż zaplanowano

²²⁸ Pismo z 14 listopada 2022 r., Dyrektora Instytutu do ARiMR z prośbą o rozwiązanie umowy na mocy wspólnego oświadczenia, w którym wskazał, że nie jest możliwym kontynuowanie i zakończenie realizacji umowy o dofinansowanie projektu ze względu na „niezawinioną niemożliwość spełnienia świadczenia”. Proponował podpisanie i złożenie wspólnego oświadczenia, że umowa zawarta na podstawie art. 495 par. 1 i 2 K.C. traci moc, a co za tym idzie beneficjent zwróci Agencji wszystko, co od niej otrzymał za wyjątkiem tej części umowy, którą wykonał

liczby ryb, nie opracowano innowacyjnych procedur zarybiania w zakresie założonym w analizie naukowej (będącej podstawą do oceny wniosku o dofinansowanie) oraz nie przeprowadzono działań mających na celu wdrażanie i rozpropagowanie operacji wśród podmiotów, które byłyby w stanie w sposób praktyczny skorzystać z opracowanych procedur.²²⁹

(akta kontroli str. 6249-6258)

Brak realizacji projektu w pełnym zakresie oraz brak realizacji celu skutkował wypowiedzeniem 3 czerwca 2024 r. przez ARiMR umowy o dofinansowanie (na podstawie zapisów § 12 tej umowy), następnie wezwaniem (na podstawie art. 207 ust. 8 pkt 1 ustawy o finansach publicznych) przez ARiMR pismem z 6 sierpnia 2024 r. do zwrotu wydatkowanych kwot zaliczki (997,9 tys. zł) z odsetkami jak za zaległości podatkowe od 10 listopada 2021 r. do dnia zwrotu. Pismem z 22 sierpnia 2024 r. Instytut wystąpił do Ministra Rolnictwa o umorzenie wierzytelności wynikającej z ww. umowy w związku z bardzo trudną sytuacją finansową Instytutu.

ARiMR pismem z 12 września 2024 r. zawiadomił IRS-PIB o wszczęciu postępowania administracyjnego w sprawie odzyskania należności z powodu zaistnienia okoliczności określonych w art. 207 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych²³⁰, tj. z powodu wykorzystania środków niezgodnie z przeznaczeniem.

Według stanu na 15 listopada 2024 r. Instytut nie zwrócił żądanej kwoty, tj. 997,9 tys. zł wraz odsetkami. Wynosiły one 426,3 tys. zł (według stanu na ww. dzień), co stanowiło 42,7% kwoty dofinansowania do zwrotu.

(akta kontroli str. 6272-6284)

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu, wyjaśnił, że nie wnioskował o ten projekt, lecz go kontynuował. Według stanu na maj 2022 r. wydawało im się, że można próbować kontynuować ten projekt. Odbył się szereg spotkań z ARiMR i z Ministerstwem Rolnictwa. Wydawało mu się, że cel projektu został zrealizowany, bo część prób zrobiono.

Z-ca dyrektora ds. naukowych, realizująca badania w projekcie wyjaśniła, że to był projekt Anny Wiśniewskiej, poprzedniej Dyrektorki Instytutu. Założenia w tym projekcie były zbyt wysokie już w momencie składania projektu, zdaniem naukowców liczba ryb do badań była zawyżona i nałożono prawne ograniczenia połowów. Przeprowadziliśmy te badania na bazie dostępnych szczepów. Stworzyliśmy laboratorium do badań genetycznych.

(akta kontroli str. 469-493, 2432-2437)

2.4. W latach 2021-2023 w Instytucie zbyto majątek na łączną kwotę 114,3 tys. zł, z czego: 85,6 tys. zł w 2021 r., 28,1 tys. zł w 2022 r. oraz 0,6 tys. zł w 2023 r. W okresie tym nie wystąpiły przypadki zbycia składników majątkowych o wartości większej niż 100 tys. zł.

(akta kontroli str. 6355-6362)

2.5. W latach 2022-2023, ówczesny Dyrektor RZD w Żabieńcu zawarł ogółem cztery umowy²³¹ na wynajem średnioterminowy, tj. na okres 12 miesięcy, pięciu

²²⁹ Według pisma ARiMR z dnia 3 czerwca 2024 r.

²³⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, ze zm., dalej: ustawa o finansach publicznych.

²³¹ Tj. umowa nr MTR/0003135-136/2022 z 6 października 2022 r. na wynajem dwóch samochodów Skoda Octavia III, umowa nr MTR/0003588/2022 z 16 listopada 2022 r. na wynajem jednego samochodu Skoda Octavia III, umowa nr MTR/0001875/2023/RMW/7439014/2023 z 9 czerwca 2023 r. na wynajem jednego samochodu Renault Master oraz umowa nr MTR/0001874/2023/RMW/7435751/2023 z 12 czerwca 2023 r. na wynajem jednego samochodu Volkswagen Transporter.

samochodów²³². Nie zostało to jednak poprzedzone złożeniem do DPiZP wniosku o wszczęcie zamówienia publicznego, który powinien uzyskać akceptację administracji IRS, tj. głównego księgowego lub jego zastępcy oraz dyrektora Instytutu lub jego zastępcy. Było to wymagane § 3 ust. 1 regulaminu zamówień z 2022 r., który stanowił iż każda realizacja zamówienia publicznego musiała być poprzedzona złożeniem wniosku o wszczęcie zamówienia publicznego, a także, zakazywał zakupów dostaw, usług lub robót budowlanych przed uzyskaniem zaakceptowanego przez administrację IRS, wniosku o wszczęcie postępowania. Do 15 czerwca 2024 r. z tytułu realizacji ww. umów RZD w Żabieńcu poniósł koszty w kwocie 183,6 tys. zł²³³. Były Dyrektor RZD w Żabieńcu wyjaśnił, że pełnomocnik ds. PIB wskazywał, że RZD w Żabieńcu nie podlegał przepisom zamówień publicznych, przynajmniej w części komercyjnej prowadzonej przez Instytut.

NIK nie podziela powyższych wyjaśnień, bowiem w § 2 pkt 6 regulaminu zamówień z 2022 r., RZD w Żabieńcu został enumeratywnie wymieniony jako jednostka organizacyjna Instytutu zobowiązana do stosowania ww. regulaminu.

(akta kontroli str. 529, 533, 4052-4063, 5506-5680)

Zawarcie 12 października 2023 r. przez Grzegorza Dietricha, ówczesnego Dyrektora Instytutu, umowy nr ND/0000196/2023 na wynajmem krótkoterminowy²³⁴ siedmiu samochodów osobowych typu SUV za wynagrodzeniem w kwocie 109 tys. zł brutto²³⁵ w ramach projektu „Stały monitoring wód”, nie zostało poprzedzone złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania, który podlegał akceptacji przez administrację IRS-PIB. Naruszało to postanowienia § 3 ust. 1 regulaminu zamówień z 2023 r. Stanowił on, iż każda realizacja zamówienia publicznego musiała być poprzedzona złożeniem wniosku o wszczęcie zamówienia publicznego, a także, zakazywał zakupów dostaw, usług lub robót budowlanych przed uzyskaniem zaakceptowanego przez administrację IRS-PIB wniosku o wszczęcie postępowania.

Wniosek ten został zaewidencjonowany w DPiZP 13 października 2023 r.²³⁶, tj. dzień po zawarciu ww. umowy. W Instytucie nie przestrzegano także innych postanowień regulaminu zamówień z 2023 r. Stwierdzono bowiem, że nie upubliczniono zapytania ofertowego dotyczącego ww. zamówienia na platformie zakupowej²³⁷, a także nie posiadano (według stanu na 4 października 2024 r.) dokumentów potwierdzających wysłanie zapytania ofertowego do trzech potencjalnych wykonawców. Naruszało to postanowienia § 6 ust. 1 pkt 1 i 2 regulaminu zamówień z 2023 r. Stanowiły one, iż w celu spełnienia zasady konkurencyjnego wyboru wykonawców należy: upublicznić zapytanie ofertowe na platformie zakupowej Zamawiającego mieszczącej się pod linkiem <https://platformazakupowa.pl/pn/infish> lub wysłać za pośrednictwem wiadomości e-mail zapytanie ofertowe do co najmniej trzech potencjalnych wykonawców, o ile istnieje na rynku trzech potencjalnych wykonawców danego zamówienia.

Według wyjaśnień Grzegorza Dietricha, ówczesnego Dyrektora Instytutu oraz osoby odpowiedzialnej za prowadzenia zamówień publicznych projektu „Stały monitoring wód”, podpisanie umowy nr ND/0000196/2023 było wynikiem błędu i niedopatrzeń osoby prowadzącej przedmiotowe postępowanie. Dodał, że był on osobą

²³² Skoda Octavia III od 7 października 2022 r. do 6 października 2023 r., Skoda Octavia III od 17 października 2022 r. do 17 października 2023 r., Skoda Octavia III od 16 listopada 2022 r. do 17 listopada 2023 r., Renault Master od 15 czerwca 2023 r. do 7 czerwca 2024 r. oraz Volkswagen Transporter od 12 czerwca 2023 r. do 12 czerwca 2024 r.

²³³ Tj. 18,2 tys. zł w 2022 r., 126,4 tys. zł w 2023 r. i 39,0 tys. zł w 2024 r.

²³⁴ Tj. na okres trzech miesięcy.

²³⁵ 88,6 tys. zł netto.

²³⁶ Nr 662 w rejestrze DPiZP.

²³⁷ <https://platformazakupowa.pl/pn/infish>

reprezentującą Instytut na zewnątrz, dlatego składał podpis pod przedkładaną mu dokumentacją.

(akta kontroli str. 373-378, 4064-4081, 5506-5550, 5681-5766)

Ostatecznie w ramach umowy nr ND/0000196/2023 Instytut odebrał pięć z siedmiu samochodów. Jak wyjaśnił pracownik przedsiębiorstwa wynajmującego samochody, przedsiębiorstwo było przygotowane do wydania siedmiu pojazdów, z czego Instytut odebrał pięć. Z pięciu samochodów:

- jeden²³⁸ był użytkowany od 19 października 2023 r. do 18 stycznia 2024 r. przez osobę zatrudnioną w projekcie „Stały monitoring wód”,
- jeden²³⁹, 6 listopada 2023 r. został zwrócony do firmy wynajmującej i nie był przez IRS-PIB użytkowany do dnia zakończenia umowy, tj. do 18 stycznia 2024 r. (przez 72 dni od dnia zwrotu pojazdu), a Instytut poniósł koszt wynajmu również za ww. okres w kwocie 10,6 tys. zł²⁴⁰,
- jeden²⁴¹ był użytkowany od 1 grudnia 2023 r. do 18 stycznia 2024 r., tj. przez 48 dni, przez osobę, która nie była zatrudniona w projekcie „Stały monitoring wód”, a mimo to, koszty z tego tytułu w kwocie 7,9 tys. zł zostały poniesione z budżetu projektu,
- jeden²⁴² był użytkowany od 1 stycznia 2024 r. do 7 stycznia 2024 r., tj. przez sześć dni, przez osobę, która nie była zatrudniona w projekcie „Stały monitoring wód”, a mimo to, koszty z tego tytułu w kwocie 0,9 tys. zł zostały poniesione z budżetu projektu,
- jeden samochód²⁴³ był użytkowany od 20 października 2023 r. do 31 października 2023 r. (11 dni) oraz od 21 grudnia 2023 r. do 18 stycznia 2024 r. (28 dni) przez osobę niezwiązaną z projektem „Stały monitoring wód”, tj. przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą, z którą Grzegorz Dietrich ówczesny Dyrektor Instytutu, zawarł 1 listopada 2023 r. umowę o utworzeniu metodyki²⁴⁴, a której zapisy nie określały możliwości wynajmu samochodu od IRS-PIB. Koszty w kwocie 5,8 tys. zł zostały poniesione z budżetu ww. projektu.

Z tytułu realizacji ww. umowy IRS poniósł koszty w kwocie 68 tys. zł, które zostały opłacone 18 lipca 2024 r. z konta projektu „Stały monitoring wód”.

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu wyjaśnił, iż jako dyrektor Instytutu zarządzał IRS-PIB generalnie (całościowo), zaś do poszczególnych zadań oddelegowane były właściwe osoby, które to posiadały szczegółową wiedzę na temat danego postępowania.

NIK zauważyła, że według stanu na 20 września 2024 r. w Instytucie nie sporządzono dokumentu, w którym określono zasady wykorzystania samochodów służbowych (np. wzory umów) przez osoby, którym przekazano do wykorzystania te pojazdy.

(akta kontroli str. 373-378, 5062-5071, 5681-5693, 5757-5824, 6567, 7162-7166)

Ponadto, 18 grudnia 2023 r. wpłynęły do DPIZP dwa wnioski o wszczęcia zamówienia publicznego dotyczące wynajmu samochodów na potrzeby projektu „Stały monitoring wód”, tj.:

²³⁸ Toyota Corolla.

²³⁹ Toyota Rav4.

²⁴⁰ Tj. 3,5 tys. zł za okres nieużytkowania samochodu od 7 do 30 listopada 2023 r. oraz 7,1 tys. zł za okres od 1 grudnia 2023 r. do 18 stycznia 2024 r.

²⁴¹ Toyota Camry.

²⁴² Toyota Rav4.

²⁴³ Toyota Rav4.

²⁴⁴ Obowiązującą od 1 listopada 2023 r. do 20 grudnia 2023 r.

- wynajem długoterminowy 10 samochodów osobowych na okres 36 miesięcy w celu optymalizacji floty służbowej – zarejestrowany w rejestrze DPiZP z nr 813. W wyniku przeprowadzenia postępowania w trybie podstawowym na podstawie art. 275 pkt 1 Pzp, Instytut podpisał 7 marca 2024 r. umowę nr DPiZP.252.3.2024 na kwotę 1 186,0 tys. zł,
- wynajem krótkoterminowy od stycznia do końca marca 2024 r. trzech aut typu SUV w celu realizacji celów projektu i przemieszczania się pomiędzy biurami terenowymi i wyjazdami w teren, zarejestrowany w rejestrze DPiZP z nr 814. Trzy umowy dotyczące najmu trzech samochodów zawarł pełnomocnik ds. PIB 3 stycznia 2024 r.²⁴⁵ i 8 stycznia 2024 r.²⁴⁶ Instytut nie upublicznił zapytania ofertowego na swojej platformie zakupowej²⁴⁷, a także według stanu na 15 października 2024 r. nie posiadał dokumentów potwierdzających wysłanie zapytania ofertowego do trzech potencjalnych wykonawców, co było wymagane zapisami w § 6 ust. 1 pkt 1 i 2 regulaminu zamówień z 2023 r. Ponadto, Instytut zapłacił kwotę 30,6 tys. zł za cały okres najmu ww. trzech samochodów 2 stycznia 2024 r., tj. dzień przed podpisaniem umowy najmu pierwszego samochodu, a także pomimo tego, że został wezwany jedynie do zapłaty kwoty 10,2 tys. zł za pierwszy okres rozliczeniowy²⁴⁸. Wydatek ten poniesiono, mimo że w dacie zapłaty między stronami nie było jeszcze zawartej w formie pisemnej umowy, a w tej sytuacji działanie takie nie było gospodarne.

(akta kontroli, str. 5825-5948)

2.6. Do 31 grudnia 2023 r. w Instytucie obowiązał Regulamin Pracy²⁴⁹ oraz Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy²⁵⁰ (dalej: układ zbiorowy). Zgodnie z zapisami układu zbiorowego, jego regulacjami nie byli objęci pracownicy zarządzający IRS, tj. dyrektor, zastępcy dyrektora oraz główny księgowy, a także pracownicy RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze. Wynagrodzenia pracowników zarządzających Instytutu regulowała ustawa z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami²⁵¹, a pracowników rybackich zakładów doświadczalnych odpowiednio Zakładowy Regulamin Wynagradzania RZD w Żabieńcu (dalej: regulamin wynagrodzeń RZD w Żabieńcu) oraz Regulamin wynagradzania pracowników Instytut RZD w Zatorze (dalej: regulamin wynagrodzeń RZD w Zatorze).

(akta kontroli str. 566-607, 687-704, 5949-6006)

Do 31 grudnia 2023 r. nie wprowadzono zmian w regulaminie wynagrodzeń RZD w Zatorze. W okresie objętym kontrolą wprowadzono jedną zmianę w regulaminie wynagrodzeń RZD w Żabieńcu, zarządzeniem nr 1/2023 z 2 stycznia 2023 r. Natomiast zmiany dotyczące regulacji wynagrodzeń w układzie zbiorowym w okresie objętym kontrolą wprowadzone zostały niezgodnie z Kodeksem pracy i wewnętrznymi uregulowaniami, tj.:

- kwoty wynagrodzeń zasadniczych pracowników Instytutu określone w załączniku nr 1 „Wykaz stawek wynagrodzenia zasadniczego i rodzajów stanowisk” do układu zbiorowego zostały zmienione sześcioma zarządzeniami Dyrektora IRS²⁵². Ponadto, zmiany wysokości wynagrodzeń wprowadzone

²⁴⁵ Umowa nr 0001/01/2024 na wynajem samochodu Kia Sportage od 3 stycznia 2024 r. do 2 kwietnia 2024 r.

²⁴⁶ Umowa nr 0002/01/2024 na wynajem samochodu Kia Sportage od 8 stycznia 2024 r. do 7 kwietnia 2024 r. i umowa nr 0003/01/2024 na wynajem samochodu Kia Sportage od 8 stycznia 2024 r. do 7 kwietnia 2024 r.

²⁴⁷ <https://platformazakupowa.pl/pn/infish>

²⁴⁸ Prośba o dokonanie płatności za pierwszy okres rozliczeniowy z 27 grudnia 2023 r.

²⁴⁹ Zarządzenie nr 3 Dyrektora IRS z dnia 16 marca 2004 r.

²⁵⁰ Karta rejestrowa układu nr U-DXLIV. Układ zbiorowy obowiązujący od 25 maja 2011 r.

²⁵¹ Dz.U. z 2019 r. poz. 2136.

²⁵² Kwoty wynagrodzeń zasadniczych pracownikom naukowym, badawczo-technicznym i inżynierom-technicznym oraz pracownikom administracyjnym i technikom zatrudnionym w zakładach lub pracowniach naukowych zmieniano zarządzeniami nr 37 z 28 lipca 2021 r., nr 2 z 12 stycznia 2023 r., nr 7 z 22 lutego 2023 r.,

ww. zarządzeniami określały wynagrodzenie minimalnymi stawkami procentowymi w stosunku do kwoty bazowej, podczas gdy w załączniku nr 1 do układu zbiorowego określono zarówno minimalne jak i maksymalne stawki wynagrodzenia zasadniczego dla poszczególnych stanowisk.

- kwoty stawek godzinowych dla pracowników wykonujących pracę finansowaną ze środków pochodzących z umów zawartych przez Instytut, o których mowa w art. 14 ust. 5 pkt 1 i 2 protokołu dodatkowego nr 1 do układu zbiorowego zostały zmienione czterema zarządzeniami Dyrektora IRS²⁵³.

Było to niezgodne z art. 241⁹ §1 w związku z art. 77¹ Kodeksu pracy, który stanowił, że zmiany do układu wprowadza się w drodze protokołów dodatkowych, a także z art. 4 układu zbiorowego.

Anna Wiśniewska, była Dyrektor Instytutu wyjaśniła m.in., że taka procedura wprowadzania zmian wynagrodzeń i stawek godzinowych została jej przedstawiona jako właściwa i stosowana w Instytucie. Nie miała wiedzy o zapisach układu zbiorowego. Regulacje dotyczące stawek minimalnych wynagrodzeń przygotowano posługując się algorytmem zapisanym w art. 137 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce²⁵⁴. Natomiast Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, że była to praktyka stosowana wcześniej w Instytucie. W zarządzeniach dotyczących wynagrodzeń określono stawki minimalne, ale przyjęto, że górna stawka nie mogła przekroczyć kwoty minimalnej przypisanej profesorowi.

NIK zwraca uwagę, że Państwowa Inspekcja Pracy po kontroli²⁵⁵ w 2022 r. wnioskowała o regulowanie wyłącznie w układzie zbiorowym warunków wynagradzania. Anna Wiśniewska, ówczesna Dyrektor IRS zobowiązała się do wdrożenia zaleceń pokontrolnych do 30 czerwca 2022 r.²⁵⁶, a Grzegorz Dietrich był Dyrektor Instytutu - do 21 kwietnia 2023 r.²⁵⁷ Pomimo tego, dokonał on zmian dotyczących wynagrodzeń w formie sześciu zarządzeń²⁵⁸, a nie protokołów dodatkowych do układu zbiorowego, które powinny być ustalone przy udziale organizacji związkowych.

(akta kontroli str. 466-503, 636-343, 2438-2457, 5983-6028, 6663-6704)

2.6.1. W latach 2021-2023, pracodawcami w rozumieniu Kodeksu pracy, w myśl § 20 ust. 5 regulaminu organizacyjnego Instytutu²⁵⁹ oprócz Instytutu, były także dwie komórki organizacyjne IRS: RZD w Żabieńcu i RZD w Zatorze, a czynności w sprawach z zakresu prawa pracy dokonywać mieli dyrektorzy tych komórek.

(akta kontroli str.411-464)

W latach 2021-2023 zatrudnienie w Instytucie z roku na rok rosło i wynosiło (według stanu na koniec roku): 147 osób (141 etatów) w 2021 r., 161 osób (154,5 etatów) w 2022 r. oraz 192 osób (180,5 etatów) w 2023 r.

Wzrost zatrudnienia ogółem w Instytucie wynikał z dodatniego bilansu pomiędzy liczbą pracowników przyjętych do pracy i odchodzących z niej, przede wszystkim w Centrali IRS (wzrost stanu zatrudnienia w 2021 r.: o 8 osób, w 2022 r. o 18 osób,

a pracownikom spoza ww. grup – zarządzeniami nr 38 z 28 lipca 2021 r., nr 3 z 12 stycznia 2023 r., nr 8 z 22 lutego 2023 r.

²⁵³ Tj. zarządzeniami Dyrektora IRS nr 39 z 29 lipca 2021 r., nr 40 z 29 lipca 2021 r., nr 22/2022 z 1 czerwca 2022 r. oraz nr 40 z 10 sierpnia 2023 r.

²⁵⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 742, ze zm.

²⁵⁵ Nr 100197-53-K001-Pt/22, protokół kontroli z 23 lutego 2022 r. i wystąpienie z 17 marca 2022 r.

²⁵⁶ Pismo nr DYP.043-42/2022 z 21 kwietnia 2022 r.

²⁵⁷ Pismo nr DYP.43-43/2022 z 4 maja 2022 r.

²⁵⁸ Tj. zarządzenia Dyrektora IRS nr 22/2022 z 1 czerwca 2022 r., nr 2 z 12 stycznia 2023 r., nr 3 z 12 stycznia 2023 r., nr 7 z 22 lutego 2023 r., nr 8 z 22 lutego 2023 r. oraz nr 40 z 10 sierpnia 2023 r.

²⁵⁹ Dotyczyło to obowiązujących w latach 2021-2023 regulaminów organizacyjnych z 15 listopada 2018 r., z 23 marca 2022 r. oraz z 29 czerwca 2022 r.

w 2023 r. o dziewięć osób)²⁶⁰. Ponadto, w 2023 r. istotnymi czynnikami mającymi wpływ na ten wzrost było zatrudnienie w IRS RZD w Zatorze 14 osób do realizacji projektu „Stały monitoring wód” oraz IRS RZD w Żabieńcu - pięciu pracowników z miejscem wykonywania pracy w Radkowie (w nowo przejętym obiekcie stawowym). Spośród 70 nowo zatrudnionych osób w Centrali IRS w latach 2021-2023, 50 stanowiły osoby zatrudnione na nowo utworzonych miejscach pracy, zaś 20 – na wolnych miejscach pracy. Wynagrodzenia tych osób były finansowane: w 45 przypadkach wyłącznie ze środków własnych, zaś w 25 – także z umów komercyjnych oraz projektów dofinansowanych ze środków zewnętrznych.

Zatrudnienie pracowników do realizacji projektu „Stały monitoring wód” przewidziano w umowie o dofinansowanie ww. projektu i posiadano zabezpieczenie finansowania tych miejsc pracy, zaś w przypadku pracowników zatrudnionych w obiekcie stawowym w Radkowie w planie finansowym nie przewidziano środków na wynagrodzenia tych osób, co opisano w obszarze I niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli str. 3582-3632, 6371-6381, 6562-6560, 6593-6594)

2.6.2 W okresie objętym kontrolą (do 31 grudnia 2023 r.) wszystkich czterech pracowników rybackich zakładów doświadczalnych, którzy zgodnie z zapisami regulaminu organizacyjnego powinni być powoływani i odwoływani przez Dyrektora Instytutu, zatrudniono niezgodnie z regulacjami wewnętrznymi (łączna kwota wypłaconego wynagrodzenia 536 tys. zł²⁶¹). I tak:

- Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu zatrudnił na stanowisku:
 - p.o. Dyrektora RZD w Żabieńcu, na podstawie umowy o pracę z 19 sierpnia 2022 r. na czas określony, od 19 sierpnia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r., z miesięcznym wynagrodzeniem zasadniczym o 2 tys. zł brutto wyższym niż maksymalna miesięczna stawka wynagrodzenia zasadniczego dla tego stanowiska, określona w zarządzeniu nr 6/2019 Dyrektora RZD w Żabieńcu z dnia 23 sierpnia 2019 r. w sprawie zmian w Regulaminie wynagradzania z 1 listopada 2005 r. (dalej: zarządzenie nr 6/2019 dyrektora RZD w Żabieńcu),
 - dyrektora RZD w Żabieńcu, na podstawie umowy o pracę z 30 grudnia 2022 r. od 1 stycznia 2023 r. na czas nieokreślony, bez przeprowadzenia otwartego i konkurencyjnego naboru, tj. wbrew postanowieniom punktu 2.1 regulaminu naboru (stanowił, iż nabór kandydatów do zatrudnienia w Instytucie ma charakter otwarty i konkurencyjny), a także części B ww. regulaminu (określała zasady naboru pracowników na wolne stanowiska pracy, w tym m.in. miejsce publikacji ogłoszeń o naborze, a także wymóg opiniowania kandydata przez Komisję Przyjęć do pracy powołaną przez Dyrektora IRS). Ponadto, zatrudniono go z miesięcznym wynagrodzeniem zasadniczym również o 2 tys. zł wyższym niż określone w zarządzeniu nr 6/2019 dyrektora RZD w Żabieńcu²⁶² oraz z wynagrodzeniem dodatkowym (w kwocie 4 tys. zł brutto miesięcznie, za powierzone zadania dotyczące prowadzenia wszelkich czynności inwentaryzacyjno-kontrolnych środków majątkowych w IRS²⁶³ oraz reprezentowania IRS we wszystkich sprawach związanych z nadzorem

²⁶⁰ W Centrali Instytutu stan zatrudnienia wyniósł: 116 osób (110,5 etatów) w 2021 r., 134 osoby (127,5 etatów) w 2022 r. oraz 143 osoby (132,25 etatów) w 2023 r. W IRS RZD w Żabieńcu stan zatrudnienia wyniósł: 14 osób (13,5 etatów) w 2021 r., 12 osób (12 etatów) w 2022 r., oraz 21 osób (20,25 etatów) w 2023 r. (z czego pięć zatrudnionych w obiekcie Radków). W IRS RZD w Zatorze stan zatrudnienia wyniósł: 17 osób (17 etatów) w 2021 r., 15 osób (15 etatów) w 2022 r. oraz 28 osób (28 etatów) w 2023 r. (z czego 14 osób i 14 etatów w ramach projektu Stały monitoring).

²⁶¹ W tym 73,5 tys. zł za 2024 r.

²⁶² 2 stycznia 2023 r., tj. trzy dni po zawarciu umowy o pracę na stanowisko Dyrektora RZD w Żabieńcu, były Dyrektor R.B. zarządzeniem nr 1/2023 zwiększył miesięczne stawki wynagrodzenia zasadniczego i jego wynagrodzenie było zgodne z kwotami określonymi w ww. zarządzeniu.

²⁶³ Pełnomocnictwo nr Dyr. 022-84/P/22 z 27 grudnia 2022 r.

informatycznym w Instytucie²⁶⁴), które nie było przewidziane w regulaminie wynagrodzeń RZD w Żabieńcu.

(akta kontroli str. 525-527, 565, 586-603, 2885-2891, 6029-6030, 6384-6389)

- Ówczesny Dyrektor RZD w Żabieńcu zatrudnił główną księgową RZD w Żabieńcu na czas określony od 4 lipca 2023 r. do 31 grudnia 2023 r.²⁶⁵, w wymiarze czasu pracy 1/2 etatu:
 - niezgodnie z § 20 ust. 3 regulaminu organizacyjnego z 29 czerwca 2022 r., który stanowił, iż głównego księgowego zakładu doświadczalnego powołuje i odwołuje Dyrektor Instytutu na wniosek dyrektora zakładu doświadczalnego, a także bez przeprowadzenia otwartego i konkurencyjnego konkursu, co było wymagane zapisami w pkt 2.1 i w części B regulaminu naboru,
 - z miesięcznym wynagrodzeniem, którego kwota w przeliczeniu na cały etat była o 4,8 tys. zł brutto wyższa niż maksymalne wynagrodzenie zasadnicze dla głównej księgowej określone w zarządzeniu nr 6/2019 dyrektora RZD w Żabieńcu.

(akta kontroli str. 448-464, 565, 586-603, 2885-2891, 6029-6032, 6384-6389)

- Ówczesny Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich zatrudnił osobę na stanowisku p.o. dyrektora RZD w Zatorze na podstawie umowy o pracę z 30 grudnia 2022 r. od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. bez przeprowadzenia otwartego i konkurencyjnego naboru, wbrew postanowieniom pkt 2.1 i części B regulaminu naboru.

(akt kontroli str. 653,666, 2885-2891, 6033, 6384-6389)

- Ówczesny Dyrektor RZD w Zatorze zatrudnił zastępcę dyrektora ds. gospodarki stawowej ww. jednostki na podstawie umowy o pracę na czas określony od 1 września 2022 r. do 31 grudnia 2022 r.²⁶⁶ niezgodnie z § 20 ust. 3 regulaminu organizacyjnego z 29 czerwca 2022 r., który stanowił, iż zastępcę dyrektora zakładu doświadczalnego powołuje i odwołuje Dyrektor Instytutu na wniosek dyrektora zakładu doświadczalnego, a także bez przeprowadzenia otwartego i konkurencyjnego naboru, wbrew postanowieniom pkt 2.1 i w części B regulaminu naboru.

(akta kontroli str. 448-464, 653, 685, 2885-2891, 6033, 6384-6389)

W zakresie zatrudnienia Dyrektora RZD w Żabieńcu oraz p.o. Dyrektora RZD w Zatorze bez przeprowadzenia otwartego i konkurencyjnego konkursu, Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, że wydawało mu się, iż w tym temacie mogła być wydana opinia prawna. Zeznał także, że określenie w obu umowach o pracę zawartych z byłym Dyrektorem RZD w Żabieńcu stawek wyższych niż wskazane w regulaminie wynagrodzeń RZD w Żabieńcu oraz zawarcie w nich zapisów o wynagrodzeniu dodatkowym było spowodowane niedopatrzaniem.

(akta kontroli str. 466-493)

W zakresie zatrudnienia Głównej księgowej RZD w Żabieńcu, były Dyrektor RZD w Żabieńcu zeznał, że zwracał się do Dyrektora Instytutu o pomoc w uporządkowaniu ksiąg rachunkowych po byłej głównej księgowej, która pracowała w tej jednostce do 31 października 2022 r. Po otrzymaniu od Dyrektora IRS odpowiedzi negatywnej, musiał zatrudnić kogoś dodatkowo, a za niższą stawkę nie był w stanie szybko zatrudnić odpowiedniej osoby.

(akta kontroli str. 2438-2457)

²⁶⁴ Pełnomocnictwo nr Dyr. 088-85/P/22 z 27 grudnia 2022 r.

²⁶⁵ Umowa o pracę z 3 lipca 2023 r.

²⁶⁶ Umowa o pracę z 30 sierpnia 2022 r., wypowiedziana przez IRS-PIB (okres wypowiedzenia zakończył się 31 maja 2023 r.).

W zakresie zatrudnienia zastępcy dyrektora ds. gospodarki stawowej RZD w Zatorze, były Dyrektor ww. jednostki wyjaśnił, że osoba zatrudniona jako zastępca dyrektora pierwotnie została zaproponowana na stanowisko ichtiologia w RZD w Zatorze przez pełnomocnika Dyrektora IRS ds. kontroli działalności RZD w Zatorze. Wyjaśnił również, iż Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu, poinformował go telefonicznie, że dla tej osoby Dyrektor Instytutu przewidział stanowisko zastępcy dyrektora RZD w Zatorze.

(akta kontroli str. 711-715)

W okresie objętym kontrolą w żadnym obowiązującym w Instytucie dokumencie wewnętrznym nie określono stawek wynagrodzeń dla stanowisk dyrektora RZD w Zatorze oraz zastępcy dyrektora ds. gospodarki stawowej.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, że nie pamięta na jakiej podstawie zostało określone wynagrodzenie p.o. dyrektora RZD w Zatorze. Natomiast były Dyrektor RZD w Zatorze wyjaśnił, że Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu telefonicznie określił wysokość wynagrodzenia zastępcy dyrektora ds. gospodarki stawowej.

(akta kontroli str. 466-493, 687-709, 711-715, 5983-6006, 6384-6391)

Były Dyrektor RZD w Zatorze, 30 sierpnia 2022 r. wystąpił do ówczesnego Dyrektora IRS Grzegorza Dietricha, z wnioskiem o likwidację stanowiska głównej księgowej i przeniesienie prowadzenia obsługi księgowej i płacowej do przedsiębiorcy, o którym mowa w art. 11 ust. 2 pkt 1 uor, który został zaakceptowany. Główna księgowa zakończyła pracę w RZD w Zatorze 30 grudnia 2022 r., a umowę z biurem rachunkowym na prowadzenie obsługi księgowo-płacowej były Dyrektor RZD w Zatorze podpisał 4 listopada 2022 r.

(akta kontroli str. 6033-6052)

Zawarcie, 4 listopada 2022 r., umowy na prowadzenie obsługi księgowo-płacowej RZD w Zatorze nie zostało przeprowadzone zgodnie z wewnętrznymi regulacjami (łączna kwota poniesionych wydatków w latach 2022-2023 wyniosła 87,3 tys. zł). Dyrektor RZD w Zatorze nie złożył bowiem do DPIZP IRS-PIB wniosku o wszczęcie zamówienia publicznego, co było wymagane § 3 regulaminu zamówień z 2022 r., który stanowił iż każda realizacja zamówienia publicznego musiała być poprzedzona złożeniem wniosku o wszczęcie zamówienia publicznego.

Jak wyjaśnił były Dyrektor RZD w Zatorze otrzymał w trybie pilnym polecenie likwidacji stanowiska głównego księgowego oraz zlecenia księgowości podmiotowi zewnętrznemu. Natomiast jak zeznał Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zdecydowano się na powierzenie obsługi finansowo-księgowej RZD w Zatorze firmie zewnętrznej biorąc pod uwagę koszty.

(akta kontroli str. 466-493, 711-715, 4052-4063, 6037-6051)

2.6.3 Zarządzeniem nr 61 z dnia 27 listopada 2023 r. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu powierzył RZD w Zatorze wykonywanie czynności z zakresu prawa pracy w zakresie realizacji projektu „Stały monitoring wód”. Do realizacji tego projektu, w imieniu RZD w Zatorze, Grzegorz Dietrich zawarł 14 umów o pracę na czas określony, z okresem obowiązywania od 1 grudnia 2023 r.²⁶⁷ Były to umowy o pracę na pełen etat, z miejscem wykonywania pracy w biurze projektu w Warszawie, przy ul. Nowogrodzkiej.

²⁶⁷ Koniec okresu obowiązywania tych umów przewidziano na 30 listopada 2024 r. (sześć przypadków), 30 listopada 2027 r. (dwie) oraz 31 grudnia 2027 r. (sześć).

Zatrudniono osoby na stanowiska:

- zastępcy kierownika projektu,
- koordynatora: działu finansowo-księgowego, działu IT,
- kierownika: biura projektu oraz zespołu ds. planowania finansowego,
- rzecznika prasowego,
- księgowego,
- specjalisty, odpowiednio: ds. płac, ds. kadr, ds. komunikacji oraz jednego bez określenia przedmiotu specjalizacji,
- eksperta (trzy stanowiska).

Kolejne trzy umowy o pracę (na stanowiska: eksperta, koordynatora działu logistyki i raportowania oraz specjalisty ds. zakupów) z okresem obowiązywania od 1 stycznia 2024 r.²⁶⁸ zawarła pod koniec grudnia 2023 r. zastępca dyrektora ds. naukowych.

Zatrudnienie w 2023 r. 17 osób do realizacji zadań w ramach projektu „Stały monitoring wód” nie zostało poprzedzone przeprowadzeniem otwartego i konkurencyjnego naboru, wbrew postanowieniom pkt 2.1 i części B regulaminu naboru.

Zastępca dyrektora ds. naukowych wyjaśniła m.in., że: „osoby zatrudnione przy realizacji projektu zostały zaangażowane w wyniku poszukiwań prowadzonych przez kierownictwo Instytutu wśród osób, które wcześniej wykazały się wiedzą, doświadczeniem i odpowiednio wysokimi kwalifikacjami. Przy tak unikalnym przedsięwzięciu nie sposób przeprowadzić rekrutacji wykorzystując ogłoszenia na portalach internetowych czy przez agencje zajmujące się rekrutacją pracowników. Wymagałoby to czasu oraz środków i z pewnością przyczyniłoby się do opóźnień (...).”

Pracownik zatrudniony od grudnia 2023 r. na stanowisku zastępcy kierownika projektu, wcześniej jako kierownik projektu na podstawie dokumentu pn. „kontrakt menadżerski” zeznał, że jego zatrudnienie w ramach projektu „Stały monitoring wód” nie było poprzedzone konkursem. Zatrudnienie było propozycją byłego Dyrektora Instytutu Grzegorza Dietricha. Podał, że miał szerokie doświadczenie i praktykę, uczestniczył w spotkaniach i negocjacjach dotyczących projektu, a Dyrektor zaufał mu. Według jego zeznań osoby zatrudniane w projekcie były dobierane przez Dyrektora Instytutu.

Regulamin organizacyjny projektu „Stały monitoring wód” wprowadzony zarządzeniem Dyrektora Instytutu nr 62/2023 z dnia 27 listopada 2023 r. nie zawierał postanowień dotyczących trybu zatrudniania pracowników. Zgodnie z § 10 ust. 1 tego regulaminu w sprawach nieuregulowanych w nim zastosowanie miały m.in. przepisy wewnętrzne obowiązujące w Instytucie. W przypadku zatrudniania na wolne stanowiska pracownicze był to regulamin naboru.

(akta kontroli str. 469-493, 2432-2437, 2885-2891, 3288-3291,
3966-3989, 5195-5203, 6382-6553, 7777-7791)

Spośród 17 osób, z którymi zawarto umowy o pracę do końca 2023 r. do realizacji projektu „Stały monitoring wód”:

- dwie osoby w dniu podpisywania umów o pracę w Projekcie były już zatrudnione w oparciu o umowy o pracę w Instytucie na stanowiskach:
 - pełnomocnika ds. PIB, od 1 lipca 2022 r., na pełen etat, z miejscem wykonywania pracy w Warszawie, przy ul. Nowogrodzkiej 50²⁶⁹, z którym 1 grudnia 2023 r. zawarto umowę o pracę na stanowisku zastępcy kierownika projektu.

²⁶⁸ Koniec okresu obowiązywania tych umów ustalono na 31 grudnia 2024 r. (w jednym przypadku) oraz na 31 grudnia 2027 r. (w dwóch przypadkach).

²⁶⁹ Miejsce wykonywania pracy od 1 maja 2023 r.

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu zeznał m.in., że pracownik ten w ramach ww. umów (na stanowisku pełnomocnika ds. PIB oraz z-cy kierownika projektu) wykonywał inny rodzaj pracy. Stwierdził również, że widzi tu swój błąd oraz że pracownik ten mógł zostać na jednym etacie.

- p.o. kierownika DPiZP, od 9 października 2023 r., na ¼ etatu, z miejscem wykonywania pracy w Olsztynie, z którym 29 grudnia 2023 r. zawarto umowę o pracę na pełen etat na stanowisku eksperta odpowiedzialnego w projekcie za kompleksową obsługę postępowań o udzielenie zamówień publicznych. Pracownik ten był już zatrudniony na pełen etat w innym zakładzie pracy. Z-ca dyrektora ds. naukowych, która w imieniu IRS RZD w Zatorze zawarła umowę na stanowisko eksperta, zeznała, że nie wie, dlaczego podpisała drugą umowę o pracę z kierownikiem DPiZP i nie pamięta, kto jej ją przedłożył. Podała, że prawdopodobnie podpisała ją w zastępstwie nieobecnego Dyrektora IRS. Nie wiedziała także, kto i w jaki sposób rozliczał pracę tego pracownika.
- 15 stanowili nowo zatrudnieni pracownicy w Instytucie, w tym dwie osoby prowadziły jednoosobową działalność gospodarczą i miały podpisane umowy B2B z Instytutem, z zakresem zbliżonym do określonego w umowach o pracę w ramach projektu. Były to:

- osoba świadcząca w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej usługi prawne na podstawie dwóch umów B2B zawartych na czas nieokreślony: 1 sierpnia 2022 r. - na kompleksową obsługę Instytutu oraz 1 września 2022 r. - na kompleksową obsługę RZD w Zatorze. Przedmiotem tych umów było świadczenie pomocy prawnej²⁷⁰. Liczba godzin świadczenia pomocy prawnej w ramach ryczału w obu umowach wynosiła po 50 godzin miesięcznie.

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS zawarł z ww. osobą 1 grudnia 2023 r. umowę o pracę na stanowisku eksperta. Zakres obowiązków obejmował m.in. udzielanie porad i konsultacji prawnych przy realizacji projektu, sporządzanie opinii prawnych na potrzeby projektu, opracowanie projektów aktów prawnych na potrzeby projektu, weryfikowanie pod względem formalnoprawnym projektów wzorów umów, projektów umów cywilnoprawnych, porozumień i innych dokumentów tworzonych na potrzeby projektu, występowanie przed urzędami i sądami w charakterze pełnomocnika lub obrońcy.

- osoba świadcząca w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej usługi „w zakresie obsługi księgowej (księgi handlowe) i płacowej”²⁷¹ Instytutowi RZD w Zatorze na podstawie umowy B2B z 4 listopada 2022 r. zawartej na czas nieokreślony.

²⁷⁰ Zakres czynności obejmował m.in.: analizę dokumentacji wytworzonej w postępowaniach administracyjnych oraz sądowych i przed innymi organami państwowymi i samorządowymi, sporządzanie opinii, projektów pism, umów, aneksów, wniosków do organów państwowych i samorządowych itp. oraz bieżącej korespondencji w sprawach spornych między IRS a innymi podmiotami, bieżące konsultacje i wyjaśnienia, udział w spotkaniach wewnętrznych, zewnętrznych i z przedstawicielami organów państwowych i samorządowych, windykację sądową oraz egzekucję zobowiązań.

²⁷¹ Zakres powierzonych w ramach tej umowy zadań obejmował m.in.: świadczenie usług w zakresie stałej obsługi płacowej zleceniodawcy, przez co rozumie się prowadzenie dokumentacji wymaganej przepisami prawa związanymi z obliczaniem wysokości składek na ubezpieczenie społeczne i przygotowania deklaracji ZUS-owskich, w zakresie: zawartych umów o pracę, rozliczeń umów o dzieło, umów-zleceń, kontraktów menadżerskich oraz umów o świadczenie usług, sporządzania listy płac, rozliczeń i kompletowanie dokumentów związanych z zatrudnieniem.

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS zawarł z tą osobą 1 grudnia 2023 r. umowę o pracę na stanowisku specjalisty ds. płac w ramach projektu²⁷².

(akta kontroli str. 469-493, 2432-2437, 2885-2891, 3288-3291, 3966-3989, 5195-5203, 6382-6553, 7777-7791)

W 11 spośród 17 umów o pracę w ramach projektu „Stały monitoring wód” (zawartych do 31 grudnia 2023 r.) przyjęto „zadaniowy system pracy”, przy czym w umowach tych, ani w dokumencie pn. „warunki pracy” nie zawarto postanowień dotyczących sposobu rozliczenia czasu pracy w takim systemie. W IRS RZD w Zatorze nie wprowadzono także regulaminu pracy, w którym takie regulacje mogłyby się znajdować. W pięciu przypadkach osoby zatrudnione z „zadaniowym systemem pracy” w momencie zatrudniania w ramach projektu „Stały monitoring wód” zatrudnione już były na pełen etat w Instytucie lub w innych zakładach pracy. Nieuregulowanie zasad rozliczania czasu pracy w ramach „zadaniowego systemu pracy” nie było rzetelne. W Instytucie (będącym odrębnym pracodawcą niż IRS RZD w Zatorze) w 2023 r. jeden pracownik zatrudniony był w zadaniowym systemie czasu pracy. W tym przypadku załącznikiem do umowy o pracę była karta zadań, którą był on zobowiązany wypełniać i przekazywać pracodawcy każdego miesiąca.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor IRS wyjaśnił, że nie zdawał sobie sprawy, że wystąpiła sytuacja zatrudniania z zadaniowym systemem pracy pracowników na „drugi etat”, a weryfikował to zastępca kierownika projektu „Stały monitoring wód”.

(akta kontroli str. 469-493, 2432-2437, 2885-2891, 3288-3291, 3966-3989, 5195-5203, 6382-6553, 7777-7791, 8094-8110)

Według stanu na grudzień 2023 r., średnie wynagrodzenie zasadnicze brutto za etat 17 nowo zatrudnionych osób do realizacji projektu „Stały monitoring wód” (z miejscem wykonywania pracy w Warszawie) wyniosło 16,0 tys. zł, przy czym w 12 przypadkach wynagrodzenie było równe lub wyższe niż wynagrodzenie Dyrektora IRS, a w jednym – dwukrotnie wyższe.

We wniosku o dofinansowanie przedsięwzięcia „Stały monitoring wód” wskazano, że wynagrodzenia będą wyznaczane wg raportu płacowego Hays i przewidziano na nie kwotę ogółem 50,1 mln zł. Ani we wniosku, ani w umowie z NFOŚiGW nie określono wymogów dotyczących maksymalnej wysokości wynagrodzeń na poszczególnych stanowiskach.

W regulaminie organizacyjnym projektu „Stały monitoring wód”, wprowadzonym zarządzeniem Dyrektora Instytutu nr 62/2023 z 27 listopada 2023 r. wskazano m.in., iż w procesie ustalania wynagrodzenia brane będą pod uwagę takie czynniki jak: doświadczenie pracownika poziom kompetencji, odpowiedzialność związana ze stanowiskiem, oraz aktualne trendy rynkowe wskazane w raporcie Hays²⁷³. Był to sposób odmienny niż wynikający z regulacji wewnętrznych obowiązujących w Instytucie, tj. wykaz stawek płacy zasadniczej dla poszczególnych stanowisk.

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu zeznał m.in., że chciano oprzeć się o dokument, aby stawki nie były podważane i ten sposób ustalania płac został zaakceptowany przez NFOŚiGW w Warszawie. Podał, że nie analizował równego

²⁷² Zakres obowiązków obejmował m.in.: prowadzenie całości spraw dotyczących wynagrodzeń zatrudnionych pracowników oraz z tytułu umów cywilno-prawnych, sporządzanie list płac i list zasiłkowych oraz przelewów bankowych dotyczących wynagrodzeń, dokonywanie rozliczeń z ZUS z tytułu wynagrodzeń, prowadzenie całości spraw dotyczących podatku dochodowego z tytułu wynagrodzeń i umów cywilnoprawnych, ewidencja naliczonych list płac w systemie księgowym.

²⁷³ W raportach tych, według deklaracji autorów, prezentowane były dane o minimalnych, optymalnych (najczęściej oferowanych) oraz maksymalnych stawkach brutto wynagrodzenia uzyskanych przez firmę Hays podczas rekrutacji prowadzonych w danym roku (za pełen etat dla stanowisk specjalistycznych i menadżerskich w wybranych sektorach).

traktowania pracowników w Instytucie oraz że takie rozbieżności były standardem w Instytucie, także w innych projektach realizowanych w tamtym czasie.

(akta kontroli str. 3512-3581, 3968-3989, 6382-6383)

2.6.4. W Dziale Projektów i Zamówień Publicznych była duża rotacja pracowników, bowiem w okresie objętym kontrolą z ww. działu odeszło łącznie sześć osób, z czego: jedna w 2021 r. oraz pięć w 2023 r. Nabory na stanowiska w ww. dziale ogłoszono: raz w 2021 r., dwa razy (na trzy stanowiska) w 2022 r., trzy razy w 2023 r. W wyniku tych naborów obsadzono cztery stanowiska: po dwa w 2022 r. i 2023 r. Ponadto w 2023 r. zatrudniono na 0,25 etatu p.o. kierownika działu. Według stanu na 31 grudnia 2023 r. w DPiZP zatrudnionych było sześć osób.

(akta kontroli str. 6554)

2.6.5. Poziom wydatków na wynagrodzenia osobowe w latach 2021-2023 wzrastał i wyniósł w:

- 2021 r. – ogółem: 11 426,1 tys. zł (wzrost o 638,0 tys. zł, tj. o 5,9% w porównaniu do 2020 r.), z czego: w Centrali Instytutu: 9 719,9 tys. zł, w RZD w Żabieńcu: 876,5 tys. zł, w RZD w Zatorze: 829,6 tys. zł;
- 2022 r. – ogółem: 14 780,3 tys. zł (wzrost o 3 354,2 tys. zł, tj. o 29,4% w porównaniu do 2021 r.), z czego: w Centrali Instytutu: 12 799,6 tys. zł, w RZD w Żabieńcu: 927,9 tys. zł, w RZD w Zatorze: 1 052,7 tys. zł;
- 2023 r. – ogółem: 16 867,9 tys. zł (wzrost o 2 087,6 tys. zł, tj. o 14,1% w porównaniu do 2022 r.), z czego: w Centrali Instytutu: 14 448,1 tys. zł, w RZD w Żabieńcu: 1 263,2 tys. zł, w RZD w Zatorze: 1 156,6 tys. zł, z czego 221,0 tys. zł wydatkowano na płace osób zatrudnionych w Projekcie.

(akta kontroli str. 6555)

Średnia płaca w jednostkach organizacyjnych Instytutu wyniosła w:

- 2021 r. – w Centrali: 6,1 tys. zł, w RZD w Żabieńcu: 5,3 tys. zł, w RZD w Zatorze: 4,1 tys. zł;
- 2022 r. – w Centrali: 7,1 tys. zł, w RZD w Żabieńcu: 5,9 tys. zł, w RZD w Zatorze: 5,4 tys. zł;
- 2023 r. – w Centrali: 7,7 tys. zł, w RZD w Żabieńcu: 6,2 tys. zł, w RZD w Zatorze: 5,0 tys. zł, (średnia płaca osób zatrudnionych w projekcie „Stały monitoring wód”: 15,8 tys. zł, tj. 3,2 krotnie wyższa niż dla całego RZD w Zatorze).

(akta kontroli str. 6555)

2.6.6. W latach 2021-2023 w Centrali IRS trzykrotnie wprowadzono podwyżki minimalnych stawek płac na poszczególnych stanowiskach – w lipcu 2021 r. oraz w styczniu i w lutym 2023 r.:

- w 2021 r. – zarządzeniami Dyrektora Instytutu z 28 lipca 2021 r. Przyznanie tych podwyżek spowodowało wzrost wydatków na wynagrodzenia w 2021 r. o 649,7 tys. zł, z czego: 50,6 tys. zł wynikało ze wzrostu płacy minimalnej, zaś 599,1 tys. zł z pozostałych podwyżek.
- w 2023 r. - zarządzeniami Dyrektora Instytutu z 12 stycznia 2023 r. oraz z 22 lutego 2023 r. Skutek finansowy wprowadzonych podwyżek w ww. roku wyniósł 992,1 tys. zł, z czego: 216,2 tys. zł wynikało ze wzrostu płacy minimalnej, zaś 778,9 tys. zł z pozostałych podwyżek.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor IRS zeznał, że w 2023 r. podniósł dwukrotnie płace, bo chciał zachować pewne zróżnicowanie płac pomiędzy doświadczonymi pracownikami a nowo zatrudnionymi, poza tym płace w Instytucie były bardzo niskie. W RZD w Zatorze nie zmieniano stawek wynagrodzeń na poszczególnych stanowiskach. Wynagrodzenia podniesiono wszystkim pracownikom, o kwoty

stanowiące od 8,4 % do 23,5% poprzedniego poziomu wynagrodzeń. Podwyżki wprowadzono aneksami do umów w 2022 r. (skutek finansowy – 26,3 tys. zł). W RZD w Żabieńcu w 2021 r. i w 2022 r. wprowadzono podwyżki bez zmiany stawek ze skutkiem finansowym w danym roku odpowiednio: 51,3 tys. zł i 51,4 tys. zł, zaś w 2023 r. wprowadzono zmiany wynagrodzeń zarządzeniem Dyrektora RZD w Żabieńcu nr 1/2023 z dnia 2 stycznia 2023 r. (skutek finansowy – 45,5 tys. zł).

(akta kontroli str. 469-493, 6556-6561)

2.6.7. W latach 2021-2023 ówcześni Dyrektorzy IRS przyznali dziewięciu pracownikom Centrali IRS ogółem 12 nieprzewidzianych w układzie zbiorowym dodatków do wynagrodzeń w kwocie od 300 zł do 2400 zł miesięcznie brutto. Łączna kwota wypłaconych dodatków w latach 2021-2023 wyniosła 149,0 tys. zł. Dodatki te przyznano w dwóch przypadkach na czas określony (od trzech do czterech miesięcy), zaś w 10 – bez wskazania okresu, na jaki je przyznano. Zgodnie z układem zbiorowym pracownikom przysługiwały dodatki za pracę: w godzinach nadliczbowych, w porze nocnej i dodatki funkcyjne, przy czym te ostatnie przysługiwały pracownikom pełniącym funkcje kierownicze.

Były to dodatki przyznane przez:

- Annę Wiśniewską, ówczesną Dyrektorkę Instytutu:
 - pracownikowi Zakładu Rybactwa Rzecznego (dalej: ZRR), 27 września 2021 r. za dodatkowe obowiązki związane z koordynacją badań terenowych;
 - pracownikowi ZRR, 27 września 2021 r. za dodatkowe obowiązki związane z koordynacją procedur dronowych;
 - pracownikowi Zakładu Bioekonomiki (dalej: ZB), 12 sierpnia 2021 r. za dodatkowe obowiązki związane z POL-onem w Instytucie;
 - pracownikowi Działu Finansowo-Księgowego (dalej: DF-K), 18 października 2021 r. za zastępstwo głównego księgowego;
 - pracownikowi DF-K, 31 marca 2022 r. za zastępstwo głównego księgowego i przekazywanie obowiązków głównemu księgowemu;
- Grzegorza Dietricha, ówczesnego Dyrektora Instytutu za dodatkowe obowiązki obejmujące:
 - prowadzenie social mediów IRS – przyznany 20 maja 2022 r. pracownikowi Działu Informacji Naukowej, Promocji i Technologii Informacyjnej (dalej: DINPiTI);
 - prowadzenie i nadzorowanie prac gospodarczych w ZHRJ w Pieczarkach – przyznany 10 czerwca 2022 r. pracownikowi Zakładu Hodowli Ryb Jesiotrowatych w Pieczarkach;
 - m.in.. planowanie kampanii promocyjnej IRS, nawiązywanie kontaktów z mediami, koordynowanie działalności promocyjnej firmy itp. – przyznany pracownikowi DPiZP dnia 15 lipca 2022 r.;
 - obowiązki związane z POL-onem w Instytucie – przyznany 5 sierpnia 2022 r. pracownikowi ZB;
 - wsparcie technicznym działu IT – przyznany pracownikowi DINPiTI;
 - współudział w prowadzeniu i rozwijaniu social mediów, tworzenie treści w social mediach, współudział w tworzeniu materiałów promocyjnych, współudział w realizacji kampanii marketingowej IRS-PIB – przyznany 21 marca 2023 r. pracownikowi Zakładu Rybactwa Stawowego w Żabieńcu;
 - zadania wynikające z nieobecności innego pracownika w dziale – przyznany 25 października 2023 r. pracownikowi DPiZP.

Anna Wiśniewska, była Dyrektor Instytutu wyjaśniła m.in., że każdorazowo taka decyzja była podejmowana w sytuacji braku innych dostępnych rozwiązań niż czasowe zwiększenie obowiązków pracowniczych i zrekompensowanie im tego poprzez czasowe przyznanie dodatku do wynagrodzenia. Usługi zewnętrzne, szczególnie w zakresie „prowadzenia administracji dronami” byłyby zdecydowanie bardziej kosztowne niż czasowe powierzenie dodatkowych obowiązków wskazanym pracownikom i co za tym idzie przyznanie im dodatków w okresie realizacji tych zadań. Wskazała także, że w jednym przypadku miano do czynienia z sytuacją nadzwyczajną – czasowego powierzenia zastępcy pełnych obowiązków głównego księgowego do czasu podjęcia pracy przez osobę wyłonioną na to stanowisko w ramach rekrutacji.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, że zdecydował się na takie wynagradzanie, bo nie miał innej możliwości gratyfikacji pracowników i bał się, że pracownicy odejdą. Była to płaca za dobrze wykonaną robotę.

(akta kontroli str. 469-493, 800-811, 6568-6591, 8350-8360)

2.6.8. W latach 2021-2023 Instytut zawierał „umowy o zakazie konkurencji w czasie trwania stosunku pracy” z pracownikami naukowymi, badawczo-technicznymi, inżynieryjno-technicznymi oraz administracyjnymi, w tym pełnomocnikami. Liczba umów o zakazie konkurencji obowiązujących według stanu na koniec 2021 r. wynosiła 65, 2022 r. – 85 oraz 2023 r. – 88. Rybackie zakłady doświadczalne nie zawierały takich umów ze swoimi pracownikami.

Zgodnie z postanowieniami ww. umów, w okresie zatrudnienia pracownik zobowiązywał się nie prowadzić działalności konkurencyjnej wobec pracodawcy. Działalnością konkurencyjną w rozumieniu § 1 ust. 2 lit. c umowy było zagrażające interesom pracodawcy, m.in.: uczestniczenie jako członek organu zarządzającego w innych podmiotach prowadzących działalność w zakresie czynności pokrywających się z przedmiotem działania pracodawcy, określonych w jego statucie.

W latach 2021-2023 w Instytucie nie odnotowano przypadków zgłoszenia na piśmie przez pracowników wątpliwości co do tego, czy działalność, którą zamierzają podjąć jest działalnością konkurencyjną ani nie udzielano zgody na działalność. Nie było też (wg danych Instytutu) przypadków stwierdzenia naruszenia zapisów umów o zakazie konkurencji.

W toku kontroli NIK stwierdzono, że w jednym przypadku, mimo posiadania przez IRS-PIB informacji o możliwości wystąpienia konfliktu interesów, w okresie od lipca 2022 r. do czerwca 2024 r., a więc w okresie w którym osoba ta była zatrudniona na stanowisku pełnomocnika ds. PIB, nie podjęto działań zmierzających do zbadania, czy nie zachodzi konflikt interesów. Zdaniem NIK takie zachowanie nie było rzetelne.

Dotyczyło to osoby, która w ww. okresie była zatrudniona na podstawie umowy o pracę na stanowisku pełnomocnika ds. PIB i była jednocześnie Prezesem zarządu spółki z o. o., prowadzącej działalność polegającą na chowie i hodowli ryb, tj. zbieżnej z działalnością Instytutu. W § 5 Statutu z kwietnia 2021 r., określono, że Instytut prowadzi działalność m.in. w zakresie chowu i hodowli ryb oraz pozostałych organizmów wodnych w wodach śródlądowych (PKD 03.22.Z). Ww. spółka była dzierżawcą obiektu stawowego w Radkowie przed pozyskaniem go przez IRS-PIB.

Pracownik ten otrzymał pełnomocnictwa od Grzegorza Dietricha, ówczesnego Dyrektora Instytutu, w tym m.in.: notarialnie potwierdzone pełnomocnictwo z 12 stycznia 2023 r. obejmujące czynności z zakresu zwykłego zarządu, jak i wykraczające poza zwykły zarząd, które opisano w punkcie 1.1 niniejszego wystąpienia.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu, zeznał, iż nie wiedział, że pracownik ten był prezesem ww. spółki z o. o. zajmującej się chowem i hodowlą ryb. Dowiedział się

o tym w 2023 r., już po przejęciu obiektu stawowego w Radkowie. Wiedział, że ww. osoba była hodowcą ryb, ale nie kojarzył go z tą konkretną spółką. Zeznał, że dopiero w trakcie przesłuchania uświadomił sobie potencjalny konflikt, nie zdawał sobie z tego sprawy w tamtym czasie.

NIK zwraca uwagę, że curriculum vitae osoby zatrudnionej na stanowisku pełnomocnika ds. PIB znajdujące się w Dziale Personalnym Instytutu zawierało informacje o poprzednich miejscach pracy, w tym dotyczące sprawowania funkcji prezesa ww. spółki z o. o. Pełnomocnik ds. PIB zeznał, że przy zatrudnianiu go na stanowisko pełnomocnika: „nie było ogłoszonego konkursu, były zadania do wykonania, poprosił mnie dyrektor Dietrich i ja się zgodziłem po rozmowie i negocjacjach. Była to propozycja pana Dyrektora Dietricha.”

(akta kontroli str. 494-503, 6592, 6907-6919, 6990-7017)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Działania Grzegorza Dietricha, ówczesnego Dyrektora Instytutu dotyczące pozyskania nowych nieruchomości nie były rzetelne. Wybór lokalizacji tych nieruchomości nie został bowiem poprzedzony udokumentowanymi analizami, z których wynikałaby potrzeba i zasadność ich pozyskania (w tym korzyści) przez IRS. Takie zachowanie nie wpisywało się w postępowanie „dobrego gospodarza”. Rodzi wątpliwość odnośnie celowości przejęcia tych nieruchomości. Ponadto informacji o planach pozyskania nowych nieruchomości w pięciu lokalizacjach dyrektor nie przedstawił Radzie Naukowej, organowi m.in. doradczemu Instytutu (art. 29 ust. 1 uoib).

(akta kontroli str. 193-198, 328-345, 466-493, 716, 734-758, 2075-2081, 2384-2469)

2. Dyrektor Instytutu Grzegorz Dietrich nie dołożył należytej staranności na etapie podejmowania decyzji o pozyskaniu do zasobu Instytutu obiektu stawowego w Radkowie. Przed podjęciem decyzji o wyborze jednego z dwóch wskazanych przez KOWR OT w Kielcach obiektów, nie sporządzono bowiem analizy z której wynikałoby, z jakich przyczyn bardziej korzystne dla Instytutu było pozyskanie nieruchomości Radków, a nie drugiej, wskazanej przez KOWR OT w Kielcach nieruchomości. Brak takiej analizy rodzi wątpliwość odnośnie celowości przejęcia tej nieruchomości do zasobu Instytutu.

(akta kontroli str. 466-493, 636-343, 1241-1248, 2432-2469, 2470-2716, 2725-2872, 3254-3258, 6894-6898)

3. Niezgodnie z obowiązującym w Instytucie regulaminem naboru, tj. bez przeprowadzenia otwartego i konkurencyjnego naboru, dyrektor RZD w Żabiańcu zatrudnił (do 31 grudnia 2023 r.) pięciu (wszystkich) pracowników obiektu stawowego w Radkowie.

(akta kontroli str. 586-601, 605-607, 1252-1253, 2438-2457, 2866-2891)

4. Nie realizowano w sposób prawidłowy wymogów rozporządzenia w sprawie dokumentacji gospodarki rybackiej dotyczących prowadzenia ksiąg stawowych. Według stanu na dzień 25 lipca 2024 r. księgi stawowe założono bowiem jedynie dla 27 z 45 stawów wchodzących w skład nieruchomości Radków, a założone księgi nie zawierały niektórych danych wymaganych § 11 ust. 3 ww. rozporządzenia.

(akta kontroli str. 2866-2872, 2892-2943)

5. Niecelowym i niezgodnym z art. 24 ust. 1 pkt 3 uoib było zawarcie porozumienia w sprawie stawu Buksa. Stosownie bowiem z § 2 pkt 9 tiret 6 umowy przekazania

gruntów w Rykach, otrzymana przez Instytut nieruchomości mogła być wykorzystana do realizacji zadań statutowych określonych w rozporządzeniu w sprawie IRS-PIB. W przypadku przeznaczenia nieruchomości na inne cele KOWR miał prawo do żądania zwrotu aktualnej wartości pieniężnej przekazanej nieodpłatnie nieruchomości.

(akta kontroli str. 469-493, 2213-2368, 2458-2469, 2952-3072, 3195-3261, 3288-3291)

6. W 2023 r. nierzetelnie przeprowadzano proces przygotowania dokumentacji i aplikacji o rekompensaty wodnośrodowiskowe. W odpowiednim czasie nie podjęto bowiem działań, które umożliwiłyby przygotowanie dokumentów i złożenie wniosków spełniających wymogi konkursu o rekompensaty wodnośrodowiskowe w dniu rozpoczęcia naboru, tj. 4 grudnia 2023 r. lub też niezwłocznie po tej dacie. Nieuzyskanie niektórych dokumentów wymaganych w konkursie nr FERD.02.03-IP.01-001/23 uniemożliwiło pozyskanie 1 610,8 tys. zł na funkcjonowanie obiektu stawowego w Rykach.

(akta kontroli str. 466-493, 1252-1253, 2043-2047, 2095-2201, 2438-2469, 2728-2773, 3101-3119, 3254-3258, 3288-3376, 3411-3484)

7. Do 15 maja 2024 r. nie zabezpieczono w sposób należyty dostępu do systemu CST2021. W konsekwencji z loginu przypisanemu wyłącznie Dyrektorowi IRS korzystały także inne nieuprawnione do tego osoby, co było niezgodne z rozdziałem 5 pkt 8 Regulaminu bezpiecznego użytkownika Centralnego Systemu Teleinformatycznego (CST2021). W związku z tym, nie można w sposób pewny stwierdzić, kto realizował czynności w tym systemie.

(akta kontroli str. 466-493, 1252-1253, 2458-2469, 3254-3258, 3288-3291, 3364-3376, 3485-3495)

8. Zawarcie we wniosku o dofinansowanie projektu „Stały monitoring wód” zapisów niezgodnych (na dzień złożenia wniosku) ze stanem faktycznym w zakresie zaawansowania realizacji przedsięwzięcia. Na dzień złożenia wniosku, tj. 23 marca 2023 r., IRS-PIB nie posiadał bowiem na rzece Odra boi pomiarowo-kontrolnych, ani systemu sygnalizowania wyników aktualnych parametrów pomiarowych, a więc podane we wniosku dane w tym zakresie nie były rzetelne.

(akta kontroli str. 3508-3569 i 3836-3902)

9. Udzielenie zamówienia na dostawę 5 szt. obudów do zestawu czujników oraz 5 szt. sensorów w ramach projektu „Stały monitoring wód” bez zastosowania ustawy Pzp, pomimo że wydatkowano na nie odpowiednio 161,9 tys. zł netto oraz 242,9 tys. zł netto. Zgodnie natomiast z art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy Pzp, przepisy ustawy stosuje się do udzielania zamówień, których wartość jest równa lub przekracza kwotę 130 tys. zł.

(akta kontroli str. 2438-2457, 3836-3891)

10. W przypadku czterech zamówień w ramach projektu „Stały monitoring wód” skrócono określony w art. 568 § 1 Kodeksu cywilnego okres rękojmi z dwóch lat do 12 miesięcy. Nie było to korzystne dla Instytutu bowiem okres ten był krótszy niż termin osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego projektu (31 grudnia 2024 r.), a także okresu trwałości przedsięwzięcia (tj. 36 miesięcy od daty osiągnięcia efektu rzeczowego).

(akta kontroli str. 2438-2457, 3839-3860, 3866-3891, 3897-3902 i 4410-4487)

11. W latach 2022-2023 nie przestrzegano niektórych wymogów regulaminu zamówień z 2022 r. i z 2023 r., w zakresie sporządzenia i procedowania wniosku o udzielenie zamówienie. Dotyczyło to m.in. zamówienia na najem

średniookresowy pięciu samochodów w latach 2022-2023 (koszt 149,3 tys. zł netto), a także zamówień w ramach projektu „Stały monitoring wód”, tj. m.in.:

- oprogramowanie dla wsparcia systemu monitoringu specjalistycznych stacji kontrolno-pomiarowych (na kwotę 102,0 tys. zł netto),
- obudowy i projektu obudowy do czujników (na kwotę 15,0 tys. zł netto),
- multiparametrycznych mierników (łącznie koszt 117,3 tys. zł netto),
- najmu krótkoterminowego 10 samochodów (łącznie koszt 80,2 tys. zł netto).

(akta kontroli str. 373-378, 529 533, 2438-2469, 3892-3902, 4034-4081, 4573-4577, 4605-4680, 5506-5766, 5825-5948)

12. Nie przestrzegano niektórych wymogów ustawy Pzp, tj. w ramach projektu „Stały monitoring wód”:

- nie wywiązano się z określonego w art. 78 ust. 1 ustawy Pzp obowiązku przechowywania protokołu wraz z załącznikami – dotyczyło to trzech badanych postępowań, tj. nr: 44/2023/PN/MWP, 45/2023/PN/MWP i 46/2023/PN/MWP,
- w jednym przypadku, wbrew dyspozycji art. 226 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy Pzp nie odrzucono oferty wykonawcy (spółki cywilnej) mimo, że w wymaganym terminie oświadczenie, o którym mowa w art. 125 ust. 1 ww. ustawy o niepodleganiu wykluczeniu, spełnianiu warunków udziału w postępowaniu złożone zostało tylko przez jednego z dwóch wspólników tej spółki. W przypadku natomiast spółki cywilnej każdy ze wspólników powinien złożyć takie oświadczenie,
- nie wywiązano się z określonego w art. 265 ust. 1 Pzp obowiązku przekazania nie później niż 30 dni od dnia zakończenia postępowania (zawarcia umowy) do publikacji Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej ogłoszenia o udzieleniu zamówienia. W przypadku dwóch, spośród sześciu badanych zamówień zakończonych zawarciem umowy takiego ogłoszenia nie przekazano, a w pozostałych czterech przekazano je z opóźnieniem wynoszącym od 9 do 48 dni w stosunku do ww. terminu.

(akta kontroli str. 373-378, 469-493, 4082-4170, 4176-4221, 4236-4269, 5131-5137, 5144-5194)

13. Protokoły pięciu postępowań (nr 53/2023/PN/MWP, 58/2023/PN/MWP, 59/2023/PN/MWP, 60/2023/PN/MWP i 61/2023/PN/MWP) sporządzone zostały nierzetelnie i niezgodnie z rozporządzeniem Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii w sprawie protokołów postępowania oraz dokumentacji postępowania o udzielenie zamówienia publicznego z dnia 18 grudnia 2020 r., określającym (§ 1) wzory protokołów postępowania.

(akta kontroli str. 4292-4303, 4366-4377, 4440-4451, 4544-4555, 4557-4569 i 5195-5203)

14. W wyniku opieszałości Instytutu, 25 stacji pomiarowo-kontrolnych (wg stanu na dzień ich instalacji w danej lokalizacji) nie zostało objętych ubezpieczeniem. Było to niezgodne z warunkami określonym w umowie z 5 czerwca 2023 r. dotyczącymi ubezpieczenia sprzętu i infrastruktury projektowej, w tym stacji pomiarowo-kontrolnych. Skutkiem tego Instytut był narażony na brak możliwości skorzystania z ubezpieczenia w przypadku ewentualnej kradzieży lub uszkodzenia sprzętu.

(akta kontroli str. 4700-4732, 4769-4773, 5138-5143)

15. W sprawozdaniu (obejmującym okres od 5 czerwca do 31 grudnia 2023 r.) z realizacji Programu²⁷⁴ za rok 2023, przekazany 29 lutego 2024 r. do Ministra

²⁷⁴ W ramach umowy zawartej 5 czerwca 2023 r. o dofinansowaniu ze środków NFOŚiGW projektu pn. „Stały monitoring wód” w formie dotacji w kwocie 250 mln zł.

Klimatu (zgodnie z Porozumieniem) oraz do Ministra Rolnictwa podano nierzetelne informacje w zakresie stanu zaawansowania realizacji projektu.

(akta kontroli str. 2438-2457, 3500-3503, 3582-3632, 4774-4832, 5118-5125 i 5195-5203)

16. W przypadku 46 stacjonarnych stacji kontrolno-pomiarowych zlokalizowanych na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa pokrytych śródlądowymi wodami powierzchniowymi płynącymi (wg stanu na 8 listopada 2024 r.) nie zawarto z Wodami Polskimi umów użytkowania tych gruntów, co było wymagane art. 261 ust. 2 w zwz. z ust. 1 ustawy prawo wodne.

(akta kontroli str. 5381-5417)

17. Nienależycie realizowano czynności związane z zarządzaniem projektem „Zarybienia oparte na wiedzy”. Ówczesny Dyrektor Instytutu mimo posiadania informacji wskazujących na ryzyko niezrealizowania zakresu i celu projektu, a w konsekwencji konieczności zwrotu uzyskanej dotacji wraz z odsetkami, nie podjął w 2023 r. odpowiednich działań, które pozwoliłyby ograniczyć koszty z tym związane. W umowie o dofinansowanie przyjęto bowiem, że w przypadku nieosiągnięcia celów projektu beneficjent zwraca otrzymaną pomoc finansową w całości (§ 13 ust. 1) wraz z odsetkami naliczonymi jak dla zaległości podatkowych liczonymi od dnia wypłacenia pomocy (§ 13 ust. 3). Kwota zaliczki do zwrotu wyniosła (997,9 tys. zł), zaś kwota odsetek według stanu na 15 listopada 2024 r. to 426,3 tys. zł.

(akta kontroli str. 469-493, 800-811, 2432-2437, 5172-5194, 6057-6338, 8350-8360)

18. Nierzetelnie postępowano w zakresie wykorzystania pojazdów pozyskanych w ramach umów wynajmu samochodów nr ND/0000196/2023 zawartej 12 października 2023 r. Niektóre z tych samochodów były bowiem użytkowane przez osoby, które nie były związane z Instytutem umową o pracę lub inną umową dotyczącą wykonania na jego rzecz zadań. Z tego tytułu w ramach projektu „Stały monitoring wód” IRS-PIB poniósł koszty w kwocie 14,6 tys. zł. W takiej sytuacji wydatek ten nie był zatem gospodarny.

(akta kontroli, str. 373-378, 5062-5071, 5691-5693, 5757-5824)

19. W Instytucie (do 31 grudnia 2023 r.) wystąpiły przypadki nieprzestrzegania wewnętrznych uregulowań polegające na zatrudnieniu osób bez przeprowadzenia otwartego i konkurencyjnego naboru, co było wymagane zapisami regulaminu naboru, ustaleniu w umowach o pracę kwot wynagrodzeń niezgodnych z określonymi w regulaminach wynagradzania, a także zawierania umów o pracę przez niewłaściwy organ, tj. dyrektora RZD w Żabieńcu i Zatorze zamiast dyrektora IRS.

(akta kontroli str. 448-464, 466-493, 525-527, 586-603, 653, 666, 685, 711-715, 2438-2457, 2885-2891, 6029-6033, 6384-6389)

20. Do 31 grudnia 2023 r. w obowiązujących w Instytucie dokumentach wewnętrznych nie uregulowano wysokości wynagrodzeń zasadniczych na stanowiskach dyrektora oraz zastępcy dyrektora RZD w Zatorze, a w konsekwencji o wysokości wynagrodzeń na tych stanowiskach decydował wyłącznie ówczesny Dyrektor Instytutu.

(akta kontroli str. 466-493, 687-715, 5983-6006, 6384-6389)

21. Do 31 grudnia 2023 r. 10 zmian układu zbiorowego zostało wprowadzonych niezgodnie z art. 241⁹ § 1 w związku z art. 77¹ Kodeksu pracy, a także art. 4 ww. układu zbiorowego.

(akta kontroli str. 566-607, 687704, 5949-6006)

22. Zatrudnienie w 2023 r. 17 osób do realizacji projektu „Stały monitoring wód” przez Instytut RZD w Zatorze nie zostało poprzedzone przeprowadzeniem otwartego i konkurencyjnego naboru, mimo wymogu określonego w pkt 2.1 i części B regulaminu naboru.

(akta kontroli str. 469-493, 2432-2437, 2885-2891, 3288-3291, 3966-3989, 5195-5203, 6382-6553, 7777-7791)

23. Przed udzieleniem 4 listopada 2022 r. zamówienia na prowadzenie obsługi księgowo-płacowej RZD w Zatorze nie złożono wniosku o wszczęcie postępowania o udzielenie zamówienia wymaganego § 3 regulaminu zamówień z 2022 r.

(akta kontroli str. 466-493, 711-715, 4052-4063, 6037-6051)

24. W RZD w Zatorze nie uregulowano zasad rozliczania czasu pracy w „zadaniowym systemie pracy”²⁷⁵. W 11 spośród 17 umów o pracę zawartych do 31 grudnia 2023 r. w ramach projektu „Stały monitoring wód” wprowadzono zapisy o „zadaniowym systemie czasu pracy”, przy czym w umowach tych, ani w dokumencie pn. „warunki pracy” nie zawarto postanowień dotyczących sposobu rozliczenia czasu pracy w takim systemie. Zasad tych nie wprowadzono także w regulaminie pracy.

(akta kontroli str. 469-493, 2432-2437, 2885-2891, 3288-3291, 3966-3989, 5195-5203, 6382-6553, 7777-7791, 8094-8110)

25. W latach 2021-2023 ówcześni Dyrektorzy IRS – Anna Wiśniewska i Grzegorz Dietrich przyznali dziewięciu pracownikom Centrali IRS łącznie 12 dodatków do wynagrodzeń, które nie były przewidziane w układzie zbiorowym. Łączna kwota wypłaconych dodatków w tym okresie wyniosła 149,0 tys. zł.

(akta kontroli str. 469-493, 800-811, 6568-6591, 8350-8360)

26. W jednym przypadku, mimo posiadania informacji o możliwości zaistnienia konfliktu interesów, nie podjęto w okresie od 1 lipca 2022 r. do 30 czerwca 2024 r. działań zmierzających do zbadania tej sprawy i ustalenia, czy taki konflikt nie zachodzi.

(akta kontroli str. 494-503, 6592, 6907-6919, 6990-7017)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK negatywnie ocenia zarządzanie objętymi badaniem składnikami majątku Instytutu w okresie objętym kontrolą.

Proces wyboru zarówno lokalizacji nowych nieruchomości określonych we wniosku do Ministra Rolnictwa, jak i wskazanych przez KOWR obiektów stawowych przeprowadzono nierzetelnie. Nie zostały bowiem sporządzone analizy dotyczące m.in. potencjalnych korzyści jakie IRS-PIB mógł uzyskać z tego tytułu, a także skutków, w tym finansowych jakie niosło za sobą przejęcie i użytkowanie tych nieruchomości. Szczególne znaczenie miało to w przypadku obiektu stawowego w Radkowie, który na etapie przejęcia był w złym stanie technicznym i wymagał nakładów finansowych. W 2023 r. na funkcjonowanie nieruchomości Radków o wartości rynkowej 5 039,1 tys. zł wydatkowano 810,1 tys. zł, a przychód wyniósł 38,8 tys. zł. Przejęcie tej nieruchomości było jednym z czynników mających wpływ na wynik finansowy. Za 2023 r. Instytut poniósł stratę w kwocie 5,6 mln zł.

Nieprawidłowo przeprowadzono również proces przygotowania i aplikacji wniosków o rekompensatę wodnośrodowiskową. W odpowiednim czasie nie podjęto bowiem działań, które umożliwiłyby pozyskanie przez Instytut dofinansowania w kwocie

²⁷⁵ Według stanu na 31 grudnia 2023 r.

1 610,8 tys. zł na funkcjonowanie obiektu stawowego w Rykach o wartości rynkowej 9 810,6 tys. zł.

Niecelowe było również zawarcie z Gminą Ryki porozumienia w sprawie stawu Buksa. Instytut zobowiązał się w nim do ustanowienia na rzecz ww. gminy prawa nieodpłatnego użytkowania stawu Buksa w celu wykonania przez tę gminę inwestycji w zakresie sportu i rekreacji. Cel ten jednak nie był zgodny z określonym w umowie przekazania gruntów w Rykach.

NIK negatywnie ocenia także realizację przez Instytut projektu „Stały monitoring wód”. Do końca czerwca 2024 r. funkcjonowało jedynie 46 stacji pomiarowo-kontrolnych spośród 325 (14%) planowanych do uruchomienia do 31 grudnia 2024 r. Pomimo posadowienia ich gruntach pokrytych wodami, stanowiących własność Skarbu Państwa, nie zawarto do 8 listopada 2024 r. z PGW Wody Polskie umów użytkowania tych gruntów, co było wymagane art. 261 ust. 2 w zw. z ust. 1 ustawy prawo wodne.

Nieprawidłowości wystąpiły także w zakresie udzielania objętych badaniem zamówień publicznych w ramach ww. projektu. Dwóch zamówień udzielono bez stosowania Pzp, a w przypadku ośmiu badanych postępowań, nie przestrzegano niektórych wymogów tej ustawy dotyczących dokumentowania postępowania, publikacji ogłoszeń o udzieleniu zamówienia.

3. Kontrola i nadzór nad wykorzystaniem majątku Instytutu.

Opis stanu faktycznego

3.1. W latach 2021-2023 Instytut był ośmiokrotnie kontrolowany przez podmioty zewnętrzne, w tym: przez MRiRW – dwa razy²⁷⁶, Państwową Inspekcję Pracy – trzy razy²⁷⁷ oraz raz przez NIK²⁷⁸ i NFOŚiGW – dwa razy²⁷⁹. Dwie spośród ww. kontroli obejmowały zagadnienia związane z gospodarowaniem mieniem. Była to: kontrola funkcjonowania Instytutu przeprowadzona przez MRiRW oraz kontrola projektu „Stały monitoring wód”²⁸⁰ przeprowadzona przez NFOŚiGW.

(akta kontroli str. 6595-6905)

W Instytucie nie zrealizowano (według stanu na 17 stycznia 2024 r.) niektórych zaleceń pokontrolnych otrzymanych po kontroli funkcjonowania Instytutu w wystąpieniu pokontrolnym MRiRW (wpływ do IRS 17 lutego 2021 r.). Zalecenia te dotyczyły m.in. przestrzegania regulacji wewnętrznych w zakresie postępowań o udzielenie zamówień publicznych, w tym m.in. przygotowywania wniosków o wszczęcie zamówienia, zawierania z kontrahentami umów, dokumentowania szacowania wartości zamówienia, sporządzania protokołów odbioru, przestrzegania zgodności sposobu zapłaty za faktury z umową oraz zapewnienia zabezpieczenia interesów Instytutu w umowach cywilnoprawnych.

(akta kontroli str. 6596-6597, 6627-6662)

W Biuletynie Informacji Publicznej (dalej: BIP) zamieszczonym na internetowej stronie Instytutu (według stanu na 10 stycznia 2024 r.) nie udostępniano informacji o efektach kontroli oraz wystąpieniach i wnioskach podmiotów ją przeprowadzających mimo, że

²⁷⁶ Kontrola realizacji zadań obronnych (przeprowadzona w 2022 r.) oraz kontrola funkcjonowania Instytutu (wszczęta na podstawie art. 36 uoib, a przeprowadzona w latach 2023-2024).

²⁷⁷ Były to: kontrola przestrzegania wybranych przepisów z zakresu prawnej ochrony pracy (przeprowadzona w 2022 r.), kontrola przestrzegania prawa pracy ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązywania stosunku pracy oraz przepisów dotyczących pracy zdalnej (2023 r.) oraz kontrola dotycząca zasad pracy zdalnej (2023 r.).

²⁷⁸ Przeprowadzona w 2023 r. kontrola pn. Planowanie i realizacja monitoringu przyrody.

²⁷⁹ Kontrole projektu „Stały monitoring wód”.

²⁸⁰ W 2024 r. projekt ten kontrolowany był także przez m.in. NFOŚiGW, Centralne Biuro Antykorupcyjne oraz posła na Sejm na podstawie art. 19 ust.1 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. w wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz. U. z 2024 r., poz. 907).

taki wymóg wynikał z art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej²⁸¹.

Na pytanie o przyczyny braku udostępniania ww. informacji Konrad Turkowski, Dyrektor Instytutu zobowiązał się do uzupełnienia tych danych na stronie BIP.

(akta kontroli str. 6900-6905, 7018-7061)

3.2. W okresie objętym kontrolą Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu zatrudnił siedmiu pracowników na stanowiskach pełnomocników (Dyrektora lub Instytutu)²⁸² i ustalił wysokość ich wynagrodzenia.

Byli to:

- pełnomocnik Instytutu ds. kontroli działalności RZD w Żabieńcu, zatrudniony w okresie od 2 maja 2022 r. do 31 lipca 2022 r. oraz od 16 sierpnia 2022 r. do 15 listopada 2022 r. z miejscem wykonywania pracy w RZD w Żabieńcu;
- pełnomocnik Instytutu ds. kontroli działalności RZD w Zatorze, zatrudniony od 9 maja 2022 r. do 31 sierpnia 2023 r., z miejscem wykonywania pracy w RZD w Zatorze;
- pełnomocnik Dyrektora ds. organizacyjno-prawnych związanych z nadaniem Instytutowi Rybactwa Śródlądowego im. S. Sakowicza w Olsztynie statusu Państwowego Instytutu Badawczego (dalej: pełnomocnik ds. PIB), zatrudniony od 1 lipca 2022 r. do 30 czerwca 2024 r., z miejscem wykonywania pracy w Olsztynie, a od 1 maja 2023 r. – w Warszawie, przy ul. Nowogrodzkiej 50;
- pełnomocnik Dyrektora ds. naukowych, badawczych i komercjalizacji wyników badań, zatrudniony na tym stanowisku od 1 lipca 2022 r. (umowa obowiązuje nadal²⁸³), z miejscem wykonywania pracy (do końca 2023 r.) w ZHRJ w Pieczarkach;
- pełnomocnik Dyrektora ds. projektów międzyinstytutowych, zatrudniony od 1 lipca 2022 r. do 31 grudnia 2023 r., z miejscem wykonywania pracy w Żabieńcu;
- pełnomocnik Dyrektora ds. wizerunku i promocji, zatrudniony od 4 lipca 2022 r. (umowa obowiązuje nadal²⁸⁴), z miejscem wykonywania pracy w Olsztynie;
- pełnomocnik Dyrektora ds. projektów i organizacji, zatrudniony od 2 listopada 2022 r. do 31 grudnia 2023 r. z miejscem wykonywania pracy w Żabieńcu.

Działania Grzegorza Dietricha, ówczesnego Dyrektora Instytutu związane z zatrudnianiem pracowników na stanowiskach pełnomocników, co miało miejsce w okresie od maja do listopada 2022 r., nie były zgodne ze Statutem Instytutu oraz wewnętrznymi uregulowaniami Instytutu. Możliwość ustanawiania pełnomocników do realizacji określonych zadań, jak również ustalania zakresu i czasu ich umocowania wprowadzono bowiem w statucie Instytutu (akcie uchwalanym przez radę naukową i zatwierdzanym przez ministra w myśl art. 6 ust. 2 uoib) dopiero od 13 grudnia 2022 r. Ponadto:

- stanowisk pełnomocników nie przewidziano w obowiązującym w ww. okresie regulaminie organizacyjnym²⁸⁵, określającym w myśl art. 6 ust. 4 uoib m.in. strukturę organizacyjną Instytutu, zaś do dnia zakończenia kontroli NIK²⁸⁶ nie wprowadzono zmian w tym zakresie.

²⁸¹ Dz. U. z 2022 r., poz. 902. Dalej: ustawa o dostępie do informacji publicznej.

²⁸² W analizach pominięto pełnomocnika ds. ochrony informacji niejawnych w IRS.

²⁸³ Według stanu na dzień zakończenia kontroli, tj. 29 listopada 2024 r.

²⁸⁴ J.w.

²⁸⁵ Regulamin organizacyjny z 23 marca 2022 r.

²⁸⁶ 29 listopada 2024 r.

- wysokość stawek płacowych dla takich stanowisk pracy nie została określona w układzie zbiorowym, tj. dokumencie zawierającym zasady wynagradzania zatrudnionych w Instytucie pracowników.

Średnie wynagrodzenie pełnomocników w 2022 r. wyniosło 10,4 tys. zł brutto, tj. o 1,4 tys. zł więcej niż średnie wynagrodzenie zastępców dyrektora w tamtym okresie.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu wyjaśnił m.in., że: „w tamtym momencie była potrzeba osób do realizacji m.in. projektów i zarządzania. Pracy było dużo, a ludzi kompetentnych mało.” Odnosząc się natomiast do zatrudnienia tych osób na stanowiskach pełnomocników, które nie były wówczas przewidziane w regulaminie organizacyjnym podał, że zatrudnił ich: „zgodnie z ustawą o instytutach badawczych i Kodeksem pracy”, zaś w kwestii wysokości ich wynagrodzenia wyjaśnił, że ustalił ją: „na podstawie kompetencji pełnomocników i podobnego wynagradzania jak w innych instytutach”.

(akta kontroli str. 28-268, 299-312, 411-464, 469-493, 5983-6006, 6906-6982)

W okresie objętym kontrolą trzech pracowników na stanowiskach pełnomocników zatrudniono na czas określony²⁸⁷, w trybie wskazanym w pkt 3.10 regulaminu naboru. Stanowił on, że przy zatrudnianiu pracowników do zadań doraźnych, krótkotrwałych lub występujących okresowo, wymagających specjalistycznej wiedzy i umiejętności na czas określony nieprzekraczający łącznie dwóch lat nie stosuje się otwartych i konkurencyjnych naborów.

Czterech pełnomocników²⁸⁸ zatrudniono na czas nieokreślony, bez przeprowadzenia otwartych i konkurencyjnych naborów na te stanowiska, wymaganych postanowieniami określonymi w pkt 2.1 i w części B regulaminu naboru. Zgodnie z nimi kandydatów do zatrudnienia wyłania się w otwartym i konkurencyjnym naborze.

Kierownik Działu Personalnego w sprawie przyczyny niezastosowania ww. procedur wyjaśniła, że Dyrektor Instytutu zdecydował o takiej formie zatrudnienia ww. pracowników oraz że nie zna okoliczności ich zatrudnienia. Podała także, że sporządziła tylko jedną umowę o pracę dla pełnomocnika, a pozostałe otrzymała od Dyrektora.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że trzy osoby, które zatrudnił na stanowiska pełnomocników znał wcześniej, trzy z nich polecił mu pełnomocnik ds. PIB, a osobę następnie zatrudnioną na stanowisku pełnomocnika ds. PIB polecił pełnomocnik Dyrektora ds. naukowych, badawczych i komercjalizacji wyników badań.

(akta kontroli str. 494-503, 2885-2891, 6384-6389, 6906-6982, 8094-8096)

Zakresy obowiązków dwóch pełnomocników zawarto w umowach o pracę²⁸⁹. W przypadku pozostałych, jak wyjaśnił Grzegorz Dietrich określono je w pełnomocnictwach, a polecenia wykonania różnych zadań przekazywał pełnomocnikom na bieżąco.

²⁸⁷ Dotyczyło to: umowy z 9 maja 2022 r. z pełnomocnikiem Instytutu ds. kontroli działalności RZD w Zatorze, umów z 4 lipca 2022 r. i z 30 grudnia 2022 r. z pełnomocnikiem Dyrektora ds. wizerunku i promocji, umowy z 28 kwietnia 2022 r. z pełnomocnikiem Instytutu ds. kontroli działalności RZD w Żabieńcu.

²⁸⁸ Dotyczyło to: pełnomocnika Dyrektora ds. projektów i organizacji, zatrudnionego na czas nieokreślony na podstawie umowy o pracę z dnia 2 listopada 2022 r., pełnomocnika Dyrektora ds. projektów międzyinstytutowych, zatrudnionego na czas nieokreślony na podstawie umowy o pracę z dnia 1 lipca 2022 r., pełnomocnika Instytutu ds. kontroli działalności RZD w Zatorze, zatrudnionego na czas nieokreślony na podstawie umowy o pracę z dnia 1 września 2022 r., pełnomocnika ds. PIB, zatrudnionego na czas nieokreślony na podstawie umowy o pracę z dnia 1 lipca 2022 r.

²⁸⁹ Umowa o pracę z 1 lipca 2022 r. zawarta z pełnomocnikiem Dyrektora ds. naukowych, badawczych i komercjalizacji wyników badań oraz umowy o pracę z Pełnomocnikiem Dyrektora ds. wizerunku i promocji (z 4 lipca 2022 r. oraz z 30 grudnia 2022 r.).

Zakresy umocowań określone w pełnomocnictwach i/lub zakresy obowiązków pełnomocników były zbliżone do zadań przypisanych innym pracownikom lub komórkom organizacyjnym w obowiązującym w Instytucie regulaminie organizacyjnym. Dotyczyło to m.in.:

- umocowania pięciu pełnomocników²⁹⁰ do nadzoru nad realizowanymi przez Instytut projektami i/lub do nadzoru nad RZD w Żabieńcu i Zatorze, co w regulaminie organizacyjnym przypisane było stanowisku zastępcy dyrektora ds. rozwoju.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że „na stanowisku zastępcy dyrektora ds. rozwoju był wakat, zaś potrzeby Instytutu związane z nowymi zadaniami wymagały podjęcia natychmiastowych działań”.

- udzielenia pełnomocnikowi ds. projektów i organizacji, pełnomocnictwa do nadzoru i koordynacji nad zamówieniami publicznymi oraz nad wszystkimi projektami prowadzonymi przez Instytut, podczas gdy zadania takie przypisane były do DPiZP.
- zatrudnienia pracownika na stanowisku pełnomocnika Dyrektora ds. wizerunku i promocji z zakresem zadań zbieżnym z przypisanym w regulaminie organizacyjnym Działowi Informacji Naukowej i Promocji (promocja działalności Instytutu).

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu podał, że pełnomocnicy uczestniczyli, m.in. w pracach nad projektami zmian regulaminu organizacyjnego oraz statutu, przygotowaniu i zawarciu siedmiu umów w ramach KPO, porozumieniu pomiędzy MRiRW a MKiŚ, w wygranym przetargu na umowę komercyjną z GIOŚ oraz w negocjacjach i podpisaniu umowy z NFOŚiGW na projekt „Stały monitoring wód”.

(akta kontroli str. 299-312, 411-464, 6906-6989, 7018-7061)

Łączna kwota kosztów poniesionych przez Instytut na zatrudnienie pełnomocników w okresie objętym kontrolą wyniosła 1 289,0 tys. zł, z czego 478,2 tys. zł w 2022 r. (od 1 lipca) oraz 810,8 tys. zł w 2023 r.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że: „Sposób zarządzania przez pełnomocników nie sprawdził się. W wielu firmach to działa, w sektorze publicznym nie był on odpowiedni.”

(akta kontroli str. 494-503, 6970)

3.3. W okresie objętym kontrolą realizację zadań, w tym usługi doradcze i eksperckie, powierzano podmiotom (osobom) zewnętrznym zawierając z nimi umowy cywilnoprawne. Dotyczyły one nie tylko badań naukowych i specjalistycznych analiz, ale także obsługi prawnej, usług informatycznych, doradztwa podatkowego oraz usług aktuarialnych. Osobną grupę stanowiły zamówienia jakich udzielano przy realizacji umów komercyjnych oraz realizacji projektów dofinansowanych ze środków unijnych oraz krajowych.

W latach 2021-2023 zawarto ogółem 497 umów-zleceń i umów o dzieło, z czego: 169 w 2021 r., 139 w 2022 r. i 189 w 2023 r. Wydatki Instytutu z tytułu umów-zleceń i umów o dzieło wyniosły ogółem 5 153,8 tys. zł, z czego: 885,6 tys. zł w 2021 r., 987,7 tys. zł w 2022 r. oraz 3 280,5 tys. zł w 2023 r.

²⁹⁰ Dotyczyło to: pełnomocnika Dyrektora ds. projektów i organizacji, pełnomocnika Dyrektora ds. projektów międzyinstytutowych, pełnomocnika Instytutu ds. kontroli działalności RZD w Zatorze, pełnomocnika Instytutu ds. kontroli działalności RZD w Żabieńcu, pełnomocnika Dyrektora ds. naukowych, badawczych i komercjalizacji wyników badań.

Ponadto w okresie tym Instytut zawarł²⁹¹ 480 umów cywilnoprawnych z podmiotami gospodarczymi (dalej: umowy B2B), z czego: 147 w 2021 r., 202 w 2022 r. oraz 131 w 2023 r.

(akta kontroli str. 7083-7166, 7814-7859)

W latach 2021-2023 zasady wyboru wykonawców zamówień realizowanych na rzecz Instytutu, w tym współdziałających na podstawie umów cywilnoprawnych, określono w wewnętrznych regulaminach udzielania zamówień. Zasady i tryb przygotowania umów oraz prowadzenia rejestrów i zbiorów umów wprowadzono zarządzeniem Dyrektora IRS z 4 listopada 2004 r.

(akta kontroli str. 4034-4081, 7066-7082)

3.3.1. Do 31 grudnia 2023 r., w związku z realizacją projektu „Stały monitoring wód” IRS RZD w Żabieńcu zawarł 58 umów-zleceń z 49 osobami na okres od 1 miesiąca do 53,5 miesięcy (do końca 2027 r.). Były to:

- dwa kontrakty menedżerskie - na pełnienie funkcji kierownika oraz zastępcy kierownika projektu (umowy te podpisano z pracownikami zatrudnionymi już na podstawie umów o pracę w Instytucie, tj. odpowiednio z: pełnomocnikiem ds. PIB²⁹² oraz dyrektorem RZD w Żabieńcu²⁹³).
- 56 umów-zleceń z 47 osobami, których przedmiotem było m.in.:
 - tworzenie wytycznych metodycznych na potrzeby projektu (cztery zespoły metodyczne) – 24 umowy z 24 osobami,
 - prowadzenie finansów i księgowości w ramach projektu - 11 umów z pięcioma osobami,
 - usługi informatyczne (różnego rodzaju) – sześć umów z sześcioma osobami,
 - zamówienia publiczne – cztery umowy z czterema osobami, w tym jedna dotycząca m.in. monitoringu rynku urządzeń pomiarowych, analizy techniczno-ekonomicznej możliwości i opłacalności zastosowania urządzeń pomiarowych oraz udział w przygotowaniu specyfikacji zamówienia publicznego na dostawę i montaż tych urządzeń;
 - inne zadania związane z funkcjonowaniem biura projektu (m.in. przygotowanie regulaminów projektu, kontrola wewnętrzna, organizacja biura w Warszawie i biur terenowych, marketing i promocja, rekrutacja pracowników) – osiem umów z siedmioma osobami,
 - wizje lokalne i montaż punktów kontrolno-pomiarowych – trzy umowy z dwoma osobami.

W 46 przypadkach osobą reprezentującą IRS w umowie był ówczesny Dyrektor Instytutu, w pozostałych²⁹⁴ – ówczesny Dyrektor RZD w Żabieńcu.

(akta kontroli str. 7153-7161, 7222-7775)

Siedem²⁹⁵ z ww. 58 umów-zleceń w ramach realizacji projektu „Stały monitoring wód” zawarto z pracownikami IRS (Centrali). Było to niezgodne z obowiązującymi w Instytucie regulacjami dotyczącymi rozliczania wynagrodzenia w projektach określonymi w układzie zbiorowym. Przewidywały one zwiększenie wynagrodzenia za

²⁹¹ Według danych z rejestrów umów prowadzonych w Instytucie i RZD w Zatorze oraz danych przekazanych przez RZD w Żabieńcu.

²⁹² Zatrudniony w Centrali IRS.

²⁹³ Zatrudniony w IRS RZD w Żabieńcu.

²⁹⁴ Były to umowy: UC 9/2023 na wykonanie pomiarów ręcznych, UC 17b/2023 i UC 5b/2023 na przygotowanie faktur do projektu, na planowanie finansowe (UC 6/2023, UC 7/2023, UC 10/2023), na obsługę finansową oraz na kompleksowe sprzątanie obiektu na Nowogrodzkiej.

²⁹⁵ UC 33/2023, UC 48/2023, UC 35/2023, UC 55/2023, UC 50 /2023, UC 19/2023 oraz kontrakt menadżerski.

umowę o pracę osób zaangażowanych w realizację projektów poprzez kalkulację wynagrodzenia godzinowego po zwiększonej stawce²⁹⁶.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, że zdano sobie sprawę, że trzeba to zmienić, zwłaszcza w odniesieniu do osób tworzących metodyki.

(akta kontroli str. 469-493, 5983-6006, 7153-7195)

Przed zawarciem przez IRS RZD w Żabieńcu 45²⁹⁷ umów-zleceń w ramach projektu „Stały monitoring wód” nie sporządzono wniosków o udzielenie zamówienia (w żadnym z przypadków nie określono i nie opisano przedmiotu zamówienia, ani nie udokumentowano ustalania szacunkowej wartości zamówienia), co było wymagane zapisami obowiązującego regulaminu udzielania zamówień dla każdego zamówienia realizowanego w IRS.²⁹⁸

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, że był informowany, że można w ten sposób zawierać umowy oraz że był to czas, gdy rozpadał się dział zamówień publicznych w Instytucie. Nie wiedział, kto się zajmował tymi zamówieniami.

Były Dyrektor RZD w Żabieńcu pytany o okoliczności zawarcia ww. umów-zleceń zeznał, że: „taka była decyzja Dyrektora, który odpowiadał za cały Instytut i nie dyskutowałem z tym”.

(akta kontroli str. 469-493, 636-643, 5527-5550, 7062-7065, 7159-7166, 7776-7813, 8376-8378)

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor Instytutu 14 lipca 2023 r. udzielił zamówień na realizację usługi polegającej na pełnieniu funkcji kierownika oraz zastępcy kierownika projektu „Stały monitoring wód” bez zastosowania ustawy Pzp, pomimo że w każdym z tych zamówień łączna kwota, którą otrzymałby wykonawca przy uwzględnieniu okresu jej obowiązywania i wysokości wynagrodzenia miesięcznego przekroczyła 130 tys. zł (było to odpowiednio: 1 498,0 tys. zł i 1 391,0 tys. zł)²⁹⁹. Zgodnie natomiast z art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy Pzp, przepisy ustawy stosuje się do udzielania zamówień, których wartość jest równa lub przekracza kwotę 130 tys. zł. Z osobami tymi zawarto umowy cywilnoprawne pn. „kontrakty menedżerskie”.³⁰⁰ Zeznały one zgodnie, że zawarcie tych umów nie było poprzedzone zamówieniem publicznym oraz że była to propozycja ww. dyrektora.

(akta kontroli str. 5527-5550, 7062-7065, 7153-7161, 7222-7469, 7776-7813, 8376-8378)

W 14 przypadkach³⁰¹, wyboru wykonawców usług w ramach realizacji projektu „Stały monitoring wód”, z którymi zawarto umowy-zlecenia o wartości od 30 tys. zł do 130 tys. zł, dokonano bez zachowania zasad określonych w regulaminie udzielania zamówień o wartości³⁰² nie przekraczającej kwoty 130 tys. zł wprowadzonym zarządzeniem Dyrektora Instytutu z dnia 30 marca 2023 r. Polegały one: w przypadku zamówień o wartości od 30 tys. zł do 50 tys. zł na obowiązku przeprowadzeniu rozeznania rynku, a w przypadku zamówień o wartości powyżej 50 tys. zł do 130 tys. zł - zapytaniu ofertowym.

²⁹⁶ Zgodnie z regulacjami określonymi w art. 14 układu zbiorowego rozliczenie pracy pracowników w projektach następowało poprzez zastąpienie godzin w ramach wynagrodzenia zasadniczego przez godziny przepracowane w danym miesiącu w projekcie (według ustalonych stawek), wskutek czego wynagrodzenie zasadnicze ulegało odpowiedniemu obniżeniu.

²⁹⁷ Zawartymi z osobami niebędącymi pracownikami Instytutu ani RZD-ów.

²⁹⁸ Łączna kwota poniesionych kosztów z tytułu realizacji ww. umów w 2023 r. – 1 401,5 tys. zł.

²⁹⁹ Umowy te aneksowano skracając okres realizacji usługi. Łączna kwota, którą otrzymałby wykonawca przy uwzględnieniu okresu jej obowiązywania i wysokości wynagrodzenia miesięcznego po aneksie wynosiła odpowiednio: 126,0 tys. zł oraz 117,0 tys. zł.

³⁰⁰ Łączna kwota poniesionych kosztów z tytułu realizacji ww. umów w 2023 r. – 264,2 tys. zł.

³⁰¹ Łączna kwota poniesionych kosztów z tytułu realizacji ww. umów w 2023 r. – 656,2 tys. zł.

³⁰² Łączna kwota, którą otrzymałby wykonawca przy uwzględnieniu okresu obowiązywania umowy i wysokości wynagrodzenia miesięcznego.

Dotyczyło to umów, których przedmiotem było m.in.:

- prowadzenie m.in. zamówień publicznych – trzy umowy³⁰³ zawarte na kwotę większą niż 30 tys. zł (43,6 tys. zł – po aneksie 33,3 tys. zł, 43 tys. zł, 34,6 tys. zł – po aneksie 24,3 tys. zł);
- usługi informatyczne (różnego rodzaju) - pięć umów³⁰⁴ zawarto na kwotę większą niż 30 tys. zł (91,2 tys. zł – po aneksie wartość zmniejszona do 72,6 tys. zł, 40 tys. zł, 43,2 tys. zł, 54,4 tys. zł, 45 tys. zł);
- organizacja biur³⁰⁵ – wartość umowy wyniosła 45,6 tys. zł, 36,3 tys. zł po aneksie;
- koordynacja przygotowania od strony finansowo-księgowej dokumentów związanych z rozliczeniami finansowymi projektu, w tym wniosków o płatność³⁰⁶ – 34,5 tys. zł, po aneksie 27,8 tys. zł;
- prowadzenie marketingu i promocji³⁰⁷ (57,4 tys. zł, 42,7 tys. zł po aneksie);
- przygotowanie regulaminów i regulacji wewnętrznych – jedna umowa³⁰⁸ (obejmująca także audyt i kontrolę zgodności z prawem działań w ramach projektu) na kwotę 93,6 tys. zł (74,5 tys. zł po aneksie), druga³⁰⁹ - 37,3 tys. zł (15,6 tys. zł po aneksie);
- koordynacja tworzenia biur i logistyka zakupów – umowa³¹⁰ na kwotę 43,7 tys. zł, 35 tys. zł po aneksie.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że był przekonany, że jest to realizowane zgodnie z ustawą o zamówieniach publicznych.

(akta kontroli str. 469-493, 4034-4081, 5527-5550, 7061-7065, 7153-7161, 7222-7775, 8376-8378)

Analiza 15³¹¹ spośród 58 umów-zleceń zawartych przez IRS RZD w Żabieńcu w 2023 r. w związku z realizacją projektu „Stały monitoring wód” wykazała, że w umowach tych nie zabezpieczono w sposób należyty interesów Instytutu. Nie zawarto w nich bowiem postanowień dotyczących sposobu weryfikacji realizacji zlecenia, pozwalających potwierdzić, czy, kiedy i w jaki sposób (zgodny z umową) zlecenie zostało wykonane. Przy czym w Instytucie nie posiadano (według stanu na 14 maja 2024 r.) dokumentacji potwierdzającej dokonywanie takiej weryfikacji.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu w kwestii braku określenia metod rozliczenia wykonania przedmiotu zamówienia w umowach-zleceniach zeznał, że polegał na zespole pracowniczym i na kancelariach.

Były Dyrektor RZD w Żabieńcu zeznał m.in., że w dużej mierze sam zajmował się przygotowaniem tych umów, ale przekazał projekt ww. umowy do konsultacji m.in. do kancelarii prawnej. Sposób procedowania z umowami-zleceniami był taki, że osoba odpowiedzialna za kadry w RZD w Żabieńcu drukowała rachunki i robiła listę płac, którą przekazywano do ówczesnego kierownika projektu do zaakceptowania, księgowa anonimizowała tę listę i sporządzała notę księgową obciążającą IRS. Przekazywała notę wraz z zanonimizowaną listą rachunków i listą płac do Głównej

³⁰³ Umowy nr UC 21/2023, UC 50/2023, UC 28/2023.

³⁰⁴ Umowy nr UC 19/2023, UC 52/2023, UC 31/2023, UC 22/2023, UC 23/2023.

³⁰⁵ Umowa nr UC 14/2023.

³⁰⁶ Umowa nr UC 13/2023.

³⁰⁷ Umowa nr UC 24/2023.

³⁰⁸ Umowa nr UC 20/2023.

³⁰⁹ Umowa nr UC 30/2023.

³¹⁰ Umowa nr UC 21/2023.

³¹¹ Umowy: UC 30/2023 z 29.09.2023 r., UC 22/2023 z 22.08.2023 r., UC 39/2023 z 02.10.2023 r., UC 21/2023 z 22.08.2023 r., UC 12/2023 z 14.07.2023 r., UC 19/2023 z 01.08.2023 r., UC 24/2023 z 01.09.2023 r., UC 46/2023 z 02.10.2023 r., UC 25/2023 z 01.09.2023 r., UC 43/2023 z 02.10.2023 r., UC 14/2023 z 20.07.2023 r., UC 54/2023 z 31.10.2023 r., UC 20/2023 z 01.08.2023 r., UC 32/2023 z 29.09.2023 r., UC 28/2023 z 01.09.2023 r.

Księgowej Instytutu. Po nocy dokonywano przelewu z konta zaliczkowego projektu, a następnie realizowano wypłatę zleceniobiorcom.

Osoba odpowiedzialna za kadry w RZD w Żabieńcu podała m.in., że co miesiąc sporządzała te rachunki i listę płac. Wszystkie osoby, które miały umowy, dostawały co do zasady wypłatę. Wyjaśniła, że jej wiedza i rola kończyła się na etapie zrobienia listy rachunków.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, że Główniej księgowej Instytutu udostępniano zanonimizowane listy rachunków do umów-zleceń zawartych w RZD w Żabieńcu, bo wynikało to z opinii prawnej dotyczącej RODO, którą posiadali pełnomocnik ds. PIB oraz były Dyrektor RZD w Żabieńcu.

Kierownik projektu do 30 listopada 2023 r.³¹² zatwierdzający pod względem merytorycznym prawidłowość poniesienia wydatków z ww. umów zeznał, że nie pamięta, na podstawie jakich dokumentów ją potwierdzał.

(akta kontroli str. 636-643, 2458-2469, 2849-2853, 7018-7065, 7196-7460, 7222-7469, 7776-7813, 7795-7859, 8163-8182)

3.3.2. W latach 2021-2023 wydatki Instytutu na usługi prawne na podstawie umów B2B wyniosły 443,4 tys. zł, w tym: 58,6 tys. zł³¹³ w 2021 r., 143,8 tys. zł³¹⁴ w 2022 r., 240,9 tys. zł³¹⁵ w 2023 r. W okresie tym zawarto ogółem pięć umów na usługi prawne, z czego: jedną w 2021 r. oraz cztery w 2022 r.

Analiza dokumentacji zamówień, w wyniku których w 2022 r. zawarto cztery³¹⁶ umowy na obsługę prawną Instytutu wykazała m.in., że:

- W jednym przypadku³¹⁷ wyboru wykonawcy dokonano w sposób konkurencyjny, w trybie zapytania ofertowego.
- Zakres zleconych usług prawnych w każdej z badanych umów był szerszy niż zakres określony w art. 11 ust. 1 pkt 2 uPzp ³¹⁸, w przypadku którego nie stosuje się przepisów ustawy Pzp.

W trzech przypadkach (spośród ww. czterech), zamówienia te nie zostały poprzedzone złożeniem wniosków o wszczęcie zamówienia publicznego do Działu Projektów i Zamówień Publicznych w celu uzyskania akceptacji tego wniosku przez administrację IRS, co było wymagane § 3 ust. 1 regulaminu zamówień z 2022 r. Nie posiadano dowodów (według stanu na 26 czerwca 2024 r.), z których wynikałoby, że dokonano szacowania wartości tych zamówień, umożliwiających ustalenie, czy w przypadku ww. zamówień należało zastosować ustawę Pzp czy też wewnętrzne uregulowania.

Były to zamówienia:

- Dwa udzielone jednej kancelarii, przez Instytut (umowa z 1 sierpnia 2022 r. na czas nieokreślony z miesięcznym wynagrodzeniem ryczałtowym) oraz przez Instytut RZD w Zatorze (umowa z 1 września 2022 r. na czas nieokreślony z miesięcznym wynagrodzeniem ryczałtowym).

³¹² Kierownik projektu na podstawie kontraktu menadżerskiego od 14 lipca do 30 listopada 2023 r. oraz zastępca kierownika projektu od 1 grudnia 2023 r.

³¹³ Z czego: 55,2 tys. zł – Centrala IRS, 3,5 tys. zł – RZD w Żabieńcu.

³¹⁴ Z czego: 111,9 tys. zł – Centrala IRS, 4,2 tys. zł – RZD w Żabieńcu oraz 27,8 tys. zł – RZD w Zatorze.

³¹⁵ Z czego: 181,9 tys. zł – Centrala IRS, 59,0 tys. zł – RZD w Zatorze.

³¹⁶ Cztery umowy: umowa z 2 maja 2022 r., dwie umowy z jedną z kancelarii z 1 sierpnia 2022 r. oraz z dnia 1 września 2022 r., umowa z 11 lipca 2022 r.

³¹⁷ Umowa z 2 maja 2022 r.

³¹⁸ Tj. m.in. w zakresie zastępstwa procesowego lub doradztwa prawnego w zakresie przygotowania postępowań lub gdy zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, że sprawa, której dotyczy to doradztwo, stanie się przedmiotem tych postępowań.

Na realizację ww. umów w latach 2022-2024³¹⁹ wydatkowano 300,1 tys. zł. Obie umowy zostały wypowiedziane przez ww. kancelarię, zaś rozwiązane ich nastąpiło odpowiednio: 31 marca 2024 r. oraz 30 września 2024 r.

- udzielone przez Instytut RZD w Zatorze (umowa z 11 listopada 2022 r. na czas nieokreślony na „prowadzenie stałej i kompleksowej obsługi prawnej”, w umowie tej określono stawkę godzinową bez wskazania liczby godzin w miesiącu).

Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS zeznał m.in., że w tamtym czasie była potrzeba szybkich kontropinii prawnych i stałej współpracy z biurem prawnym, które reaguje szybko. Przy dużej ilości opinii prawnych potrzebnych do codziennego funkcjonowania było to nieodzowne. Głównym powodem zatrudnienia kolejnej kancelarii był projekt „Zarybienia oparte na wiedzy”. Podał także, że szczegółów dotyczących zamówienia nie pamięta, a kancelarię, z którą zawarł umowę 1 sierpnia 2022 r. polecił mu pełnomocnik ds. PIB.

Pracownik DPIZP zeznała m.in., że zamówienie na obsługę prawną Instytutu, w wyniku którego podpisano umowę z ww. kancelarią nie zostało do niej zgłoszone. Wyjaśniła, że zamówienie odbyło się bez jej wiedzy i Dyrektor Grzegorz Dietrich poinformował ją, że Instytut ma nową kancelarię.

Ówczesny Dyrektor RZD w Zatorze wyjaśnił, że umowę 1 września 2023 r. „podpisałem z uwagi na wyraźne polecenie Dyrekcji IRS (nie pamiętam, czy bezpośrednio, czy poprzez któregoś z pełnomocników pana Dyrektora IRS) podpisania takiej umowy z tą konkretną kancelarią”. Wyjaśnił, że umowę z kolejną kancelarią³²⁰ zawarł z konieczności obsługi prawnej RZD, natomiast obsługa ta polegała na zleceniach bez stałych opłat i korzystał z niej sporadycznie. Wybór wykonawcy został dokonany z wolnej ręki.

(akta kontroli str. 469-493, 711-715, 4034-4081, 5172-5194, 7860-8045)

3.3.3. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS zlecił w 2022 r. opracowanie audytu organizacyjno-personalnego oraz jako „następny krok”³²¹ przeprowadzenie szkolenia z zakresu budowania misji, wizji i strategii organizacji osobie prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą. Wykonanie zamówienia rozpoczęło 4 maja 2022 r.

Instytut dokonał zapłaty³²² czterech faktur na łączną kwotę 57,0 tys. zł netto (70,1 tys. brutto), z czego:

- dwóch³²³ za „przeprowadzenie audytu organizacyjno-personalnego pracowników IRS w celu zaproponowania zmian w Instytucie” na łączną kwotę 30 tys. zł netto,
- dwóch³²⁴ za „przeprowadzenie szkolenia z zakresu budowania misji, wizji i strategii organizacji w IRS” na łączną kwotę 27 tys. zł netto.

Osobą, która zatwierdziła ww. faktury pod względem merytorycznym był Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS.

Podczas realizacji zamówienia wykonawca m.in. przeprowadził wywiady z pracownikami IRS i dokonał analizy ich potencjału, a następnie przygotował dla nich ankietę mającą na celu wspólne zdefiniowanie wizji, misji i strategii organizacji. Według stanu na dzień 31 października 2024 r. w Dziale Personalnym nie posiadano dokumentacji ww. szkolenia ani informacji, kiedy takie szkolenie się odbyło i którzy

³¹⁹ Do 29 listopada 2024 r.

³²⁰ Mariusz Orliński, Robert Wtorek Kancelaria Adwokatów i Radców prawnych Spółka partnerska.

³²¹ W brzmieniu z pisma z 15 czerwca 2022 r. skierowanego przez Dyrektora IRS do pracowników z informacją o przystąpieniu do „następnego kroku”, tj. do wypełnienia ankiety mającej na celu wspólne zdefiniowanie wizji, misji i strategii organizacji.

³²² Płatności za ww. faktury dokonano odpowiednio: 18 maja 2022 r., 20 maja 2022 r., 7 czerwca 2022 r. oraz 13 lipca 2022 r.

³²³ Faktury VAT nr 11/2022 z 15 maja 2022 r. oraz 12/2022 z 18 maja 2022 r.

³²⁴ Faktury VAT nr 15/2022 z 2 czerwca 2022 r. oraz 20/2022 z 7 lipca 2022 r.

pracownicy brali w nim udział. Grzegorz Dietrich, ówczesny Dyrektor IRS zeznał, że nie pamięta, czy poza nim ktoś jeszcze brał udział w tym szkoleniu.

W ramach zamówienia powstał dokument z 12 lipca 2022 r. zawierający podsumowanie wyników audytu organizacyjno-personalnego wraz z określeniem misji, wizji i strategii IRS. Wskazano w nim m.in. termin realizacji (4 maja – 9 lipca 2022 r.), cel (pomoc Dyrektorowi Instytutu w analizie zasobów organizacji, ich aktualnemu wykorzystaniu, w celu zaproponowania zmian strategicznych), misję, wizję, zasady strategiczne oraz sugestie.

Zamówienia tego udzielono z pominięciem wewnętrznych zasad dotyczących zamówień publicznych, określonych w obowiązującym w tym okresie regulaminie ich udzielania (z 16 lutego 2016 r.). I tak:

- nie udokumentowano szacowania wartości tego zamówienia i nie złożono formularza zamówienia, wymaganego postanowieniami § 3 ust. 2 ww. regulaminu,
- nie zachowano konkurencyjnego trybu wyboru wykonawcy wymaganego dla zamówień o wartości większej niż 10 tys. zł,
- nie zawarto pisemnej umowy z wykonawcą, do czego obligowały zapisy § 8 ust. 1 regulaminu, a odbioru prac nie potwierdzono protokołem odbioru, wbrew postanowieniom § 8 ust. 8 regulaminu.

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor IRS wyjaśnił m.in., że przeprowadzony w Instytucie audyt osobowy w 2022 r. stanowił aktualizację audytu przeprowadzonego w 2015 r., kiedy w drodze konkursowej został wybrany i powołany po raz pierwszy do pełnienia funkcji Dyrektora Instytutu. Podał, że w 2022 r. także zlecił taki bilans otwarcia, ale nie pamięta okoliczności tego zlecenia. Zeznał, że: „jest zdziwiony, że nie ma dokumentacji tego zamówienia oraz że nie dotrzymano w tym przypadku procedur”. Wskazał, że mógł tym się zajmować pracownik działu zamówień.

Ww. pracownik zeznał, że nie wie, kto zajmował się tym zamówieniem ani na jakiej zasadzie został zatrudniony wykonawca, bo wniosek o wszczęcie takiego postępowania nie wpłynął do działu zamówień.

Odnośnie sposobu wykorzystania efektów zlecenia Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu zeznał, że dzięki wynikom tego audytu „posiadał informację o poszczególnych pracownikach i ich potencjale, co wykorzystał przy dokonaniu rozsad na stanowiskach pracowniczych i kierowników, jak również przy tworzeniu projektów nowych regulaminów itp.”

(akta kontroli str. 4034-4081, 5172-5194, 8046-8110)

3.4. W latach 2021-2023 w Instytucie kontrolę wewnętrzną w zakresie gospodarowania majątkiem, według wyjaśnień Dyrektora IRS oraz Dyrektorów RZD-ów, prowadzono w formie inwentaryzacji. Nie odnotowano przypadków prowadzenia kontroli instytucjonalnej³²⁵ w tym zakresie.

W okresie objętym kontrolą, mimo że Instytut nie był zaliczany do jednostek sektora finansów publicznych, obowiązywał Regulamin kontroli zarządczej³²⁶ określający sposób organizacji i zasady prowadzenia systemu kontroli zarządczej w IRS. Zastępca dyrektora ds. naukowych, wskazana w ww. zarządzeniu jako koordynator prac związanych z bieżącym funkcjonowaniem ww. systemu w Instytucie, podała, że nie zapoznano jej z tym regulaminem i dotarła do niego dopiero w trakcie niniejszej kontroli NIK. Wyjaśniła, że ministerstwo nadzorujące (MRiRW) nie wymagało takich dokumentów, ale uważało, że to „dobra praktyka”.

(akta kontroli str. 2432-2437, 8111-8261, 8361-8375)

³²⁵ Czynności kontroli, które wykonywane są przez upoważnionego pracownika, zespół ludzki lub specjalnie wyodrębnioną w strukturze organizacyjnej komórkę kontrolną.

³²⁶ Wprowadzony zarządzeniem 31/2017 z 1 grudnia 2017 r. Dyrektora IRS w sprawie Regulaminu Kontroli Zarządczej w Instytucie.

W Instytucie w latach 2021-2023 nie opracowano i nie wprowadzono do stosowania zasad przekazywania pracownikom regulacji wewnętrznych dotyczących funkcjonowania IRS. Stwierdzono, że miały miejsce sytuacje, w których niektórzy pracownicy nie mieli wiedzy o obowiązujących przepisach wewnętrznych. Przykładowo:

- Dopiero w trakcie kontroli NIK, tj. w grudniu 2023 r., pracownicy RZD w Żabieńcu otrzymali informację o obowiązującej w IRS-PIB instrukcji inwentaryzacji, zawierającej m.in. wzory arkuszy spisowych i określającej tryb prowadzenia inwentaryzacji.
- Główna księgowa Instytutu nie została poinformowana w 2023 r. o treści wydanych w listopadzie 2023 r. zarządzeniach³²⁷ Dyrektora IRS dotyczących realizacji projektu „Stały monitoring wód”, mimo że odpowiadała za zatwierdzanie wydatków ponoszonych w ramach ww. projektu. Główna księgowa Instytutu wyjaśniła m.in., że wnioskowała o zapoznanie się z tymi dokumentami oraz że Dyrektor Instytutu odpowiedział, że nie jest to potrzebne do wykonywania jej pracy.
- W związku z prowadzonymi w Instytucie w ramach projektu „Stały monitoring wód” zamówieniami publicznymi stwierdzono przypadki, w których członkowie komisji przetargowej nie zostali poinformowani, że zostali do takiej komisji powołani zarządzeniem Dyrektora IRS³²⁸ (co opisano w obszarze II niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

Grzegorz Dietrich, były Dyrektor Instytutu w sprawie nieopracowania i niewdrożenia systemu informowania pracowników o regulacjach wewnętrznych zeznał, że było to jego niedopatrzenie.

Zastępca dyrektora ds. naukowych wyjaśniła m.in., że „nie mamy elektronicznej bazy aktów ani regulacji wewnętrznych. Pracownicy mogą zgłosić się do sekretariatu i pan dyrektor ma prawo udostępnić swoje zarządzenia. Na stronie internetowej nie mamy takich informacji, bo stan techniczny serwerowni i jej pojemność nie pozwala na unowocześnienie tej strony. Zamierzamy uruchomić nową stronę, własnym zasobem ludzkim.”

(akta kontroli str. 469-493, 2432-2437, 1241-1251, 1258-1266)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Biuletynie Informacji Publicznej zamieszczonym na internetowej stronie Instytutu (według stanu na 10 stycznia 2024 r.) nie udostępniano informacji o efektach kontroli oraz wystąpieniach i wnioskach podmiotów ją przeprowadzających mimo, że taki wymóg wynikał z art. 8 ust. 3 ustawy o dostępie do informacji publicznej.

(akta kontroli str. 6900-6905, 7018-7061)

2. Działania Grzegorza Dietricha, ówczesnego Dyrektora Instytutu związane z zatrudnianiem pracowników na stanowiskach pełnomocników, co miało miejsce w okresie od maja do listopada 2022 r., nie były prawidłowe. Możliwość ustanawiania pełnomocników do realizacji określonych zadań przewidziano bowiem w statucie Instytutu obowiązującym od 13 grudnia 2022 r., zaś

³²⁷ Były to zarządzenia Dyrektora IRS-PIB z 27 listopada 2023 r.: nr 60 w sprawie określenia sposobu i miejsca przechowywania dokumentacji dotyczącej projektu, nr 61 w sprawie powierzenia RZD w Zatorze wykonywania czynności z zakresu prawa pracy w zakresie realizacji projektu, nr 62 w sprawie wprowadzenia regulaminu organizacyjnego projektu.

³²⁸ Zarządzenie nr DYR.021-51/2023 Dyrektora IRS z dnia 20 października 2023 r. w sprawie powołania komisji przetargowej na potrzeby realizacji postępowań o udzielenie zamówienia publicznego realizowanych w ramach projektu.

pełnomocników tych zatrudniono przed tym terminem. Ponadto stanowisk pełnomocników nie przewidziano także w obowiązującym w ww. okresie regulaminie organizacyjnym, a wysokości stawek płacowych dla tych stanowisk pracy nie określono w układzie zbiorowym.

(akta kontroli str. 28-268, 299-312, 411-464, 469-493, 5983-6006, 6906-6982)

3. Czterech pełnomocników³²⁹ zatrudniono na czas nieokreślony, bez uprzedniego przeprowadzenia otwartych i konkurencyjnych naborów na te stanowiska, wymaganych postanowieniami pkt 2.1 i części B regulaminu naboru, zgodnie z którymi kandydatów do zatrudnienia wylania się w otwartym i konkurencyjnym naborze.

(akta kontroli str. 494-503, 2885-2891, 6384-6389, 6906-6982, 8094-8096)

4. Zawarcie przez IRS RZD w Żabieńcu 47³³⁰ umów-zleceń w ramach projektu „Stały monitoring wód” nie zostało poprzedzone sporządzeniem wniosków o udzielenie zamówienia (w żadnym z przypadków nie określono i nie opisano przedmiotu zamówienia, nie udokumentowano ustalania szacunkowej wartości zamówienia), mimo wymogów regulaminu udzielania zamówień.

(akta kontroli str. 469-493, 636-643, 5527-5550, 7062-7065, 7159-7166, 7776-7813)

5. Udzielenie przez ówczesnego Dyrektora Instytutu 14 lipca 2023 r. zamówień na realizację usługi polegającej na pełnieniu funkcji kierownika oraz zastępcy kierownika projektu „Stały monitoring wód” bez zastosowania ustawy Pzp, pomimo że w każdym z tych zamówień łączna kwota, którą otrzymałby wykonawca przy uwzględnieniu okresu jej obowiązywania i wysokości wynagrodzenia miesięcznego przekroczyłaby 130 tys. zł (było to odpowiednio: 1 498,0 tys. zł i 1 391,0 tys. zł)³³¹. Zgodnie natomiast z art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy Pzp, przepisy ustawy stosuje się do udzielania zamówień, których wartość jest równa lub przekracza kwotę 130 tys. zł.

(akta kontroli str. 5527-5550, 7062-7065, 7153-7161, 7222-7469, 7776-7813)

6. W 14 przypadkach, wyboru wykonawców usług w ramach realizacji projektu „Stały monitoring wód”, z którymi zawarto umowy-zlecenia o wartości³³² od 30 tys. zł do 130 tys. zł, dokonano bez zachowania zasad określonych w regulaminie udzielania zamówień. Polegały one: w przypadku zamówień o wartości od 30 tys. zł do 50 tys. zł na obowiązku przeprowadzeniu rozeznania rynku, a w przypadku zamówień o wartości powyżej 50 tys. zł do 130 tys. zł - zapytaniu ofertowym.

(akta kontroli str. 469-493, 4034-4081, 5527-5550, 7061-7065, 7153-7161, 7222-7775)

7. W 15 (100% badanych) umowach-zleceniach zawartych przez IRS RZD w Żabieńcu w 2023 r. w związku z realizacją projektu „Stały monitoring wód” nie zabezpieczono w sposób należyty interesów Instytutu. Nie zawarto w nich bowiem postanowień dotyczących sposobu weryfikacji realizacji zlecenia, pozwalających potwierdzić, czy, kiedy i w jaki sposób (zgodny z umową) zlecenie

³²⁹ Dotyczyło to: pełnomocnika Dyrektora ds. projektów i organizacji, pełnomocnika Dyrektora ds. projektów międzyinstytutowych, pełnomocnika Instytutu ds. kontroli działalności RZD w Zatorze, pełnomocnika ds. PIB.

³³⁰ Zawartymi z osobami niebędącymi pracownikami Instytutu ani RZD-ów.

³³¹ Umowy te aneksowano skracając okres realizacji usługi. Łączna kwota, którą otrzymałby wykonawca przy uwzględnieniu okresu jej obowiązywania i wysokości wynagrodzenia miesięcznego po aneksie wynosiła odpowiednio: 126,0 tys. zł oraz 117,0 tys. zł.

³³² Łączna kwota, którą otrzymałby wykonawca przy uwzględnieniu okresu obowiązywania umowy i wysokości wynagrodzenia miesięcznego.

zostało wykonane. Przy czym w Instytucie nie posiadano (według stanu na 14 maja 2024 r.) dokumentacji potwierdzającej dokonywanie takiej weryfikacji.
(akta kontroli str. 636-643, 2458-2469, 2849-2853, 7018-7065, 7196-7460, 7222-7469, 7776-7813, 7795-7859, 8163-8182)

8. W 2022 r. w trzech przypadkach (spośród czterech badanych) zamówienia na usługi prawne nie zostały poprzedzone złożeniem wniosków o wszczęcie zamówienia publicznego do DPiZP w celu uzyskania akceptacji tego wniosku przez administrację IRS, co było wymagane § 3 ust. 1 regulaminu zamówień z 2022 r. Nie posiadano dowodów (według stanu na 26 czerwca 2024 r.), z których wynikałoby, że dokonano szacowania wartości tych zamówień, umożliwiających ustalenie, czy w przypadku ww. zamówień należało zastosować ustawę Pzp, czy też wewnętrzne uregulowania.

(akta kontroli str. 469-493, 711-715, 4034-4081, 5172-5194, 7860-8045)

9. Udzielenie w 2022 r. zamówienia na opracowanie audytu organizacyjno-personalnego oraz przeprowadzenie szkolenia z zakresu budowania misji, wizji i strategii organizacji z pominięciem wewnętrznych zasad dotyczących zamówień publicznych, określonych w obowiązującym w tym okresie regulaminie ich udzielania (z 16 lutego 2016 r.) w zakresie m.in. obowiązku udokumentowania szacowania wartości tego zamówienia, złożenia formularza zamówienia, zachowania konkurencyjnego trybu wyboru wykonawcy oraz zawarcia pisemnej umowy z wykonawcą.

(akta kontroli str. 4034-4081, 5172-5194, 8046-8110)

10. Niezapewnienie właściwego nadzoru nad postępowaniem w sprawie udzielania zamówień objętych badaniem NIK w ramach projektu „Stały monitoring wód”, których wartość nie przekraczała kwoty 130 tysięcy złotych, jak również tych, które powinny być udzielone w trybie Pzp, w których stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 373-378, 469-493, 529 533, 2438-2469, 3892-3902, 4034-4170, 4176-4221, 4236-4269, 4573-4577, 4605-4680, 5131-5137, 5144-5194, 5506-5766, 5825-5948)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK negatywnie ocenia sposób sprawowania kontroli i nadzoru w Instytucie. Działania w tym zakresie nie były należycie realizowane, co potwierdzają ustalenia kontroli NIK. W latach 2021-2023 we wszystkich zbadanych przez NIK obszarach wystąpiły bowiem istotne nieprawidłowości w zakresie funkcjonowania Instytutu. Dotyczyły one głównie:

- gospodarowania majątkiem, w tym również środkami finansowymi w sposób naruszający zasady określone w uoib,
- udzielania zamówień publicznych niezgodnie z wymogami Pzp i regulacjami wewnętrznymi,
- zatrudniania pracowników w rybackich zakładach doświadczalnych oraz w ramach projektu „Stały monitoring wód” m.in. bez otwartych konkursów,
- ustalania dokumentacji regulującej funkcjonowanie Instytutu i RZD-ów (m.in. statutu, regulaminów organizacyjnych),
- niewłaściwego stosowania zasad rachunkowości, w tym sporządzania sprawozdań finansowych.

Jedną z przyczyn nieprawidłowości było niedostosowywanie wewnętrznych procedur do zmieniających się potrzeb Instytutu, a także działania ówczesnego Dyrektora Instytutu, który nie stosował przyjętych w Instytucie wewnętrznych regulacji i działał w sposób nietransparentny.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Pogorszenie kondycji finansowej Instytutu oraz stwierdzone niecelowe i niegospodarne działania wskazują na potrzebę wprowadzenia kompleksowego systemu nadzoru i kontroli wewnętrznej. Kluczowe będzie, w ocenie NIK, stworzenie skutecznych mechanizmów monitorowania zarządzania mieniem oraz procesów majątkowo-finansowych, a także zapewnienie, by osoby odpowiedzialne za te obszary posiadały odpowiednie kompetencje oraz przestrzegały zasad gospodarności.

Wnioski

1. Gospodarowanie mieniem Instytutu, w celu realizacji jego zadań statutowych, w sposób odpowiadający zasadom określonym w art. 16 ust. 4 uoib.
2. Prowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych w sposób zgodny z wymogami ustawy Pzp (m.in. w zakresie dokumentowania sposobu ustalenia szacunkowej wartości zamówienia publicznego oraz przebiegu procesu wyboru wykonawcy) oraz wewnętrznymi regulacjami w przypadku postępowań o wartości poniżej 130 tys. zł.
3. Podjęcie działań w celu zawarcia z PGW Wody Polskie umów użytkowania gruntów pokrytych wodami, na których zlokalizowano stacje pomiarowo-kontrolne.
4. Zapewnienie prowadzenia ksiąg stawowych w obiekcie stawowym Radków, zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie dokumentacji gospodarki rybackiej.
5. Wyeliminowanie dostępu do systemu CST2021 przez osoby nieuprawnione.
6. Wprowadzanie zmian w statucie Instytutu w formie uchwał Rady Naukowej.
7. Rzetelne ewidencjonowanie wydanych pełnomocnictw w prowadzonym w Instytucie rejestrze.
8. Dostosowanie postanowień regulaminu organizacyjnego Instytutu do jego faktycznej struktury organizacyjnej oraz przepisów Kodeksu pracy (w zakresie formy zatrudniania dyrektorów, zastępców dyrektorów i głównych księgowych rybackich zakładów doświadczalnych).
9. Niezwłoczne odwoływanie wydanych pełnomocnictw pracownikom, z którymi ustał stosunek pracy.
10. Opracowanie regulaminów organizacyjnych RZD w Żabieńcu oraz RZD w Zatorze.
11. Ustalanie planu finansowego Instytutu w terminie, który umożliwia jego obowiązywanie od początku roku, oraz ujmowanie w nim wyodrębnionych pozycji wskazanych w art. 18 ust. 11 pkt 1, 2 i 3 lit. b i c uoib.
12. Niezwłoczne dokonywanie zmian w planach finansowych, w przypadku, gdy nastąpią istotne zdarzenia wpływające na sytuację finansową Instytutu.
13. Zaktualizowanie polityki rachunkowości Instytutu w zakresie zakładowego planu kont dla RZD-ów oraz systemu przetwarzania danych.
14. Dokonywanie wyceny ryb będących własnością Instytutu, wykazywanych jako zapas w sprawozdaniach finansowych, metodą określoną w polityce rachunkowości.
15. Prowadzenia naborów pracowników na wolne stanowiska zgodnie z regulaminem naboru pracowników, a więc w ramach otwartego i konkurencyjnego postępowania.
16. Określenie w regulacjach wewnętrznych Instytutu stawek wynagrodzeń dyrektora i zastępcy dyrektora RZD w Zatorze.
17. Dokonywanie zmian w układzie zbiorowym w sposób zgodny z art. 241⁹ § 1 w związku z art. 77¹ Kodeksu pracy.

18. Przyznawanie dodatków do wynagrodzeń wyłącznie w przypadkach określonych w układzie zbiorowym.
19. Udostępnianie w BIP wystąpień i wniosków pokontrolnych oraz informacji o efektach kontroli przeprowadzonych w Instytucie.
20. Zabezpieczanie w sposób należyty interesów Instytutu w zawieranych umowach cywilnoprawnych w zakresie sposobu weryfikacji realizacji zlecenia.
21. Zintensyfikowanie działań mających na celu poprawę sytuacji finansowej Instytutu

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, 6 grudnia 2024 r.

Kontrolerzy
Olga Ratkiewicz
specjalista kontroli państwowej
/-/
.....
podpis

Anna Kamińska - Bisior
specjalista kontroli państwowej
/-/
.....
podpis

Anna Brewka
doradca techniczny
/-/
.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Olsztynie
Dyrektor
z up. Waldemar Żarnoch
p. o. Wicedyrektor
/-/
.....
podpis

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał:
Dyrektor Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Olsztynie
Mariusz Lenkiewicz

/-/

.....
podpis